ANUL IX. — No. 404

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 2 Septembrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897; CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Pentru clasarea lui Taine

II

Fiindcă purta într'însul spiritul clasic, și fiindcă, excepțional în generația lui, cetise multă literatură engleză și germană, Taine a ajuns criticul eminent al acelui spirit. Dar ceiace a deslănțuit în el critica celei mai apăsătoare tradiții literare a țării sale, a fost convingerea că spiritul clasic fusese principalul autor al Revoluției, acea absurditate catastrofală de care el nu s'a putut niciodată consola.

Romanticul și veșnic exageratul Flaubert îl acuza, dela început, de necumpănire și de patimă nedemnă de un intelectual: burghezul care tremură pentru căsuța și tihna lui, pe care le vrea asigurate cu orice preț, el singur vorbește în **Originile Franței contemporane.** — Cearta asupra acestei cărți nu s'a închis. Subiectul ei e actual încă, și iritant, — astăzi, poate, și mai mult decât pe vremea lui Taine. Chiar fără informațiile adunate de Aulard, ne-am fi putut închipui că el frunzărise prin arhive, grăbit, și notase în fugă ce se întâmpla să se potrivească cu ce-și pusese în minte. Ca toate cărțile lui Taine, și acest voluminos pamflet este operă „analitică": o concluzie de temperament, decorată cu fapte strânse cu nerăbdarea zbuciumată a acuzatorului înverșunat. Deosebirea față de alte lucrări ale lui e numai de grad: în rechizitorul contra Revoluției, zelul a fost, negreșit, mai aprins decât acolo unde nu stăpânea decât adorație simplă pentru o formulă din care avea să deducă o viață, un talent sau o epocă. — Buna credință însă este aceiași pretutindeni. Obstacolul cel mai grav între generația actuală și Taine este naivitatea acestuia. Literații de astăzi imaginează greu naivitatea, — chiar și cei ce exploatează pe teribilul acuzator al Revoluției, din tendință politică. O cinste intelectuală atât de întreagă, într'un om pornit, și educat în sânul unei tradiții literare ce devenise convenție și manieră, formează, poate, farmecul pe care cei doi de astăzi îl mai găsesc în opera și în figura lui Taine.

* * *

Evident, gândirea acestui om este un exemplu clasic de ideologie prekantiană. Optimismul nativ al spiritului său a fost o piedică definitivă pentru prudența și rezerva filosofică. Cetitorul de astăzi se irită de formulele lui naiv analogiste, și pierde orice încredere. Insă nu se cuvine să uităm că, sub condeiul lui Taine, asemenea formule nu implică deloc emfaza materialiștilor de foileton. Nu-i poză, ci credință curată de școlar inteligent și zelos în știința și în metafizica momentului.

Taine își alesese ca temă principală să dovedească că viața intelectuală poate fi tratată teoretic, și, cum se spunea pe atunci, științific, nu numai literar și moralistic. Și deadreptul hotărăște că viața istorică trebuie, de-aci înainte, studiată după metoda științelor naturale, întocmai. — Dela Montesquieu și abatele Dubois, dela Herder și dela Winckelman, dela eruditul Fauriel și dela profesorul beletrist Villemain, se risipise o sumă de idei, în formă și de calități felurite, care apăreau, când în citate sporadice, când în aplicări ceva mai susținute, în literatura istorică erudită, dar încă mai mult în cea diletantă. In Germania o parte din aceste idei formase ceeace s'a numit școala istorică, — o metodologie al cărui substrat era o reacțiune extremă împotriva raționalismului din veacul XVIII. Toate aceste însemnau o afinare și o adâncire a înțelegerii istorice, o îndreptare spre imparțialitate răbdătoare și erudită, care înrădăcina credința că, în principiu, viața istorică poate și merită a fi studiată independent de orice ideologie practică.

Taine a încercat să lege și să simplifice toate aceste preparative metodologice; fără întârziere, a făcut din ele doctrină și a devenit vulgarizatorul lor. Mulțumită simplificărilor sale, libere de orice rezerve critice, acele idei s'au revărsat până în spiritele cele mai slab legate cu gândirea riguroasă; și cuvântul **mediu,** în deosebi, a avut un succes de piață memorabil în istoria culturii verbale a lumii. Taine purta însă, în spiritul său, un conflict fără soluție, și-l purta, cum purta orice dificultate teoretică, cu deplină inocență și nepăsare. Onest fără de margini, el mărturisește, de exemplu, că a studiat numai câteva săptămâni anglo-saxona, drept pregătire pentru o lucrare a sa — pentru prima istorie **științifică** a literaturii engleze. Și de-altminteri, nu se ferește să declare că face prea puțin caz de erudiție, și să se uită, cu mirarea proprie beletristului, la ciudatele ființe care-și pierd vederile descifrând manuscripte, și îngălbenesc cercetând izvoare. El pierdea din vedere că tocmai metoda științelor biologice care pentru dânsul făcea dogmă, tindea logic la erudiție, și că metoda unei istorii a culturii care se pretindea **științifică,** trebuia să tindă într'acolo încă mai energic, potrivit complexității obiectului. — Dar Taine era fire dogmatică, și fondul educației sale fusese retoric.

A fost ușor angliștilor să dovedească insuficiența informației, și să înconjure cu semne de întrebare concluziile „științifice" din **Istoria literaturii engleze.** A fost ușor istoricilor și teoricienilor literaturii să arate, zâmbind, că deducerea întregului Tit-Liviu dintr'o unică FACULTÉ MAITRESSE, fusese un simplu joc de răbdare literară, sau — mai grav — că studiul despre La Fontaine constitue o infirmare umoristic suprinzătoare a teoriei mediului.

In studiile lui de psihologie socială, Gabriel Tarde compară ideia de mediu, în întrebuințarea ei curentă, cu o nebuloasă. Neapărat, orice studiu istoric se îndreaptă spre amănuntul precis. Pentru istoricul literaturii și al oricărui alt domeniu de cultură, obligația elementară este să desfacă influențele factorilor istorici până în ultimelelor detalii caracteristice. Taine, însă, a lăsat modelul nenorocit al unei tratări neîngăduit de sumare, fără nici o grijă de cronologie și de orice precizări individuale. El descrie în fugă un vag peisaj, de care se asigură, pe cuvânt, că e din Champagne, și spune deadreptul: iată-l pe La Fontaine întreg, fără vre-o altă cercetare!... El a dat exemplul dogmatic de asemenea legături ușuratice între fenomene atât de complexe ca cele ale vieții artistice, și „nebuloasele" care sunt mediul fizic sau antropologic nebuloase mai ales în procedeurile accelerate pe care le utiliza el.

* * *

Nu e scăpare: Taine a lăsat exemple rele.

A lăsat o „filosofie a artei", unde opera de artă ca atare e complect și naiv uitată, unde se amestecă moralismul vulgar cu pretenții confuze de istorism științific, ambițiile de empirism naturalist cu apriorism hegelian și cu nesocotirea erudiției. — Metoda științelor istorice nu mai are astăzi legături cu doctrina lui. Filosofii se ocupă să delimiteze limpede metoda cunoștinții istorice, în opoziție categorică cu acea a științelor naturale, urmând în această delimitare, însăși practica reală a acestor științe, dela prefacerea lor modernă încoace. Și poate că unul din rezultatele cele mai solide ale studiilor lui Bergson va fi tocmai despărțirea insistentă pe care o face el între măsurabil și calitativ. Nu se gândește astăzi nici-un cercetător c'ar putea scoate din psihologia primitivilor sau a nevropaților, din fiziologia raselor sau din configurația solului, elemente pentru înțelegerea vre-unui talent, vre-unui gen, vre-unei technice de artă. Ceiace numesc Nemții **știința artei,** urmează alte drumuri decât cele în care credea Taine și publicul lui; și înainte de toate, această știință studiază arta în ea însăși, adică în tehnica și în problemele propriu zis artistice, — ceiace e o evidentă și elementară obligație, înainte de orice „filosofie a artei".

Nici problemele, nici metodele nu mai sunt acum ale lui Taine. Dar cred c'ar fi o nedreptate frivolă să se considere zădarnice toate ostenelile lui.

Opera aceasta rămâne un model naiv și curat al unor silințe scrupulos cinstite de a cerceta teoretic niște domenii care, în Franța mai ales, erau pân'atunci teme pentru variații retorice și moraliste. In ce măsură a fost el singur în stare să se emancipeze de dogmele literare ale țării sale, rămâne lucru secundar față cu stăruința neobosită de a-și câștiga o minte liberă. S'a înșelat adesea asupra faptelor sale intelectuale; însă buna credință apare în orice rând scris de dânsul. Claritatea lui ne e anostă, siguranța lui ne irită, simplicitatea lui îi compromite deducțiile și concluziile; imaginile îi sunt sarbăde, demonstrațiile lui — prevăzute cu prisos, și dezvoltările lui sunt adesea ca pentru școala de adulți: — peste toate acestea, sinceritatea lui ne biruie și ne atrage.

Tânărul Taine se revolta împotriva filosofiei literarizante, care domnea în Universitate. Satira despre „Filosofii clasici" e, astăzi, poate cea mai vie dintre cărțile sale; și se poate zice că această revoltă a dominat toată cariera lui literară. Se spune astăzi despre Bergson, că opera lui se resimte prea mult de opoziția obsedantă contra intelectualismului rigid rămas tocmai moștenire dela Taine. De ce să nu înțelegem că pozitivismul lui Taine, cu toate excesele lui dogmatice, s'a născut ca opoziție contra spiritualismului retorilor universitari dela începutul veacului trecut?

Cu veșnicele sale marafeturi reptiliene, Sainte-Beuve după ce riscase ușor intenții științifice, cum era, de pildă, întorsătura celebră cu ISTORIA NATURALĂ a talentelor, revenea cu o repede și fricoasă încolăcire, la obligatele plecăciuni în fața clasicismului salonier și academic. El întâmpină pe Taine numai decât cu o obiecție de BUN GUST: este literaricește **shoking,** să pomenești numele filosofului modern Spinoza într'un studiu asupra anticului Tit-Liviu, — „raprocher des termes aussi étonnés d'être ensemble que Spinoza et Tite-Live! Comment le Goût n'a-t-il donné l'éveil? Rarement ce qui crie d'abord se trouve être juste ensuite".

Scandalizarea aceasta sirupoasă a lui Sainte-Beuve îl zugrăvește în chip strălucit pe el însuși, în diplomațiile lui nesfârșite cu publicul; dar ea dă și măsura noutății viguroase a lui Taine.

Asupra acestui scriitor învățat căzuse sarcina de a preda rudimente de cunoștință și gândire precisă unei lumi de literați hrăniți cu locuri comune, fosilizate de trei sute de ani și cu eleganțe clasiciste râncede din capul locului. — Funcțiunea era nouă; și rodnică va socoti oricine admite că era o binefacere efectivă chiar simpla încercare de a curăți aerul literar, deopotrivă, și de solemnitatea deșartă a unui academism senil, și de incultura grosolană și pretențioasă a cafenelelor romantice.

In sfârșit, un literat francez, în stare să înțeleagă pe Shakespeare pân'într'atât, încât să-i dea voie să existe, deși a existat Racine, este un fenomen prea rar și prea atrăgător, ca să nu rămână pentru multă vreme prețios și memorabil.

* * *

Un chip de cleric protestant, plin de curiozitate inteligentă și de râvnă cărturărească; o minte bărbătească și curată de orice mofturi, apar ca o diversiune deosebit de simpatică și răcoritoare într'o vreme când atitudini răstite de supraoameni superb neînfrânați ascund prost niște istericale din cele mai muierești, — când originalitățile literare simt adesea nevoia să ajute cu ceva glorie pederastică, uneori chiar cu un vag, și cum se pare, foarte ademenitor parfum de escrocherie.

PAUL ZARIFOPOL

Aurel Baeșu — La prășit

Moș Ion Soare

de I. C. VISSARION

Moș Ion Soare și-a petrecut viața mai mult de jumătate pe câmp cu oile. Trăit în aerul curat al câmpului, când ars de soare, când bătut de vânt, când udat de ploi, mulgând oile, închegând brânza și fierbând jintița, — moș Ion părea că nu mai îmbătrânește. Treceau veri peste veri și pe el tot la târlă îl vedeai, cu obrajii tot roșii, cu ochii tot zâmbitori și șireți, și înțelegeai că a fost în toată viața lui un om verde care tot mai este încă. Ii ziceau toți „moș Ion" pentrucă așa îl pomeniseră și pe vremea tinereții lor. Impotriva vremii însă nimeni nu poate sta; și munților le macină piscurile de cremene, nu pecumite fragedei cărni a omului. Ca un tăvălug uriaș, dar nevăzut, vremea vine încet, ne samănă fire albe prin perii castanii, ne veștejește și ne sbârcește încet obrajii, ne îndoaie câte puțin spatele; și cu primăveri ce vin și cu toamne ce se duc, ne leagă drumurile și ne culcă!... Mai e ori nu mai e cutare?... Mai e, dar i s'au scurtat potecile, abia mai pășește!..." Și apoi, într'o zi auzim că „s'a dus!" Din ziua aceia ori pe unde l-am mai căuta, nu-l mai găsim! O cruce, ori un alt semn, mai arată câtva timp locul unde a fost îngropat cel ce s'a dus. Apoi vremea prăpădește și acel semn.

Astfel și Moș Ion Soare n'a putut să 'nfrunte uriașa putere de nimicire a vremii. Intr'o seară de toamnă, cu frunze moarte asvârlite de vânt pe drumuri și pe derând, Moș Ion a fost culcat în pat și a trecut în rândul celor duși! D'atunci nimeni n'a mai putut să-l vadă după turma de oi, ori ducându-se acasă încet, cu sidila cu jintiță în mână. Acum ca rămășită din el, au mai rămas doar amintirile, câteva icoane din viața lui, câteva sfaturi, câteva isprăvi făcute și trăite de el, care — ori cum ar fi fost socotite ele atunci — acum le vedem pline de ciudată frumusețe și vrednice de iertare.

Mie mi-a fost drag Moș Ion Soare, pentrucă mi se părea că și el ține la mine; pentrucă odată m'a împrumutat cu bani fără dobândă și pentrucă numai el îmi ierta pornirile firii mele, cusururile și nebuniile. — Avea cusururi și el, făcea nebunii de dragoste, și eu iertam p'ale lui; iar el ascundea și ierta p'ale mele.

Câte isprăvi d'ale mele le-a văzut el și nu le-a spus nimănui; câte isprăvi d'ale lui, le-am văzut eu și le-am tăcut; câte ne-am spus și câte povețe mi-a dat!

Avea târla de oi în unii ani în „Biolării"; în alți ani pe „Balta Ghinii", iar alteori la „Tufanii Slavului".

Il vedeam — când mă duceam pe la el — în ușa strungii mulgând oile, stând pe un scăunel scund cu trei picioare cu pălărie de păr de vacă, cu strașinile largi, pălărie ca ruginită de soare și de ploi și cu fundul rotund ca pepenele. Avea părul încârlionțat sub strașinile pălăriei, fața roșie, ochii căprii și vii în cap. Purta cămașă trainică de tort, cu mânică largă, cu cheotoare la gât... încins cu brâu roșu și în picioare cu nădragi gălbui de dimie, bine strânși pe pulpe. Cămașa scurtă îi da o înfățișare de om puternic. Vara umbla desculț.

Când mă vedea, mă privea cu dragoste și avea despre mine o părere bună.

— Ah, taică, taică... ce mai șoim ești și tu!... M'am întâlnit alaltăeri cu nepoata... știi tu... și tocmai plângea...

— De ce fata taichii, îți speli ochii cu lăcrămi?

Uite... uite... mi-a eșit 'nainte! M'a prins, m'a strâns, mi-a pârâit oasele, m'a mușcat!.. — Și pentru atâta lucru să plângi, fată? Șoimul strânge ca să nu-i scape păsărica din ghiare! Dar tu trebuia să rabzi și trebuie să rabzi, ca să arăți că trupul tău e sănătos, e plin de viață tânără, e de piatră! Puteai să mori în brațele lui, dar să nu fi gemut, să nu te fi oprit din surâs.

Altădată când te-o mai strânge, să râzi, dar să-l strângi și tu cât ăi putea!

Ei taică, dar fetele de azi se moleșesc... Doresc saltele moi, mâini fără bătături aspre, mângâeri de gândac... Ție însă să nu-ți pese... frânge-le și, de se sfărâmă, asvârlă-le, că n'ar face decât niște copii slabi ca și ele...

Mai stai, Șoimule... închegăm laptele, mâncăm caș dulce și să vezi ce bun este..."

Și așteptam și ne spuneam câte și mai câte.

După ce mulgea toate oile, da cheag laptelui, il amestica cu lingura și stam până se 'nchega. Apoi îl turna în sidile, după ce oprea pentru noi câte o strachină de lapte închegat.

In timp ce zerul se scurgea, noi mâncam; iar el îmi spunea:

— Să nu le lași să scape... E păcat să se veștejească floarea nemirosită de fluture, și să se treacă femeia ne iubită de bărbat. Zice ea din gură, dă cu pumnii, te și sgârie uneori, dar tu nu ține 'n seamă... ea e o biată toantă fără multă minte, care crede că mai are vreme, c'o să iubească la... anul. Până la anul însă câte se pot întâmpla.. cine știe cum te schimbi tu, cum se schimbă ea și dacă mai rămâneți amândoi. Vorba cântecului sfântă:

Cântă, cuce, numai mie,
Că la vară — cine știe! —
Rămâne lumea pustie
Ori de tine,
Ori de mine,
Ori de noi d'amândoi...
C'or fi alții prin zăvoi,
Geaba când nu suntem noi!...

. . . .

Cu vre-o câtiva ani înnainte de-a muri, Moș Ion sunt zise mai mult de jumătate; i se scurtase pasul, iar spatele se arcuia cu 'ncetul din ce în ce mai mult. Dar cu toate aste semne de bătrânețe, moș Ion tot mai era în sfatul muerilor din sat. Și aveau dreptate, căci lui moș Ion nu i-a putut intra în cap ideia că el trebue să lase femeile în pace.

* * *

Intr'un an avea târla la „Tufanii Slavului".

Cum veneam dela peste dela Jirlău, m'am abătut și pe la târlă, hotărât să-i las câtiva clenișori să-i frigă, cum făceam uneori.

La târlă însă n'am găsit decât un câine legat la umbră, ușa legată c'o ață, iar pe balta Ghinii oile date în paștere în seama lui Gheorghe Mâncă Frunză, ce se ținea înaintea lor. Cum drumul meu trecea pe dinaintea casei lui, când ajunsei, din trei bâștiuri, ca să nu mă simtă câinii, ajunsesem pe prispă. Aci mă oprii s'ascult și apoi să-l strig. Auzii însă bușituri și văităturile Mamii Maria. Moș Ion o bătea.

— Na, — viespea dracului, na! — el care nu auzea, credea că vorbește încet — du-te sub pământ, dacă pe d'asupra lui nu mai ești bună de nimic!

Dar ea ca s'o auză el, îi spunea tare:

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ
TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA“ 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

— Să nu mă mai duc eu la biserică din pricina ta, stricatule !...

Am zâmbit şi din alte trei băştiuri ajunsei iar în şosea.

* * *

Intr'un an avea târla în „Biolării“. Intre prânz şi între nimiez plecase dela târlă spre casă, cu sidila cu jintiţă de baeră. Mergea încet, cu ochii spre pământ şi dus în gânduri. Avea pe cap pălăria lui de păr aspru şi înroşită de soare; cămaşă albă, brâu roşu, ismene şi desculţ.

Soarele s'apropia de timpul nimiezului, iar în aer era o pâclă caldă şi înnăbuşitoare, care făcea să vezi cum tremura aerul pe d'asupra câmpului încins.

Când ajunse pe drumul de sub salcâmii din gardul grădinii şcoalei, aci între sălciile Răstoacei şi Salcâmi, îşi scurtă şi mai mult paşii, se uită în lături, şi se văzu că-i place umbra. In grădina şcoalei, lângă năsada gardului, era o pădure de bozii, crescuţi prin şanţ şi pe lângă năsadă.

Aci, unde razele soarelui nu pătrundeau de cât ca stropi de lumină printre frunze, se 'ntâlni cu Păuna Cătăcioaia, o femeie văduvă şi care se ducea la câmp s'adune spice de grâu rămase pe mirişti.

Moş Ion îi ţinu calea.

Ea ridică capul în sus şi se opriră unul în faţa altuia. Păuna măruntică şi slabă, moşul înnalt, cu ochii râzători, cu obrajii rumeni.

O privi în ochi şi o 'ntrebă :

— Ai mânca tu brânză, brânză ?

— Aşi mânca, răspunse Păuna, crezând că moşul, de firea lui cam sgârcit, are de gând să-i dea brânză de pomană.

— Viu diseară pe la tine !

— Nu, nu, să nu vii ! îi spuse ea.

— Ai ? întrebă el.

— Nu, nu... să nu vii.. dorm cu fata.

— Copila doarme greu, dorm greu copiii!

— Nu, nu !.. nu 'nţelegi ?.. Acuşi bang, bang !..

— Ai ? întrebă el iar, punând mâna căuş la ureche, ca s'audă mai bine.

— Nu, nu !... Acuşi calea bisericii, iar nu calea codrului !

— Of !... că proastă te-ai făcut şi tu !.. Odată nu erai aşa ! Păuno uite soarele... uite-l ! Asta e lumea fă, asta e!.. Nu fi proastă !. Soarele sfinţeşte seara, dar dimineaţa iar răsare, pe când noi când am apus, pentru veci de veci neam dus...

O altă femee, tânără de tot, ce venea din câmp, se ivi la colţ dispre spatele moşului. Păuna o văzu, fiindcă era cu faţa într'acolo, şi dete moşului un ghiont să tacă. Dar el nu pricepu, şi-i spuse iar :

— Viu cu brânză, cu brânză, nu viu cu mâna goală.

Păuna îl ghiontui iar şi vru să treacă ; dar el, care tot nu 'nţelegea, întrebă iar :

— Ai ? Ţi-a murit şi ţie inima ?

Ea îl ghiontui şi-i făcu semne, căutând să treacă. Pricepu acum şi el, se uită în urmă, văzu şi porni încet 'nainte. Femeia cea tânără, poate de ruşine, venea acum încet de tot.

Când Păuna se 'ncrucişă cu ea, aceia zise :

— Bună ziua, lele Păuno.

— De, bună... păi aşa e omul.. uf ! şi trecu repede.

Un bolovănaş cât un ou de găină, asvârlit din bozii îi căzu şi ei dinainte.

— Psst!...

Se uită şi ea, văzu pe unul că se ridică din bozii şi caută să-i ţie calea.

— Văzuşi ? o 'ntrebă el.

— Ai văzut moşul ?!... îi mai dă şi lui inima brânci...

— Floarea... ietă ce umbră...

— Ei aşi... să ne vadă cineva şi să văd eu pe dracu... Şi ea o rupse la fugă.

— Of ! că proastă ai început să te faci şi tu !

Mici norişori de pulbere se ridicau în urma păşiturilor ei făcute la repezeală şi cu toată talpa.

La pod în răspântie, eşită din umbra salcâmilor, soarele albi iia Floarei ca pe zăpadă. Cei câţiva fluturi mărunţi, cusuţi printre floricelele de arnici albastru, străluciră ca mici steluşoare sămănate pe umerii şi pieptii iiei.

Tocmai aci ajunse şi 'n dreptul lui Moş Ion. El o văzu şi odată rămase în loc ca împietrit. Ea înceteni pasul şi cu capul într'o parte, zâmbind, îl privi îndrăsneaţă.

Moşul strâmbă şi el capul, zâmbi uşor ; dar ea trecu de el, cu capul întors, cu obrajii ei rumeni şi bucălaţi, cu fire de păr galben revărsate peste ei, peste frunte şi peste tâmple ; cu ochii vii, veseli şi dulci : cu spatele drept, cu umerii rotunzi, cu altiţele iiei strălucind de fluturi, cu şoldurile puternice şi 'mplinite.

Moş Ion trase aer mult în piept, îl slobozi apoi într'o lungă oftare, vârî mâna stângă în cingătoarea brâului, privi mult după Floarea şi apoi plecă şi el, încet şi trist, cu sidila cu jintiţă ţinută de baeră !.. Statura lui înnaltă, dungată pe la jumătate cu brâu roşu, se pierdu dincolo de puţul lui Din al Creţii.

D'atunci n'am mai văzut pe moş Ion Soare, nici în uşa strungei mulgând oile, nici închegând brânză, nici stând în ciomag înnaintea oilor... Dar ştiu că el a gândit atunci, când a 'ntâlnit pe Floarea în drum, că de ce a mai lăsat Dumnezeu bătrâneţe şi moarte, când soarele nu 'mbătrâneşte şi când viaţa sănătoasă şi tinereţea sunt aşa de frumoase !

I. C. VISSARION

Cărvunarii
Poveste istorică
Domnul D. V. Barnoschi a avut o puternică intuiţie artistică când a alcătuit scenele Cărvunarilor. Cetirea acestei „povesti istorice“ m'a încântat. Sfârşitul Comisului Ionică Tăutu este scris cu mână de maestru.
D. D. PATRAŞCANU
Preţul 40 lei.

Cereţi la toate librăriile
STELE SUB NORI
Un elegant volum de versuri datorit poetului
AL. TERZIMAN

Dr. CABANÈS

Moravuri intime din trecut

Cum se îmbăiau cei vechi

Din vremurile cele mai vechi oamenii au iubit băile, pentru plăcerea lor şi pentru păstrarea sănătăţii.

Două episoade caracteristice, două scene biblice dovedesc vechimea acestor obiceiuri: Văzând pe Betsabea luându-şi baia, regele David se îndrăgosteşte de ea şi o cheamă în palatul lui. Tot din Biblie aflăm şi episodul Suzanei care e urmărită, la bae, de doi moşnegi, disputându-şi graţiile ei.

Dintre toate popoarele vechi, Egiptenii par să fi fost mai atenţi la cerinţele higienei. Spălatul era obligatoriu, în anumite cazuri. Preoţii erau obligaţi să se spele de trei ori pe zi şi de două ori pe noapte. Egiptenii au fost, astfel, oameni foarte sănătoşi, căci băile erau la ei un obiceiu zilnic.

Asirienii construiseră apeducte, canale, ale căror urme se văd şi azi. In Asia au fost găsite primele urme de băi publice. Luxul era foarte desvoltat. Plutarc istoriseşte că Alexandru cel Mare, după înfrângerea lui Darius, s'a dus la băile regelui Perşilor şi a admirat conductele de apă, vasele, parfumurile şi metalele preţioase.

Tot o legendă biblică spune că ducându-se să se scalde în Nil, fata lui Faraon a găsit un copil, numit mai târziu *Moise*, al cărui destin strălucit a purces astfel din sânul primei sale nenorociri.

Moise a fost nu numai un mare legislator, dar şi un incomparabil higienist.

Prescriind măsuri higienice nu s'a servit de religie numai ca scop, ci şi ca mijloc: el a dictat reguli de care să se bucure în primul rând sănătatea publică şi care se impuneau în ţările calde unde vânturile sunt încărcate de ţărână şi nisip. Băile au fost decretate obiceiuri religioase, ca toată lumea să se supună fără nici o excepţie şi nici o rezistenţă.

Evreii se scăldau în râuri sau în bazine săpate în mijlocul curţii fiecărei case. Obiceiul băii, prescris de Moise femeii, la soroace, se păstrează şi în straturile de jos ale poporului evreu, care face băile ca un rit religios.

Asemenea tuturor legislatorilor din antichitate, Manu şi-a sprijinit tot sistemul religios pe purificări prin apă. Brahmanul care e pe punctul de a trece întâia treaptă a ascetismului, trebue să se scalde de două ori pe zi.

Coranul, care a apărut cu câteva veacuri mai târziu decât toate marile legislaţii orientale, n'a avut decât să codifice obiceiuri tradiţionale. Musulmanului i s'au prescris numeroase băi; el e silit să se spele de câteva ori pe zi.

Preotul trebue să se îmbăeze înainte de a începe slujba religioasă. Legislatorul arată cu de-amănuntul toate părţile corpului care trebuesc spălate, indicând astfel însemnătatea prescripţiilor. Curăţenia fizică trebue să preceadă curăţenia morală, căci întreţine echilibrul perfect al organelor.

Mahomet a promulgat trei feluri de îmbăeri : spălatul cel mare, baia într'un cuvânt, care cuprinde tot corpul; spălatul cel mic, adică faţa şi mâinile. Frecarea cu nisip sau cu pământ e al treilea fel de spălat, care se face la drum, când călătorul nu găseşte apă. Fiind cinci rugăciuni pe zi, un bun musulman trebue să se spele de cinci ori.

Mahomet a fost astfel adevăratul precursor al lui Priessnitz şi al hidroterapiei.

* * *

Grecii au cunoscut băile calde din vremurile cele mai vechi. In *Odissea* găsim povestită viaţa delicioasă care se ducea în palatul lui Alcinous şi felul în care Circe a primit pe Ulisse: „...Patru nimfe se aflau în palatul Circei şi o slujeau cu drag.... nimfa a patra aduce apa, apoi aprinde focul sub trepiedul larg şi apa fierbe în cazanul de aramă sunător. *Nimfa mă aşează într'o bae*, ia apă caldă din trepied, o amestecă apoi cu apă rece, să fie plăcută şi mi-o varsă pe cap şi pe umeri, spre a mă uşura de oboseala care mă copleşea. După ce m'a spălat şi m'a parfumat cu esenţe, mi-a dat o tunică...”

Toate amănuntele băii sunt indicate în această scurtă povestire.

După ce s'au abrogat legile ateniene care nu îngăduiau băi publice în interiorul oraşului, băile s'au înmulţit şi au devenit un loc foarte frecventat.

Tinerii atenieni se duceau în fiecare zi la bae, cel puţin odată, înaintea mesei de seară. Alţii se duceau de două sau trei ori, căci aci se adunau toţi trândavii şi stricaţii. Luau masa la bae, se dedau la diferite jocuri care degenerau uneori în orgii.

In casele bogate, persoanele invitate găseau totdeauna o cameră rezervată băii, căci musafirul trebuia să apară la festin, parfumat în întregime.

Cum sosea un musafir, i se scotea încălţămintea. Nu era cuviincios să intre în casă cu încălţămintea de pe stradă. Inainte de a se aşeza la masă, era obiceiul să se spele pe picioare şi să le parfumeze.

Preparativele pentru tualeta unei mirese le găsim într'un baso-relief antic. Tânăra mireasă îşi acoperă faţa spre a-şi ascunde lacrimile provocate de emoţie, în timp ce sclava îi spală şi îi parfumează picioarele.

Picturile de pe vase ne dau cele mai bune informaţii asupra vieţii intime a Grecilor. O amforă conservată la Berlin, ne arată instalaţia complectă a unei camere de bae.

Arhitectura casei e în stil doric; un rând de colonade împarte interiorul în două camere şi în fiecare se află două femei ce fac bae. Apa vine prin colonadele goale la mijloc şi prin tuburi de-asupra colonadelor. Pe trupurile femeilor, cu părul împletit în mai multe coade, ca să se usuce mai uşor, apa curge din guri de lei, de pantere şi de porci mistreţi sculptaţi,

Mai târziu, băile au devenit o dependinţă a „gimnaziilor”.

La început, o arie sub cerul liber, la marginea unui râu, împrejmuită de copaci, slujea exerciţiilor fizice, ale instituţiei „gimnaziului” grec. Mai târziu, s'au construit edificii speciale, care au devenit o necesitate atât de mare a vieţii greceşti, încât au apărut în toate oraşele.

„Gimnaziul” se compunea la început dintr'o sală rezervată exerciţiilor fizice, din băi, dintr'o etuvă, dintr'un vestiar şi dintr'o cameră în care se afla uleiul şi unde luptătorii îşi ungeau trupurile.

In săli vaste, alături de portice, se aflau scaune pentru filosofi, retori şi persoanele care veneau să studieze.

Atleţii întrebuinţau foarte des baia. Ei erau ţinuţi să nu facă prea mare uz de vin şi se abţineau de la orgii. Maeştrii de exerciţiu nu îngăduiau celor ce se găteau pentru lupte nici măcar să vadă femei frumoase. Putem aminti, cu acest prilej, o anecdotă caracteristică.

Lais, faimoasa curtezană, zărind pe Eubatas din Cirena, atlet cu renume, s'a îndrăgostit nebună de el şi i-a propus să-l ia în căsătorie. Atletul, pentru a nu se expune urii femeii aceleia frumoase, care nu i-ar fi iertat un refuz jignitor, s'a făcut că consimte la capriciul ei, cerându-i numai să amâne ceremonia după data jocurilor. Şi, până atunci, s'a ferit să aibă orice legătură galantă cu Lais.

După victorie, s'a slujit de următoarea stratagemă, spre a nu fi acuzat că-şi trădează făgăduiala : a pus să i se picteze portretul curtezanei şi luând portretul în patria lui, spunea că o ia şi pe Lais, aşa cum fusese înţelegerea.

Soţia legitimă a atletului, care-l aştepta la Cirena, a fost atât de mişcată de acest semn de credinţă, încât l-a consacrat printr'un monument comemorativ...

Virtutea atleţilor n'a fost totdeauna supusă unor încercări atât de grele; de cele mai multe ori se mulţumeau să facă băi reci, în tot timpul noviciatului sau pregătirii lor pentru jocurile publice. Li se mai recomanda, uneori, să poarte plăci de plumb pe şale, dar acest mijloc nu da totdeauna rezultatele cele mai sigure!

* * *

Totuşi, Grecii n'au dus atât de departe ca Romanii arta de a se îmbăia. Fără îndoială că toate obiceiurile grecilor au influenţat pe Romani şi că „gimnaziile” greceşti au servit de model instituţiilor similare romane.

Coloniile greceşti erau numeroase pe coastele Italiei şi Siciliei, iar Romanii au împrumutat toate instituţiile sociale mai de seamă, dela Greci. Nu le-au depăşit şi nu le-au perfecţionat, cu excepţia băilor, care sub Romani, dobândesc o înflorire necunoscută de niciunul din popoarele lumii vechi.

Dar despre viaţa din jurul şi interiorul băilor romane vom vorbi cu alt prilej.

Anecdote despre scriitori

Anatole France, fiind copil, veni, într'o zi, dela şcoală şi puse mamei lui următoarea întrebare :

— Mamă, când cineva spune adevărul — trebue pedepsit ?

— Nu, copilul meu, nimeni nu poate fi pedepsit pentru că a spus adevărul.

Micul Anatole se uită serios în ochii mamei şi-i zise :

— Atunci de ce profesoara m'a pedepsit când i-am spus că nu am învăţat astăzi lecţiile ?

* * *

La şcoală, în timpul liber dintre două lecţii, copiii discutau despre clipa în care s'au născut. Anatole France, atunci de 7 ani, se amestecă în discuţie :

— Eu ştiu exact când m'am născut....

— Când ? — întrebară câteva voci dintr'odată.

— La ora 3 şi 35 minute dimineaţa, — declară cu mândrie băiatul.

— Minţi ! — strigă unul dintre camarazii lui, — aşa de vreme, desigur, mama ta trebue să fi dormit încă.

Anatole France, fără să se gândească, răspunse :

— Da, a dormit. Dar eu am trezit-o din somn şi i-am spus că vreau să mă nasc...

* * *

Honoré de Balzac lucra de obicei noaptea până auzea cântând cocoşul din grădina casei lui.

Intr'o noapte, când Balzac era foarte distrat şi enervat, zise deodată servitorului care se culca şi el tot spre ziuă, odată cu stăpânul său.

— Du, te rog, cocoşul la ceasornicar...

— L-am dus eri, — răspunse servitorul, — dar ceasornicarul mi-a spus să-l duc mai bine la vecinul nostru, veterinarul...

— Nu, — replică enervat Balzac, — du-l la ceasornicar ca să-l examineze bine. Inainte, cânta întotdeauna regulat la ora patru, iar acum cântă la cinci şi chiar mai târziu....

* * *

Când Emile Zola, fiind strâmtorat băneşte, n'a putut să plătească câteva luni chiria mizerabilei mansarde ce ocupa în cartierul Latin, gazda i-a spus, într'o bună zi :

— Nu mai pot să înregistrez fără sfârşit datoriile dumitale, în condica mea.

Zola îi răspunse cu un ton de nevinovăţie absolută:

— Ah, doamnă, credeţi oare că veţi putea să le ţineţi minte, fără să le scrieţi ?

* * *

Emile Zola, în cabinetul unui medic :

— Vă doare capul ? — îl întreabă medicul.

— Mă doare.

— Şi mai suferiţi de ceva ?

— Da, n'am mâncat de câteva zile.

Doctorul scrie o reţetă şi-i spune lui Zola :

— Luaţi pilulele acestea care provoacă pofta de mâncare.

— O, domnule doctor, pofta mea de mâncare e imensă, dar n'am ce mânca...

Marele poet german, Heinrich Heine, continuă să fie cetit şi astăzi în toate ţările. Mai puţin, poate, pentru sentimentalismul şi romantismul lui, cât pentru ironia şi sarcasmul pe care l-a mânuit ca nimeni altul.
Memoriile d-lui de Schnabelewobshi
cea mai echilibrată şi mai artistică dintre lucrările lui satirice, tradusă de d-nii *Al. A. Philippide* şi *Bogdan Varvara*, a fost publicată în „Biblioteca Dimineaţa“ şi este menită, desigur, unui mare succes de librărie, fiind amuzantă în gradul cel mai înalt. No. 99. *Preţul 8 lei.*

HRĂNIŢI COPIII CU ALIMENTELE „ALLENBURYS“
BANDA FLAMANDĂ PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE: „ALLENBURYS“
BANDA VESELĂ CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT „ALLENBURYS“
CEREŢI BROSURA ÎN LIMBA ROMÂNĂ „ALIMENTAREA COPIILOR“ CU ALIMENTELE ENGEEZEŞTI „ALLENBURYS“ SE TRIMETE GRATIS
REPREZENTANT: S. N. IANCOVICI BUCUREŞTI, STR. ACADEMIEI 6 • TEL. 39/13

KALMAN
Incălţăminte elegantă şi solidă
SCHUL
SMÂRDAN 43

CITIŢI CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS
700 PAGINI — OPERA COMPLECTA — LEI 70

Cititi azi :
„LECTURA“ No. 186
Floarea literaturilor străine
Maxim Gorki
Cerşetorii
— Scrierea complectă. la Librari şi chioşcari Lei 5. —

NEVRALGINE „JURIST“ VINDECA DURERILE DE CAP

Aurel Băeşu

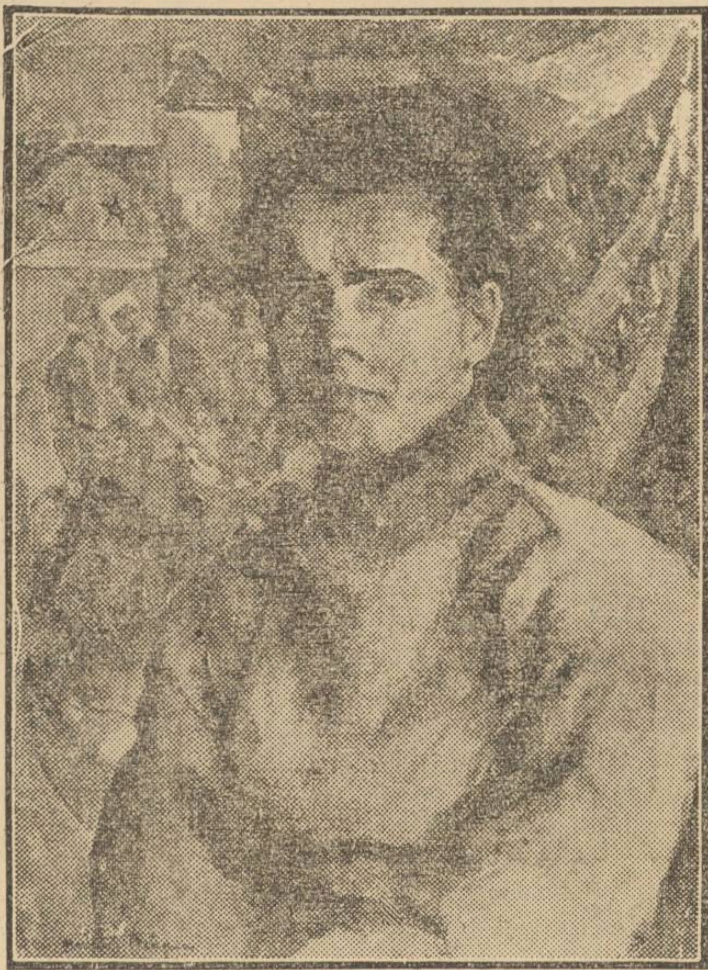
Intr'un orăşel din Moldova, singur, strivind un zâmbet amar între buzele-i uscate, a murit pictorul Aurel Băeşu. Ce pierde prietenia cu acest rar prieten, nu se poate cântări în cuvinte. Iar ce pierde arta prin acest suav cântăreţ al culorii e şi mai greu de măsurat.

Aurel Băeşu a început să fie înţeles şi apreciat, cu toată discreţia şi raritatea manifestărilor sale plastice, încă cu mulţi ani în urmă. Intâia impresie ce lăsa cunoscătorului, prin admirabila închegare schematică a lucrărilor lui, şi prin minunatu-i simţ al nuanţei, hotăra definitiv ascensiunea neîntârziată a acestui artist, surprinzător de tânăr pentru maturitatea talentului său.

L-am urmărit aproape cu fiecare lucrare şi, odată cu îmbogăţirea tezaurului său artistic, încercam şi noi o sinceră îmbogăţire sufletească.

Băeşu ştia că e bolnav, îşi dădea seama de gravitatea boalei, dar nu-şi închipuia că sfârşitul poate fi atât de aproape. Se supăra grozav, când cronicarii se grăbeau să remarce în arta lui reflexele boalei.

— Ce prostie! — spunea el; — ca şi cum sufletul mi-ar fi bolnav, nu trupul!... Arta cea mai sănătoasă am lucrat-o cu febră, dar cu sufletul neîntinat de suferinţa fizică. Lacrima ce mijeşte sub genele unora dintre personagiile mele, nu e durerea mea: e suferinţa lor. Dacă boala m'a făcut s'o înţeleg şi s'o surprind, de-aicea nu reesă că arta mea-i bolnavă!...

Aurel Băeşu **Autoportret**

Şi trupul mic se strângea în el, şi'n ochi strălucea o scântee bizară: ce frumos şi nou şi puternic părea Băeşu când indignarea îi chema sângele 'n obraz şi glasu-i vibra în mustrare timidă.

Dar acestea erau clipe rare în viaţa lui Băeşu. Era totdeauna grăbit şi foarte puţin vorbăreţ. Avea, mai ales, planuri de viitor.

Până în ultima clipă, îmi scrie prietenul care mi-a vestit sfârşitul lui, Băeşu nu vorbea decât despre ceavea de gând să facă la toamnă, despre proectele lui optimiste. Moartea l-a surprins aproape cu paleta în mână.

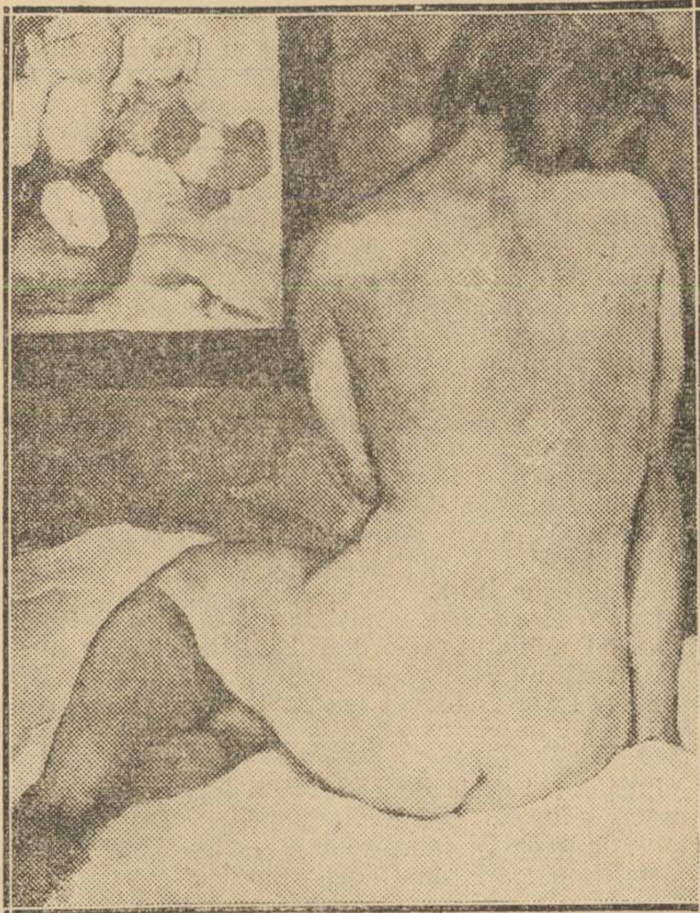
Aurel Băeşu era înzestrat cu un simţ al observaţiei deosebit de fin, cu o rară putere de sezizare şi de exprimare a celor mai delicate stări sufleteşti.

Sunt foarte puţini artiştii ce izbutesc să plasticizeze vagul sufletesc al sbuciumului resemnat, simţimântul acela duios şi tragic pe care Băeşu l-a închis cu atâta măestrie în ceiace numeam altădată *poezia melancoliei,* — în acea nelinişte de viaţă din tablourile sale, ce te face să tresari, zguduit de o tainică şi rară emoţie de artă.

Aurel Băeşu **Ţicu**

Firul acela neînţeles, imprecis, cutremurător de impresionant, care leagă sufletul privitorului de viaţa ce îndoaie umerii personagiilor sale, — de povoara ce le apleacă în resemnare disperată capul, sau le crispează timid faţa, — firul ce te înlănţuie ceasuri întregi în faţa „Orfanei", în faţa lui „Ţâcu", în faţa „Ilenuţii cu tulpan" sau în faţa „Ilinei" din colecţia domnului D. D. Patraşcanu, — firul acesta ce ne deschide larg porţile sufletului spre a privi limpede în noi, e ceva ce nu se

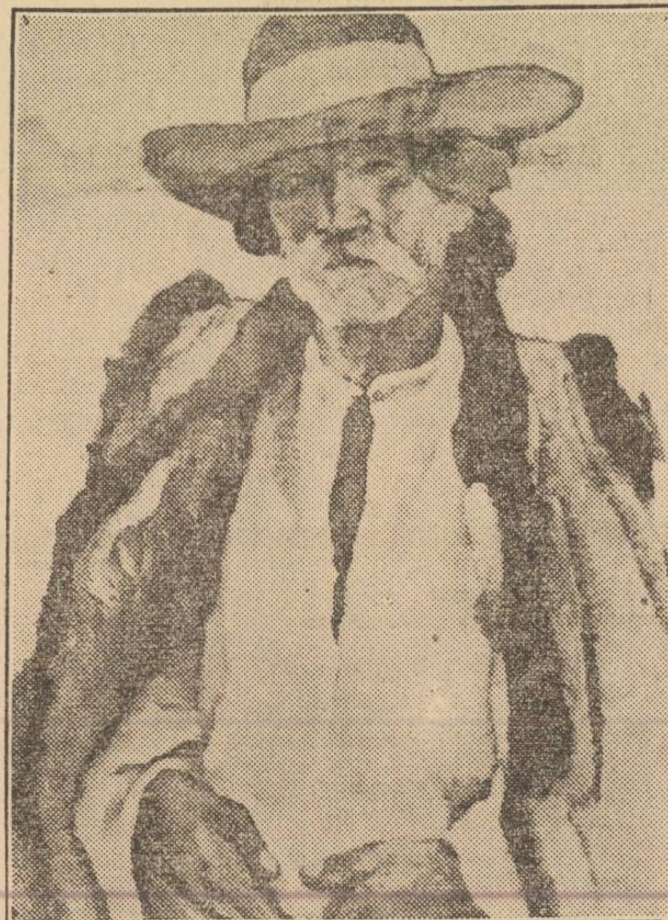

Aurel Băeşu **Nud**

dobândeşte prin meşteşug: abilitatea poate menţinea acest dar, însă nu-l poate creia.

In arta lui Băeşu trăeşte resemnarea unei covârşitoare realităţi. Pătruns de tragicul existenţei, el nu fixează tânguiri cromatice şi dulcegării pentru demonstraţii umanitariste, ci nostalgia, jocul capricios al destinului tragic prin el însuşi.

Aurel Băeşu a pictat peisagii pline de frământarea lui sufletească, nuduri candide, precis conturate şi cu carnaţie fragedă, flori, naturi moarte şi, mai ales, portrete — : chipuri de săteni îmbătrâniţi în nevoi, chipuri de copii obosiţi şi prea de timpuriu nedumeriţi în faţa vieţii, chipuri de ţărănci ce ascund sub seninătatea expresiei toată apăsarea unei existenţe trudite şi împăcarea firească cu grijile gospodăreşti.

Aurel Băeşu **Ţăran**

Stilul lui Băeşu, precis definit în ultimele sale opere, încerca în vremea din urmă, fără a cădea în stridenţă, o uşoară apropiere de sensibilitatea nouă. Din această etapă au eşit acele peisagii de atmosferă imprecisă, a căror sugestivitate stă tocmai în această originală alunecare de pastă, care, nu tinde s'o destrame....

Aurel Băeşu a fost, astfel, un artist mare şi prin felul cum a ştiut să-şi dozeze talentul.

Arta românească a pierdut într'însul un subtil şi înzestrat tălmăcitor al sufletului nostru etnic...

H. BLAZIAN

Când am să uit

Şi am trăit o noapte neuitată,
Cu trupul frînt şi sufletul la gură,
Ce-a fost cu noi, a fost fără măsură
Dar ai plecat cu umbrele odată.

Când am să uit de noaptea asta, care
Eu am trăit-o numai pentru tine,
Să-ţi laşi alături umbra să se'nchine
Şi să-mi aprinzi la cap o lumânare.

D. N. TEODORESCU

De vorbă cu Frederic Lefèvre

Frederic Lefèvre, redactor la „Nouvelles-Littéraires" unde colaborarea lui săptămânală sub titlul „Une heure avec" e caracteristica esenţială a acestei publicaţii, nu are nevoe să fie înfăţişat cetitorilor noştri. Totuşi, citez aceste pasagii dintr'o scrisoare inedită, adresată lui de către filozoful Emil Blodel, a cărui oră acordată lui Lefèvre a durat.. 400 de ore sau chiar mai mult.

„Ştiind, de altfel, ce fel de om de litere şi de acţiune eşti, cu ideile d-tale personale, cu preferinţe hotărîte, cu o ardoare concentrată, care în clipa trebuincioasă şi pentru cauze mari, se răspândeşte în „conferinţe pline de farmec" am admirat la d-ta această virtute profesională şi această abnegaţie eroică a anchetatorului. Am admirat, deasemeni, originalitatea acestei metode, care, în dialog chiar, intervertește tactica lui Socrat, care nu cerea şi nu obţinea dela interlocutorii lui decât monosilabe aprobative, în scop de a mlădia propriile sale teze. D-ta, dimpotrivă, isbutind să fii, din punct de vedere intelectual, al tuturora, te complaci în diversitatea sufletelor şi operelor, faci pe fiecare să mărturisească ceiace are mai intim, mai nou, mai hrănitor, mai neplăcut câteodată, — şi asta, având aerul „de n'y pas toucher" cu un fel de bonomie şi de familiaritate intr'aripată care contrastează cu modestul aparat al intervenţiilor d-tale, totdeauna discrete, chiar atunci când violează oarecari secrete ce altminteri ar fi păstrate.

„Imblânzitorii de pasări nu fac nici gesturi nici sgomot, şi câte fiinţe rare, unele fugare, n'ai izbutit să le faci să se abată în paginile d-tale, pentru ca să-şi arate strălucitoarea lor podoabă.

„Intr'un domeniu foarte superior.... urmăreşti o metodă, care, în sens psihologic şi moral, poate fi numită pneumatică: printr'o abnegaţie provizorie, printr'un efort de ascet, nu ilustrezi numai un dar firesc, ci practici un fel de datorie, de misiune. Vrei să cunoşti pentru d-ta, şi pentru binele nostru, mai multă umanitate, mai multe concepţii, mai multă iniţiativă artistică şi literară, mai multe nelinişti spirituale, mai multe diversităţi etnice, mai mult simţ popular, mai multă viaţă socială, mai multe drame de conştiinţă.

„Lucrezi, deci, printr'o înţelegere crescândă, la suportul mutual şi la concursul salutar al spiritelor şi popoarelor, nu cerând dela fiecare sacrificiul originalităţii, tradiţiilor şi iniţiativelor sale, ci, dimpotrivă, îmbogătind concertul uman — care n'ar putea să rezulte dintr'un singur sunet — prin armonia savantă a mai multor note.

„Astfel, din literatură, din artă, din manifestările puternice ale vieţii profunde, cauţi să faci instrumente de inteligenţă mutuală şi de pace activă, agenţi de legătură, ocazii, câteodată oneroase, de lărgire meritorie şi de plus-valută morală, — şi, în consecinţă, dai garanţii superioare pentru apărarea bunurilor spirituale sau chiar materiale, cum şi pentru înţelegerea respectuoasă şi sinceră a sufletelor şi popoarelor"...

„Une heure avec"

Imi e de ajuns de greu să vorbesc despre rubrica „Une heure avec" atât de lăudată şi atât de des criticată. Cred că pentru a ne da seama de utilitatea acestor convorbiri nu avem decât să ne întrebăm dacă am fi mulţumiţi să fi primit mărturisirile lui Virgiliu, ale lui Horaţiu, ale lui Ronsard sau ale lui Racine.

Când aceste anchete sunt duse cu îndemânare, ele luminează mai ales critica genezei operei de artă. Ele ajută la crearea ambianţei în jurul unei opere, ambianţă pe care trebue să ne ferim s'o confundăm cu teoria mediului atât de scumpă lui Taine. Ambianţa e o noţiune mai subtilă, mai puţin strictă şi o adevărată teorie a ambianţei ar trebui să fie mai ales o teorie a prieteniei, prietenie cu operele, prietenie cu oamenii. Astfel înţeleasă, teoria mediului e foarte fecundă.

Când un autor îşi medita opera, ce fel de literatură cetea? Care sunt fiinţele a căror dragoste i-a fost binefăcătoare?

Pentru adevăratul anchetator, lumea spirituală există şi adevărata sa menire e să cerceteze tot ceiace a putut favoriza naşterea unei opere de artă.

Preferinţe literare

Printre scriitori francezi care sunt în afară de orice discuţie şi pe care-i socotesc foarte mari, pun, în primul rând, pe romancierul Marcel Proust, şi pe trei poeţi: Paul Valéry — cu care am avut cinstea să am mai multe convorbiri, întrunite apoi în volum — Paul Claudel — asupra căruia, deasemeni, am publicat un studiu: „Isvoarcle lui Paul Claudel" — şi Léon Paul Fargue — care a publicat de curând sub titlul „Banalităţi", amintiri din copilărie de o graţie rară şi de un inedit neîntrecut.

In generaţia care urmează acesteia îmi pare că trebuie pomenit, înaintea oricui, Jean Giraudoux, poet şi creator de imagini în care recunosc semnul neîndoelnic al marei tradiţii franceze.

In sfârşit, printre tineri, Joseph Delteil, al cărui „Lafayette" a fost atât de nedreptăţit, şi Henry de Montherlant, care va fi cred, cel mai mare dintre scriitorii francezi astăzi în viaţă; căci, ceiace are mai ales însemnătate pentru noi — şi pentru a dovedi aceasta am isprăvit tocmai de scris o carte de estetică. „Les matinées du hêtre rouge", — ceiace ne interesează înainte de toate e afirmarea unei personalităţi.

Un artist, un scriitor, nu e pentru noi un domn care face teme, mai mult sau mai puţin izbutite, ci o personalitate, care se învederează ca atare, un om care ne mărturiseşte mesagiul său.

Dispreţuesc ceiace nu e scris, din sânge şi cu sânge. Intr'adevăr, şi dacă aruncăm o privire în urma noastră, asupra întregii literaturi franceze, constatăm că toate operele nemuritoare ale literaturii noastre — exceptând perioada clasică — sunt, într'o măsură mai mare sau mai mică, lucrări autobiografice. Citez la întâmplare: Montaigne, Rousseau, Chateaubriand, Musset.

Biografie

Să-ţi vorbesc despre mine? Mi-ar trebui multă vreme ca să învăţ s'o fac. Nu mai ştiu să vorbesc la persoana întâia, când de atâţia ani de zile mă străduesc numai să pun pe alţii să vorbească. Pot să-ţi spun atâta că trăesc pe cât posibil la ţară, la marginea pădurii Taverny şi că cea mai puternică învăţătură a vieţii mele o datoresc copacilor. E o lecţie de realism integral: pentru a-şi putea ridica ramurile spre albastrul cerului, fagul meu cel roşu, de trei ori centenar, îşi înfige adânc în pământ rădăcinile...

Caracteristica literaturii moderne

Asupra acestui punct nu preget să răspund: e o caracteristică a timpului nostru, pe care nimeni nu o va nega: e extraordinara precocitate a tinerelor generaţii în toate domeniile gândirii sau artei. Şi, celace e, mai ales, curios, e că această precocitate nu se manifestă în chip normal, vreau să spun pe planul imaginaţiei sau al sensibilităţii, — ci, dimpotrivă, pe planul ce-i aşteptăm mai puţin: pe planul siguranţei tehnice, al îndemânării meseriaşului.

Din păcate! — fără îndoială; cred că cea mai mare parte din producţia modernă e menită să dispară foarte repede, deoarece trei sferturi din tinerii scriitori nu ştiu că totul vine din inimă şi că totul se întoarce la inimă.

Pentrucă au nesocotit această lege fundamentală — adevărată în orice domeniu — nu vor lua parte la banchetul posterităţii.

Inima dă operelor freamătul vieţii.

România

Vă invidiez că plecaţi în România: e poate singura ţară din lume unde aşi dori să merg. In tot cazul, e singura ţară, care, pentru unele motive ce-mi rămân mie însu-mi misterioase în parte, şi pentru altele ce au un caracter sentimental prea intim pentru a-le da publicităţii, e singura ţară care pentru mine închide un potenţial poetic extraordinar.

Am impresia că dacă aşi merge în România, acest lucru ar însemna că viaţa mea n'ar mai putea fi ceiace a fost înainte. Şi, poate, din această cauză, animal superstiţios, de câteori am avut prilejul să fac această călătorie, am potrivit totdeauna lucrurile în aşa chip, ca, în ultimul moment, să las să-mi scape prilejul.

Dar, într'o zi, tot voi pleca...

ZOE GARTENE

Caicul verde

La ţărm, între sălciile mătăsoase, a tras caicul cel mai frumos din câte s'au văzut vre-odată. Vopsit în verde, ca o frunză uriaşe plutitoare peste ape cenuşii.

Sus în catarge flutură steagul profetului.

Vâslaşii sunt harapi negri-buzaţi şi vânjoşi. Fiecare poartă în creştet un turban de mătase, cum nu ar trebui să aibă nişte robi de rând. Insă fiecare poartă de şolduri un lanţ greu înfipt în puntea caicului, încât nici unul nu poate să fugă sau să se ferească măcar de biciul cu ghiare.

Ostăşimea a pogorît de dimineaţă pe mal şi acum, spre asfinţit, zările pâlpâie de foc.

Caicul se leagănă şi revine în lanţ, cum din când în când şi harapii încearcă să se mişte pe loc.

In amurg au trecut, par'că nu se mai sfârşeau, stoluri de lebezi albe, suflete feciorești ce piereau în cerul repede întunecat. Apoi un felinar mare s'a aprins la cârmă, acolo unde se află cortul paşei. Paşa e bătrân, are barba albă ca zăpada.

Intr'un talger mare cât luna plină sunt cărbuni aprinşi la care îşi încălzeşte mâinile. Pe creştetul capului ras, poartă încolăcit cu măestrie un şal de India, prins cu o copcă mare de smaralde, din care ţâşnesc, ca raze, penele de cocor.

Alături de divan sunt săbii cu mâner de ciolan, tolba cu săgeţi, steagurile cu cozi de cal, lângă o tavă plină cu struguri, şi tămâioşi chihlimbării.

O bătrână gârbovită se apropie de punte, şi santinelele o cercetează. Aduce fata dorită de stăpânul stăpânilor.

Dacă nu-i va plăcea — sau dacă nu va fi chiar fată mare — mâine are să rânjească din vârful catargului capul babei — şi, cu trupul uscat, s'or împăca morunii.

— Imi pare că a dat norocul peste voi — spuse santinela făcând cu cotul.

— Am văzut-o şi îmi place — strigă paşa cel ghebos, după ce a privit o clipă ochii de căprioară.

— Ţine, babo, punga cu galbeni — şi până mâine dimineaţă stai şi tu pe punte. Vezi, poate îţi place unul sau mai mulţi harapi, Nu uita însă că de cinci ani de zile stă fiecare în lanţuri — şi unul nu poate ajunge măcar până la celălalt. Dar nu te lăcomi.

Paşa intră din nou sub pologul de mătase — urmat de făptura cu care avea să împartă noaptea.

— Imi place că nu ţi-e frică! — e ultimul cuvânt pe care îl spune drăgăstos prăzii lui.

Pe urmă, nu se mai aude decât zumzetul de tambură, ca şi când fata i-ar cânta de dragoste, iar el ar bate din palme mulţumind.

Sus, pe punte, ca un câine negru, baba se târăşte în genunchi din harap în harap — şi după fiecare apropiere se aud horcăituri blestemate.

Cu cel al nouălea, când a isprăvit, i-a dat gata pe toţi.

Acum funia ancorei a fost tăiată şi caicul înaintează încet spre mijlocul apelor. Străjile de pe mal au strigat zădarnic.

Peste tot cerul, sunt sfărâmate puzderii de argint.

Aripa cortului se ridică şi un voinic asvârle însă odată cu piciorul în turbanul paşei.

— A murit ca un pui de găină, după ce a chinuit de moarte o lume! Spurcatul n'avea dinţi şi tot încerca să-mi muşte obrazul.

Baba se apropie şi ea:

— Am sugrumat pe toţi vâslaşii!

— Ştii să înoţi?

— Ştiu.

Sub cortul paşei, într'o colivie, ţipa o pasăre verde.

— Allah-Allah.

— Frate, dacă nu îţi trecea ţie prin gând să mă îmbraci ca pe-o fată — şi să te spoieşti ca babele, rău o duceam.

— Rău, însă acum grijeşte că vreau să răstorn butoiul de păcură şi să dăm caicului foc.

— Dar prin lăzile paşei ai găsit ceva? — că acasă nu mai e decât pustiu de cenuşe, iar noi o să avem drum lung... — a zis cel mare, pogorînd pe un burduf de bivol în noaptea care se sfârşea.

Stoluri albe se înapoiau pe cerul dimineţii...

ADRIAN MANIU

Citiţi revista zilnică
„BILETE DE PAPAGAL“
subt direcţia d-lui T. Arghezi
Numărul 2 lei

Georges Brandes

Emile Verhaeren

M'a numit de atâtea ori prieten, încât am fost nevoit să mă numesc prietenul său. Sunt douăzeci şi şase de ani de când — în Bruxelles, la masa marelui avocat, iubitor de artă şi om original, Edmond Picard, pe care toţi poeţii şi artiştii Belgiei îl cinsteau ca pe un maestru — am făcut cunoştiinţa lui Emile Verhaeren.

Avea atunci 35 de ani — şi era plin de admiraţie pentru Picard, voios, deschis la suflet, cunoscut, fără a fi încă vestit. Unui belgian nu-i era greu să-şi facă intrarea în literatura parisiană.

Nişte prieteni mă duseră a doua zi, împreună cu dânsul, într'o cafenea, unde vorbirăm ore întregi; discuţiile noastre i se întipăriră într'atâta, încât mi le reaminti peste douăzeci de ani. Işi aduse aminte de declaraţiile mele, pe care eu le uitasem de mult. Mai degrabă ţineam minte ce spusese el. Mai ales observaţia surprinzătoare asupra lui Swinburne: „Aparţine acelora care au o dragoste aprinsă pentru revoluţia franceză !"

Felul său de a simţi, deşi nu era conservator, era totuşi foarte deosebit. Mă întrebă, în seara aceia, despre Nietzsche, pe care nu-l cunoştea încă, dar care mai târziu i-a devenit atât de drag.

In sfertul de veac ce trecuse de atunci, nu s'a îndepărtat niciodată de mine.

Imi trimitea toate volumele cu vorbe afectuoase. Pe ultima carte îmi scrie: „dela credinciosul tău Verhaeren", pentru care îi sunt cu atât mai recunoscător, cu cât am citit în presa franceză (alcătuită din scribi ce-şi făuresc din ignoranţă o pavăză) atâtea lucruri rele despre mine.

Indată ce află că sunt la Paris, mă şi caută, şi nimeni nu putea fi mai blajin şi mai delicat, decât acest prieten.

Greu îmi vine acuma, când mă gândesc că în anul când Maeterlinck a primit premiul Nobel, cineva îi vârî lui Verhaeren în cap ideia că-l va primi şi dânsul, şi în tristeţea ce mă cuprinde acuma, când el e mort, nu pot să nu zâmbesc de siguranţa cu care, aflând de decernarea premiului, spuse: „Eu îl voiu primi, deci, la anu!"

Odată cu îngrozitoarea veste a morţii sale, îmi sosi, în aceiaşi seară, şi ultima lui culegere de versuri, „Les ailes rouges de la guerre".

Il văd, parcă, intrând pentru ultima oară la mine, încărunţit, cu o mustaţă sură, stufoasă, cu ochii săi buni, cu trupul puţin aplecat, cu marea modestie a geniului său în tot ce spunea, fără un zâmbet, plin de sinceritate şi căldură, bogat în idei.

Părăsise Belgia, pentru a trăi în Franţa. Limba lui era cea franceză, nu cea flamandă. Era ca şi cum destinul Belgiei ar fi întărit poziţiunea contestată a limbii franceze în ţara aceasta în care de mult se vorbeau amândouă limbile.

In războiul mondial nici un flamand n'a stăpânit urechea Europei.

Verhaeren era un om rar. Mai mult încă, un om neclintit. Şi mai mult chiar decât un om neclintit, un om mare. Era mare prin tăria şi profunzimea simţirii lui, prin darul profetic al fanteziei sale, prin arta sa puternică, ce ştia să birue şi să formeze limba, până ce începea să zugrăvească şi să cânte. Avea un suflet mare şi o mână sigură.

Mai mult decât la contimporanul şi compatriotul său Maeterlinck, într'însul se personifica Flandra, cu priveliştile sale, cu minele, cu poporul şi cu istoria ei trecută şi prezentă.

Era un om ce reprezenta o ţară. Era ţara pe care o iubise pătimaş încă din tinereţă, atât de înfocat, încât i se părea cu neputinţă s'o iubească mai mult şi totuşi inima i se înflăcăra mai tare, văzându-şi patria pustiită şi părăginită şi pe sine plin de durere, înjosit, apăsat şi chinuit.

Verhaeren era glasul Flandrei, glas bogat în armonie, ca niciunul în toată Europa de azi: era glasul jalnic şi acuzator al poporului belgian...

In româneşte de M. GRINDEA

Viziuni de toamnă

Castanii trist vor întomni pe-alei
Şi nimeni nu va fi să-i înţeleagă...
Tu iarăşi va să fii pe drum, pribeagă
Ca apele grăbite printre stei.

Şi nimeni nu va fi să mă 'nţeleagă...
Voiu fi pustiu în gând nemângâiat
Şi mort voiu fi, cu stârvul ne'ngropat.
Tu, — iarăşi, va să fii pe drum, pribeagă.

Voiu fi pustiu în gând nemângâiat...
Castanii te-or căta plecaţi pe-alei,
Ingălbenind un stârv neîngropat.
Şi 'n ceruri se vor stinge necurmat —
Ca nişte ochi stingheri de lumânare —
Scântei după scântei...
Castanii te-or căta plecaţi pe-alei,
Şi nimeni nu va fi să-i înţeleagă...
Ci tu vei fi pe drumuri iar pribeagă,
Ca apele sub ceaţă, printre stei.

* * *

Va răsuna un plânset de 'ngropare,
Şi nimeni nu va şti că's îngropat.
Voiu fi 'ntr'un colţ de cimitir uitat
Cu inima cernită de 'ntristare,
In scânduri vechi de brad, încovoiat.

Şi nimeni nu va şti că-s îngropat...
S'or sparge picuri grei de veşnicie
Ca nişte bulgări negri pe sicrie,
In vaier lung de timp nemăsurat.
Va fi pustiu, — şi ziua fumurie.

Te-oiu aştepta de veghe 'n nopţi târzii,
Cu inima ca piatra de hotar,
Cu ochii mari, cât fundul de pahar, —
Să te zăresc când palidă-ai să vii, —
Să-mi dai de-apururi sufletul în dar.

HORIA GROZA

Amintiri despre Lev Tolstoi

I.

Puţinele mele întrevederi şi convorbiri cu marele scriitor rus se referă la acea epocă — câteva luni numai — din viaţa lui Tolstoi, când venise din Iasnaia Poliana în Crimeia şi ocupase o vilă pe malul mării, la Gaspra.

Abia apăruse aci, şi locuinţa lui deveni un adevărat centru de pelerinaj. Adoratorii lui cei sinceri caşi cei ce se credeau partizani ai învăţăturilor tolstoiene, dar mai cu seamă curioşii, — veneau buluc, spre acest minunat colţişor al Crimeii.

De regulă, nimereau întâi în Ialta, unde cereau informaţii despre Tolstoi, la redacţia singurului ziar din localitate, „Curierul Crimeii", organ independent şi cinstit, — adică mi se adresau tocmai mie, care, pe atunci, eram redactor al acestui ziar şi aproape... singurul lui colaborator.

Foarte mulţi dintre aceşti pelerini, după ce îl vizitaseră pe Tolstoi, făceau drumul înapoi tot prin Ialta şi veneau din nou la redacţia „Curierului Crimeii" pentru a-mi împărtăşi impresiile.

Deşi nu eram „tolstoian" şi nu acceptam concepţia religioasă-filosofică a lui Lev Tolstoi, îl priveam totuşi cu cea mai mare stimă, văzând în el un model suprem de „scriitor venerat", un romancier de puteri titanice, autor al cărţii la care ţineam cel mai mult : „Război şi Pace". Deci, când şi familia lui Tolstoi s'a instalat la Gaspra, m'am hotărît să-l vizitez cu cel dintâiu prilej.

Dar, mai multe convorbiri cu adoratorii lui Tolstoi, reîntorşi din Gaspra, mi-au tăiat în curând orice dorinţă de a întreprinde acest pelerinaj. In privinţa aceasta, mai ales, m'au impresionat câteva vorbe spuse de Anton Pavlovici Cehov, care venise într'o seară pe la mine, la o „ceaşcă de ceai":

— Am fost eri la Tolstoi. Sofia Andreevna e îngrozită : s'au mutat cu toţii din Iasnaia Poliana în Crimeia, pentru ca Lev Nicolaevici să se poată odihni câtuşi de puţin ; şi nici aci nu scăpăm de pâlcurile de vizitatori !

— Aţi putea, foarte uşor, să nu primiţi pe nimeni!

— Cum ? Nici nu se poate spune aşa ceva bătrânului ! Vrea ca toată lumea să fie liberă să vină la dânsul. Şi vizitatorii sunt oameni absolut aparte, care nu cunosc nici-o piedică : îl pândesc pe Lev Nicolaevici în parc, pe ţărm, se ascund în tufe, îl prind pe şosea—când se duce la plimbare...

— Aşa e, — urmă Cehov : — casa lui Tolstoi nu poate scăpa de solicitatori, adică de cerşetori şi de pomanagii, şi nici de femei zăpăcite, isterice. Cei dintâi se strecoară prin orice crăpătură în goana lor după câteva ruble ; iar „babele zăpăcite" otrăvesc atmosfera din jurul lui Tolstoi, insistând, cu neobrăzare, ca să asculte numaidecât povestea „peripeţiilor tragice ale unui suflet frumos şi gingaş de femee", dându-le negreşit şi un sfat competent : cu cine anume Maria Ivanovna trebue să pună coarne bărbatului ei?...

Şi după o scurtă tăcere, Cehov urmă :

— Da, se poate spune că bătrânul e chinuit fără milă. Şi-i bun, săracul! I-atât de bun! Are mare nevoe de odihnă. E trecut de optzeci de ani. Deşi e bine legat, totuşi, trupu-i e cam uzat. Şi malaria căpătată în mijlocul bălţilor din Tula, îşi arată colţii... La drept vorbind Tolstoi ar trebui să plece undeva în mijlocul pădurilor, unde nu sunt drumuri şi să se ascundă acolo sub un nume falş. Abia atuncea, poate, ar fi lăsat în pace...

Şi, făcând cu ochiul, Cehov isprăvi, într'un ton glumeţ :

— Iată care e plata gloriei !

Iar „adoratorii talentului" şi „discipolii" veneau şi reveneau neîncetat. Doamne, şi ce mi-a fost dat să văd şi eu atunci!

Era acolo un Finlandez de origină suedeză, om în vârstă, un paralitic progresiv, candidat sigur la ospiciul de alienaţi.

Ajunsese la o teorie : omul n'are nevoe de încălţăminte şi de îmbrăcăminte, deoarece Natura nu le cunoaşte. Că poliţia nu-i dă voe să umble în costumul lui Adam, — n'are aface : el se supune, deşi protestează ; e o exigenţă socială foarte brutală şi nedreaptă. Dar nimeni nu poate să-l oprească să umble desculţ pretutindeni...

In drum spre Gaspra, vizitându-mă la „Curierul Crimeii", el îmi arată solemn picioarele-i schilodite, cu tălpile acoperite de o coajă monstruos de groasă, formată de nişte bătături noduroase. Şi-mi declară, cu mândrie :

— Pot umbla nu numai pe ghiaţă, ci şi pe fierul călit în foc !

Acest tip a fost deci la Tolstoi cu scopul de a-l convinge că Tolstoi se ocupă absolut în van cu cizmăritul : încălţămintea e o prejudecată tot atâta de dăunătoare caşi... pictura sau... medicina. Omul n'are decât să lase să-i crească acea talpă proprie de doi centimetri grosime :

— Apoi, natural, pentru hrană, omul nu trebue să distrugă nici o vietate. Nu vegetarianismul vostru, cel acru-dulceag, domnilor intelectuali ! Ci numai grăunţii — cruzi, domnilor, nici într'un caz fierţi sau prăjiţi ! Da !... Cum ? Ziceţi că nu e bine pentru organismul uman ! Fleacuri ! Ştiţi cum trăesc eu de trei ani ? — Mestec o mână de grâu sau de ovăz, şi sunt sătul, şi sunt tare!...

Dar şi mai curios a fost un golan zdrenţuros, lung şi roşu la faţă, o adevărată matahală, care duhnea a vodcă dela trei chilometri. Boarfele-i imunde dădeau adăpost miilor de paraziţi văzuţi, cu ochiul liber, cum se mutau dintr'un punct într'altul. Iar omul nu numai că nu se ruşina, ci-şi mai arăta şi mândria, declarând :

— „Fericit e cine miluieşte vieţuitoarele". Domnul le-a creiat pe toate ; deci, nu avem nici un drept să luăm viaţa păduchelui ! E şi el — opera creaţiunii divine. De aceia Budda ne-a învăţat că : „Fericit e cel ce miluieşte dobitoacele", adică orice vieţuitoare. Iar Hristos, marele înţelept, ce a zis ? Ha ? — „Sămănaţi cele bune, înţelepte, eterne !"...

— Dar asta-i dintr'o poezie de Necrasov...

— Iar Necrasov al vostru dela cine a luat-o?— Tot dela Hristos !...

— Cu alte cuvinte, Hristos a vorbit în versurile lui Necrasov ?

— De ce nu ? — El, Hristos, a putut să facă orice...

Acest troglodit cu mutră roşie, voia să vadă şi el pe Tolstoi, pentru a-i împărtăşi nişte teorii misterioase, filosofice, despre propria-i industrie casnică. Era însoţit pretutindeni de două fetiţe, neînchipuit de desgheţate, rupte, nespălate, nepieptănate, în vârstă de 12 şi 13 ani, pe care le numea: „buddiste patentate, calitatea întâia"...

Peste câteva zile, reporterul meu, Dubicinschi mi-a adus dela poliţie informaţia că subcomisarul din Gaspra a arestat, în urma unei plângeri a localnicilor tătari, pe individul „buddist" surprins în... concubinaj cu propriile lui fiice minore.

„Filosoful" acesta s'a dovedit, la anchetă, un bandit cu trecut fioros şi care mai fusese condamnat la recluziune.

Imi mai aduc aminte de o femee smolită, uscăţivă, ciungă, un tip de servitoare proastă, cu un nas strâmb, tânguitor de lung şi cu un zâmbet grotesc pe buzele-i subţiri. Aceasta venise până la Ialta, cu scopul de a-l determina pe Tolstoi să asigure viitorul celor doi copii ai ei, dintre care unul — încă de ţâţă.

Am întrebat-o de ce se adresează tocmai lui Tolstoi cu o cerere atât de stranie. Imi răspunse următoarele:

— Parcă nu ştiţi şi dvs. că sectanţii cei bogaţi din America au dăruit contelui Tolstoi trei milioane pentru binefacerile lui ?!

Dar şi el e foarte bogat! Insuşi Ţarul îi plăteşte în fiecare an câte un milion de ruble... Iar eu sunt săracă lipită pământului. Bărbatul meu m'a lăsat singură de atâţia ani ! De unde pot lua eu bani pentru copiii mei?!

Incă o categorie de pelerini, o formau aceia care erau copleşiţi de „mâncărime scriitoricească", grafomani, de toate vârstele, dar mai ales tineri începători şi începătoare, analfabeţi complect sau pe jumătate. Aceştia târau după dânşii geamantane întregi cu hârtie scrisă, în cărucioare trase cu mâna, — proză şi versuri. Plecau apoi din Gaspra extrem de ofensaţi : Tolstoi refuza să le plătească numaidecât onorarii pentru operele lor de mare talent, şi refuza să intervină pe la redacţiile marilor reviste în favoarea publicării urgente a acestor creaţiuni geniale.

Cu cât lista adoratorilor lui Tolstoi, întocmită astfel de mine, se tot făcea mai lungă, cu atât mai puţină dorinţă simţeam să mă duc la Gaspra şi să mă prezint lui Tolstoi, deşi A. P. Cehov a scăpat într'o zi vorba că m'a recomandat, ca beletrist începător, atenţiunii lui Tolstoi ; şi că Lev Nicolaevici, cunoscând „Curierul Crimeii" şi citindu-mi articolele iscălite, mă va primi cu plăcere.

— Fie ! — gândeam eu. — Dar propriu zis, pentru ce anume să mă duc la Tolstoi ? Ca „pelerin" nu mă pot duce. Să devin adeptul lui Tolstoi — refuz şi mai categoric, fiindcă prefer să merg pe drumul meu propriu.

Despre „cunoştinţă" sau prietenie cu Tolstoi — nu poate să fie vorbă, dat fiind diferenţa enormă între situaţiile noastre, în sensul cel mai precis al cuvântului.

Să-l plictisesc pe acest bătrân octogenar, dornic de odihnă şi bolnăvicios, numai pentruca mai târziu, la vreo ocazie, să mă refer la cunoştinţa mea cu dânsul,— aşa ceva nu-mi cerea niciodată sufletul meu, retras şi tânăr !...

După toate probabilităţile, n'aşi fi făcut niciodată cunoştinţă cu Tolstoi. Dar, în curând, Tolstoi se îmbolnăvi destul de grav ; şi atunci, eu, ca jurnalist, am fost nevoit să-mi aduc aminte de datoria mea faţă de societatea rusească din Crimeia, de a informa ; deci, într'o zi, am plecat din Ialta la Gaspra, în acest scop.

MIHAIL PERVUHIN

LA 22 SEPTEMBRIE, APARE

RADIO-JURNAL

Ziar săptămânal în 6 pagini, cuprinzând şi programul de radio al tuturor posturilor de emisiune din Europa, pe o — săptămână înainte —

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale
Execută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Maxim Gorki

Cel mai ilustru dintre scriitorii ruşi în viaţă e desigur Maxim Gorki. Pe adevăratul lui nume îi zice Alexei Pieşcov. S'a născut la 1868 în oraşul Nijni-Novgorod, trăindu-şi copilăria şi prima tinereţe în neagră mizerie, — copil al nimănui, orfan de tată şi de mamă.

Trebuind să-şi caute singur pâinea, îl găsim, la nouă ani, mâncând bătae ca ucenic de cizmărie, apoi la un desenator, la un zugrav de icoane, — până la 15 ani încercase astfel toate meşteşugurile, afară de unul: al cititului şi scrisului! Il învăţă în sfârşit şi pe acesta, singur. Setea de a se lumina îl aduse până în ţinutul Kazanului, unde, pentru a putea trăi, se face, pe rând, ajutor de bucătar pe un vapor de pe Volga, hamal, lucrător la fierăstraie, zarzavagiu, macagiu, vagabond şi cerşetor.

Desnădăjduit de a nu putea găsi mijloace ca să studieze, se sinucide. Scapă, şi continuă a cutreera hoinar stepele şi oraşele Rusiei, dar începe a se încerca în mici schiţe literare care atrag atenţia vestitului scriitor Korolenko. Acesta îl găzdueşte la el şi mijloceşte plasarea lucrărilor lui în publicaţiunile mai mari. In 1892 dă nuvela **„Makar Ciudra"**, în anul următor nuvela **„In noapte"** şi iată-i stabilită deodată gloria, care crescu din an în an prin zeci de nuvele şi romane, admirate de tot universul.

Gorki, în toate scrierile lui ne-a zugrăvit în tablouri inimitabile, de un halucinant realizm, viaţa umililor şi vagabonzilor, pe care a trăit-o şi el, — a desmoşteniţilor fără număr care colcăe în mizerie şi ignoranţă pe vastele întinderi ale Rusiei. Tablouri de un desnădăjduit pesimism! Cea mai caracteristică din scrierile lui e drama „Azilul de noapte", jucată şi la noi.

Acelaş mediu ni-l evocă şi nuvela din ultimul număr al „LECTURII" No. 186, pătrunsă de adâncă înţelegere miloasă.

Pentru a combate relele ignoranţei în patria lui a întemeiat o casă de editură la Nyni-Novgorod pentru răspândirea scrierilor literare eftine. Reacţiunea îl vede cu ochi răi şi la primele zile ale revoluţei din 1905 e întemniţat. Dar un protest măreţ al lumii intelectuale din toate ţările îi deschide porţile temniţei; Gorki vine atunci pe câtva timp la Paris.

In ultima revoluţie sovietică, a fost la început amicul şi admiratorul lui Lenin, dar în curând ia poziţie ostilă bolşevismului şi pleacă din Rusia, stabilindu-se în Italia, pe insula Capri.

Totuşi, acum câteva luni, când întreaga lume culturală l-a glorificat cu prilejul jubileului său de 60 de ani, Gorki s'a întors în Rusia, unde a fost de-asemenea sărbătorit.

Umorul sovietic

Măsuri de siguranţă

— Aţi luat măsuri de siguranţă tehnică la această construcţie?

— Cum de nu?!! Zi şi noapte maşina „Salvărei", aşteaptă lângă bina!

Pedeapsă destul de grea

— Inchipue-ţi, tovarăşe: eri, în tramvai, un pungaş mi-a furat din portofoliu toate planurile de construcţie!

— Mare lucru! Dacă va începe să clădească ceva, după aceste planuri, atunci, desigur, va fi pedepsit.

Pe plajă

— Puşlamaua aceasta şi pe plajă caută să-şi tămâeze şeful!

— Hm... da ! Işi clădeşte omul fericirea pe... nisip!

Anecdotă armenească

— Ghici: ce e atârnat, verde, bătător la ochi, bătos, nu-i de mâncat şi are miros de gaz aerian?

— Un balon-dirijabil?

— Nu, un salam într'o prăvălie cooperativă.

La doctor

— Să dormi mai mult.

— Crezi, tovarăşe doctor, că nu dorm? Zilnic mă duc la două-trei adunări sau conferinţe...

Pe pod

— Tocmai, frate dragă, colacul de salvare m'a salvat într'o zi.

— Erai să te 'nneci?

— Da de unde! Am şterpelit de pe pod un colac de salvare şi l-am vândut: N'aveam ce mânca...

O întrebare

— Alcoolul distruge organismul uman. Priviţi ce aspect au inimile şi rinichii alcoolicilor, conservate în aceste borcane...

— Atunci, de ce le ţineţi în spirt?...

LEMNE de FOC
CĂRBUNI şi COCS de SILEZIA, LIGNIT
FURNIZEAZĂ PROMPT
H. THEILER & FIU
BIROU: STRADA N. FILIPESCU No. 31
212/67 TELEFON 212/67

Voiţi să scăpaţi de reumatismul, guta D-voastră

Junghiuri dureroase în membre şi încheieturi, umflături la membre, mâini şi picioare anchilozate, înţepături, dureri săgetătoare în diferite părţi ale corpului, chiar slăbirea ochilor (vederii) nu sunt adesea decât urmările suferinţelor reumatizmale şi ale gutei, cari trebuesc înlăturate, căci altfel boala progresează din ce în ce mai mult.

Eu vă ofer o cură de băut vindecătoare

care activează dizolvarea şi eliminarea acidului uric şi schimbului de nutriţie, deci nu aşa numită doctoria universală secretă ci un produs pe care buna noastră mamă NATURA îi dărueşte spre binele omenirii bolnave. FIECARUIA O PROBA GRATUITA. Scrieţi-mi imediat şi veţi primi prin depozitele mele instalate în toate ţarile, absolut GRATIS şi franco o probă împreună cu instrucţiunile de servire. Vă puteţi apoi convinge singuri de inofensivitatea acestui remediu şi efectul său rapid.

AUGUST MARZKE, BERLIN-WILMERSDORF
Bruchsalerstrase No. 5 Abt. 11

Post mortem

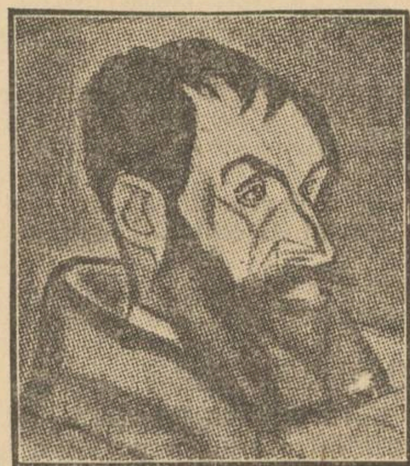
N'am știut de tine, cât ai fost în viață, și cred că nici eu nu te-am preocupat vre-un moment... A trebuit să treacă nenorocirile războiului, a trebuit să treacă zece ani peste mormântul tău și toate celelalte câte au mai trecut, ca să ajung să știu cine ai fost și ca să aprind amintirii tale această candelă tainică și dureroasă pe care am aprins-o.

Te odihnești lângă drumul cel mare pe care-l bat de treizeci de ani, te odihnești subt cutele scumpului pământ al Moldovei, nu departe de troița pe care am ridicat-o unei dulci adormite. Odihnește-te lin ! Dormi la sânul țării tale, mai fericit decât alții cari dorm departe, în pământ strein, departe de altarele străbune și de zvonul limbei românești!...

Și totuși poate că somnul tău nu e deplin tihnit și duhul tău — în arcanele pecetluite ale stării de dincolo — cunoaște umbra părerilor de rău. Ai fi voit să te odihnești, în altă parte ! Ai fi voit să dormi subt florile cimitirului pe care-l știi și tu și eu. Ai fi voit să faci mormântul tău pârleaz, în poteca pe care o știm amândoi.

Am fost pe acolo... Am cules povestea ta ca pe niște mărgăritare risipite. Am văzut căsuța din ceardacul căreia întrebai viitorul învăluit. Am ascultat și am privit, cu ochi tulburi, martorii jalnicelor tale zbuciumări...

Am văzut mai ales cimitirul mic și strâmt și înnăbușit de ierburi năvalnice, prin care tu odinioară te strecurai cu inima în freamăt. Și am văzut, mai ales, bisericuța rurală din care tu făcusei năstrapă de zmaragd florilor inimii tale cutezătoare și naive !

Gala Galaction

M'am rezimat — covârșit de duioșie — de crucile vechiului cimitir și am privit la căsuța din care nu te vei mai ivi niciodată... In rând cu aceste cruci ar fi fost să stea și crucea ta. Aici, între zaplazurile mângâiate de ochii tăi și printre steblele de rosmarin, pieptănate de pașii tăi !...

Scumpul meu amic ! Cum aș fi voit în ora aceea, să scormonesc mormântul tău, să te zmulg din tihna ta de zece ani și să te răsădesc aici lângă zidurile bisericuții prea iubite !... Am intrat, apoi, în sfântul locaș. Războiul nu l-a lăsat neatins. Unele lucruri s'au schimbat. Ferestruica altarului este alta. Dușumeaua e premenită. Dar cheia — grea și seculară — e aceiași...

Am căzut, pentru tine, înnaintea Milostivului meu Stăpân, și cu sufletul în friguri m'am rugat pentru deslegarea ta și a mea. Mare a fost greșala ta ! dar ce poate să biruiască îndurarea și milele Mântuitorului!

De-atunci au trecut multe zile, am cugetat neîncetat asupra deosebit de tristei tale soarte și am înțeles lucruri nebănuite, la început. Am înțeles, cu osebire, că judecata noastră omenească este totdeauna copilărească și neîncăpătoare. Am înțeles că sfârșitul tău — în slujba patriei — a fost, pentru tine, un dar dumnezeesc și că Nepătrunsa Ințelepciune ți-a hotărît să mori cu slavă, ca să scapi de o moarte nelegiuită. Am înțeles că dacă Dumnezeu ar fi ținut în seamă plânsul tău copilăresc și planurile tale și toată nebunia ta de odinioară, azi te-ar legăna vântul și ți-ar croncăni corbii, în spânzurătoarea pe care ți-ai fi hărăzit-o singur !

Iubite frate ! Dumnezeu a avut milă de tine. Toate le-a potrivit atât de bine, cum numai El, prea-înțeleptul, poate să le potrivească. Azi, dormi, binecuvântat, jertfă scumpă nouă tuturor. Dacă ar fi ieșit după arzătoarele tale așteptări, după nebuneasca ta dorință — azi, stăteai aruncat în colțul sinucigașilor.

Și (să mă crezi) nici cu gândul tău cel din urmă n'ar fi fost mare frumusețe... Cimitirul e plin de bălării... Zaplazul e bătrân și stă să cază. Iar grija și visul și mâinile iubite și ochii plini de lacrimi, pe cari i-ai văzut, poate, la mormântu-ți, în ceasul tău suprem, o dragul meu, ar fi fost fumul celei mai grele amăgiri !

Rămâi în pace! Rămâi unde te afli ! Intr'o zi, când voi izbuti să poposesc lângă mormântul tău, mă aștept să te găsesc încununat cu gândurile și cu florile unei streine. Dumnezeu are grijă de noi pe lumea aceasta și grija lui, escaladează zidurile morții și ne urmărește și în cealaltă.

Poți tu să-ți închipuești, în privința aceasta, o dovadă mai uimitoare decât această postumă legătură dintre noi ? A putut să-ți treacă prin minte, vreodată, în viața ta, că, după moarte-ți, tu era să înflorești în chilia unui sihastru, în meditarea lui, în rugăciunile lui ?...

Rămâi în pace ! Rămâi unde te afli ! Seara și dimineața, dimineața și seara, numele tău se strecoară, ca un bob de miresmat chihlibar duhovnicesc, în șiragul mătăniilor mele sufletești. Intre numele iubite și neuitate, pe cari le-am adunat, an cu an, în această vale a plângerii, este și va fi, până la sfârșit, și numele tău. Intre multele întâmplări omenești — vrednice de potopul lacrămilor — știute mie, întâmplarea ta stă azi, cea dântâi, în pragul înduioșării și al jalei mele.

Iar când scara mereu șubredei și frântei mele vrednicii preoțești, mă va duce când și când, pe divina înnălțime a Altarului, între cei pomeniți, cu genunchii îndoiți și cu inimă neștiutoare de îndoială, între cei spălați în sângele Mielului Neprihănit, fi-vei, pururea, și tu !

GALA GALACTION

Pentru tot ce privește „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărți, informații, etc. a se adresa la redacție numai Joi, Vineri și Sâmbătă între orele 5—6.

Córdoba

Pentru sudul peninsulei, încă mai interesant prin urmele lăsate de Spanioli, de Mauri și de Romani, a rămas ca fiecare de capul nostru să înfruntăm căldurile și necunoscutul. După ce, mai multe zile, în așteptarea zadarnică a unei ploi răcoritoare pentru călătoria noastră, constatăm în gazete urcarea neșovăitoare a temperaturii pentru orașele sudului, am pornit iute la drum, ca să nu se mai urce... Și după câteva zeci de km. am lăsat *Aranjuez* (Aranhuez), o bogată oază de verde închis pe stepa însetată a Mesetei bântuite de incendiul canicular. E imitația în proporții simțitor reduse a Versailles-ului, cu grădini, cu fântâni, cu palate, în cari se concentrează artă și confort pentru folosința și vanitatea familiilor domnitoare ; căci se întâlnește și aici ctitoria lui *Felipe segundo* și a urmașilor lui. Le lăsăm toate să alunece, să scadă, să se piardă în urmă, să se reintegreze Meseta... lăsăm, ușor învăluite în vagul luminei de departe, ultimele ramificații cenușii ale șirului Toledo coborînde în fața soarelui ascendent, aruncăm înapoi, fără oprire, gară după gară cu viteza susținută a rapidului nostru de clasa I și III — și din inscripții nu putem ghici decât indicațiile pentru „caballeros" și „mujeres" de pe nelipsitele W. C.

La Alcazar de San Juan, veche așezare maură, o linie se desface în răsărit spre regiunea *La Mancha*, spre a se bifurca mai departe pentru Alicante-Valencia și Murcia-Cartagena. Prima localitate mai importtantă de pe această linie laterală, *Campo de Criptana*, este situată pe ușoara colină numită *Sierra de los Molinos*, cu vre-o 30 mori de vânt, unde istoria literară și legenda situiază isprăvi din romanul lui Cervantes. Pe aceiași Meseta, — ce pare un nesfârșit șes deși la aproape 700 m. deasupra nivelului mării și din care erup arare, neașteptat, izolate mormane de stâncă — trecem Guadiana încă modestă, pe la obârșia ei pietroasă ; la orașul *Manzanares* (să-l traducem : *Mereni)* se arată primele coline din Sierra Morena, masivul de mare bogăție minieră ce închide Meseta la sud și bazinul Guadalquivirului la nord, făcând hotar totodată între Castilia și Extremadura deoparte și Andalusia bogată de alta. Marile irupții granitice ale Morenei se ridică brusc, etajate golaș deasupra, încinse până mai sus de poale cu vii brumate, mereu nearăcite... Noi ne strecurăm prin căile întortochiate din umbra lor, deslănțuind canonadă de ecouri pe drumurile scăpate din tuneluri și lăsând să se dosească pe poteci de stâncă șiruri de măgari transportând în desagi material de construcție ori produse miniere...

Dar pe cât ieșim la loc mai deschis, regretăm adăposturile Morenei și chiar platoul trist Meseta, căci crește căldura, crește mereu pe măsură ce ne lăsăm pe cursul Guadalquivirului în jos, mai aproape de nivelul mării. Ne găsim în vechea *Baetica* romană, Andalusia basinului Gualdalquivir presărată cu nume și urme romane, palate, poduri și conducte arabe și totodată teatru însemnat al istoriei spaniole. Aici natura, clima și omul sunt schimbate. Rasă de oameni voinici, fălcoși, mai arămii, mai bogat sprâncenați, tăcuți, serioși, senini. Se înmulțesc prin gări, se arată în vagon cu pălăria lor în borduri largi, drepte *(sombrero cordobez)* în genere cenușie, pe care am văzut-o la Madrid purtată de luptătorii arenelor (răsbate uneori și prin moda europeană). Conversează arare, liniștit, fără pasiune, deobiceiu despre tauri... Rezervați, respectuoși pentru liniștea celorlalți călători.

Din fericire, abia câteva ceasuri din după-amiaza dogoritoare ne sunt rezervate a le suporta în arșița văii fluviului, în drumul printre șirurile de agave brumate, numai foi, ori înflorite cu tulpine lungi, drepte ca niște candelabre, prin valea tot mai largă, mai îmbelșugată, mai veselă (se văd și cai trăgând pe șosea la trăsurile închise hermetic) cu vile și conacuri albe și sure în pădurile de măslini și'n vii...

Cordoba !... Rapidul nostru, cu destinație ultimă *Cadix* prin *Sevilla,* descarcă aici un număr respectabil de pasageri amestecându-i grăbit cu publicul poate ceva mai brun al peronului. Dar abia am depus niște bagaje de mână la garderobă și, când reviu să iau informații pentru continuarea drumului, găsesc peronul pustiu și biurourile închise ori goale. Pe liniile de garaj ale acestei stații (chiar nod de căi ferate) iarăși aproape nici o viață. In sfârșit se arată dintre linii sub-șeful și după ce îmi dă cu o rară bunăvoință relațiile cerute dispare și mă lasă pe peron cu impresia anticipată că voiu intra într'un oraș mort. Cordoba, cel întemeiat de Fenicieni *(Karta Tuba* = oraș mare), colonia romană *Corduba* trecu în mânile Visigoților și se ridică și pe sine și basinul fluviului prin trecerea în stăpânirea Arabilor (711) cari, sub Olmaiazi declarându-se neatârnători de Bagdad creiază aici califatul de Apus (300 mii locuitori în capitală, apeducte, irigații, drumuri, exploatări de mine, științe, arte, industrii, agricultură neîntrecută în toată regiunea). Azi — o recunosc Spaniolii unanim — această regiune bogată a dat înapoi față de acel îndepărtat trecut — și orașul are 70.000 locuitori....

Imi recomandase *secundo jefe* să apuc din dosul gării îndată pe marele *paseo del Gran Capitan (Gonzalo Fernandez de Cordoba,* vestit general în luptele cu Arabii, cuceritorul Neapolului din mânile Francezilor și făuritorul măririi militare spaniole) bulevard larg (parcă prea larg pentru atâtea clădiri în parter) cu asfaltul încins de dogoareala de peste zi, aburind la atingerea apei din tulumbele comunale. La intersecția cu *Avenida de Canalejas* e și statua lui *Gonzalo,* iar aproape de colțul acestei artere, sumbra *Plaza de Toros,* acelaș coloseu roman nelipsit, pe care ochiul deprins îl distinge din fuga trenului chiar și în orașele mai mici. Pe această largă și nu prea lungă arteră (Gran Capitan) mărginită strict provincial de modeste hoteluri, cafenele și edificii private, adesea fără etaj și fără vre-o distincție arhitecturală, lumea, sub îndemnul umbrei, a început să iasă la trotuarul încă încins de para soarelui trecut, la cafenea unde, pe lângă *cafe puro,* clientul cu larga lui *sombrero cordobez* uzează cu tabiet și larghețä de dreptul la apa din vasele de pământ aliniate. Iar întreprinzătorii *limpiabotas,* înviorați — ca și clienții cafenelei — de apropierea binefăcătoare a nopții caută pe jos la pantofii publicului, contemplă ori acționează în lege pe sub mese. Mai la o parte e și „aguador"-ul, (purtător de apă), instalat lângă trotuar cu două butoiașe sau bidoane desăgite pe șalele măgarului și îmbrăcate în crengi verzi.

Public la taifas pe asfalt, care nu-și poate permite luxul unei consumații la cafenea, și adesea lume destul de „bine" (fiincă Spaniolii nu prea cunosc snobismul) primește pentru *cinco centimes* apă servită din dosul măgarului, care stă acolo nemișcat până după miezul nopții. Fiecăruia dintre clienți *aguadorul* încins cu un larg brâu roșu îi clătește stacanul respectabil cu aproape tot atâta apă câtă îi servește. Din vreme în vreme chiar răsună piața de sbieretele unuia dintre aceste nobile dobitoace — de oarece aguadorii își fac și ei concurență — și se cutremură locul de jalnicul sunet, în deplina impasibilitate a publicului.

Mai înainte de sfârșitul marelui bulevard, înfundat în plin centru, se ridică la stânga destul de modest, *Gran Teatro,* având la stânga biserica *San Hoplito,* care adăpostește în două sarcofagii de marmură rămășițele lui Ferdinand IV și ale fiului său Alfons XI, iar mai departe, la dreapta, în fundul bulevardului, biserica *S. Nicolae* cu un turn octogonal, probabil unul din minaretele celor peste 300 moschei pe cari le-a avut când-va Cordoba. Pe *calle de conde Gondomar,* îngustă și foarte animată, se trece printre magazine, cafenele și bodegi bune, unde viața a persistat și în ceasurile dogoritoare de după amiază sub așa-numitele *toldos* — pânze ce se pot strânge și cari acopăr hermetic toată strada.

Dar dacă din Gran Capitan ori dela primărie (Ajuntamento) cauți drumuri către vestita catedrală din apropierea fluviului, va trebui să treci prin străzi meschine de umbră și paragină, întortochiate, — unde adesea se arată printre grilaje, mici *patio* cu verdeață, flori și șopot de apă în umbră, — aceste străzi aci mai lărguțe, aci de tot înguste, cu edificiile une ori încheiate deasupra, cu perdele atârnând lung peste balcoane, unde locatarii în toaletă legeră pot lua aier. Pretutindeni multă umbră (străzile înguste sunt aici o necesitate) atmosferă orientală de harem, de gheto și de curățenie relativă. Iar când pasul simte apropierea de Guadalquivir, te și găsești în fața „Mesquitei" ; căci catedrala de azi e moscheia de eri — și după înfățișarea ei exterioară, ba chiar și interioară în bună parte, numai moschee ar putea să fie socotită și nu o catedrală catolică, dacă în locul vechiului turn *Alminar* al lui *Abd Er Rahman III* nu s'ar găsi azi un turn în stil greco-roman în cinci etaje din ce în ce mai înguste, dacă în mijlocul massei dreptunghiulare încinsă de ziduri ca de fortăreață nu s'ar ridica predomnitor adaosul creștin al altarului principal. Socotind și *Patio de los Neranjos* (Curtea Portocalilor) în care dă *Puerta del Perdon* (Poarta Iertării) în stil maur și în trei arcuri ogivale succesive și în arabescuri, vechea moschee — care voia să rivalizeze cu cea din Meca, — măsoară 175 pe 134 metri...

La intrare ai îndată impresia unei păduri dese de palmieri : Vasta clădire, al cărui plafon — exceptând altarul creștin — nu e mai înalt de 11 metri, se sprijină pe aproape 900 coloane destul de apropiate, alcătuind, dealungul și dealatul, alei de umbră perpendiculare una pe alta, pe o întindere de vre-o două hectare și jumătate. Și coloanele acestea din marmoră de Bizanț, de Franța, din Spania și din templele romane ale Cartaginei, se închee, două câte două, în două arcuri suprapuse, distincte, alcătuite din lespezi de marmură albă și roșie, alternativ, și evocând frunzele aplecate ale palmierilor cu spațiile albe de lumină dintre ele. Nu ne interesează altarele arabe, „mihrab-urile" (unul perfect conservat, cu mozaicuri, arabescuri și inscripții) și nici chiar marele altar creștin — prodigioasă acumulare de bogăție și artă, pe care o întâlnești și în alte părți. Rătăcim printre șirurile de tulpini ale pădurii, la întâmplare ori spre o fâșie de luminiș ce scapă printr'una din uși, rătăcim prin umbrita singurătate a locului, fiindcă Englezii, Germanii și ceilalți vizitatori ai *Mesquitei* se arată numai primăvara și toamna, iar la ora precisă, când e să înceapă cântarea orgei, ghidul ne duce într'un anumit punct dintre coloane, de unde ea trebue să fie ascultată. Ascultăm....

A fost pe acelaș loc, din începuturile cunoscute ale domniei romane, un templu al lui Janus ; pe acelaș loc s'au închinat apoi Goții și Spaniolii, până când (la 785) Arabii, dărâmând totul și-au ridicat moscheia. După rătăcirea gravă a creștinilor, biruitori definitivi asupra Africanilor, dar biruiți la rându-le de fanatismul religios, se încearcă *reparația.* Se redeschid — lucrarea e aproape terminată — cele 17 arcade maure de către Curtea Portocalilor, spre a le închide apoi cu vitejie, se continuă a se desgropa picioarele coloanelor romane, a se descoperi și restaura vechile plafoane maure în culori.

Dar să ieșim — să ieșim pe una din porțile de vest în *calle de Torrijos,* mărginită în partea opusă de capela *San Jacinto,* cu un portal în stil gotic și mai jos, spre albie, de palatul episcopal, ridicat pe locul *Alcazar*-ului regilor arabi. De aici, dintre palatul lor și moscheia capitalei califatului de apus, cine și-ar putea imagina o altă ieșire a *„căii"* spre Guadalquivir decât spre un pod demn de tehnica arabă și romană, care să lege nordul apei cu Andaluzia și cu porturile de penetrație din Mediterana. Căci Arabii n'au făcut decât să restaureze vechiul pod roman.

Lung de 240 metri și întrupând 16 arcuri, ce se sprijină pe uriașe picioare cilindrice de piatră, podul este încadrat de *puerta del Puente* în nord iar la capătul sudic de o puternică și sveltă fortăreață de aproape (Calahorra) cu zidul crenelat sus și cu balconașe pentru bombardarea asediatorilor. Mă urc, după ce un sergent de pază la poartă îmi ar[ată] calea, — ba mă întovărășește chiar, purtându-mă d[e] mână pe scările în spirală, întunecoase besnă — și ce plăcută răcoare aici, față de arșița de pe pod, pe unde curgea fără întrerupere șirul de măgari toropiți purtători de poveri! Face să te urci până sus pe terasa fortăreței chiar numai spre a avea panorama Cordobei, cu lanțul de munți *(sierra de Cordoba)* în zarea nordului, cu cele câteva mori arabe — și azi în funcțiune — din preajma podului.

Pentru impresiile dobândite din această „ascensiune" netaxată de comună aș fi bucuros să las în mâna sergentului o peseta și-l întreb de taxa față de comună.

— Debo pagar alguna tasa, signor ?

— Nada, signor ! — mă asigură polițistul cu un gest delicat dar hotărît, respingând anticipat bacșișul.

ROMULUS CIOFLEC

Manual de morală practică

IV

15. Câtă vreme viața obștească se reazimă pe avere, viața ta personală nu poate să renunțe la bunurile uzuale. Copiii tăi nu e onest să umble goi lângă copiii vecinului tău, înstărit prin fraudă de cele mai multe ori.

Dacă faci numărătoarea oamenilor și averilor, găsești puține averi a cărora origine poate să fie publicată. Cea mai dreaptă avuție pe care o admite epoca noastră este căpătată prin acumularea diferențelor dintre cheltuieli și venituri. Industria dă această diferență, o dă negustoria și o dă economia sau avariția: e tipul normal al averii. Totuși, negustoria trebuie înțeleasă strict, ca un transport și o depozitare de mărfuri concrete, dintr'o sursă ieftină la o piață permițând o diferență.

16. Ne-am obicinuit să considerăm proprietatea „sfântă". Intr'adevăr, ea e sfințită, dacă se poate spune, prin muncă și prin sudoarea, care dă preț holdelor, stropite cu aghiasma ei. Indată ce proprietatea este rezultatul unei industrii fără instalații și a unui comerț fără mărfuri, ea e o proprietate politică și prin caracterul ei antisocială și primejdioasă. Bordeiul bătrânului grădinar din periferie e o pildă morală ; palatul somptuos al domnului fără profesie sau fără profesie activă e imoral. El s'a zidit într'o noapte și tot ce se muncește în întunerec — afară de cărbune — miroase a sânge și se grupează în seria asasinatului cu tâlhărie.

17. Dacă ai căuta să provoci un plebiscit al averilor, puțini posesori ar accepta să răspundă. Unii vor refuza, tăgăduindu-ți autoritatea, alții ar afecta orgoliul, alții se vor declara nitzscheeni și aristocrați ai gândirii. Iată de ce revoluțiile jefuiesc și incendiază fără judecată: posesorii puteau să facă din vreme declarația lor vamală.

18. Ciudată perversiune intelectuală. Posesorii se socot posesori ai unui lucru care nu poate scădea sau fi retezat. Față de averea lor ei au atitudinea zimbrilor, născuți cu coarnele întregi și împung cu argintul, lovesc cu aurul, distrug cu capitalul. Averea face parte din celula lor, din sângele și din osul lor. Poți contesta inteligența, capacitatea profesională a unui om avut și el primește chiar calificativul de necinste, fără să fie afară din cale de impresionat; cu condiția să nu-i discuți avuția. O funcțiune sălbatică se deșteaptă în insul lui sufletesc, pe dată ce-l tăgăduiești. E natural: e singura lui pasiune și singura lui scuză.

19. O altă perversiune iscată de avuție : dorința politică a conducerii. Statele nu pot fi conduse de oameni săraci și de oameni care nu și-au creat din avere o justificare a unei vieți, în genere lipsită de acte și nulă. Veniturile conferă starea fizică și intelectuală de bun conducător. Politicianul care a incasat dintr'un singur export un comision de 300 milioane, e chemat să ducă pe tavă de aur prestigiul, sabia și autoritatea unui stat.

Dinastiile politice se nasc din tată 'n fiu din amorul invertit al statuilor cu capitalul, până la sleirea nu atât a dinastiilor cât a vieții morale a popoarelor, moștenitorii pergamentelor de conducători, succedându-se inegali și cu valoarea descrescută.

Poate să mă guverneze și să mă stârpească în a doua și a treia lui generație, un om politic prin ereditate, situat în seria capacității dedesubtul nivelului comun, când lăsat în voia liberii lui desvoltări, el nu ar fi fost în stare să-și cucerească în societatea subalternării un grad de bun servitor. Dar nu poate guverna un muncitor cu brațele și cu intelectul, care și-a construit o viață și o personalitate fără genealogie.

20. Pentru fiecare nou născut obștea satului și a orașului este obligată să se adune ca un senat de preoți și să-i hotărască o existență. Obștea care îi impune datorii trebuie să-i poruncească noului cetățean și drepturile corespondente. Căci fiecare făt, în scutecul lui, înfățișează o nădejde, o putere, și la nașterea lui colaborează mai puțin dragostea tinerilor care s'au iubit în porumb sau între perdele de velură, decât misterul din pământ și cer. Un rol util al avuției individuale începe atunci când averea știe să se împărțească fără pomană.

21. O generație strânge și altă generație risipește. Datoria generației strângătoare este să cheltuiască și să repartizeze, măcar din socoteala de conservare a unui patriotism inteligent. Dacă este adevărat că se află un singur om avut, care să-și iubească țara și poporul și într'altfel decât în discursuri și în articole de ziar, acela are interes ca stările să se păstreze perfecționate și progresiv mai pure. Averea șătcănită de dragostea sălbatecă de sine, este pândită de hoți și pusă la îndoială de drepți. Drepții pregătesc răsturnările și neanturile mari înverșunate ale revoluțiilor, însă revoluțiile sunt precedente de tâlhari, care, în punctul istoric al averilor imorale, sunt ca niște precursori.

22. Incă nu s'a găsit omul să accepte mizeria lui ca o glorie lângă opulența fără acte a stăpânitorului avut. In anii seci ai bucatelor uscate, plugarii tâlhăresc pe porumbiștile moarte și devin asasini vulgari din pricinile triste ale pântecului nerăbdător. Ce a putut împiedica satul să nu poarte grija din vreme a gurilor lui flămânde? Alarmat, Statul împarte mămăligă cerșetorilor din cătune. Ce l-a împiedicat să corecteze foametea din timp, din albie și din leagăn?

23. Conducătorii se îndeletnicesc, cei mai puțini cu aberația lor mintală particulară. Gloata lor își pierde noțiunile între club și flirt, între teatru și hipodrom, între neveste, actori și călărețe. In această universalitate de zdrențe și de nimicuri urlă într'o bună zi glasul tunător al Bărăganului și vântul stepelor galbene — și prăvălește.

T. ARGHEZI

Interesantă ! Distractivă !
Instructivă !
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

Note de drum

Predeal - Brașov

Chiar după o ploae torenţială scurtă, adică una care şi-a frânat torentele după numai vre-o şapte ceasuri, Predealul, ca o Babă-Dochie greu de convins, are nevoie de trei zile până să creadă că nu-i isprăvită vara numai din atât, şi să-şi revie de la temperatura coborîtă aproape de îngheţ la aceia convenabilă rochiilor de voal sau înfundărilor în pădure.

In aceste trei zile, rezervate saltului penibil dela Celsius 4, la 24, sirena trenurilor accelerate oprite în gară, îndeamnă de şase ori pe zi prelung şi poruncitor,— de şase ori aceia a trenurilor personale domol şi insinuant: „F-f-fuuuugi !” cu aceleaşi promisiuni de răcoare mai indulgentă fie în Sinaia ferită de curenţi, cu cazinoul şi în acest an ferit de tentaţii, fie de partea cealaltă, la Braşov, până unde trenul merge mereu în pantă riscată de coborîş, depărtând astfel din două direcţii cei 1100 de metri cu prea modesta numire de *pre-deal*.

La mijlocul lunii de sfârşit de sezon, trenurile poartă mai mult vilegiaturişti de o zi, pasageri cari circulă de plăcere, adică fără bagaje, nevoiţi deci, de îndată ce familia de trei persoane a găsit un compartiment întreg gol, să-şi scoată domol pălăria şi pardesiul alegându-le la fiecare un loc comod de canapea, iar doamna mobilând celelalte locuri cu umbreluţa şi poşeta, obiecte, altfel, foarte rar despărţite de mână.

— Ocupat, mă rog!

— Cum intră oamenii ăştia, frate! Şi încă cu copil mic !

— Rău-crescuţi. Ocupat, ocupat !

Trucuri fără mare folos pentru traectul scurt, primejdioase chiar, căci se află totdeauna un rău-crescut ca să le dea de gol după plecarea trenului, încercate totuş „de dragul artei”, din binecunoscuta aptitudine naţională de a pune beţe în roate vecinului.

In valea îngustă a Timişului, drumul de fier şi-a clădit, alteori şi-a scobit un traseu cât mai în linie dreaptă, în timp ce şarpele beige al şoselei, cu o întârziere de om fără treabă, face ocolul tuturor colinelor, se mută şugubăţ când de partea dreaptă, când de partea stângă a drumului de fier negru şi posac, joc graţios care dă însă trenului plin de rancune motivate un bun prilej de răzbunare: de trei ori aceleaşi automobile agere cari, venind din urmă, întrecuseră locomotiva, s'au aflat, strunite ca nişte cai nărăvaşi, în faţa barierelor lăsate la canton.

Munţii se înşirue mereu şi se înghesue privind unul peste capul altuia trecerea trenurilor, împăduriţi de jos, fără urme de cărări şi totuş fără aspect sălbatic, având, pentru râma de fer care-i străbate cu sgomot şi stricând aerul, o îngăduinţă prietenoasă, aerul măreţ dar bun al monarhului deprins cu tovărăşia supuşilor.

Timişul e o apă puţină într'o râpă lungă şi nedisciplinată, la fel cu alte râpi pe lângă care trec şinele, surpături înveselite de căptuşeala buruenilor grase şi a unor flori mari de grădină, atât de neaşteptate acolo, cu rotunzimea lor cafenie şi catifelată încercuind bănuţul de aur al staminelor, încât călătorii întind mâna pe fereastră, iar automobiliştii uită deodată scopul călătoriei: ajungerea în minimum de timp, şi se opresc, înflorind marginile cupeului ca pe o fată de dus la horă.

Dacă priveşti pe fereastră după binevoitorul infinitiv al placardei „a nu se pleca în afară”, nu mai vezi sub tren drumul solid prea îngust, ci deadreptul râpa care se deschide, ca o tentaţie înflorită pentru roţi, ca să iasă măcar câteva clipe din linia monotonă şi nepoetică a roţilor.

Roţile unui tren sănătos n'au din fericire tentaţii de escapade romantice, totuş, la gândul unei căderi în gol, mâna alarmată brusc, a strâns mai cu putere bara de alamă, iar corpul s'a dat ţeapăn înapoi ca să reziste probabilei năvale a pasagerilor. Capul s'a dat instinctiv la dreapta şi abia după trei secunde înţeleg ceea ce el ştiuse: că geamul, ridicat pe trei sferturi, va sări în bucăţi.

Dela Timişul-de-sus un lung coborîş până la Timişul-de-jos şi apoi îndată câmpia, care pare enormă, un miraj optic după îngustimea gâtuită cu care s'au deprins ochii. De când n'am mai văzut câmpie ?

Munţii nu şi-au luat definitiv rămas-bun. Braşovul, în hora neregulată a celor Şapte-sate, stă la poalele pereţilor împăduriţi ca la adăpostul unui imens paravan. Soarele a dat foc provizoriu turnurilor oraşului, nenumărate, pe cari le-ai crede pe toate turnuri de biserică şi abia când descinzi pe străzi, descoperi sub unul, oprind pasul de uimire, că pe locul nausului şi pronausului la care te aşteptai, sunt aşezări păgâne : agenţii, zărăfii, şi, rezemată chiar de ziduri, larma precupeţilor şi a săsoaicelor cu felurite lucruri de vânzare ce atrag atenţia ceva mai puţin decât ele înşile, toate copilărite caraghios pe vârful capului cu o pălărie de pai cu boruri [illegible] şi fundul cât un pumn, un soi de uniformă a naţionalităţii, indiferent de clasă socială, căci acelaş model-tip îl văd ceva mai târziu,— pe Promenada cu atâtea creaţiuni de ultimă-modă — atribuit şi capului unei doamne ţanţoşe şi încă destul de tânără ca să bănueşti că s'a privit în oglindă înainte de a eşi.

Aceasta, precum şi casele solide de Ev-mediu, părând blocuri de piatră în care s'au scobit dibaci odăi răcoroase cu ferestre de cetăţue, precum şi multele străduţe, similare celor din Viena, rămase ici şi colo dintr'o vreme când circulaţia pe străzi nu era calificată problemă, putând fi barate oricând de convorbirea a doi obezi — firmele în trei limbi, din cari, în sgomotul străzii şi al localurilor de consumaţie, tocmai cea principală e înecată în ţăcăneala aspră şi repezită a celorlalte două, toate contribue cu puţin la acel „aspect local” care face şi după zece ani din Braşovul nostru, un oraş al provinciilor româneşti alipite, nu, simplu, un oraş românesc.

Dincolo de larma şi inestetica pieţii prea în centru, — o reculegere: *Biserica Neagră,* vechi şi imens edificiu, pârlit în urma unui incendiu şi lăsat astfel ca o ruină pe dinafară, în timp ce reparaţii scumpe au transformat totul înăuntru: simbol al *Bisericii* fără deosebire de rit, care se arată absurdă, uzată, sau neatrăgătoare faţă de indiferenţi, dar rezervă credincioşilor surpriza frumuseţii sale mereu întinerite, mereu plină de iubire şi făgăduinţi.

O cunoaştere a poziţiei Braşovului nu poţi s'o ai nici măcar aproximativ vizitând oraşul întins din toate părţile. Trebue să-i obţii perpectiva de pe una din casele clădite în amfiteatru pe toate colinele dimprejur, sau de la ruina Cetăţuii, sau şi mai bine, de sus de tot, de pe muntele Tâmpa, dacă urcuşul prea drept nu te sperie şi dacă n'ai mai citit de vre-o trei zile gazetele anunţând zgomotos sosirea, pe aceste locuri, a unui stăpân efemer, care nu pretinde după tradiţie „banii sau viaţa”, ci ţi le ia, cumulard şi expeditiv, pe amândouă.

August 1928. ALICE GABRIELESCU

Cronica cinematografică

Există şi mai persistă în judecata oamenilor un loc comun, uzat şi ruginit, repetat mai ales de doctoranzii anemici şi de criticii literari mofluzi.

L-am găsit întâmplător şi în ultimele scrisori ale celei din urmă ţarine a Rusiei, — scrisori atât de emoţionante, care oglindesc o viaţă sufletească atât de intensă. Acest „loc comun“ glăsueşte:

— In vremea noastră n'a mai rămas **nimic minunat.** Maşina a robit sufletul şi a făcut totul să fie mecanizat.

Impotriva acestei idei trebuie întrebuinţate toate forţele noastre de discuţie.

Maşina, într'adevăr a anihilat toate câte erau luate drept „minuni“ de naivii noştri părinţi şi bunici. Dar ea a afirmat un nou aspect al „minunatului” şi a creiat un nou izvor, nesecat de bogat, al emoţiilor : **Cinematograful.**

Spiritul tehnic modern a produs, nu numai aparatul pentru legat cravata sau automatul care serveşte masa, aducând mâncările direct din bucătărie în sufragerie: acest spirit a construit o autentică şi preţioasă „fabrică a minunilor”.

Acum vre-o două săptămâni, tânărul regisor francez P. Chénalle a filmat „Naşterea Cinematografului“. El a vizitat pe rând toate fabricile de filme existente în Paris, fotografiind echipele de lucrători în bluze albastre, inginerii grăbiţi, strungurile şi laboratoarele, retortele cu inscripţii enigmatice, cetele de lucrătoare în alb şi coafate „lins”, cari lipesc cu degetele lor iuţi — viitoarele visuri şi vizuini ale generalilor, revoluţionarilor, diplomaţilor şi guvernanţilor din Europa.

Filmul acesta a absorbit parcă şi graiul accelerat al maşinilor, surprinzând, în acelaş timp, freamătul panglicelor de celuloid...

Vom vedea într'o zi, din acest film, cum la „Naşterea Cinematografului” aleargă îngrijoraţi nişte oameni în halaturi albe; cum se aştern ascultătoare pe panglica filmului, cele mai poetice şarade ale timpului nostru.

Copilăria filmului e antrenantă, caşi copilăria omului, caşi orice coplărie.

„Naşterea Cnematografului“ va vedea ecranul la toamnă, mai întâi în teatrul „Vieux Colombier“ din Paris. Sunt convins că acest film va fi incomparabil mai interesant şi mai antrenant decât filmele jucate de celebrităţile Operei şi Comediei, care miros a pudră şi a rechizite teatrale, prăfuite între culise.

Va fi antrenant până la suspine, până la exclamaţii subite, frenetice şi generale.

UNCHIUL SAM.

* * *

Cinematograful din Japonia e în floare, numărând circa 3000 de ecrane mari. Producţia filmelor japoneze a ajuns la 300 în 1927. Din America se importează vre-o 200 de filme anual. Marele dramaturg Nagamaza Kavakita e considerat „apostol“ al cinematografului japonez.

* * *

Americanii „colonizează“ neîncetat cinematograful european, punând mâna mai întâi pe producţia filmelor de prin ţările mai mici. Casa americană Fr. Warner a şi obţinut monopolul cinematografiei în Austria. Filiala ei din Viena va fi condusă de cunoscutul regisor Mih. Kärpes, austriac de origină.

* * *

Signorita Aguedo Adorra — „Miss Spania“ — care a figurat de curând la Halwestone (Statele-Unite) la concursul de frumuseţă, a fost arestată de autorităţile americane pentrucă a rămas în Statele-Unite şi după expirarea vizei de pe paşaportul ei.

* * *

Cunoscutul regisor francez Mr. Donassian a început filmarea scenariului „Montparnasse“ din viaţa boemei pariziene, cu tipuri pe pictori şi modele din acest cartier internaţional al Parisului.

* * *

S'a format la Berlin o nouă mare societate cinematografică „Memento-Film“ sub conducerea lui V. Ianovschi, având de scop confecţionarea exclusivă de filme ruseşti autentice şi combaterea filmelor pretinse „ruseşti” confecţionate din fabricile străine cu denaturarea trăsăturilor reale ale vieţii moderne sau trecute din Rusia.

In fruntea personalului artistic e pus Wladimir Gaidarow. Vor lua parte şi câţiva artişti străini; însă ei vor juca sub indicaţiile regisorilor ruşi. Principalul rol feminin va fi jucat de celebra Suzana Delmas. Se vor filma „Umbrele trecutului“ şi „12 tâlhari“ — după scenariul scris pe subiectul din viaţa cazacilor dela Don.

* * *

Se confirmă ştirea că filmul „Aurora” din viaţa celebrei surori de caritate Engleze, Miss Cawell, care a provocat atâtea proteste şi a avut atâtea insuccese, fiind pealocuri chiar respins şi ameninţat de public cu distrugerea (în Anglia şi America, şi chiar, pe alocuri, în Belgia) va fi admis în Franţa pentru demonstrare publică.

* * *

Cenzura sovietică a interzis filmul „Vera Mirţeva“ care s'a rulat de curând în Bucureşti cu succes.

* * *

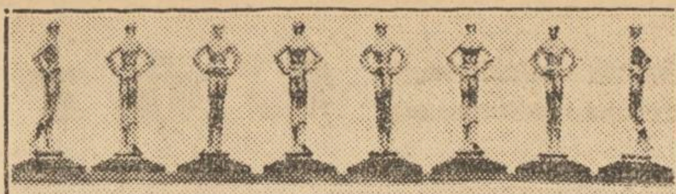
Presa străină află că Regina Maria a României va figura în prologul şi ultimele scene din filmul american: „Păpuşa Magică“

* * *

Gloria Swanson a fost condamnată să plătească o amendă de 18.889 dolari şi 93 cenţi pentrucă n'a vărsat la timp, în tezaurul public, impozitul ei pe venit.

* * *

Raidul aviatic Paris-Kapstadt (Africa de Sud) a fost filmat şi va apărea la toamnă pe principalele ecrane din Europa.

Cronica Şahului

Olimpiada de şah din Haga 1928

Rezultatul onorabil al echipei noastre

In legătură cu jocurile olimpice din Amsterdam, Federaţia internaţională de şah (Fide) a organizat dela 19 Iulie până la 5 August cor., la Haga, două concursuri de şah şi anume : un concurs individual de amatori, câte unul din fiecare naţiune şi un concurs pe echipe de câte patru jucători din fiecare ţară.

Rezultatul concursului individual a fost : Premiul întâi şi titlul de campion mondial al amatorilor de şah a fost obţinut de Dr. Max Euwe (Olanda) cu 12 puncte, premiul al doilea de D. Przepiorka (Polonia) cu 11, premiul al treilea de H. Matison (Letonia) cu 10, premiile 3—5 de M. Golmayo (Spania), Karel Treybal (Cehoslovacia) şi N. Whitaker (Statele Unite) cu câte 9½. Urmează apoi: Carls (Germania) cu 9, A. Becker (Austria) cu 7, Chéron (Franţa), Nilson (Suedia) şi Roselli (Italia) cu câte 6, Araiza (Mexico), L. Steiner (Ungaria) şi Cepurnov (Finlanda) cu câte 5½, Al. Tyroler (România) cu 5 şi Dr. Henneberger (Elveţia) cu 3.

Rezultatul concursului pe echipe a fost: 1) Ungaria cu 44 puncte din 64 de partide ; 2) Statele Unite cu 39½; 3) Polonia cu 37; 4) Austria cu 36½; 5) Danemarca, 6) Cehoslovacia şi 7) Elveţia cu câte 34; 8) Argentina cu 33½; 9) Germania şi 10) Olanda cu câte 31½; 11) Belgia, 12) Franţa şi 13) Suedia cu câte 31; 14) Letonia cu 30; 15) Italia cu 26½, 16) România cu 25½ şi 17) Spania cu 13½.

*

Avem înfine rezultatul aşteptat cu atâta nerăbdare de lumea şahistă de la noi. După experienţa trecutului ne-am fi putut aştepta la un rezultat mai bun, cu toate că şi cel obţinut acuma trebue să ne bucure.

Nu trebue să uităm că am avut de luptat cu echipele a 16 ţări bine preparate, pe când la noi ocaziunile de a ne forma luptători bine preparaţi lipsesc aproape cu totul.

Totuşi elementele noastre au fost bine alese şi dacă nu au putut obţine o clasificare superioară, trebue să ne bucurăm că au ştiut să dovedească că pot învinge ţări, care s'au clasat printre primele şi care au trimis jucători cu renume mondial.

După tabloul de rezultate, echipa noastră (compusă din d-nii: Căpit. I. Gudju, dr. I. Balogh, dr. N. Brody şi Z. Proca), s'a clasat a 16-a din 17 naţiuni, cu toate că a învins 6 naţiuni şi a pierdut la altele 9. Probabil că din cauza uşurinţei, de care nu ne putem încă debarasa, am ajuns să fim clasificaţi după alte naţiuni, care n'au fost în stare să învingă atâţia adversari.

Dacă clasificarea s'ar fi făcut pe numărul de victorii contra echipelor, am fi fost egali cu Elveţia, Ceho-Slovacia, Olanda, Belgia şi Franţa, neavând decât 7 ţări înaintea noastră.

Aşteptăm să aflăm rezultatul individual spre a ne da mai bine seama, care dintre componenţii echipei noastre s'a ţinut mai tare şi care nu.

Astfel vom putea trage concluziunile necesare, spre a lua măsuri ca în viior să putem trimete o echipă mai bine antrenată şi cât mai omogenă.

Avem elemente bune, putem susţine că sunt egale cu elementele celorlalte naţiuni care s'au luptat mai bine. Trebue, trebue neapărat să se organizeze lupte regulate şi cât mai repetate în Capitală şi în provincie, căci jocul de şah nu se joacă numai cu talent.El cere rutină, practică, antrenament, nervi şi stăpânire de sine. Credem că a sosit momentul ca să strângem rândurile jucătorilor din Capitală, căci restul va veni de la sine.

Rezultatul obţinut de campionul mostru naţional, Tyroler, în lupta individuală, ne întăreşte mai mult în convingerea noastră. că fără o conducere mai activă a mişcării generale şahiste din ţară, nu vom obţine niciodată rezultate mai frumoase ca acum.

*

Deosebirea dintre amatori şi profesionişti ai jocului de şah fiind greu de făcut, Federaţia internaţională de şah a lăsat fiecărui stat alegerea, invitând toate ţările să trimeată pe cel mai bun amator. D. Tyroler, pe lângă că ia parte pentru prima oară la un concurs internaţional, a mai trebuit să lupte numai cu mari maeştri, cari au repurtat însemnate succese şi au obţinut multe premii în concursuri internaţionale. Ţinem să înregistrăm că d-sa a învins pe dr. Treybal, campionul Cehoslovaciei, pe Chéron, campionul Franţei şi pe Nilson, campionul Suediei şi a făcut remis cu dr. Euwe, Przepiorka, Cepurnov şi dr. Henneberger.

Echipa noastră a învins echipele Austriei, Elveţiei, Belgiei, Suediei, Italiei şi Spaniei şi a eşit egală cu echipa Danemarcei. Ca dovadă a forţei de joc de care dispuneau celelalte ţări, ţinem să relevăm că, de exemplu, echipa Ungariei era compusă din Havasi, dr. Nagy, A. Steiner şi dr. Vaida, toţi mari maeştri bine cunoscuţi.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

CATRE CITITORI

Anunţăm cu regret că d. Camil Seneca, plecând în străinătate, a trebuit să-şi înceteze activitatea ca unul din conducătorii acestei cronici. Tânăr, dar foarte talentat, ne-a fost de real folos prin priceperea d-sale de analist al problemei, prin minunata sa calitate de deslegător al ori căror categorii de probleme sau studii şi ca admirabil apreciator şi glosator al partidelor.

Suntem pe de altă parte fericiţi să înştiinţăm că în fruntea conducerii cronicii figurează de acum înainte d. ing. L. Loewenton, eminentul şahist şi teoretician de forţă, bine cunoscut în ţară şi în străinătate şi ca renumit problemist. Sperăm că sub conducerea d-sale şi a subsemnatului cronica noastră va lua şi mai mare avânt.

P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Fanatismul unor exploratori

La marginea imensei păduri dela Nordul Canadei, departe, spre West de Marele Lac Rabb şi de golful Hudson, pe malul râului Telon, nişte vânători au găsit trei cadavre de albi într'o hrubă părăsită de pieile roşii. Aci au pierit de foame John Horeby cu cei doi tovarăşi, dispăruţi acum doi ani, plecaţi să exploreze locurile acelea.

Deoarece Horeby avea faima de explorator îndrăzneţ şi taciturn, nimeni nu se mira când lipsea un an sau şi mai mult. De astă dată, Horeby plecase cu trei însoţitori, în Mai 1926, luând şi un mare aparat de filmare. Ajuns acolo unde n'a călcat încă picior de om alb, intenţiona să filmeze vederi, cataracte şi vânatul sălbatec.

Primul lui însoţitor era entuziastul explorator al pustiurilor de ghiaţă din Nordul Americei, căpitanul Critchel Bullock. Acesta, mai ales, era acomodat cu condiţiile aspre de viaţă vânătorească...

Astăzi, cadavrul lui Bullock nu s'a găsit în acea hrubă. Se crede că, văzându-se ameninţat să moară de foame (vânatul, anul trecut, a lipsit complect, în regiunile nordice ale Americii), Bullock a plecat să caute ajutoare, lăsându-şi camarazii slăbiţi, dar a pierit şi el în drum.

Celelalte două cadavre au fost odinioară : pilotul Harold Adelard şi Christian Challomer, un nepot al lui Horeby...

Muntele Cazbec filmat

„Sov-kino” („Cinematografia Sovietică”) a organizat o expediţie pentru filmarea muntelui Cazbec din Caucaz.

La 8 August a început ascensiunea, şi numai în după amiaza de 11 August expediţia s'a găsit pe vârful muntelui, la înălţimea de 5.000 de metri. Aci s'a deslănţuit o puternică vijelie. Cu toate pericolele mari, masivul Cazbecului fusese filmat din mai multe puncte importante tocmai în cele mai violente faze ale viscolului.

E primul caz în Europa când cinematografia reuşeşte să filmeze vederi la înălţime de 5.000 de metri.

Un cazinou plutitor

Pe tot teritoriul Statelor Unite, ruleta şi jocurile de noroc sunt interzise. Dar pentru a se ocoli această interdicţie şi pentru a da putinţa lumii de aventurieri şi bogătaşi să-şi încerce norocul la joc, un grup de antreprenori îndrăzneţi au deschis un cazino dincolo de teritoriul Statelor Unite, la distanţa de 3 mile dela Los-Angelos, în afară de apele teritoriale americane, pe bordul unui mare yacht „Jeanna Smith”.

Pe coverta yachtului sunt instalate 13 rulete. Se mai joacă poker, bacara, etc.

Un mare dancing şi un restaurant cu băuturi alcoolice — complectează acest cazino plutitor.

In prima săptămână după deschidere, antreprenorii au câştigat 125.000 lire sterline, în urma celor 20.000 de turişti care vizitaseră acest „Monte-Carlo” al Pacificului.

Amintirile lui Zubcov

Alexandru Zubcov, un emigrant rus din Germania, nu s'a mulţumit cu scandalul mondial produs de căsătoria lui cu principesa Victoria de Hohenzollern bătrâna soră a fostului Kaizer Wilhelm. Mai întâi, Zubcov a căutat să dea o cât mai mare extindere aventurii lui, povestind prin nenumăratele interview-uri —cât de fericit se simte, ca bărbat, în urma acestei căsătorii.

Incurajat de „succes”, Zubcov a mai făcut câteva scandaluri : a bătut pe un „groom” dintr'un restaurant berlinez ; a căzut într'o prăpastie cu o motocicletă explodată. In urma altor numeroase isprăvi scandaloase a fost exilat din Franţa, din Belgia şi din Elveţia.

In cele din urmă a vrut să guste şi din gloria literară, scriind şi publicând un volum de „Amintiri” — evident cu scopul de „a câştiga parale cu ajutorul unei senzaţii de cea mai mârşavă speţă”, — după cum se exprimă foarte bine un ziar german.

„Laurii literari” obţinuţi de analfabetul Simanovici, fost secretar al lui Rasputin, au stimulat pofta lui Zubcov de a deveni celebru prin „Literatură”. Zgomotul făcut de procesul intentat prinţului Jusupov, unul dintre asasinii lui Rasputin, de către fiica odiosului cioclu al marelui imperiu, — i-a trezit lui Zubcov invidia şi dorinţa de a întrece senzaţiile publicate de Maria Rasputin împreună cu bărbatul ei Soloviov, fost ofiţer ţarist şi fost comisar bolşevic...

In cartea lui Zubcov acesta îşi explică astfel pasiunea pe care o simte pentru principesa Victoria.

— După o justă observaţie a militarilor, un an de război trebue socotit cât trei ani de viaţă normală. Dat fiindcă viaţa mea (am numai 25 de ani) a trecut prin serii neîntrerupte de furtuni intime şi militare, am ajuns dacă nu la vârsta de 75 de ani, apoi la 50 de ani, în tot cazul.

Deci, faţă de principesa Victoria, nevasta mea, nu sunt într'o inferioritate aşa de mare de vârstă etc., etc...

LEON TOLSTOI

este comemorat de întreaga omenire cu prilejul centenarului său. Editura „NAŢIONALA“ S. Ciornei şi-a impus ca o datorie editarea într'o excelentă traducere datorită scriitorilor SARINA CASSVAN şi ION PAS a romanului marelui gânditor :

ANA KARENINA

Două volume elegante lei 180. — De vânzare la toate librăriile.

Depozit general : Agence G-le de Librairie Bucureşti Str. Lipscani 26

Cărţi şi Reviste

ABEL BONNARD : Supliment la „Amorul" lui Stendhal

(Ediţii „Trianon"—Paris, la „Hasefer"—Bucureşti)

Abel Bonnard e un poet plin de imagini, un romancier subtil în analiza caracterelor şi pasiunilor, călător minunat înzestrat, în total un temperament făcut pentru „esseu", pentru studiul concentrat şi simetric al ideilor. A scos de curând un studiu asupra marelui sentiment al Prieteniei şi era şi firesc să se apropie şi de cel al Iubirii.

Autorul are pentru operele lui Stendhal o vie şi sinceră admiraţie, dar preferinţa lui tainică merge către acea carte „Despre Iubire" în care Beyle a consemnat, cu o sensibilitate metodică şi o luciditate pasionată, observaţiile lui asupra „marelui sentiment".

In acest *Supliment*, Abel Bonnard pune trei prieteni ai lui Stendhal să dialogheze. Stendhalienii stau de vorbă într'o seară şi unul din ei este, fireşte, Abel Bonnard.

Dela început sunt de aceiaşi părere că opera *De l'amour* este foarte preţioasă, deşi au de făcut asupra ei oarecari rezerve. Totuşi, admiră foarte mult pe Stendhal. Iubesc pe acest om liber ca pe cel mai viril dintre oamenii simţitori şi ca pe cel mai limpede văzător dintre pasionaţi, iar cartea lui este, cum spune unul dintr'înşii, „un amestec unic de analiză şi muzică ce îmbogăţeşte cunoştinţa noastră despre dragoste precum şi sentimentul nostru".

Totuşi, Stendhal n'a spus totul despre iubire. Dar se va spune vreodată tot despre această pornire extraordinară? Stendhal a mers atât de departe şi de adânc, încât i se iartă anumite obscurităţi, desigur involuntare, căci a ţinut totdeauna la exactitate şi s'a silit totdeauna să fie clar. „In acest ţinut al Sentimentului, unde totul îl seduce şi îl încântă, el a pătruns totuşi cu unelte de inginer şi de geometru. Ridică planuri. Găsim la Stendhal un amestec de feerie şi de precizie care farmecă".

Şi pe acest ton de critică admirativă, discuţia urmează între cei trei stendhalieni. Fiecare din ei desvoltă părerile emanate din temperamentul lui. Unul e poet, nu pentrucă face versuri, dar pentrucă trăeşte într'o lume imaginară şi măreaţă; altul e un om de finanţe, pe care ocupaţiile nu-l împiedică să fie sentimental. Unul se numeşte Jacques, cellalt Michel, şi e plăcut să-i auzi vorbind cu uşurinţă asupra unui subiect atât de frumos. Plăcerea o împărtăşesc şi ei, căci conversaţia aceasta care se desfăşură într'o seară de Iulie, e continuată într'o seară de iarnă, într'un mic restaurant popular, unde se 'ntrunesc adesea — căci subiectul lui Stendhal rămâne pururea fermecător şi nou.—*A. L.*

„Viaţa Românească", 5—6, 1928

A apărut zilele trecute, cu mult material literar şi cultural, revista „Viaţa Românească" pe lunile Maiu şi Iunie 1928. Colaborează d-ra *Henriette Stahl* cu proză („Nu poate fi...") d-nii : *Demostene Botez* (o poezie „Inserare" din care remarcăm următoarele trei strofe:

Pluti o spaimă de singurătate
Şi reculegere prin infinit,
Şi totu'n juru-mi a fost ca privit
Cu ochii-abia deschişi pe jumătate.

Pe urmă toate 'n jurul meu s'au şters
Sub pulbere măruntă de cenuşă,
Şi numai chipul tău rămas în uşă
Şi gândul meu au fost în Univers.

Şi cerul parcă începu să sue
Tot mai înalt şi mai nemăsurat,
Şi noaptea toată m'a împresurat
In sură neclintire de statue.)

Apoi *T. A. Bădărău, M. Ralea* (Note de drum din Spania"), *Ioan G. Botez* („O mare controversă arheologică: Glozel"), Ion Muşlea, *Const. I. Balmuş* („Câteva note despre Propertius şi Eminescu"), etc.

D-l *Constantin Kiriţescu* continuă publicarea „amintirilor" începute cu numărul din Ianuarie al acestui an. In *„Moş Mitruţ"*, bucata publicată azi, găsim acelaşi deosebit dar de povestitor, acelaşi umor plin de duioşie şi evocator, acelaşi lapidarism al frazei şi strălucire a expresiei, calităţi cu care d. Kiriţescu a câştigat simpatia şi încrederea cititorilor.

Moş Mitruţ era profesor de geologie şi paleontologie (pe numele lui adevărat Demetriu Joannescu), o figură demodată, cicălitoare, dar cu suflet bun („nu respingea niciodată pe nimeni la examene"). Iată-i portretul moral în cele ce urmează:

„Oficial, îşi scria numele pompos: Demetriu Joannescu. Iscălia mare, cu litere lungi şi strâmbe, pe care nu le-ai fi putut descifra, dacă nu ştiai dinainte cine iscălise. Incheia iscălitura cu o parafă complicată ce se înfăşura împrejurul numelui, înodându-se la sfârşit ca funda unei panglicuţe.

„Pe cartea de vizită, titlurile funcţiunilor pe care le avea, ori le avusese, se îndesau în rânduri, când mai lungi, când mai scurte, încât cartonul ajunsese să aibă proporţii puţin obişnuite. Şi fiindcă, totuşi dimensiunile cartonaşului erau oprite la un format convenţional, enumeraţia se sfârşia cu un foarte vorbitor: *etc., etc.,* care, din rândul cel mai de jos, înştiinţa pe cetitor că lista nu e încheiată. Altfel ar fi fost pornit să-şi facă despre cariera domnului Demetriu Joannescu o părere mai prejos de realitate".

Iată acum ce înseamnă o excursie geologică sub conducerea lui Moş Mitruţ:

„Moş Mitruţ, foarte în treabă, trecea printre noi, numărându-ne mereu, ca să nu se înşele la bilete. Era în echipament de excursie: haine albe de dril, bocanci grei cu tălpile înfierate în cuie, cu pulpele strânse în jambiere de piele, cu şapca 'n cap, cu două curele încrucişate pe piept, dintre care, una ţinea binoclul, iar cealaltă taşcă de hărţi. N'avea astâmpăr până nu-şi instala mai întâi, confortabil, pe membrii propriei sale familii. Il dăruise Dumnezeu cu familie numeroasă pe Moş Mitruţ: nevastă, patru fete, un băiat, şi pe deasupra, o Fräulein. Totdeauna, familia lui Moş Mitruţ mergea în excursii. Noi priviam cu binevoitoare indulgenţă această slăbiciune a moşului. Ne dam seama că, mulţumită prezenţei familiei lui printre noi, asprimile unui program de studiu se netezeau şi excursia se prefăcea într'o comodă călătorie de plăcere".

Şi tot astfel, evocator şi vioi, sunt descrise păţaniile în excursie cu moş Sofronie, bătrânul custode al laboratorului lui Moş Mitruţ, apoi cea mai mare dintre toate, întâmplarea când Moş Mitruţ a descoperit cum elevii lui îşi preparau examenele cu ajutorul lui Moş Sofronie, care-i introducea noaptea în laborator şi-i punea în legătură cu materialul ales de moş Mitruţ pentru examenul de-a doua zi. Toate acestea învăluite într'un ton de caldă sentimentalitate şi duioşie şi descrise cu multă artă, ceeace a făcut ca scrisul d-lui *C. Kiriţescu* să se valorifice dela cea dintâi bucată tipărită.

Tot în acest număr publică d. *Ion Muşlea* mai multe scrisori ale lui *V. Alecsandri* către *George Sion*, din care avem o nouă confirmare în legătură cu atitudinea şi rolul lui Alecsandri în viaţa noastră politică şi literară, şi, în special, o nouă afirmare a calităţilor şi predilecţiilor lui sufleteşti. — *g. b.*

Literatura americană

De vreo zece ani evoluţia literară a Statelor Unite e caracterizată printr'o mare originalitate. Fapt demn de relevat, literatura americană încearcă azi o nouă orientare către Europa şi literatura ei. Tinerii americani, azi, îşi reneagă strămoşii.

Realismul dinaintea ultimei decade, spune d. Regis Michaud în *„Mercure de France"*, a suferit un eşec complet. După 1919, tinerii scriitori americani au alergat la toate şcoalele literare ale timpului : cubism, dadaism, suprarealism, ca la un nou teren de sport. Confuzia ce domnea atunci în Europa, ajunsese şi în America.

Cu toate acestea, ca pretutindeni, renaşterea poetică n'a întârziat. După 1922, artificialitatea şi sentimentalitatea, care înăbuşeau orice inspiraţie mai înaltă fură părăsite pentru o reîntoarcere la ceiace era sănătos, spontan, clar.

Malcolm Cowley, Hart Crane, E. Cummings, T. S. Eliot, Laura Riding, Mattew Josephson, Wallace Stewens, Marianne Moore, Amy Lowel şi Hilda Boolittle sunt astăzi cei mai preferaţi poeţi ai Statelor Unite.

In roman, deasemeni, se constată o reacţiune contra realismului. Imaginaţia şi fantazia predomină.

Glenway Wescott este un mare imagist ; Carl Van Vechten un romancier cu subiecte din lumea filmului ; Scott Fitzzerold, cronicar al vârstei jazz-ului, notează excentritatea contemporană. Femeile, deasemeni : Elisabeth Madox Roberts, Evelyn Scott şi Ruth Suckow vorbesc despre moravurile americane cu o obiectivitate remarcabilă.

Arta americană

Muzeele şi milionarii americani au început să practice un sport nou, vânând operele de artă din Europa pentru a face din America una dintre cele mai mari ţări artistice din lume.

In acest sens, ei au mai evoluat puţin, nu mai vor să se pună în căutarea de falşi Rembrandt, ce distingeau pe parveniţii de odinioară. Dacă găsim printre ei şi adevăraţi amatori de artă, sunt, în schimb, unii, cei mai mulţi, care nu se gândesc decât la valoarea materială a operei, în vederea unei posibilităţi de beneficii uriaşe. Fără să fie cunoscători de artă, ei ţin să colecţioneze pe marii maeştri, dar în multe cazuri, ei intră în posesia a numeroase tablouri falşe, al căror număr se măreşte din ce în ce mai mult.

Relevând toate lucrurile acestea în revista *„Das Kunstblatt"*, d. Paul Wertheim mai spune că americanismul, care este distrugătorul artei europene, cumpără totul cu dolari, dar adevărata cultură artistică rămâne încă inaccesibilă Americanilor, conduşi numai de snobism şi de principii de bursă.

Neguţătorul de iluzii

Sunt oare iluziile salutare ? In tot cazul nu trebue să cerem răspunsul poeţilor ; ei fac să trăiască, uneori, pe cei ce au temeritatea de a crede în soarta lor. Aceste credinţe sunt însă rare şi cei mai mulţi dintre oameni privesc cu neîncredere pe aceşti visători a căror operă rămâne, pentru ei, invizibilă şi secretă. Această impresie melancolică şi chiar amară o traduce d. André Rivoire într'o frumoasă poemă publicată în *„Revue des deux mondes"* şi intitulată „Vagabond":

. . . .

Tu t'efforces en vain d'aimer dans ta retraite
Cet oubli volontaire ou tu crois t'apaiser :
Ta chair reste asservie au tourment du baiser,
Dans ton âme inconstant une aile est toujours prête.
Ils ont raison de prendre garde!... Tu n'es bon,
Tandis qu'ils font pour toi la vieille tâche humaine,
Qu'a disperser ta vie au désir qui te mène...
Reprends ta route, amant, poète, vagabond!...

Cărarea, totuşi, cărarea aceasta lungă pe care dorinţa neobosită caută, hoinăreşte şi cerşeşte, unde se va sfârşi ea dacă nu într'o gingaşe şi duioasă resemnare, care este, poate, forma cea mai sigură a fericirii?

Heureux qui peut gouter dans l'arrière-saison
Un bonheur fait de calme et de tendre raison,
Et qui peut, au déclin de sa vive jeunesse,
Dépouiller tout crédule espoir qu'elle renaisse,
Même si le plaisir et même si l'amour
Veulent tenter sur lui quelque obstiné retour!...

Căci omul nu este făcut să dorească fără încetare, iar neliniştea nu este decât căutarea arzătoare a unui repaus.

Zece ani de muzică simfonică

Editura Academică Filarmonică din Petrograd.

Volumul acesta oglindeşte 10 ani de viaţă muzicală a oraşului Petersburg, în anii cei mai grei ai istoriei lui culturale: 1917—1927.

Locul principal e ocupat aci de fosta orchestră simfonică a Curţii Imperiale, — astăzi a Academiei Filarmonice de Stat. E, astăzi, singura orchestră pur simfonică din Rusia, care nu cântă la Operă.

Acum 11 ani ea număra 645 muzicanţi titraţi; apoi peste un an (1918) s'a redus la 274. După aceia, numărul lor când creştea, când scădea din nou, şi în 1927, ajunsese la 286.

Academia Filarmonică mai are, în afară de orchestră, o mare bibliotecă, o editură (care astăzi şi-a suspendat activitatea) şi un vast muzeu condus de bătrânul scriitor şi istoric muzical N. Fiundeizen, fost director al „Gazetei Muzicale Ruseşti" de odinioară.

Muzeul are 4 secţii: instrumente muzicale, iconografie, manuscrise şi note vechi (peste 9.000, din sec, 16, 17 şi 18). Academia Filarmonică se află într'o aripă a palatului fost al „Adunării Nobilimii".

Volumul acesta cuprinde un şir de articole care tratează „Despre Simfonie", „Despre problemele Filarmoniei" sau despre „Viitorul muzicii simfonice în Rusia", etc.

Programele concertelor Filarmonice din 1921—1927 (în total 388) dovedesc că cultura muzicală rusească nu numai că n'a pierit în anii zguduirilor catastrofale, ai foamei şi ai frigului, — ci are şi va avea intotdeauna izvoare inepuizabile de progres.

Literatură şi... cauciuc

Revista pariziană „La Vie" a închinat un întreg număr luptei pentru... cauciuc.

Scriitori, poeţi, economişti şi politiciani s'au întrunit aci, descriind amănunţit importanţa concurenţei pe care o fac ţările civilizate cu „aurul negru".

André Gide caută să dovedească, printr'un înflăcărat articol, că Franţa nu poate trăi fără cauciuc.

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi interesante:
Seria: „Leurs Raisons".
Edmond Fleg: Pourquoi je suis Juif; *J. Guriaud:* Pourquoi je suis catholique; *Rachilde:* Pourquoi je ne suis pas féministe; *Edouard Herriot:* Pourquoi je suis radical-socialiste; *Lucien Dubech:* Pourquoi je suis royaliste; *Henry de Jouvenel:* Pourquoi je suis syndicaliste (Fiecare volum 39—42 lei).
In editura N. R. F.
In afară de revista „Nouvelle Revue Francaise" pe August (50 lei) au apărut de curând următoarele minunate cărţi :
Jules Romains: Lucienne şi urmarea : neîntrecutul roman: Dieu du corps; Chant de dix années (poèmes); *Edmond Fleg:* Moïse, l'homme de Dieu (dinainte amintim de Fleg: L'enfant prophète (romanul dragostei a doi adolescenţi : el, evreu — ea, creştină), Ecoute Israel (poeme biblice), Le juif du Pape, Histoire de Tévié (tradus din Şalom-Alechem), Jezabel (poème), Anthologie juive (2 vol.); *Marcel Proust:* In afară de întreaga-i operă pe care o avem în depozit — vânzând şi volume izolate — au apărut de curând: Croniques (les hommes et les moeurs du temps vus par Marcel Proust), Hommage a Proust (cu colaborarea celor mai ilustri scriitori francezi, englezi, italieni, spanioli, suedezi etc.) Répertoire d'A la recherche du temps perdu (liste de tous les personnages du livre); Marcel Proust: Pages choisies; Au mai apărut de: *André Breton:* Nadja; *Beucler:* Un manuvais sort; *Louis Chadourne;* Le conquérant du dernier jour; *Marcelle Auclair:* Toya (le drame d'une fille laide au pays des belles femmes); *Luc Durtain* (prix Renaissance): Quarantième étage, Holywood dépassé (L'Amerique): L'Autre Europe (Moscou et sa foi); *André Gide:* Le retour de Tchad (dinainte celebrele: L'immoraliste, La porte étroite, Les Faux-Monnayeurs, La symphonie pastorale, Les caves du Vatican, Incidences, Prétextes, Nouveaux prétextes, Le retour de l'enfant prodigue, Isabelle, Voyage au Congo, Si le grain ne meurt (ediţia rarissimă, în 3 vol. lei 1200); *Panait Istrati:* Mes départs (amintiri : Les chardons du Baragan, Le refrain de la fosse, La famille Perlmutter, Kyra Kyralina, Oncle Anghel, Codine, Domnitza de Snagov, etc. etc.);
Valéry Larbaud: Jaune, bleu, blanc (essais); Fermina Marquez, Barnabooth (journal intime), Les Poèsies de Barnabooth, Enfantines, etc. etc...; *Pierre Mac Orlan:* Le quai des Brumes; dinainte: Cavalière Elsa, Vénus internationale, Rue St. Vincent etc.; *Les Jeunes Russes: Vsévolod Ivanov:* Le train blindé; *Alex. Névierow:* Taschkut — le train famine; *Lydia Sejfullina:* Virinéa: — *Roger Martin du Gard* — ale cărui volume apărute în urmă au întărit marea faimă de minunat romancier —: Jean Barois (roman) Les Thibault (serie ce cuprinde: Cahier gris, Le Pénitentier, La belle Saison, La Consultation, La Sorellina;
Lipsa de spaţiu ne sileşte să oprim aci enumerarea cărţilor N. R. F. Avem în depozit *cele mai însemnate cărţi* apărute la N. R. F. (ca şi la Grasset, Crès, Mercure de France, Bossard, Stock, Calmann Lévy — ale căror liste le vom publica ulterior) — şi putem procura într'un termen, *garantat foarte scurt*, orice carte sau revistă franceză socotind francul la cursul zilei — 6,45—7 lei.
In provincie trimitem contra ramburs, numai în urma remiterii anticipate a unui acont prin mandat poştal.

Cele trei romane de căpetenie ale lui
MAURICE DEKOBRA: Cu inima 'ntristată
MADONA din TREN şi Gondola cu Himere
tipărite în româneşte de Edit. „CUGETAREA" au repurtat un mare succes de librărie
Ultimul roman al lui **DEKOBRA : Serenada Călăului,** a fost pus sub tipar tot de Edit. „Cugetarea" şi va apare în cursul lunei Septembrie. I se prevede acelaş mare succes

Trei ipoteze interesante asupra originii Romei

Problema aceasta intereseazâ de sigur şi pe Români. Deşi în istoriile noastre didactice se vorbeşte de origina noastră *romană,* nu e însă mai puţin adevărat, că marii noştri istorici, ca şi istoricii streini, nu mai admit că în sângele Românilor ar curge mult sânge roman.

„Astăzi are loc şi 'n Italia o revizuire a originii îndepărtate a poporului italian şi mai cu deosebire a „Cetăţii eterne".

Intr'o cuvântare ţinută înaintea Academiei de Ştiinţă din Milano, asupra începuturilor preistorice ale Italiei, profesorul Giovani Patrinni arată gloria străvechiului şi gloriosului popor care a creat Roma. Să nu se uite spune el, că înaintea epocii anticei culturi romane, a existat o altă mare cultură, aceia a *Etruscilor,* care înflorea pe pământul Italiei.

După savanţii Italieni, *Etruscii* erau organizatori străluciţi, posedau o civilizaţie foarte înaintată, o tehnică uimitoare pe acele vremuri. Ei zidiră poduri şi şosele şi puseră bazele unei civilizaţii regulate şi a unei administraţii militare.

Mai mult de jumătate din pământul Italiei a fost subt stăpânirea Etruscilor, şi limba lor care azi nu mai există, se auzea în ţinuturile cele mai îndepărtate.

Ei fură învinşi în urma unor împrejurări nenorocite şi prin alianţa tuturor inamicilor lor. Lăsară însă urme neşterse în Italia şi'n sufletul poporului italian.

Cine sunt *Etruscii ?* De unde au venit ei în Italia?

Mister ! In timpul din urmă s'au emis două ipoteze.

Vom aminti, ca primă ipoteză, pe aceia a lui Nic. Densuşianu. Este desigur cea mai interesantă pentru noi. Roma ar fi opera... Românilor. Ipoteza aceasta se bazează pe dovezi filologice şi folkloristice. Nu Roma şi-a trimis legionarii în Dacia, ca în urma încrucişării celor două rase, să ia naştere poporul român, ci, dimpotrivă, — locuitorii băştinaşi ai ţinuturilor pe care locuim noi azi, şi-au trimis colonişti în Italia, unde au fondat Roma.

Cealaltă ipoteză arată origina *mediteraniană* a Romei şi 'n această privinţă această ipoteză coincide şi cu legenda populară.

Se ştie că se considera înainte ca un fel de autopoetizare şi autoglorificare a spiritului poporului roman, legenda care cântă fuga prinţului Aeneas din Troia dărâmată şi acostarea lui după o lungă călătorie plină de aventuri pe coastele Italiei.

Ştiinţa de azi — prin noua ipoteză, pe care o vom descrie mai jos, consideră real şi istoric faptul, că un mic trib din Asia Mică trecu albastra mare Mediterană, ajungând în Italia unde intră în legături amicale cu locuitorii de baştină şi cu diferite triburi indo-germanice venite dela nord, formând poporul care a pus mai târziu stăpânire pe întreaga lume cunoscută pe atunci.

Această ipoteză este emisă de un filolog german (Iohan Haury) şi coincide cu cercetările unui *antropolog* italian (profesorul Sergi) expuse în cartea sa : *„La prime e le piu antiche civilita"*.

După antropologul italian, *Etruscii* aparţin acelei mari rase mediterane, compusă din marea familie a popoarelor care *nu* sunt de origină arică, şi cărora se datoresc cele mai vechi civilizaţii şi cu deosebire cea *„minoică"* din Creta, descoperită în anii din urmă, şi care a ajuns la o înaltă treaptă culturală.

Se bănuia şi înainte, că Etruscii ar fi venit din *Asia Mică* prin insulele egiptene, descălecând apoi în Italia, după ce străbătură marea tireniană.

Descoperirea, în anii din urmă, în Lemnos, a unei inscripţiuni în două limbi, dintre care una se constată că e înrudită cu cea etruscă, a dat mari probabilităţi acestei ipoteze.

Se ştie azi, ca fapt incontestabil, că Etruscii n'au fost indo-germani şi că ei sunt acei care au adus prima cultură în Italia. Triburile indo-germane pe care Etruscii le găsiră în Italia nu le-au putut opune nici o rezistenţă. Ei puseră stăpânire pe peninsulă şi se ştie precis, că, cu mult înainte de fundarea Romei, pe ţărmurile Tibrului locuiau triburi etrusce, care mai târziu, dacă n'au creat ele exclusiv cetatea Romei, au luat o parte activă şi precumpănitoare la crearea nouei aşezări.

Ultimii trei regi din familia Tarquinilor erau, cum arată şi numele lor, de origine etruscă. Iată acum a treia ipoteză asupra originii Etruscilor :

Profesorul Haury susţine că Etruscii erau semiţi, bazându-se pe marea asămănare a limbilor celor două rase.

Noţiunea identităţii între Etrusci şi Ebrei datează din evul mediu. Ipoteza aceasta se baza însă atunci pe motive religioase şi nu ştiinţifice. In evul mediu domnea credinţa nejustificată, că toate limbile îşi au origina în cea ebraică, aceasta fiind socotită ca limba omenirii la începutul existenţei ei.

Astăzi, profesorul german Iohan Haury aduce argumente filologice în sprijinul acestei ipoteze.

Astfel, chiar numele cetăţii *Roma,* care azi e socotită de toţi ca o fundaţiune etruscă, derivă din semiticul *Rum* sau *rom,* care înseamnă *înalt, înălţime.* (Roma e zidită pe înălţime, pe coline). Roma înseamnă deci cetatea de pe înălţime. Tot astfel numele oraşelor Perusia, Volaterrae, Rosellae, Caere şi altele, care nouă ni se par latineşti (adică indo-germane) au după filologul german o origină semită.

Dar mai nostim e, când ni se arată origina semită a multor nume de persoane ca : Livius (dela Lévy), Caton (Katon, în semită înseamnă Micul).

Tot astfel sunt de origină semită numele : Varo, Vitellius, Licinius, Hostilius, Tiberius, Nerva, Nero, Marius, Caesar, Ovidiu, Paulus, Regiubius, Tullius.

Numele etrusc Catul, vine şi el dela semiticul godol (Marele) Numele Cornelius, etrusc şi el, vine dela Keren (horh) şi El (Dumnezeu). Numele celor 7 regi, dela Romulus încoace, sunt, după Haury, tot de origină semită.

El aminteşte că silaba Ram se găseşte des în compoziţii de nume (Abram). Ram-el înseamnă Măreţ. Profesorul Haury dovedeşte că şi numele zeilor etrusci, al lui Jupiter, Jovis, Janus, Mars, Rea Silvia, Neptun şi Vulcan sunt de origină semită.

Jovis-Iahve, nu-i aşa că e într'adevăr o mare asemănare între numele zeului roman şi cel semit ?

* * *

Sunt două zeci de ani de când Haury descoperi legătura dintre Etrusci şi Semiţi. El singur mărturiseşte azi, că-i venea greu să dea publicităţii descoperile lui filologice. Dăduse chiar la tipar o carte interesantă asupra acestor cercetări, dar a fost silit s'o retragă când află de indignarea şi revolta multor prieteni şi cunoscuţi ai lui, care auziseră despre teza ce susţine că *„Cetatea eternă"* e opera unui neam înrudit cu Evreii. Astăzi, acea frică a dispărut, şi savantul filolog recunoaşte acum origina semitică a Etruscilor.

Noi nu facem aci altceva de cât reproducem obiectiv, ca simpli recenzenţi, ipotezele, oricât ar părea de paradoxale.

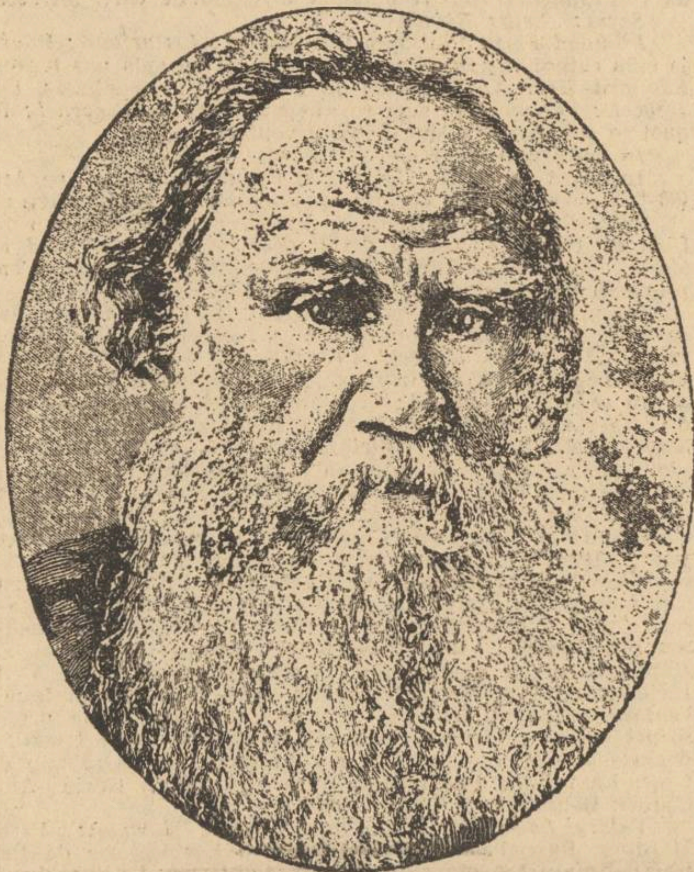
Ygr.

INSEMNĂRI

Evaziunea lui Tolstoi

Viața interioară a lui Tolstoi a fost intens furtunoasă și durereoasă. Revista *„Europe"* publică unele documente de un interes psihologic, cu prilejul centenarului apropiat al marelui sciitor rus, care ne îngădue să pătrundem mai adânc și să înțelegem mai bine această viață extraordinară. Documentele publicate de eminenta revistă europeană sunt fragmente din „Ziarul intim", scris de Tolstoi din 1847 (avea nouăsprezece ani) și până la moarte, fragmente din „Ziarul" soției; în sfârșit, amintirile doamnei Suhotin-Tolstoi: „Asupra morții tatălui meu..."

Lumea întreagă a fost zguduită în toamna anului 1910 aflând că Tolstoi și-a părăsit casa, familia, gloria, spre a muri într'o gară de provincie obscură. In realitate, de mai bine de 40 de ani, Tolstoi se gândea să fugă. Câteva luni după căsătorie, la 18 Iunie 1863, scria: „Unde este eul meu? Am devenit mic și neînsemnat... și ceiace e mai rău, am devenit astfel de când m'am căsătorit cu o femee pe care o iubesc".

Işi iubea cu patimă soția și copiii și ar fi voit să le dea toate bunurile lumii; dar ținea tot atât de mult la desăvârșirea lui lăuntrică și cu cât se „convertea" mai mult, socotea că bunurile lumii sunt o ticăloșie, că adevărul e în sărăcie.

A suferit și a chinuit multă vreme și pe ai săi.

La 8 Iunie 1897 a scris soției lui această scrisoare îngrozitoare, pe care, în ultimul moment, a vârît-o în sertar, unde a fost găsită abia după moartea lui:

„De multă vreme, scumpă Sofia, sufăr din pricina dezacordului dintre viața și credințele mele. N'am putut să-ți schimb nici felul de viață, nici obiceiurile pe care eu ți le-am format...

„Nu mai pot totuși să trăesc cum am trăit în ultimii șaisprezece ani, când luptând împotriva ta și supărându-te, când decăzând eu însumi din pricina influențelor și spiritelor care mă înconjoară și cu care sunt obicinuit.

„Azi sunt hotărît să fac ceiace mă preocupă de multă vreme: să plec...

„Motivul principal, iată-l: precum Indienii, când ajung vârsta de 60 de ani, se duc în pădure, precum tot omul, la bătrânețe, vrea să-și închine ultimii ani lui Dumnezeu și nu glumelor, calambururilor, bârfelilor, oinei, lown-tennisului, tot astfel eu, ajuns la vârsta de 70 de ani, doresc din toate puterile sufletului meu, liniștea, singurătatea, și dacă nu se poate acordul perfect, cel puțin altceva decât dezacordul strigător între viața, convingerile și conștiința mea".

Voia să plece pe ascuns, într'o noapte. Dar n'a avut curajul, în momentul hotărîtor... Treisprezese ani a mai trăit această „viață falsă", cum o numea el. Apoi, deodată, în noaptea de 27 spre 28 Octombrie 1910, s'a hotărît; această oră îngrozitoare, care preceda cu puțin ora lui supremă, iată cum o descrie într'una din ultimele pagini ale „ziarului":

28 Octombrie 1910. — M'am culcat la ora 1½ și m'am sculat la ora trei. Am auzit sgomot de pași, uși care se deschideau. Nopțile precedente nu m'am uitat, de data aceasta m'am uitat și am văzut lumină mare în biurou. Sofia căuta ceva și probabil cetea...

Aud pași din nou, ușa se deschide cu luare aminte și Sofia trece. Nu știu de ce simt în mine o mișcare irezistibilă de dezgust, de revoltă.

... Desgustul și revolta cresc. Mă înăbuș; îmi număr pulsațiile: 97. Nu pot sta culcat și deodată iau hotărîrea fermă să plec..."

La ora 6 dimineața, acest moșneag de 83 de ani, supunându-se, în sfârșit, îndemnului care de patruzeci și opt de ani îl chinuia, pleacă. Moare în stația târgușorului Astapovo, șoptind: „Iată sfârșitul și... *nicevo* (nimic)". — *A.*

Verlaine și Leconte de Lisle

Verlaine detesta pe Leconte de Lisle și totuși spuse într'o zi lui Gustave Kahn care-i vorbea despre autorul poemelor barbare:

— Și fără voia mea, îl tămâez.

Gustave Kahn, rămânând mirat, Verlaine continuă:

— Da, îl tămâez. De câteori ne întâlnim pe bulevardul Saint-Michel, îi dau fum de tutun în față.

„De vorbă cu Balzac ..."

Nici Balzac, marele romancier din prima jumătate a veacului trecut, n'a scăpat de unelta de tortură a marilor ziare: interviewul! Champfleury a stat de vorbă cu Balzac.

Romancierul i-a vorbit la început despre teatru. Balzac visa să scrie o feerie plină de spirit. Se bucură de reluarea posibilă a piesei *Vautrin.*

— De altfel, zice el, sunt destul de curios să văd *Vautrin,* căci n'am avut parte să văd piesa. In seara premierei, am fost ocupat, privind fizionomiile din loji.

Apoi citează o vorbă a doctorului, în timpul unei maladii grave, de care a suferit în tinerețe:

— Dacă scapă, va trăi o sută de ani!

— M'am vindecat, continuă Balzac, și m'am pus să scriu toată ziua. Am scris șapte romane, ca exercițiu literar. Unul, ca să învăț dialogul, unul ca să învăț descripția, unul ca să grupez personagiile, unul pentru compoziție, etc, Am lucrat în colaborare. Unele dintre aceste romane sunt în întregime de mine, nu mai știu care, căci nu le mai recunosc.

Balzac adăugă apoi că, „după aceste studii și romane proaste, a început să se îndoiască de limba franceză, *atât de puțin cunoscută în Franța*". La Paris numai trei scriitori își cunoșteau limba maternă:

— Victor Hugo, Théophile Gautier și cu mine, a precizat Balzac. Și Villemain înțelege limba franceză, dar n'a știut să pună nimic în ea.

Balzac îi dă lui Champfleury — al cărui cap i se pare bine construit și a cărui înfățișare de om harnic îi place — câteva sfaturi profesionale, dobândite din experiență:

— Scrie nuvele și povestiri dacă-ți face plăcere, dar nu mai mult de trei pe an. Nu scrie aceste lucruri decât pentru propria dumitale plăcere. In zece ani, vei avea treizeci de nuvele. Dacă din aceste treizeci, trei sunt capodopere, poți fi fericit!

Și zece luni pe an fă teatru ca să câștigi bani, mulți bani, căci scriitorul are nevoe să ducă o viață îmbelșugată". — *A.*

Anchetele lui I. S. Turghenev

Din moștenirea literară lăsată de Turghenev la Paris, la nepoții Polinei Viardo. a fost găsită o foarte curioasă „anchetă" scrisă de Turghenev asupra lui însuși, în franțuzește.

E interesant faptul că la aceleași întrebări el a răspuns cu totul deosebit în 1869 și 1880.

Unii dintre prietenii lui Turghenev l-au rugat într'o zi să cedeze acest manuscris pentru almanachul publicat la Petersburg în folosul țărănimii înfometate din regiunile de dincolo de Volga. Dar scriitorul a refuzat. Astăzi, această foaie a anchetei s'a publicat în franțuzește și în rusește, abia acum câteva zile.

In 1869	Care sunt:	In 1880
Sinceritatea	*Virtutea Dvs. favorită?*	Tinerețea
Bunătatea	*Calitatea preferată de Dvs. la bărbați?*	Vârsta până la 25 ani
Bunătatea	*Calitatea preferată de Dvs. la femei?*	Vârsta până la 18 ani
Vânătoarea	*Ocupația Dvs. favorită?*	A trage pe nas tabac
Lenea	*Trăsătura distinctivă a caracterului Dvs.?*	Lenea
Perfecta sănătate	*Cum vă închipuiți fericirea?*	A nu face nimic
Orbirea	*Cum vă închipuiți nenorocirea?*	A munci
Albastră Narcisul	*Culorile și florile Dvs. favorite?*	Cenușie Conopida
Câinele meu «Pegas»	*Dacă n'ați fi ceiace sunteți, ce, ori cine anume ați fi vroit să fiți?*	Nimic Nimeni
Cervantés	*Prozatorii favoriți Dvs.?*	Nu mai citesc
Homer, Shakespeare, Goethe, Pușchin	*Poeții favoriți Dvs.?*	Aceiași
Rembrandt, Mozart, Schubert	*Pictori și compozitori favoriți Dvs.?*	Nu privesc Nu ascult
Washington, Pericles	*Eroii din istorie, favoriți Dvs.?*	Acela care a descoperit stridiile
M-me Rolland	*Eroinele din istorie, favorite Dv.?*	Toate bucătăresele cu fața smolită
Regele Lear, Prometeu	*Eroii din romane, favoriți Dvs.?*	Falstaf și Gargantua
Julietta	*Eroinele din romane, favorite Dvs.?*	D-na Corobocica (din «Sufletele moarte» de Gogol)
Carnea Șampania	*Mâncarea Dvs. favorită?*	Ceeace e mai ușor digerat de stomacul meu
Boris, Maria	*Numele Dvs. favorite?*	Spiglazov («Ochiu-Adormit»)
Liniștea sufletească	*Actuala Dvs. stare sufletească?*	O
Beția	*Viciul pentru care aveți cea mai mare indulgență?*	Pentru toate viciile
Mai multă lumină!	*Deviza Dvs. favorită?*	Noapte bună!

I. TURGHENEV

„Hidropații"

La 17 Octombrie viitor se va serba, în marele amfiteatru al Sorbonei din Paris și în prezența tuturor autorităților oficiale, cincantenarul nașterii cercului *Hidropații.* Umoriștii simpatici ai acestui vesel cenaclu alcătuit din Charles Cros, Fragerolle, Alphonse Allais, Moréas, Mac-Nab, Jules Jony, Francois Coppée, Paul Arène și atâți alții, sub prezidenția admirabilului artist și coleg Emile Gondeau, ar fi fost cu totul surprinși dacă în anul 1878 li s'ar fi prezis că gruparea lor fantezistă va cunoaște această glorie postumă!

Ziarul „Le petit Parisien" a solicitat prin publicistul Leon Croc amintirile lui Jules Lévy care a fost un „hidropat" militant. El a organizat, precum se știe acele *Baluri* ale *Incoherenților,* unde tinerimea artistică și literară a vremii și-a dat frâu liber fanteziei.

Fapt puțin cunoscut, *Hidropații* au dat naștere ilustrului cabaret artistic *Chat Noir* și iată cum:

Printre „hidropați" se afla și cabaretierul Rodolphe Salis. Având o turnură de spirit mai mult comercială decât artistică, își dete seama de toată valoarea mercantilă a lucrărilor și spiritului „hidropat". Și-a realizat ideia însă, prin surprindere, căci, altfel, cu siguranță că n'ar fi izbutit.

Intr'o seară, în 1881, în subsolul unei cafenele din Saint-Michel, unde se adunaseră „hidropații", a țâșnit deodată un foc de artificii, și atmosfera deveni imposibilă de respirat. Toată lumea trebui să plece. La ușă se aflau, așteptând, vre-o treizeci de trăsuri și Salis, insinuant, spuse: „Haideți cu toții să petrecem la mine"...

„La el" era — cabaretul *Chat Noir!...*

Din seara aceia *Hidropații* au încetat de a mai fi o grupare de artă pură.

Au luat naștere „cabaretele artistice"... —*A.*

Geniu și nebunie

Către sfârșitul vieții sale, Oscar Wilde nu suferea să se mai discute în jurul său teoriile lui Max Nordau, după care geniul, un fel de accident, este la limita extremă a nebuniei.

Intr'o seară, totuși, cineva făcu o aluzie.

— Se prea poate, — răcni Wilde, — ca geniul să fie nebunie. Dar vă întreb: ce poate fi umanitatea întreagă când toți ceilalți membri ai ei sunt imbecili?

O „diseusă" în costum românesc

Ziarele din Riga află că o „diseusă" franceză, Irena de-Noiret, va apărea pe scenele teatrelor din Riga și din Edinburg (al doilea oraș al Letoniei), executând cântecele popoarelor din sudul Europei și fiind îmbrăcată în costumele naționale respective.

Irena de-Noiret cântă în 12 limbi și, între altele, va cânta și câteva cântece românești, purtând și un costum național românesc,.... deși n'a fost măcar o singură dată în România.

Mărunte

„Adeverul literar" va incepe in curând publicarea unei serii de însemnări, note și impresii de călătorie datorite colaboratorului nostru d. Liviu Rebreanu.

— *Domnul Leon Feraru ține la Universitatea Columbia din New-York un curs de* Istoria literaturii române; *e o serie de conferințe în care scoate în relief, pe lângă momentele mari culturale, și partea specific românească a autorilor mai însemnați.*

In introducere, vorbește și de istoria, geografia, mișcările politice, economice, ale României. Iar arta și literatura populară au o parte însemnată în cursul d-sale.

Comitetul de organizare a jubileului lui Tolstoi a invitat pentru ziua de 10 Septembrie, (28 August stil vechi), 104 de literați și scriitori din toate țările lumii, să vină la Moscova: Romain Roland, Rabindranath Tagore, Georges Duhamel, Knut Hamsun, Stefan Zweig, Bernard Shaw, Kellermann, Gandhy, etc.

* * *

Compania dramatică „Teatrul Nostru" continuă să reprezinte la Parcul Oteteleșeanu, în fiecare seară noul succes al stagiunii actuale „Divorțul d-lui Duval" farsă în trei acte de Bisson.

In rolurile principale d-nele Anicuța Cârje, Nelly Caracioni, Fanța Stancovici, Margareta Nicolau și d-nii G. Timică, Al. Ghibericon, Roland de Iassy, C. Hociung, etc.

In vederea deschiderii stagiunii de iarnă a Companiei dramatice „Teatrul nostru" se continuă cu asiduitate pe scena „Teatrului Mic" repetițiile cu unul din marile succese al repertoriului american modern „*Broadway*" melodramă în 3 acte.

— Vineri 31 August va avea loc deschiderea stagiunii „Teatrului Regina Maria" cu piesa „Scara de mătase" grotescă în 3 acte de Luigi Chiarelli, în românește de d-l V. Rodan.

In rolurile principale: d-na Lucia Sturdza-Bulandra; d-nii V. Maximilan, G. Storin, I. Manolescu și Tony Bulandra.

— Umoristul rus Pantelimon Romanov se bucură de mare popularitate în Polonia. De curând, a apărut în limba polonă un nou volum al său intitulat „Inima Femeii".

— Cu toate animozitățile italo-jugoslave, o casă de editură italiană fascistă „Slavia" publică un mare almanach numit „Geniul Slav", compus din opere alese ale scriitorilor cehi, polonezi, bulgari, sârbi, croați, sloveni, slovaci și ucraineni.

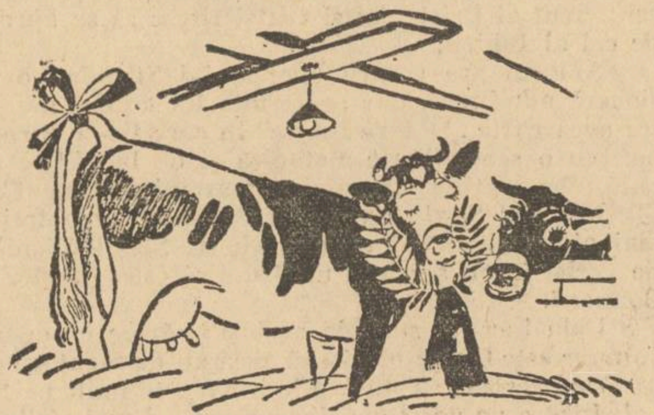
Aceiași casă de editură fascistă, împreună cu „Institutul Europei de Est" pregătește o serie de scurte monografii sub titlul „Scriitorii Slavi", redactate de Ettore Gatto.

— Editura de Stat Sovietică, publică următoarele volume alcătuite de „Muzeul Tolstoi" din Moscova:

N. Macovițchi: „Insemnări dela Iasnaia-Poliana"; V. Bulhacov: „Călăuză prin casa lui Tolstoi dela Hamovnichi-Moscova"; și N. Gusev: „Carnete zilnice ale secretarului lui Tolstoi, în Iasnaia-Poliana".

— Romanul lui Cernâsevschi „Ce-i de făcut", care a jucat un rol atât de mare în educația revoluționară a tineretului din toate țările Europei, între 1870—1880 și mai târziu, va apărea în curând la Petersburg, complectat după manuscrisul original. Acest manuscris fiind confiscat de Parchet, pe la 1870, textul romanului fusese dictat apoi de însuși Cernâsevschi din memorie. Fiind găsit acuma, și pregătit pentru publicare, manuscrisul va fi reprodus și în facsimil, pentrucă sistemul stenografic foarte curios, cu ajutorul căruia fusese scris, aparține autorului, care îl inventase pentru a împiedeca descifrarea textului de către autorități.

Vaca premiată

— Și ce ai de gând să faci acuma, după ce-ai obținut premiul?

— Ce întrebare! Am să fac cinematograf!

Curiozitate femeiască

— Și ai să te mărîți!

— De câte ori?

(The Humorist)

Logic

— Degeaba! cu bunicu' n'ai să poți vorbi niciodată încet și liniștit.

— E un om atât de rău?

— Nu. E surd!...

Congresul internaționalei comuniste

La congresul „Internaționalei comuniste" din Moscova, au luat parte și câțiva Negri.

(Ziarele)

— Tovarășul Bambulla spune că tribul lui duce lupta împotriva religiei, cu mare succes: anul trecut, au mâncat vreo zece misionari...

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 405

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 9 Septembrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Centenarul lui Leon Tolstoi

Leon Tolstoi

Am primit ordinul telefonic să scrim despre Tolstoi un articol și desigur, ordinul nu se adresa nici competinței noastre în literatura rusă nici capacităților întru a prepara, după cele 12 principii critice, cu 12 subtprincipii și alte 12 puncte de vedere cardinale, tartine didactice cu mâzgă dulce, extrasă din personalitatea unui scriitor. In tacâmul nostru și în vasele noastre de pământ nu se găsesc ustensilele trebuincioase meșteșugului de a prezinta pe Tolstoi în aspic și la farfurie, clădit monumental sau debitat în sărmăluțe.

Cine a fost aproximativ Tolstoi, toată lumea care nu s'a născut după 1914 și a citit foile de catalog intercalate de librari în revistele ilustrate străine, știe mai mult sau mai puțin; căci eforturile editorilor s'au concentrat până la război în literatura rusească, înfățișată ca o mare zakuscă artistică și ca un rezervoriu de împrospătări pentru toate literaturile occidentale. După trecerea fantomei, exploatată cu priceperi comerciale, literatura continentului s'a văzut că nu câștigase nimic și gurile rele vorbind la urechia de piatră a câte unui Goethe, Dante sau Rabelais, afirmau chiar că departe de-a fi un astru nou nemaipomenit, literatura marelui imperiu ortodox trimitea Europei înapoi sticliri reflectate.

Leon Tolstoi

Adevărată de tot sau falsă întru câtva, această judecată nu se poate verifica decât de către puținii muritori străini, care cunosc limba moscovită și care de pe urma stăruințelor încununate cu succes, se aleg cu o sensibilitate rusească. Atari sensibilități se capătă și se mențin : nimic nu-i pare unui om care a fumat o țigare acră și amară mai ciudat ca lauda fumătorului, fericit că-și impute gura și viața de tutun. In neputință de a cunoaște rafinamentul grațiilor secrete, rezervate soțului legitim, trecătorul se mărginește la aprecierea grațiilor exterioare și opinia lui, chiar greșită, nu greșește în genere excesiv. O distanță oarecare nu strică niciodată mai mult spectatorului decât obiectului admirat.

Un cunoscător de limbă rusă și de literatură rusă, trăiește de obicei în extazul geniului rus și citează sute și mii de nume rusești, celebre la Vladivostoc și necunoscute ignoranțelor noastre, nume care reprezintă valori atât de uriașe, în cât vechile reputații clasice și neo-clasice dispar. Nițeluș, trebuie să ne îndoim, ca de virtuțile miraculoase ale unei ape de puț, a căreia întrebuințare în toate felurile, face inutilă orice medicină și vindecă afecțiunile cele mai variate, înlesnind și măritișul.

Tolstoi, după avizul celor mai iluștri literați, este un foarte mare autor. Se citează câteva cărți scrise de el, fără de păreche. Personalitatea lui acoperă un veac de om. Totul este exact. Ana Karenina, Război și Pace sunt grandioase : perfect. Nu se poate spune acelaș lucru, poate, despre o cărțulie a lui, *Qu' est-ce que l'Art ?* scrisă în limba franceză și în care se trădează gândirea lui artistică diagonală și sensibilitatea lui rusească, pomenită mai sus : dar acest pamflet nu face parte din bibliografia lui de trufandale. Inchipuindu-ne sau recunoscând că tot ce a scris Tolstoi și tot ce s'a publicat de el, antum sau postum, aparține seriei limitate a fenomenelor, nici această împrejurare, ne-am permite să notăm, nu ne privește.

Pentru schițarea celor mai mulți scriitori opera lor este de ajuns. Scriitorul comun, mai mult sau mai puțin talentat, e un meseriaș care nu s'a identificat cu suprema lui statornicire. El își părăsește lucrul ca un tinichigiu care s'a fript cu ciocanul de aramă și ca pe un patron care-l plătește. Viața nu îi este angajată în destinul literaturii lui, literatura lui nu are un interior, el nu simte o chemare în literatura lui, nu jertfește nimic, nu risipește nimic : păstrează și adună. Scriitorul de rând este un paracliser al literaturii, care șterge icoanele și aprinde candelile din biserică, șuerând printre dinți o arie de tango și scuipând pe cârpă, ca să lustruiască beteala. Subt emfaza poetică se ivește un porc, din proza diafană apare o brută. Specia scriitorului e de multe ori capabilă de acte de viață, de o vulgaritate totală și de zămisliri cumplite în domeniul abjectului pur. Albul hârtiei, în lumina căreia el seamănă și recoltează, nu se strecoară în individul lui sufletesc nici după zece ani de alianță cu acest pergament. Sunt contradicții în sfera lui de activități morale, fioroase.

El reproduce scara germinare a instituției și reeditează parfumele sfinte degenerate, profesional — cu placiditatea prostituției, lucrul mistic al iubirii, negociat subt felinar.

La Tolstoi, scriitorul e secretarul unui profet, care dictează din întunericul mare povestirea zbuciumului și a furtunii, mai vaste decât apucă pana să scrie și mai nehotărîte.

In desorientarea universală a timpului dinaintea războiului, de avuții sterpe și de leneș pesimism, cărțile lui Tolstoi au fost citite cu o însetare furibundă, mai puțin pentru ceeace conțineau decât pentru ceeace rămânea, permanent și selenar, pe dinafară. Europenii voiau să învețe dela Tolstoi (el vorbéa din fundurile lumii, dintr'un sat, despărțit de continentul asfaltat și zidit, prin mii de Bărăgane triste) simplicitatea pierdută și naivitatea primitivă care se înfrăgezeau în cuvintele lui. „Leapădă superstiția, scria Tolstoi, și pune-te în starea în care se găsește un copil sau un Descartes”. El predica fecioria sufletului, întors la începuturi și educarea din nou a noțiunilor, căpătate în tumult și constrângeri. Nu mai vreau să știu nimic și vreau să mă deprind să știu. La vârsta acestei judecăți, oamenii cultivați, oamenii civilizați știuseră totul, învățaseră și pe ceilalți să știe totul și Tolstoi le descoperea că a rămas o știință necunoscută, pentru căutarea căreia trebuia întâi să fie dată uitării știința cealaltă. El căuta în viață o continuare a credinței, un acord între principii și viață, o aplicare de fiece oră a lucrului gândit o dată și precizat, muncit exclusiv de problema perfecțiunii cugetului și a existenții.

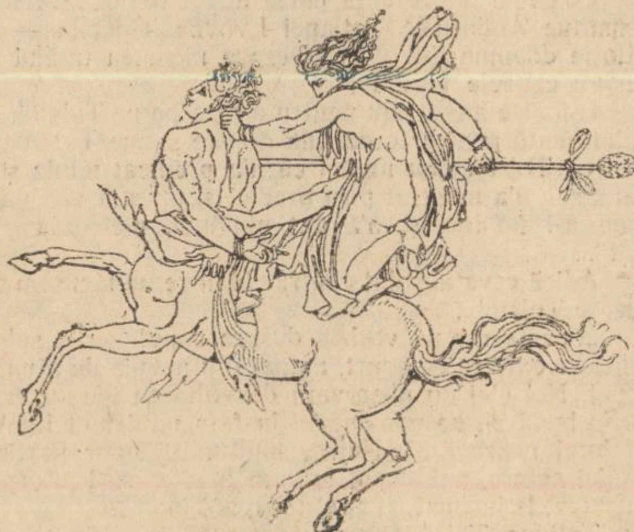
Tolstoi nu și-a găsit credința care să-l facă fericit și să fericească lumea cu ea : rezultatul interesează destul de puțin. El nici nu trebuia să o găsească și nimeni nu e dator să o găsească. In ce privește viața insului și a societății chinul căutării prezintă o valoare morală mai certă decât fericirea găsită. Lumea nici nu are nevoie de această margine de odihnă, de un liman, de o perină prea moale, pe care să adoarmă un cap exagerat de împăcat cu sinești. A te cerceta zilnic, a te scruta, iți dă o stare morală activă, de îndoeli, de atenții și de sfieli intelectuale, care moderează instinctul și iubirea de sine, anemiază lăcomia, suprimă orgoliul dictatorial, pustiește prestigiul luxuriei și al avuției și face din omul sălbatec al civilizației un stăpân posibil și un tovarăș. De la Pavel din Tars, de la Bossuet și de la Pascal, auzul îngrășat și mut al categoriilor cultivate prin lista de cărți și de bucate, nu mai prinsese ecouri din ceeace unchiașul Tolstoi numește, ca un copil, infinit. Literatura lui a fost un material de săpătură, care trebuia aruncat afară, din groapa începută ca un drum drept adânc.

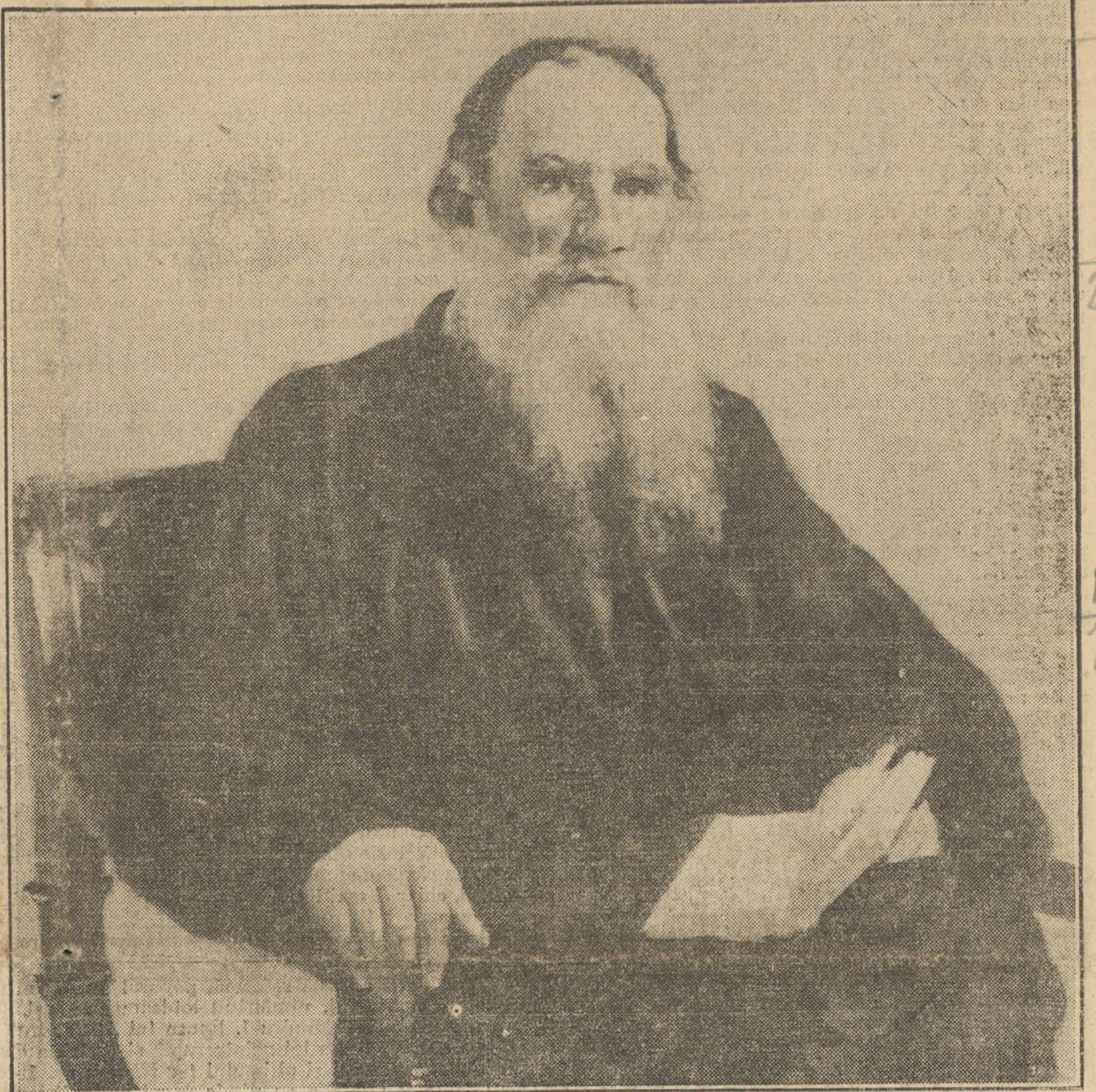

Tolstoi la lucru

Oamenii ridicați peste sine și înălțați la cer, au avut întotdeauna o autoritate fascinantă, mai mare decât a dregătorilor și Domnilor, și mai pură, peste știință și peste literaturi. Europa nu putea să conteste sinceritatea de haos a bătrânului singuratic și în grădina ei pustie nu se mai rostiseră cuvintele interzise ipocriziei, de mult. Cu sacul în spinare, desculț și răzimat în cârjă, Bunicul s'a culcat pe pământul tare, adormind întru Iisus Hristos și Jean-Jacques Rousseau...

T. ARGHEZI

I. Repin — Portretul lui L. Tolstoi

Urmele lui Tolstoi

Amintiri de ALEXIS NOUR

... Odată ajunși la vârsta de școală, copiii județelor din Basarabia trebuiau să se deprindă cu graiul zilnic rusesc; apoi să-și înceapă învățătura și cititul numai în rusește. Nevoia făcea că peste foarte scurt timp nu mai vorbeam „moldovenește” decât cu slugile, lăptăresele, vizitiii, sau când reveneam la țară.

Manuale rusești de clasa întâia primară, plus câteva cărticele morale sau de basme, cu litera „mașcată” cât boabele de mazăre, ne înlocuiau și ne descopereau deocamdată lumea mare a celor necunoscute. Abia ne obicinuiam cu uzul limbii rusești „acasă” și silabiseam lecțiile celei dintâi cărți de citire, și această lume necunoscută ne ocupa imaginația cu ajutorul memoriei vizuale îmbuibate cu combinațiile făcute din caracterele tipărite. Aceasta era poarta, pe unde pătrundeau primele idei rusești menite să ne facă oameni...

Pe atunci (1884—85) librăriile din Chișinău gemeau sub vrafuri de cărticele și broșuri culturalo-morale, aproape exclusiv din operele lui Tolstoi. Mai târziu mi-am dat seama de cauzele și urmările acestei popularități : Tolstoi era pe atunci favorizat și de administrație și de biserică, dar mai ales de zemstve, și de intelectualii de toate speciile.

După ce condamnase asasinarea împăratului Alexandru al II-lea și renunțase la toată activitatea lui proprie artistică-literară, Tolstoi crea neîncetat o vastă literatură de pilde, fabule, basme și scurte povestiri moralizatoare, puternice ca stil, primitive și accesibile pentru copii și popor, asemănătoare cu viețile sfinților sau cu alte scrieri religioase populare.

Pușchin s'a făcut cunoscut micilor cititori din Rusia tocmai în 1886, când s'a comemorat a 50-a aniversare a morții sale tragice și s'a scos pentru întâia dată o ediție eftină a operelor lui. Turghenev, Dostoevschi, Goncearov nu erau accesibili decât cititorilor culți ai marilor reviste lunare și amatorilor de ediții mari, dar foarte scumpe pe atunci. Asupra lui Lermontov pluteau încă aversiunea oficială și indiferența literelor rusești conservatoare pentru verva și neastâmpărul, cu care își mușca odinioară contimporanii. Nici causticul Gogol nu ajungea încă până la masa cititorilor din popor sau copii, fiindcă era ucrainian, povestitor satiric, considerat aproape „pornograf”.

Deci, numele mari de scriitori de rangul întâi nu erau încă coborîte în mijlocul vulgului adult și școlar. Cenzura nu îngăduia publicarea în masă a edițiilor eftine, a fascicolelor și a cărticelelor populare decât cu o condiție : să fie religioaso-morale sau de cultură aplicată.

Tolstoi în epoca 1880—1890, făcea parte din curentul partizan inițierii poporului și a generațiilor tinere în ideile de morală individuală și socială, dorite de societatea liberalo-conservatoare a Rusiei țarismului modernizat și a zemstvelor practice.

Intelectualii erau lăsați să se delecteze cu vasta literatură liberatoare a secolului XIX-lea ; organizațiile clandestine revoluționare nu cunoșteau, în sfera lor, vre-un zăgaz. Iar masa învățată cu cartea, nu se atingea nici de intelectuali și nici de revoluționari : era lăsată în voia apocrifelor în felul „visului Maicii Domnului”, a cărticelelor bisericești, a basmelor, a estampelor primitive și a broșurilor religioase sau de cunoștințe folositoare, deasupra cărora domina prin arta lui și prin deismul lui atrăgător — Lev Tolstoi...

Un Conte care apelează la Dumnezeu, la Hristos și la munca țăranului, la primele silogisme morale sădite de educația familială în sufletul fiecărui copil, și care nu-i respins de oficialitatea lumească și bisericească,— copleșise în curând piața cărților pentru copii. De aci, deismul său îl va duce timp de două decenii la excomunicarea lui oficială din sânul bisericii. Dar până atunci, primele mele așezări sufletești s'au bazat pe „Lumânarea”, pe „Dumnezeu vede Adevărul dar nu-l spune curând”, pe „Doi bătrâni”, pe „Ingerul, oaspetele unui țăran” etc., zeci de titluri „tolstoiene”.

Impresiile de atunci, concordate cu vizitarea bisericilor și cu preceptele primilor mei profesori, erau foarte puternice. Deși cercul ideilor tolstoiene era foarte îngust și strada orașelor rusești, împreună cu viața reală de toate zilele și cu reflexul ei literar și revoluționar, începea să lovească în cetatea morală, etatistă și bisericească, prezidată în sufletele noastre de Tolstoi, — totuși îmi păstrez și până astăzi, în gama sentimentelor, accentele morale provocate de literatura populară a lui Tolstoi de atunci.

Chipul acestui Conte — țăran voit — ne frapa imaginația. Primele idei asupra frumuseții unui contact cu pământul roditor și cu poporul, izbucneau în mințile noastre copilărești din influența scrisului tolstoian. Era de fapt aceiași gravitare spre pământ și spre primitivitate, spre simplificare și „prostire” voită, care a

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZITIE DIN TARA
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAŢA DE FLORI)
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATĂ TARA

culminat apoi pentru milioane de oameni cu educaţie rusească prin revoluţionizare şi reducere la monismul dictatorial politico-marxist. Sau, dacă vroiţi, şi toată Rasputiniada Rusiei a eşit din năzuinţa unei Ţarine spre „prostire", spre contact cu poporul de jos şi cu forţa pământului, complicate cu misticismul, de care profitase un pseudo-călugăr dezechilibrat, parvenit şi desfrânat...

Puşchin a fost primul care mi l-a distrus pe Tolstoi. Năvala păgânismului estet din prima ediţie complectă şi eftină puşchiniană, îmi schimbase calea. In urma lui Turghenev, lui Dostoevschi, Gogol, Lermontov, Corolenco, Andreev, Cehov, etc., pătrunderea mea în „Războî şi Pace" sau în „Ana Karenina" nu m'a făcut să mă opresc asupra artei lui Tolstoi. Influenţa lui Mihailovschi îmi respinse filosofia şi morala tolstoiană care reduce varietatea infinită a lumii şi a vieţii la o formulă *nec plus ultra* simplificată. Dar lumea literelor şi a filosofiilor străine, antice şi moderne, dela Plato la Goethe şi la Avenarius ? Ajuns la gnoselogia modernă, ce contact eram să mai păstrez cu tolstoismul ?

Evident, mă biruiau, în curs de patru decenii, antitezele opuse lui Tolstoi de o mulţime de scriitori, şi gânditori, deşi rămâneam şi rămân conştient de avantajele moralei şi artei cu care Tolstoi pune mai bine decât oricine altul, punctul nostru de plecare, solid şi unitar, spre lumea culorilor, sunetelor şi simţirilor fără număr .

Imi întorc capul înapoi şi-mi văd acel punct de plecare neştirbit. In călătoriile vieţii şi în fenomenele morţii atât de variate, nu mai repetăm, însă, situaţia noastră dela naştere uniformă; şi nici la clipa iniţială a plecării nu mai revenim...

... După cum niciodată, nici exact şi nici aproximativ, nu ne simţim decât la figurat — ca protoplasma ori ca omul-maimuţă, sau ca desbrăcaţi, intenţionat, de civilizaţie...

... Doar când suntem reduşi, siluiţi şi nu ne mai putem delecta de diversitatea nesfârşită şi fascinatoare a lumii ?...

ALEXIS NOUR

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5—6.

NOU! NOU!
THAIS
DE
ANATOLE FRANCE
In admirabila traducere a d-lui N. D. Cocea
— Preţul lei 50 —
Editura „Naţionala" S. Ciornei Bucureşti Str. Decebal 8—10.
De vânzare la toate librăriile din ţară. Depozit general la Agence G-le de Librairie Bucureşti Str. Lipscani 26.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA. 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

Rusia inainte şi după Tolstoi

Cu ocazia centenarului naşterii romancierului rus Leon Tolstoi, publicaţiunea pariziană „Le Figaro" publică, în suplimentul ei literar dela 25 August corent, un articol al fiului marelui dispărut.

Autorul acestui interesant articol nu judecă pe romancierul din Războiu şi Pace *din punct de vedere literar. Dealtfel, asupra romancierului s'a spus tot ce s'a putut spune, în aproape întreaga presă zilnică şi periodică mondială. Leon L. Tolstoi examinează, în cele ce urmează, influenţa tatălui său asupra evoluţiunii recente a sufletului rus.*

Cugetarea lui Tolstoi era într'atât de complexă, largă şi profundă, era, în acelaşi timp, şi, până la un punct atât, de rusească şi de pasionată, încât se opri la toate chestiunile mai arzătoare ale epocii şi poporului său, trăgând astfel frontiera dintre vechia şi noua Rusie.

Tolstoi a fost romancier, socialist, anarhist, reformator, revoluţionar, pedagog, moralist şi apostol religios, şi, dacă am voi să arătăm în care dintre aceste domenii spirituale şi intelectuale a avut mai multă influenţă asupra Rusiei şi timpului său, n'am putea-o face cu exactitate.

Unii au primit numai influenţa lui literară, fără să-şi dea seama că această influenţă era probabil tot atât morală cât şi artistică ; alţii au ascultat numai pe Tolstoi creştinul şi apostolul ; în sfârşit alţii n'au voit să cunoască altceva decât acţiunea lui revoluţionară.

Fiecare găsea în el ceva, ceva din ceiace căuta şi iubea, şi rari erau aceia care n'au voit să-l aprobe cu nici-un preţ.

In amintirile mele, publicate în *Figaro* şi apărute mai apoi în volum, cu titlul „Adevărul asupra tatălui meu", am vorbit pe scurt de influenţa nemăsurată pe care a avut-o Tolstoi asupra poporului său, care, pentru prima oară în istoria lui, avu un om care a reunit în doctrina lui, tot ansamblul inimii şi raţiunii ruseşti.

Această doctrină a împărţit limpede de tot evoluţiunea rusească în două părţi diferite: cea dintâi, Rusia înaintea lui Tolstoi ; cea de-a doua, Rusia după el.

Ar fi interesant de ştiut cum şi-a jucat, forţa spirituală a lui Tolstoi, rolul ei incontestabil. Dar subiectului acestuia îi trebue un volum special. Mă voiu opri numai la chestiunile mai importante.

Ce era Rusia înaintea lui Tolstoi ? Ce era ea la începutul secolului din urmă ? Tolstoi însuşi ne-a zugrăvit această Rusie din timpul lui Napoleon în *Răsboiu* şi *pace*. Ea rămâne aproape aceiaşi în timpul copilăriei lui Tolstoi, chiar şi mai târziu, în timpul primilor ani ai lui de preocupare literară, până la 1861. Emanciparea ţăranilor a fost primul pas către o Rusie nouă, dintre iniţiatorii căreia a fost şi Tolstoi.

Dar, după această reformă, poporul nu se urnea încă din inerţia lui, rămânând totdeauna acelaşi, ca sub domnia lui Alexandru I. Epoca lui Alexandru al III-lea, cu reacţiunea lui neîntreruptă şi cu trista domnie a nenorocosului şi ultimului ţar Nicolae al II-lea, n'au înaintat aproape cu nimic pasul naţiunii ruseşti în sensul civilizării. Mujicul din timpul lui Nicolae I şi Nicolae al II-lea a rămas aproape acelaşi.

Recitiţi „Dimineaţa unui proprietar" şi veţi vedea ceiace reprezentau, la mijlocul secolului trecut, cele două principale clase din Rusia — nobilii şi ţăranii.

Prinţul Nekludoff, eroul acestei nuvele, scrisă de Tolstoi în 1852 — cu nouă ani înaintea emancipării — se decide să-şi consacre viaţa poporului, şi să trăiască numai pentru el.

„Dimineaţa unui proprietar" este o capodoperă, care se apropie mult de „însemnările unui vânător" de Turghenev, sub influenţa căruia pare scrisă ; este un admirabil tablou al realităţii triste, a vieţii ţărăneşti în Rusia la această epocă, al nivelului intelectual şi moral al poporului.

Această nuvelă, care trebuia să devină un roman, a rămas neterminată, dar e destul pentru a ne demonstra abisul care domnea de secole întregi între poporul şi societatea rusească.

In această epocă îşi începuse Tolstoi cariera literară. Mai târziu, în *Ana Karenina*, regăsim încă odată aceleaşi idei şi aceleaşi sentimente, când eroul acestui roman, Levin, voia să se apropie de poporul său, ceiace nu era uşor. Va merge la coasă cu ţăranii, va înţelege că această viaţă de muncă sănătoasă în mijlocul naturii îi va aduce scăparea, dar va rămâne tot „barin", domnul — şi, ca şi prinţul Nekludoff, nu va găsi mijloace ca să-şi realizeze dorinţele.

Astfel, în anii 1870—1879 Rusia era mereu aceiaşi, căzută adânc de tot în puterea întunericului său. Tolstoi priveşte şi observă viaţa poporului său şi din ce în ce începe să înţeleagă adevăratul isvor al nenorocirilor ei; cauzele : ignoranţa, lipsa de lumină. Trebue mai întâi de toate să se lumineze această ţară imensă, să se lumineze prin făclia raţiunii, pentruca acest popor să iasă din sălbăticia-i morală şi intelectuală. Ordinea politică şi cu ea Statul însuşi, Biserica şi cu ea religia, societatea, educaţia, obiceiurile, totul trebuia să fie profund revizuit şi supus judecăţii unice a acelei raţiuni care, pentru Tolstoi, este baza adevăratei vieţi.

Am spus că Rusia ţarilor, înainte de apariţiunea lui Tolstoi şi în timpul primei jumătăţi a propriei sale vieţi, era în fond aceiaşi ; structura ei era atât de simplă încât nu ne trebuesc prea multe elemente ca să-i stabilim tabloul.

O ţară întinsă, cu sate şi proprietăţi. Mujici şi nobili. O industrie deabia la începuturile ei ; căile de comunicaţie slabe ; aproape deloc şcoli şi biserici cu preoţi ortodocşi.

La Moscova şi la Petersburg, societatea conducătoare, printre care începuse să se cristalizeze mişcarea de protestare contra regimului secular al ţării şi guvernului. Tolstoi ne descrie în romanele sale societatea intelectuală rusă, aşa cum se găsea în capitale.

Prinţii Bolkonsky, conţii Rostov, amicii şi rudele celor două familii principale descrise în *Războiu şi Pace*, care erau aspiraţiunile şi opiniile lor? Putem vedea oare în aceste personagii germenii tolstoismului ? Eu n'o cred. Eroii lui Tolstoi înainte de criza lui morală erau cu totul altfel decât cei ce au venit după ei, şi nici nu putea să fie altfel.

Toate celelalte influenţe sociale îndepărtate, poporul rus suferi influenţa cugetării tolstoiene cu o astfel de violenţă, că dela această epocă mentalitatea lui se schimbă cu totul.

Eroul celui dintâi roman al lui Tolstoi nu-i mai seamănă deloc. N'avem decât să luăm *Invierea* ca să vedem câte personagii din acest roman sunt departe de cele pe care le-am cunoscut în *Războî şi Pace* şi cât sunt, toţi, cu mujicii împreună, mai aproape de Tolstoi şi cugetarea lui, decât ceilalţi.

Invierea este o epopee care aparţine jumătate Rusiei noui, Rusiei de azi şi de după Tolstoi, căci, cu tot regimul sovietic, mentalitatea eroilor acestei opere este poate — afară de unele trăsături speciale — mentalitatea poporului rus de după Tolstoi, când conştiinţa acestui popor era aproape în totul atinsă de doctrina nouei religii a marelui său apostol.

In rezumat, Rusia dinaintea lui Tolstoi era adânc ignorantă, neschimbătoare, deci conservatoare. Reformele ţarilor începând cu Alexandru I, o schimbau puţin şi cei doi stâlpi naţionali cu ajutorul cărora Rusia evolua încetişor de-alungul secolilor — vreau să spun autocraţia şi ortodoxia — rămâneau intacţi şi de neclintit.

Revoluţia rusă, preparată, înconjurată şi sancţionată moralmente de Tolstoi, ca revoluţie de idei mai ales, a aruncat la pământ vechiul edificiu al Rusiei, pentru a-l înlocui cu altul.

Atunci, ce este Rusia de azi a Sovietelor ?

Pentru străini, ca şi pentru noi Ruşii, e foarte greu de definit, nu numai valoarea ei exactă, ci mai ales valoarea oamenilor cari o compun şi o guvernează.

Este sigur că evoluţiunea intelectuală, ca şi materială, a imensului popor se continuă mult mai repede şi cu mult mai multă intensitate ca înainte.

Ţarismul ca veche idee a dispărut şi nu va mai veni decât sub o idee nouă (dacă va mai reveni vreodată). Doctrina religiunii ortodoxe este clătinată până la un aşa punct, încât niciodată nu vom mai vedea pe bătrâna Rusie ca pe o Sfântă, cum era altădată şi cum suntem obişnuiţi s'o cunoaştem.

Viaţa ţăranului, cu exproprierea marilor proprietăţi ale nobililor şi cu naţionalizarea solului, s'a schimbat enorm şi mujicul modern nu mai este acela din timpul prinţului Nekludoff, nici chiar acela din ultimii ani ai vieţii lui Tolstoi.

El şi-a realizat acum aspiraţiunile seculare. El şi-a mulţumit setea lui de răsbunare, s'a vindecat de teribila maladie de invidie şi ură faţă de nobilii cari l'au sfâşiat sute de ani. Dar ţăranul Sovietelor a căzut într'o altă sclavie ; el este astăzi sub un despotism şi o putere încă mai feroce şi mai riguroasă decât cea a ţarilor, şi această tiranie este „tirania proletariatului".

Poate în câteva zeci de ani de aici înainte, ţăranii să devină toţi mici proprietari şi o legislatură nouă va fixa pentru ei această proprietate agrară, care va deveni astfel o nouă formă de viaţă pentru Rusia. Condiţiunile actuale ale Rusiei agrare nu sunt pentru ea decât un pas tranzitoriu pentru a ajunge la o structură rurală mai civilizată.

Am zis „poate", pentrucă un alt punct de vedere, acela că solul, ca aerul şi lumina, nu trebue să aparţină nimănui şi că după proverbul rus — *el nu aparţine nimănui, ci numai lui Dumnezeu* — punctul acesta de vedere va trăi totdeauna în spiritul rusesc şi legislaţia agrară va trebuie să ţină cont de acest fapt.

Am însemnat trei laturi ale vieţii ruseşti, toate de mare importanţă, în care influenţa rusească a fost, fără nici o îndoială, imensă : ţarismul, religia şi pământul.

S'ar putea cita numeroase exemple de această natură pentru a dovedi adevărul acestei opinii. Pentru ţarism, de exemplu, ar fi de ajuns să se recitească numai câteva fraze scrise de către Tolstoi ţarilor, în scrisorile pe care le adresa lor, sau mai degrabă numai povestirea lui *Nicola Palkin*, în care flagelează fără milă cruzimea ţarilor, — pentru a arăta atitudinea lui ostilă faţă de ţarism.

E curios de notat că titlul acestei povestiri, care înseamnă „Nicolae bătăuşul", a fost cules de către tatăl meu, de pe drumul mare, din gura unui bătrân rătăcitor, care-i povesti într'o zi anecdota.

Aceasta arată că Tolstoi nu făcea altceva decât exprima în ideile lui pe acelea ale poporului însuşi, care ajunsese la o adevărată ostilitate contra ţarilor.

Ţarul Nicolae I era pentru popor acela care întrebuinţa, pentru el : poporul, bastonul.

Nicolae al II-lea, nu era decât un Nicolaşa, — Petit Nicolas — pe care Tolstoi îl privea, ca şi poporul, ca pe un tânăr ofiţeraş slab şi ignorant.

Astfel contribui cugetarea tolstoiană, în armonie cu cea a poporului, să-l fortifice şi să-l adâncească. Şi era acelaş şi pentru Religie. Dela criza lui morală, Tolstoi mergea în această chestiune cu numeroasele secte raţionaliste din Rusia — Duşoborii, Molocanii — dându-le suportul cugetării sale, hrănindu-se el însuşi cu ideile ce veneau din adâncul poporului. Din ce în ce Biserica ortodoxă îşi pierdea din prestigiul ei. Se cunosc destul de numeroase pasagii din opera lui Tolstoi, în care el atacă cu vehemenţă religia ţării sale.

Pentru a expune şi explica punctul lui de vedere asupra pământului, Tolstoi a scris o serie întreagă de broşuri şi articole.

Dar nu numai în marile chestiuni dicta marele scriitor poporului său legile fundamentale ale raţiunii care, după el, trebuiau să devină o bază a vieţii; pentru alte multe chestiuni secundare, dar vitale, el dădu soluţii noui cari veneau totdeauna ca verdicte sfinte, în faţa cărora nu se mai discuta. Chiar dacă deducţiunile lui Tolstoi erau uneori prea extreme, ca în *Sonata Kreutzer*, ideea principală a acestei opere — necesitatea unei vieţi mai caste în căsnicie — pătrunse pentru totdeauna şi adânc în inimile ruseşti.

Idealul lui Tolstoi se ridică astfel, drept, în faţa fiecărui suflet rus. Totdeauna cu imaginea magistrului, bolşevicul însuşi, noul burghez bolşevic, lucrătorul şi ţăranul, soldatul rus de astăzi, — sunt toţi, şi mai înainte de toate, tolstoieni.

LEON L. TOLSTOI

Un volum „Tolstoian" al unei reviste franceze

„L'Europe" a apărut pe luna August în 300 de pagini foarte interesante, închinate marele scriitor Leo Tolstoi. In afară de colaboratorii Francezi, găsim în acest volum şi pe Stefan Zweig. Toate articolele sunt pătrunse de dragostea pentru Tolstoi şi de dorinţa de a-l cunoaşte care, desigur, uimesc profund massa cetitoare a intelectualilor din toate ţările, dar mai ales — pe Ruşi.

In acest sens, Ştefan Zweig a realizat aci o extraordinar de puternică schiţare a aspectului **fizic** al lui Tolstoi — această neobişnuită încarnare a energiei vitale, ale cărei exemple sunt rare în biografia oamenilor mari.

— Goethe la 60 de ani, — spune Zweig, — deveni greoiu, se temea de iarnă, stătea cu ferestrele închise ermetic.

Voltaire a rămas numai os; semăna ca o cioară care zgârie mereu hârtia pe birou.

Kant, uscat şi plictisit, păşea ca o mumie mecanică prin lungile alei dela Koenigsberg.

Bătrânul Tolstoi, plin de putere, îşi scufunda trupul roşu de frig, în apa îngheţată; alerga fără să se astâmpere, prin grădină, juca tennis şi prindea foarte abil mingea.

La 67 ani, din curiozitate, învăţă să meargă cu bicicleta; la 70 era un neobosit patinator; la 80 făcea zilnic exerciţii de gimnastică... Călărind, vedea în drumul prăfuit orice insectă, cât de mică. N'avea nevoie de ochelari ca să urmărească zborul şoimilor. Nimic nu scăpa memoriei sale. N'a ştiut ce înseamnă o îmbolnăvire serioasă. Simţurile lui, mereu deschise impresiilor, nu aveau nevoie de vre-o surescitare artificială, de vre-o „lovitură de cravaşă stupefiantă": nu consuma cafea, vin, votcă, sau carne pentru ca să se încălzească. Cu toată sănătatea-i de taur, avea pielea foarte sensibilă. Claviatura nervilor lui sănătoşi trebuia deaceia, atinsă cu mare băgare de seamă. Iată de ce el (caşi Goethe şi Platon) se temea de muzică"...

Aci, Zweig fantazează. Tolstoi nu căuta să audă des muzica, fiindcă nu suferea muzica mediocră. Asculta însă, cu o evlavie religioasă, muzica bună. Zweig e un scriitor de mare talent şi de curaj în tot ceeace debitează. Dar generaţia lui nu prea cunoaşte pe Tolstoi în carne şi oase.

N'are dreptate Zweig nici atunci când afirmă că frica morţii la Tolstoi era ceva supra-omenesc. Această frică nu era decât o durere ce însoţea naşterea lui spirituală...

Un alt articol important aparţine lui Romain Roland şi e intitulat „Răspunsul Asiei". E de fapt un capitol din cartea lui Rolland „Viaţa lui Tolstoi", într'o ediţie nouă, revăzută.

— La vârsta de 19 ani, — spune Rolland, — tânărul Tolstoi, rănit, zăcea în 1847 în spitalul din Cazan, având ca vecin de pat pe un călugăr budist rănit grav la faţă de un tâlhar: dela acest călugăr aflase Tolstoi pentru întâia oară despre concepţia de a nu ne „împotrivi răului prin forţă". Iar cu 63 ani în urmă, tânărul indian Gandhi a primit din mâinile lui Tolstoi muribund, acelaşi foc sacru... Influenţa lui Tolstoi asupra Asiei, din punct de vedere istoric, va avea, poate, o însemnătate mai mare decât influenţa lui asupra Europei"...

Apoi, Rolland, cu măestria-i unică, ne povesteşte despre importanţa ideilor lui Tolstoi în China, India, Japonia şi alte ţări orientale. Păcat numai că, de fapt, nu face decât să repete relatările şi revelaţiile cuprinse în cartea „Tolstoianului" P. Biriucov „Tolstoi şi Orientul" apărută în 1925 în limba germană (dar Rolland, cel puţin se referă la cartea aceasta)...

Articolul lui P. Biriucov *„Duhobory"* relatează despre această mişcare populară atât de înrudită cu tolstoismul. Celebrul şef al „duhoborilor" (ai „spiritului"), Petru Verighin (dela „veriga—lanţ, inel, verigă), amic al lui Tolstoi, fost condamnat la *muncă silnică 15 ani*, plecase în 1902 în Canada, la cei 30.000 de „duhobori" emigraţi mai înainte din Rusia, unde, constrânşi să servească în armată sau să plătească impozite, etc., — refuzau, până şi în faţa morţii, să se supună statului (acum, au cedat câte ceva din principiile lor).

Acest Verighin a căzut în 1924 asasinat de duşmanii lui, în Canada. Fiul său Petre Petrovici Verighin, rămas în Rusia, s'a mutat după aceia în Canada, luând locul tatălui său.

Cea mai interesantă parte a volumului „L'Europe" o constitue Amintirile Tatianei Lvovna Tolstaia — în căsătorie doamna Suhotin: „Despre moartea tatălui meu şi despre cauzele fugii lui".

E foarte important pentru a pricepe pe Tolstoi, să stabilim odată pentru totdeauna ceeace spune Tatiana Lvovna : că Tolstoi „nu numai că n'a predicat nimic şi niciodată, sau n'a mustrat prin predici şi morală nici măcar în propria-i familie, şi n'a dat nimănui, niciodată vre-un sfat"...

Adică ceva absolut contrar ideii ce ne făcusem cu toţii despre Tolstoi...

„Foarte rar ne vorbea despre convingerile sale, şi atunci — extrem de scurt, numai din nevoia de a nu fi provocat. Noi nici nu observam desvoltarea ideilor sale ; şi, într'o bună zi, ne pomeneam în faţa unui fapt împlinit — cu totul nepregătiţi. Numai mulţumită unor partizani ai tatălui nostru, noi, copiii lui, am învăţat să-l pricepem întrucâtva, la început, şi apoi tot mai bine"....

Tatiana Tolstaia recunoaşte, că în ultimii ani, înainte de moartea lui Tolstoi, soţia lui, Sofia Andreevna Tolstaia, născută Bers, suferea de o boală psihică.

— Mama refuza să-l ajute la copierea manuscriselor, şi, natural, fusese înlocuită de alţii. Atunci, văzu că-i ignorată de tatăl meu ; suferea şi se simţea ofensată că e nevoită numai să asiste, tăcută, la munca ce se desfăşura sub privirile ei. Incepu să înjure însuşi fondul acestei munci. Urmările acestei atitudini au căzut asupra ei. Lucrările literare erau mereu ascunse de tata. Situaţia ei de stăpână a casei deveni insuportabilă. Când venea în odaia unde lucrau Alexandra (fiica ei) şi secretarul, aceştia din urmă încetau lucrul şi o tăcere înfiorătoare se aşternea acolo. Uneori, ca să scape de „explicaţii", amestecau copiile cu manuscrisul. Atunci, sămânţa nervozităţii din tinereţea ei, începu să se desvolte la bătrâneţe, până ce fu atinsă de o boală mintală.

— Această situaţie era pentru tatăl meu tot mai chinuitoare. Nu mai putea să lucreze, suferea de insomnie. Sănătatea i s'a zdruncinat din cauza permanentelor torturi morale. Tatăl meu o considera bolnavă, incurabilă"...

T. L. Suhotina mai spune că, numai înainte de moarte, Sofia Andreevna se apropiase de învăţăturile bărbatului ei, devenise mai bună la inimă şi chiar se făcuse vegetariană. Dar tot mai avea o idee fixă : ce se va scrie şi ce se va spune despre dânsa după moartea ei? Şi nu cumva numele ei va trece în istorie ca numele Xantippei — alături de acela al lui Socrat ?

— Mi-a spus, într'o zi, că se gândeşte mereu la tatăl meu :

— Am trăit prost cu dânsul, am fost rea, şi asta mă chinueşte acuma fără sfârşit, adăogă ea"....

Serghei Lvovici Tolstoi publică în acelaşi volum lucruri inedite din carnetul său, despre ultimele zile ale contesei Sofia Andreevna Tolstaia. A murit de pneumonie după ce a spălat podelele cu apă de ghiaţă....

A. N.

MIHAIL PERVUHIN

Amintiri despre Tolstoi

II

Intâia mea întâlnire cu Tolstoi, la Ialta, a avut o nuanţă comică şi vina cade numai asupra mea.

Intorcându-mă acasă dela redacţie, cu un sul de ziare, văzui în strada Botchin un bătrân cu barba albă, care se grăbea parcă să scape de ploaia măruntă şi plictisitoare, fugind dela o vilă la alta.

Bătrânul purta o pălărie neagră de fetru, boţită, cu margini foarte largi (astfel de pălării nu vezi în Rusia decât la preoţi sau la dirigenţii de coruri bisericeşti) şi un palton tare uzat, cu poale lungi, cu două rânduri de nasturi, de croială cu totul demodată.

— Vai, ăsta-i Tolstoi ! Sigur ! — zisei eu. — Dar de ce rătăceşte el pe aici ?

Intre timp, Tolstoi opri pe un Tătar — negustor ambulant de fructe — şi-l întrebă de ceva. Tătarul, torcând şi îngânând cu jumătate de voce un cântec tătăresc, îi aruncă cu dispreţ :

— Nu ştiu !

Mă apropiai şi-l întrebai pe Tolstoi dacă nu pot să-i fiu util. El îmi răspune bucuros :

— Caut vila principesei M. Acolo stă o bătrână, o rudă de a mea. Am fost la dânsa acum câteva săptămâni; dar, spre nenorocul meu, n'am observat bine drumul atunci. Şi acuma — nu mai ştiu pe unde s'o apuc. Arătaţi-mi, dacă ştiţi !...

M'am oferit să-l duc până la vila ce căuta. Era aproape şi drumul meu trecea tot pe acolo...

Am mers împreună. Peste câteva secunde, Tolstoi, observând că fumez, începu să-mi facă morală, condamnând fumatul cu un ton blând dar şi mustrător:

— Fumul de tutun e veninos. Fumatul otrăveşte organizmul. Dar mai e ceva : tutunul e un narcotic. Cine fumează îşi toceşte nervii. Fumatul amorţeşte glasul cugetului, al conştiinţii....

— Ce bătrân guraliv şi neastâmpărat !! — gândii eu. — De unde atâta patimă de pedagog la dânsul ?...

Dar nu încercai să-l contrazic, ci îmi aruncai ţigara neisprăvită.

In clipa următoare, Tolstoi observă sulul de ziare din buzunarul paltonului meu, se alarmă şi-mi zise trist :

— Nu cumva beţi băuturi spirtoase, drăguţă ?

— De ce credeţi aşa ? — îmi permisei să-l întreb.

— Pare că aveţi o sticlă cu vin în buzunar ?...

Imi veni să râd.

Mă căesc acuma că procedasem atunci ca un şcolar-poznaş, răspunzându-i :

— Vin... ne-vin, dar am ceva care-i şi mai şi decât alcoolul...

— Ce anume ? — se sperie Tolstoi.

— Ziarele de bulevard, dela Paris.

— Ziare, ai spus ? Hm... de bulevard ? Atunci pentru ce luaţi acest gunoi ?

— Nevastă-mea are nevoie; face tipare de croială! răspunsei eu, cu un ton tragic.

Tolstoi mă privi în ochi cu seriozitate, apoi zâmbi :

— Se pare că mi-aţi jucat o farsă, mie, un moşneag, — zise el.

Imi fu ruşine şi îi cerui ertare. Dar, spre norocul meu, vila principesei M. era la doi paşi. O doamnă în vârstă veghea probabil de mult la fereastră; porni repede spre noi cu un strigăt de îngrijorare :

— Leovuşca ! Ah, eşti ud leoarcă ! Vai de mine!...

Profitând de faptul că nu-mi dădea nici-o atenţie, o ştersei într'o clipă...

* * *

Iar peste câteva zile, în Ialta se zvonise că Tolstoi s'a îmbolnăvit în urma unei plimbări pe vreme de ploaie şi că boala ia o întorsătură gravă. Familia lui e foarte alarmată. Din Italia, au plecat la Gaspra doctorul Altschuller şi alţi medici pentru a-l examina.

Nu ştiu de ce, dar eu personal n'am dat nici-o importanţă acestor zvonuri. Trecând încă 2—3 zile, redacţia „Curierului Crimeii' se văzu bombardată de telegrame particulare şi dela diferite redacţii, care îmi cereu informaţii despre starea lui Tolstoi.

Vestea boalei lui Tolstoi ajunsese deci în marile oraşe ruseşti, şi, de acolo — în străinătate, provocând pretutindeni îngrijorarea generală.

Am primit telegrame din Statele-Unite, din India, din Japonia...

Intâi, răspundeam la fiecare telegramă în parte. Dar numărul lor se mărea cu fiecare ceas; şi, pentruca să răspund la toate, trebuia să renunţ la redactarea „Curierului Crimeii". Atunci, mă hotărîi să procedez altfel: să capăt zilnic cele din urmă informaţiuni exacte, dela familia lui Tolstoi şi dela medicii care îl tratează, spre a le transmite ziarelor mari din amândouă capitalele, precum şi celor din Kiev, Odesa, Riga, Varşovia, Harcov, Rostov, etc.

M'am înţeles la telefon, cu Sofia Andreevna Tolstaia şi plecai la Gaspra.

Sofia Andreevna mă primi foarte amabil, mă dojeni că n'am venit mai de mult să-i fac cunoştinţa, îmi dădu toate informaţiile cerute şi-mi propuse să mă introducă la Tolstoi:

— Veţi vorbi puţin şi cu Leovuşca...

Am refuzat scurt, declarând că nu pot tulbura pe un bolnav, care are nevoe de linişte. Atitudinea mea o miră foarte mult pe Sofia Andreevna:

— Pentru prima oară în viaţă văd un jurnalist care renunţă la prilejul ce i se oferă de a vorbi cu Leovuşca ! — îmi declară ea, supărată. — Nici nu ştiu dacă mă va crede Leovuşca când îi voi povesti...

Aci interveni medicul casei Tolstoi, doctorul Macoveţchi, care îmi aprobă hotărîrea. Am isprăvit atuncea cu această chestiune, „obţinându-mi dreptul" să vorbesc cu Tolstoi când se va îndrepta. Iar până atunci, mă voi mărgini cu publicarea zilnică a scurtelor buletine despre starea lui.

Sofia Andreevna nu mă concedie totuşi, aşa de uşor: căută, evident, să mă utilizeze ca pe un jurnalist, pentru a înscena ceva.

In special, indignarea ei împotriva Sfântului Sinod pentru recenta excomunicare a lui Tolstoi din Biserica Rusească, era impregnată de un anumit calcul.

— Ce vor, la urma urmei, membrii Sinodului ? — îmi spunea ea. — Sunt o creştină ortodoxă şi cred cu toată sinceritatea. Insă refuz să le pricep atitudinea.... Se spune că-i o intrigă din partea lui Constantin Petrovici Pobedonostev...1) Dar eu nu cred. Nu cred ! Pobedonostev e prea inteligent ca să facă aşa ceva. Da, da ! El nu e din tabăra noastră, însă e unul dintre cei mai inteligenţi oameni ai Rusiei de astăzi. El nu poate să nu înţeleagă că excomunicarea lui Leovuşca e o greşeală politică dintre cele mai grosolane !... Ce anume vor cei ce tăbărăsc asupra lui Lev Nicolaevici ? — Nu sunt doar atât de naivi ca să creadă că Tolstoi, Lev Tolstoi se teme de excomunicarea *lor;* şi că va începe să aibă remuşcări şi să-i implore să i se ridice caterisirea?! Probabil că arhiereii au argumentat că Leovuşca al meu moare; şi deci, Sinodul vrea s'o ia înainte şi să-l lipsească de înmormântare creştinească. Dar şi aci văd numai un calcul naiv de a ne constrânge prin amenintare, să ne facă să capitulăm... Doamne, cât de naiv şi de ridicol lucrează ei! Cred sfinţii părinţi că, la urma urmei, nu vom găsi un preot care să-l înmormânteze ? Zeci şi sute de preoţi mai culţi decât cei dela Sinod nu se vor teme de pedepse şi vor veni să-l îngroape pe Leovuşca ! In sfârşit, mai sunt şi preoţi bătrâni, pensionari-cerşetori, care vor veni pentru plată frumoasă. Mi-ar fi urît să procedez, eventual, astfel. Dar dacă Sinodul mă împinge într'acolo, voi avea tot dreptul să fac o astfel de rebeliune !

* * *

Apoi, Sofia Andreevna trecu la încriminarea ziarului „Novoe Vremea". Aci înţelesei şi mai limpede intenţia de a mă determina să profit de spusele ei pentru a le transforma într'un interview pe care să-l public, împotriva conducătorilor acestui mare ziar din Petersburg.

Lev Tolstoi

— „Novoe Vremea" persecută sistematic pe Leovuşca în ultimele luni. Au înebunit ? Se discreditează doar ei singuri, când nu pricep că combaterea unui Lev Tolstoi din partea unui organ de presă ca atare e un non-sens. De ce nu pricep ei că tocmai cuvântul tipărit nu poate să se ocupe cu astfel de campanii ?

„Impotriva cui luptă ei ? Impotriva gloriei şi a mândriei ruseşti ! Şi cine luptă ? Cei mai inteligenţi ziarişti ! Nu pricep ce se face cu „Novoe Vremea ! Alexis Sergheevici Suvorin e un om foarte inteligent şi atât de talentat ! Cum poate atunci el să procedeze astfel ? Da, da ! E inteligent, e talentat ! Are pe suflet multe păcate, ca orice om politic activ, care se manifestă în viaţa politică. Dar în ce priveşte inteligenţa lui — nici adversarii nu i-o tăgăduesc... Şi, iată, unul dintre cei mai inteligenţi admite ca ziarul creiat de dânsul să se acopere cu ruşine, calomniind brutal pe cel mai mare scriitor al vremii noastre !

„O, ghicesc aci nişte influenţe oculte, de culise, nişte presiuni şi maşinaţiuni întunecate... Dar în curând voi pleca la Petersburg şi-l voi vedea pe Suvorin; şi... se va sbate în faţa mea, va juca ca un şalău viu pe o tingire ! Am să-i arăt eu cum să insulte pe Leovuşca al meu ! Să ştie, nemernicul, că toată Rusia e de partea mea, în această privinţă!

Aci Sofia Andreevna se opri asupra unei idei care, evident, o interesa; anume, că persecutarea lui Tolstoi a fost organizată de un grup de persoane care speculează ortodoxia formală a bisericii în nişte scopuri ascunse şi criminale, influenţând puternic politica şi activitatea guvernului rus.

— Suveranul e prea nobil şi prea bun, ca să-i pot atribui vre-o iniţiativă în această chestiune. Ţarina-văduvă Maria Feodorovna stă cu totul la o parte de chestiunile curente. Tânăra ţarină Alexandra Feodorovna îşi cunoaşte lipsa de competenţă în astfel de cauze şi se teme să ia asupra-şi vre-o răspundere.

„Atunci, cine conduce războiul împotriva lui Tolstoi? Nu ştiu ! Nu ştiu !... Insă ştiu perfect că toată această intrigă e pornită în folosul mişcărilor revoluţionare.

„Dacă ferească Dumnezeu, Leovuşca va muri, intelectualitatea revoluţionară nu va scăpa ocazia de a uza de faptul excomunicării lui de către Sinod. Atunci, din „funerariile civile" se va creia o grandioasă demonstraţie politică, deci revoluţionară !

„Nu voi fi mirată câtuşi de puţin, dacă înmormântarea lui Leovuşca va servi de semnal formal pentru revoluţie !...

„Dar să avem speranţa, că Leovuşca va mai trăi mulţi ani şi că toate se vor aranja cu bine... Excomunicarea lui Tolstoi însă, din biserică, e un fapt unic prin stupiditatea lui !..."

1) Procurorul Sfântului Sinod.

Tolstoi în viaţa mea

de ALEXANDRU FEODOROV

... Convorbirea ne absorbi într'atâta, încât amfitrioana noastră uită cu desăvârşire prezenţa băeţelului ei, cel de şease ani, care ar fi trebuit să se culce de vreme.

— Vovca, de ce nu te-ai culcat? A trecut ora nouă.

— Nu vreau să mă culc.

— Cum nu vrei? Trebuia demult să fii în pat.

— Nu mi-e somn. Vreau să ascult.

— Ce vrei să asculţi ?

— Să ascult ce vorbiţi.

— Parcă înţelegi ceva din ceiace vorbim noi ?

— Inţeleg tot.

— Nu-i adevărat. Nu poţi pricepe nimic. Noi vorbim despre Puşchin. Şi tu nici nu ştii măcar cine e Puşchin...

— Ba ştiu, cine-i Puşchin. Ştiu, ştiu !...

— Ia spune-ne atunci cine-i Puşchin ?

— Puşchin e Monumentul.

... Această mică scenă îmi reveni în minte acuma, când pornii să scriu despre „Tolstoi".

Deşi lui Tolstoi i s'a ridicat Monumentul *„aere perennius"*, şi nu unul de bronz şi granit, definiţia lui Vovca dată lui Puşchin se aplică pe de-a'ntregul lui Tolstoi.

Tolstoi e Monumentul. Monumentul suprem, nepieritor al spiritului şi gândului rusesc creator.

Poate că niciodată şi niciunul dintre cugetători şi scriitori, nu s'a bucurat, chiar fiind în viaţă, de atâta glorie, de atâta adoraţie de câtă s'a bucurat Tolstoi. Şi cauza a fost nu numai geniul său literar şi artistic de zugrav sufletesc, ci şi atitudinea lui de învăţător în ale vieţii fizico-morale, de căutător permanent al esenţei acestei vieţi în revelaţiile ei divine.

Literatura rusă, după spiritul ei autentic, poate fi numită — literatură evanghelică. Ea şi-a găsit în Tolstoi un pasionat apostol, şi lumea întreagă a trebuit să aprecieze şi să venereze într'însul această chemare desăvârşită.

* * *

Imi aduc aminte de o întâmplare foarte caracteristică. In 1902 vizitai Expoziţia Naţională de Pictură dela Muenchen, unde, în secţiunea rusească, se afla un portret al lui Tolstoi pictat de Repin — portret interzis pe atunci în Rusia, fiindcă apariţia publică a acestui portret coincidea cu caterisirea lui Tolstoi de către Sinod şi cu excomunicarea lui din Biserica Ortodoxă.

Atenţia mea fu atrasă de un vizitator bătrân dus prin saloanele expoziţiei într'un cărucior însoţit de doi servitori în livrele.

Căruciorul se oprea cam rar, pentru o clipă-două, în faţa tablourilor. Ajuns înaintea portretului lui Tolstoi bătrânul cel bolnav făcu un semn ca servitorii să-l oprească aci.

Tolstoi, desculţ, în camaşă rusească, încins cu un şnur pe deasupra pantalonilor de croială nu tocmai „orăşănească", era cufundat în rugăciune.

Privii în faţa originalului bătrân curios şi văzui un chip de om distins, fără multă asemănare cu ceilalţi vizitatori. Şi acest chip deveni cu totul neobicinuit când ochii lui obosiţi şi care văzuseră desigur multe lucruri în lunga lor viaţă, se opriră pe figura lui Tolstoi în rugăciune.

Un minut, bătrânul din cărucior, rămase nemişcat. Apoi, supunându-se parcă unui îndemn lăuntric, îşi ridică încet mâna, îşi scoase jobenul şi înmărmuri aşa, cu ochii pe portret, — şi el, ca la rugăciune...

La urmă, ca şi cum îşi lua rămas bun, nu fără părere de rău, făcu un alt semn, îşi acoperi capul, şi căruciorul se mişcă din nou, însă, de astă-dată drept spre eşire.

Mă interesai la custode — cine era acest bătrân ?

— Marele Duce de Weimar...

... adică urmaş al aceluia care fusese amic credincios şi protector puternic al lui Goethe !...

... Şi parcă numai unui singur Goethe ? — La Weimar, un lung şir de generaţii ducale nu acordau cinste ci credeau de mare cinste pentru ei înşişi de a fi păzitori ai focului divin ce ardea în inimile aleşilor Dumnezeirii.

După Goethe, e deajuns să mai pomenim de Wagner. Chiar dacă numai aceştia doi ar fi obţinut, graţie ducilor de Weimar, libertatea de a creia valori spirituale atât de mari, fără ca să fie atinşi de grijile existenţei zilnice, — şi încă le e asigurată acestor duci o parte din bronzul nemuritor al monumentelor ridicate de naţiunea Germană geniilor sale creatoare...

* * *

Câţiva ani mai târziu, călătorind prin Levant, am ajuns din Palestina la Cairo, împreună cu amicul meu I. Cracicovschi — pe atunci un marcant profesor de literaturile arabă şi persană, dela Universitatea din Petersburg.

Intâmplător, în acelaş timp, se afla la Cairo Boab al doilea—fiu şi urmaş al intemeietorului sectei *Boabizilor* („Vahabiţii"), adică profetului persan Boab întâiu, cel torturat bestialiceşte şi executat de guvernul Persiei.

Acest fiu de profet, un bătrân de peste 70 de ani, nu era înalt de statură şi avea o faţă de o frumuseţe biblică uimitoare. Barba lui albă, mare, contrasta cu ochii-i minunaţi, plini de strălucire tinerească sub nişte mari sprâncene negre, despărţite de păru-i alb ca zăpada, printr'o frunte înaltă când plină de zbârcituri, când netezită şi fragedă ca a unui efeb...

Ochii îi ţinea mai mult în jos, ca şi cum voia să-i ascundă dincolo de genele-i lungi; apoi, deodată, arunca asupra convorbitorului, ridicându-şi privirea, căutături pătrunzătoare....

Se asemăna cu tatăl său şi-i continua opera, stând în fruntea Vahabiţilor, fără frică şi fără prihană, gata — ceiace se vedea numai în ochii lui — să-şi urmeze părintele, să accepte tortura şi moartea într'o piaţă gălăgioasă, orientală...

In afară de noi, mai era aci o corespondentă a unui ziar american, trimisă să cerceteze Vahabismul pe toată întinderea lui, dela Egipt şi până la Caucazul rusesc, unde secta aceasta se întinsese pe atunci, spre îngrijorarea guvernului dela Petersburg.

Americana ne-a spus că se află de mai multe zile lângă marele Invăţător Oriental, însemnându-şi în carnet fiecare cuvânt al său. Cred că şi convorbirea noastră (a mea şi a lui Cracicovschi) cu Boab îi furnizase un preţios material...

— Fericit e poporul rus, — zise încet persianul, — că are un scriitor atât de mare ca Tolstoi care uneşte geniu-i incomparabil de artist cu sanctitatea şi măreţia unui apostolat de pace şi de iubire. Dar trebue să fie fericit şi Tolstoi că e fiu al unui mare popor, concentrat pe cel mai uriaş şi mai mănos plai de pământ. Din astfel de lut a fost creiat trupul omului. Ca aburele din lăuntrul pământului rusesc, s'a ridicat geniul lui Tolstoi al vostru, a planat sus, deasupra ţării, s'a condensat într'un nour uriaş şi a căzut jos, ca o ploaie fecundă peste solul din care s'a ivit....

* * *

Admiraţia mea faţă de Tolstoi a început din copilărie, de când cetisem pentru întâia oară povestirea lui „Jilin şi Costâlin". De atunci, admiraţia mea creştea, ajungând la urmă o adevărată pietate simţită intens pentru măreţia lui de creator.

Visul vieţii mele era să-l văd măcar odată pe Tolstoi. Am avut prilejul să-l văd de mai multe ori,... şi totuşi nu l-am văzut. Dar trebue să povestesc, cu toate acestea, cum s'a făcut că nu l-am văzut pe Tolstoi. In viaţa mea a trecut, atingându-mă invizibil şi pe neaşteptate, după cum Hristos din celebra tragedie „Regele Iudeilor" mereu se simte pe scenă dar nu apare...

De mult, în tinereţă, fiind la Vologda pe timpul foametei celei mari din Rusia Centrală (1891), am luat, împreună cu scriitorul-poporanist P. Zasodimschi, deportat în acel oraş, iniţiativa unui almanach în folosul înfometaţilor.

Tolstoi ne-a făgăduit să ne dea o prefaţă scrisă de el pentru cartea lui Henry George asupra „Problemei Agrare", acceptată de Tolstoi ca model de program, din trecut, prezent şi viitor, în materia cultivării şi stăpânirii pământului.

Plecând la Moscova, fusesem însărcinat să trec pe la Tolstoi şi să-i iau personal articolul făgăduit.

Cu o emoţie de nedescris intrai pe poarta casei lui Tolstoi din stradela Hamovniceschi. Nu mă hotărîii numaidecât să sun. Şi, când o domnişoară îmi deschise uşa şi recunoscui pe Tatiana Lvovna, fiica lui Tolstoi, mâinile şi picioarele mele se cutremurară ca şi cum nu stăteam în antreul lui Tolstoi ci pe un nour plutitor, ceresc.

— Doriţi să mergeţi la Lev Nicolaevici ? — auzii ca prin vis. — Se pregăteşte să plece peste o oră la Iasnaia Poliana. Dar dacă aveţi vre-o treabă urgentă, poate că are să vă primească. Numele dvs. ?

— Feodorov.

— A... a...! Feodorov ? Poet ? Nu cumva dvs. aţi tradus poemul lui Tennisson, „Maud"?

Nenorocit poem ! Afurisit poem ! Tu m'ai pierdut !...

Datoresc aci o explicaţie.

In „Maud", Tennisson glorifică războiul. Tradusesem „Maud" la vârsta de 19 ani, în ruseşte, în versuri. Unul dintre prietenii lui Tolstoi, L. Nichiforov (personalitate rigidă, habotnică, tragică nu numai pentru mine !) recomandase lui Tolstoi, cu trei ani înainte de vizita mea la Hamovniceschi, să citească „Maud" în traducerea mea. Apoi, tot el mă înştiinţase că Tolstoi era indignat peste măsură împotrivă-mi, pentrucă am publicat în Rusia o operă al cărei loc e de mult pregătit în focul gheenei.

— Aduceţi-mi-l pe acest traducător-poet. De vreme ce e încă tânăr, îi voi trage un perdaf de are să mă pomenească ! Il voi învăţa eu cum să-şi risipească talentul în asemenea scrieri rele şi vătămătoare !

Astfel, la timpul lui, Nichiforov îmi redase indignarea lui Tolstoi. Acuma, stând la uşa lui Tolstoi, mă grăbii să-mi exprim, cu o extremă emoţie, pocăinţa mea în ce priveşte escapada cu publicarea lui „Maud", — încredinţând astfel soarta mea în mâinile Tatianei Tolstoi.

Totuşi, pomenii şi de scopul vizitei mele.

— Atunci, Lev Nicolaevici vă va primi cu siguranţă, — îmi întrerupse ea bâlbâiala. — Iată, se aude : tocmai vine de sus, pe scări. Il întreb îndată...

Pe jumătate mort, rămăsei în antret, ascultând undeva, sus, la dreapta, nişte paşi rari şi greoi. Deodată, auzii un glas răguşit şi supărat :

— A-a-a ? Feodorov ? Poet ? Bun ! Adu-l aci !... Să poftească...

Mi se clătinară genunchii. Inaintea ochilor îmi pluti o ceaţă ameţitoare.

Şi....

Nu ştiu cum s'a întâmplat, dar mă desmeticii numai când am ajuns în Arbat. (Cartier, stradă lungă şi piaţă, la vreo jumătate de chilometru dela Hamovnichi)...

Mă desmeticii şi începui să mă cert, furios, pe mine însumi :

— Idiotule ! Laşule ! Ai avut prilejul să-l vezi pe Tolstoi si ai fugit !? Ţi-e frică ? De ce ? Că Tolstoi o să-ţi „săpuneze capul" după cum făgăduise ?...

Sau, totuşi, mai e ceva la mijloc ?

Fugii, într'adevăr, de teama unui perdaf ? Nu ! Atunci, de ce?

* * *

Căutai logiceşte cauza adevărată a ruşinoasei mele evaziuni şi ajunsei la concluzia că, desigur, era aci altceva la mijloc. Mai puţin decât orişice, mă cuprinsese teama de „săpuneala lui Tolstoi". Oare fugeam eu aşa, în ultimul moment, dacă n'ar fi existat nenorocita traducere a poemei „Maud"? De ce nu? — Foarte posibil. La urma urmei aşi fi putut să fug pentru ca să nu fac sau să nu spun vre-o prostie şi să nu-i par caraghios lui Tolstoi.

Chiar şi acuma, aducându-mi aminte de toate acestea, n'aşi garanta că, văzându-l pe Tolstoi, n'aşi izbucni deodată, nitam-nisam, în plâns de bucurie, sau n'aşi cădea în genunchi, să-i sărut mâna !...

Nu e de mirare : fotografiile lui Tolstoi mi-au inspirat, toată viaţa, un sentiment de evlavie zguduitoare. Ceva la fel cu un alt sentiment, din copilărie, cu care mă uitam, în biserică, la chipul Domnului Sabaoth.

Şi Tolstoi, pe măsură ce îmbătrânea, mi se părea uneori tot mai asemănător acestui chip de pe plafonul bisericii satului meu natal...

* * *

Dar, pe de altă parte, era aci poate şi locul unei temeri mai întemeiate, deşi prea discrete. Inconştient, m'aşi fi temut ca văzându-l realmente pe Tolstoi, să nu piară imaginea ideală ce-mi făcusem despre dânsul.

(Continuare în pag. IV-a)

Deși e mare geniu — e totuși om. Și, deodată... dacă cumva voi fi observat la el ceva neplăcut, chiar ceva... ridicol ?

A... a ! Mă făcuse, poate, să fug atunci din fața lui tocmai această temere vicleană, această conștiență mișelească că mi-ași prăpădi, că mi-ași fractura integritatea sublimă a legendei mele despre Tolstoi, legată de incomparabilele lui opere ?

Aceste idei îmi veniseră, dealtfel, mult mai târziu, aprinzându-se puternic în creerul meu, în ziua tragică în care aflai despre moartea lui Tolstoi. Țin minte cum, în ziua aceia, în mijlocul celor mai dureroase regrete, ciuda și nefericirea mea fuseseră oarecum împrăștiate subit, când, analizându-mi purtarea de băețandru... prost, din antretul casei lui Tolstoi, îmi închipuisem, cu tot comicul inerent cazului, cum Tatiana Lvovna, întorcându-se pentru a mă conduce la tatăl ei, nu mă mai găsise în antret!...

— Cam ce au crezut ei despre mine ?

Poate că s'au uitat mai întâi la cuier: paltoanele sunt toate la locul lor ? Nu cumva un șoltic, un pungaș, însușindu-și numele lui Feodorov a căutat să șterpelească vre-un manșon sau vreun palton.

Dar, dacă Tatiana Lvovna a avut timp să mă și vadă fugind nebunește pe poarta curții, în stradă, fără ca să fi luat nimic de pe cuier? A povestit-o lui Tolstoi? Au râs ?

Numai ajuns aci, mă liniștisem. Bănuelile mele au ațipit. Tolstoi, desigur, a ghicit cum stau lucrurile. Acestui mag nu se poate să-i fie străin ce trebue să încerce orice om, și mai ales un tânăr scriitor, în clipa apropiată a contemplării Majestății Sale Luminii.

Oricum, revenindu-mi suficient în fire, constatasem că nu mai știam nici deastădată dacă trebuia să-mi pară sau nu rău, că nu-l văzusem încă odată pe Tolstoi. Apoi, posibilitatea de a-l vedea mi se prezenta atât de des. Dar, repet, de fiecare dată aceiași piedică necunoscută, din adâncul ființei mele, mă oprea...

* * *

Cu mulți ani mai târziu, în timpul publicării romanului meu „Pământul" („Zemlea") în revista lunară „Russcoe Bogatstvo" a constelației Corolenco-Mihailovschi, auzisem dela un prieten că Tolstoi îmi aprobă atât ideile cât și executarea artistică a acestui roman.

Mă hotărîsem să i-l trimit în volum. Și am mai încercat o bucurie de nedescris când am primit, curând după aceia, un mare pachet cu fotografia lui Tolstoi, pe care, aceiași mână care scrisese odată „Război și Pace" și „Anna Carenina", tradusese acuma aceste cuvinte :

„Mulțumesc pentru carte.

Lev Tolstoi".

ALEXANDRU FEODOROV

București, 30.VIII.1928.

„Zilele Tolstoiene" dela Moscova

Comitetul jubiliar va începe „Săptămâna lui Tolstoi" în ziua de Luni 10 Septembrie. Seara va avea loc ședința plenară solemnă a comitetului. Va vorbi Lunacearschi, vor conferenția reprezentanții diferitelor organizațiuni literare și vor fi cetite adresele și saluturile sosite.

Buharin va conferenția pe tema „Tolstoi și Revoluția" ; Saculin — „Tolstoi și Scriitorii" ; Pocrovschi sau Oldenburg — „Tolstoi și Știința" ; Crupscaia-Lenina — „Tolstoi și pedagogia", etc....

La 11 Septembrie se va deschide expoziția jubiliară la Muzeul Artelor, după care va avea loc o ședință solemnă a consiliului științific al muzeului.

Seara, programele teatrelor și cinematografelor nu vor cuprinde decât operele lui Tolstoi.

La 12 Septembrie va avea loc o ședință solemnă a comitetului jubiliar la Iasnaia Poliana, la care vor lua parte și scriitori străini.

La Moscova se vor ceti serii speciale de „radio-conferințe" despre Tolstoi, transmise în toată țara.

La 13 Septembrie, ziua, se vor vizita Muzeul lui Tolstoi și casa lui din cartierul Hamovnichi.

Seara, la conservator — Adunarea generală a societății „Amatorilor Literaturii Rusești" împreună cu : Muzeul lui Tolstoi, cu Conservatorul, cu Casa Savanților cu G. A. H. N. cu M. H. N. etc., etc. Va avea loc și un concert.

La 14 Septembrie, seara, la Muzeu — citirea „Amintirilor despre Tolstoi".

La 15 Septembrie va avea loc o serată jubiliară, organizată de Lunacearschi, după un program special, la Teatrul Experimental.

La 16 Septembrie, în Marea Sală a conservatorului se va da o serată cu lecturi, conferințe, declamațiuuni, muzică, cântece. Se vor produce aci artiștii teatrelor academice.

La 17 Septembrie, ultima zi, pretutindeni, după gustul și alegerea fiecărui organizator sau antreprenor vor avea loc numai serate, ședințe, reprezentații de piese, de filme și de compoziții tolstoiene...

Nou ! | Premiul Nobel pe 1927 | **Nou !**

JEDERA
de
GRAZIA DELEDDA

în traducerea D-rei Alecsandrina Mititelu
a apărut în Editura „Naționala" S. Ciornei București
Str. Decebal No. 8

De vânzare la toate Librăriile Prețul Lei 60.—

Depozit General la Agence General de Librairie Buc. Str. Lipscani 26

Nou ! | Premiul Nobel pe 1927 | **Nou !**

Dr. CABANÈS

Moravuri din trecut

Ciudățeniile Catedralelor

Catedrala este o prescurtare și un rezumat al lumii ; toate creaturile lui Dumnezeu sunt reprezentate : acesta a fost gândul dintâi al artiștilor evului-mediu, care au populat casa Domnului cu toate plantele și toate animalele creației.

Catedrala este astfel o ființă vie, un arbore gigantic, plin de păsări și de flori. Pare mai curând o operă a naturii, decât o operă a mânilor omenești. Catedrala poate ținea locul tuturor cărților...

Toată acea faună hiperbolică și fantastică, toate acele scene de un crud realism, care ne uluesc dacă nu ne situăm în cadrul epocei lor, devin ușor de explicat, dacă le punem în mediul lor natal.

Inainte de a se fi descoperit tipografia, poporul nu se poate instrui decât din legendele sculptate sau pictate în biserici. Numai câțiva privilegiați pot descifra manuscrisele timpului, acele hieroglife misterioase scrise pe pergament.

Unele catedrale au putut fi astfel comparate cu o vastă epopee, cuprinzând inspirațiile, spaimele, speranțele și durerile unui veac. Sublimul stă alături de grotesc, geniul cel mai înalt alături de naivitatea primitivă.

Izvoarele din care s'au inspirat artiștii evului-mediu sunt nenumărate. In genere, ei au transpus viața de toate zilele într'un limbagiu cât se poate de clar, precum și animalele în tovărășia cărora trăesc sau despre care au auzit vorbindu-se.

E foarte greu dacă nu chiar imposibil să descriem în chip complect subiectele grotești, obscene și ciudate care alcătuesc fauna atât de originală și uneori atât de monstruoasă a catedralelor.

Toate aceste ciudățenii nu trebuesc însă judecate cu ideile și punctele noastre de vedere, actuale, ci cu ale unui contemporan martor al epocii aceleia.

Evul-mediu n'avea o iedee clară, bunăoară, sau aidoma cu a noastră despre obscenitate.

Grosolănia moravurilor epocii explică multe lucruri pe care vremea noastră, mult mai ipocrită, se face că nu le pricepe.

In 1901, Papa a trimis instrucții preoților ca să inspecteze cu severitate bisericile și să distrugă sau să corijeze toate picturile reprezentând goliciuni — și n'ar fi făcut rău dacă s'ar fi ocupat și de sculpturi : dar, în acest caz, ar fi trebuit să ceară dărîmarea catedralelor !

* * *

E bine să ne amintim că nici-o linie precisă de hotar nu desparte creștinismul dela început de păgânismul în declin. In picturile catacombelor creștine, sirenele și satirii stau alături de chipul lui Crist.

Cu toate recomandările ulterioare ale prinților bisericii, artiștii iau ca model de ornamentare operele celui mai sensual păgânism, se inspiră din mitologia antică și toată arhitectura bisericească se resimte de această influență. Tendința se menține multă vreme până'n veacul al 10-iea, astfel, consola bisericii Mont-Majour din Provența amintește fabula lui Saturn care-și devorează copiii.

Creaturile fantastice, animalele eterogene, monstruozitățile de tot felul, apar din imaginația infierbântată a acelor tăetori de piatră. Dracii, cari au menirea să joace oamenilor diferite farse, au formele cele mai burlești. Lipsa de pricepere artistică, îi silește să adopte forma caricaturală. Vedem oameni sculptați cu capete monstruoase, bestii hidoase devorând sânii sau picioarele unei femei — imagine a destrăbălării pedepsite. Un episcop al vremii, scria altui episcop :

„La ce slujesc, în mânăstiri și catedrale, sub ochii călugărilor și oamenilor cucernici, acele ridicule monstruozități, acele diformități ale sculpturei ? La ce bun leii, centaurii, animalele cu capete de oameni? Iată un cap pe mai multe trupuri sau mai multe capete pe un trup ; iată un patruped cu coadă de șarpe ; iată un monstru cu piept de cal și spate de capră. Pretutindeni, o varietate de forme ciudate, pe care frații se silesc să le descifreze și petrec zile întregi contemplând aceste figuri și obscenități, în loc să mediteze și să cetească sfintele Scripturi..."

E drept că foarte multe dintre aceste ciudățenii sculpturale aveau o menire moralizatoare : necredincioșii, care nu putuseră fi înduplecați cu vorba bună, biserica îi amenința cu pedepsele iadului.

Viciile erau crunt pedepsite și abundent figurate.

Lăcomia era reprezentată sub forma unui porc cu botniță ; depravarea, prin șerpi și broaște râioase, lipite de sânii și de organele genitale ale femeii; zgârcenia printr'un șarpe care se repede la un om copleșit de greutatea sacului de aur, etc...

In catedralele din Chartres și Amiens se poate vedea un tânăr care îmbrățișează o femee tânără, ținând într'o mână un sceptru și'n cealaltă o oglindă; într'o *rozasă* dela Notre-Dame de Paris o femee se uită în oglindă — desigur simbolul cochetăriei.

Științele oculte, astrologia, alhimia, medicina, sunt și ele reprezentate, abundent. Simplitatea cu care artiștii priveau actele fiziologice ale omului, explică îndrăznelile de reprezentare a vremei aceleia. Absolut toate actele fiziologice — și nu e nevoe să le mai enumerăm ! — sunt redate în sculpturi perfect limpezi în catedralele impunătoare.

Sculptorii medievali au redat uneori obscenități care țin de patologia sexuală, dar și cele dintâi imagini de posedate și isterice pe care le cunoaște medicina.

Cum de le-a tolerat Biserica atâta vreme ?

Biserica s'a folosit de aceste imagini, combătând pe această cale viciile și satirizând moravurile dacă nu chiar anumite persoane precise, luate uneori și din mediul bisericesc.

Nu trebue apoi să ne închipuim că pietatea evuluimediu avea acelaș caracter pe care-l vedem azi. Caracterul sacru era foarte amestecat cu cel profan. Poporul, pe vremea aceia, se deda la farse obscene în lăcașurile sfinte, fără alt scop decât acela de a se amuza și credea cu atât mai puțin că murdărește catedrala cu cât clerul lua parte la aceste amuzamente.

Preoții se considerau ei înșiși și erau considerați oameni ca toți oamenii, făcuți din același lut fragil. Ei împlineau o slujbă ca oricare alta, care nu-i scotea afară din viața socială. Gravitatea sacerdoțiului, demnitatea, calmul și majestatea slujbei, decența riguroasă a vieții și costumului, toate acestea sunt severități moderne. In evul-mediu, clerul face parte din viața comună, iar preotul are aceleași păcate ca și mireanul.

* * *

Dar fantezia și verva sculptorilor vremii nu-și au partea lor, fără nici-o altă prejudecată ?

Iată un centaur, purtând pe cap o beretă ; are barbă de profet și cizme !

Un medic, în uniforma Facultății, cercetează o fiolă cu urină ; dar e medic numai până la mijloc ; apoi devine gâscan.

Un filosof cu cap de porc, își reazimă falca în mână și cugetă.

Un tânăr profesor de muzică, jumătate om, jumătate cocoș, dă lecții de orgă unui centaur.

O maimuță cântă din trompetă.

Un om aruncă sabia și fuge de teama unui epure.

Un leu cântă cu vioara și un măgar din liră.

Pe o coloană a catedralei din Strasburg figurează o întreagă procesiune satirică.

* * *

In interiorul catedralelor, chiar stalurile erau sculptate și subiectele nu se deosebeau prea multe de cele pe care le-am citat până aci.

Demonul și femeia, care este unelta lui cea mai docilă, apar într'o libertate de mișcări uimitoare. Subiectul de cele mai adeseori e acesta : vrăjitoarea călare pe câte un motan uriaș, se duce la sabat.

In sculpturile și ornamentele bisericești, femeia joacă un rol capital în scenele diabolice, în scenele de seducție de un realism îndrăzneț.

Fundul unei lămpi bisericești păstrate la muzeul arheologic din Bruges evocă un episod demn de Bocaccio. In timp ce o subretă, probabil în înțelegere cu soțul, spală părul soției, aplecată pe un lighean, soțul flirtează cu subreta, care are o expresie de fericire deplină. Multe vase bisericești sunt împodobite cu scene de băi mixte, populare, unde nu exista nici-o pudoare.

Cu ajutorul altor vase bisericești ne putem da seama de procesiunile faimoase ale Flagelanților și de alte scene de un caracter medieval atât de caracteristic.

Studiul amănunțit al ciudățenilor din măreţele Catedrale, a atras luarea aminte a multor personalități de seamă.

In scrierea sa „Curiozități estetice", Baudelaire spunea că „o istorie generală a caricaturei, în raporturile ei cu faptele politice și religioase, grave sau frivole, care au agitat omenirea, ar fi o lucrare glorioasă și importantă, demnă să ispitească pe istorici".

Această lucrare, după monografiile și studiile lui Champleury și Witkowski, a ispitit și pe Maurice Maeterlinck, care a realizat într'adevăr dorința lui Baudelaire.

Marele poet german, Heinrich Heine, continuă să fie cetit și astăzi în toate țările. Mai puțin, poate, pentru sentimentalismul și romantismul lui, cât pentru ironia și sarcasmul pe care l-a mânuit ca nimeni altul.

Memoriile d-lui de Schnabelewobshi

cea mai echilibrată și mai artistică dintre lucrările lui satirice, tradusă de d-nii *Al. A. Philippide* și *Bogdan Varvara*, a fost publicată în „Biblioteca Dimineața" și este menită, desigur, unui mare succes de librărie, fiind amuzantă în gradul cel mai înalt. No. 99. *Prețul 8 lei.*

Cereți la toate librăriile

STELE SUB NORI

Un elegant volum de versuri datorit poetului

AL. TERZIMAN

Anecdote despre scriitori și artiști

Despre un bătrân și răutăcios critic literar, Tristan Bernard a spus într'o zi:

— Acesta mușcă pentru ca să-și dovedească sie însuși că mai are dinți.

* * *

Intr'o societate se vorbea despre o Americană foarte bogată, însă, prea puțin cultă.

— Da, — a zis un bogătaș, om „cumsecade", dar de aceiași categorie cu Americana în chestie ; — singurul lucru de preț este acela care nu se poate cumpăra.

— Desigur, — replică Tristan Bernard; — însă se poate spune așa numai atunci când ai tot ceeace se poate cumpăra...

* * *

Scriitorul francez Terram întrebă într'o zi pe dactilografa lui :

— Sunt frumoase romanele mele ? Munca aceasta ți se pare interesantă ?

— Ah, — răspunse fata ; — cu romanele, lucrurile stau cași cu bucatele : când vezi cum sunt preparate — pierzi orice poftă de mâncare....

* * *

Un prieten al lui Henri Barbusse caută să împrumute dela dânsul ceva bani. Scriitorul îi răspunse :

— Ți-i voi da când mă voi întoarce din Moscova.

— Pleci la Moscova ?

— Nu așa curând !...

* * *

Maurice Rostand, fiul celebrului Edmond Rostand, a scris un enorm de lung poem. Un critic scrise atunci, în „loc de recenzie" a acestui poem, o „aducere aminte" adresată fiului despre următoarele cuvinte ale tatălui său:

— E puțin avantaj pentru o poezie să aibă multe picioare, ; e prost pentru o poezie când n'are aripi...

* * *

La Sacha Guitry a venit, într'o zi, o tânără americană pentru a-l ruga s'o angajeze. Răbdător, Guitry îi ascultă declamația. Isprăvind, americana îl întrebă, sigură de sine:

— Ce spuneți acuma, maestre?

— Măritați-vă cât mai curând !

* * *

Cineva a arătat lui Rheinhold Eichhackern, scriitor muenchenez, pe un funcționăraș, care, pe plaje, cu dezinvoltura obicinuită oamenilor în costum de baie, făcea curte șefului său.

— Mi se pare, — zise Eichhackern, — că omul acesta vrea să clădească pe nisip...

* * *

La Nickisch, compozitor cunoscut prin severitatea lui, a venit un tânăr, aducându-i o lungă și plictisitoare piesă de orchestră. După ce i-o arătă îl întrebă pe Nickisch:

— Ce puteți spune despre opera mea ?

— Are, fără îndoială, un viitor, — răspunse Nickisch, Va fi cântată, când lumea va uita pe toți marii muzicanți...

Colțul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din București str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărți interesante:

Seria: „Leurs Raisons".

Edmond Fleg: Pourquoi je suis Juif; *J. Guiraud:* Pourquoi je suis catholique; *Rachilde:* Pourquoi je ne suis pas féministe; *Edouard Herriot:* Pourquoi je suis radical-socialiste ; *Lucien Dubech:* Pourquoi je suis royaliste ; *Henry de Jouvenel:* Pourquoi je suis syndicaliste (Fiecare volum 39—42 lei).

In editura N. R. F.

In afară de revista „Nouvelle Revue Francaise" pe Sept. (50 lei) au apărut de curând următoarele minunate cărți :

Jules Romains: Lucienne și urmarea, neîntrecutul roman: Dieu du corps ; Chant de dix années (poèmes); *Edmond Fleg:* Moïse, l'homme de Dieu (dinainte amintim de Fleg: L'enfant prophète (romanul dragostei a doi adolescenți : el, evreu – ea, creștină), Ecoute Israel (poeme biblice), Le juif du Pape, Histoire de Tévié (tradus din Șalom-Alechem), Jezabel (poème), Anthologie juive (2 vol.) ; *Marcel Proust:* în afară de întreaga-i operă pe care o avem în depozit — vânzând și volume izolate — au apărut de curând: Chroniques (les hommes et les moeurs du temps vus par Marcel Proust), Hommage a Proust (cu colaborarea celor mai ilustri scriitori francezi, englezi, italieni, spanioli, suedezi etc.) Répertoire d'A la recherche du temps perdu (liste de tous les personnages du livre) ; Marcel Proust : Pages choisies ; Au mai apărut de: *André Breton:* Nadja ; *Beucler:* Un manuvais sort ; *Louis Chadourne ;* Le conquérant du dernier jour ; *Marcelle Auclair:* Toya (le drame d'une fille laide au pays des belles femmes); *Luc Durtain* (prix Renaissance): Quarantième étage, Holywood dépassé L'Amerique), L'Autre Europe (Moscou et sa foi); *André Gide:* Le retour de Tchad (dinainte celebrele: L'immoraliste, La porte étroite, Les Faux-Monnayeurs, La symphonie pastorale Les caves du Vatican, Incidences, Prétextes, Nouveaux prétextes, Le retour de l'enfant prodigue, Isabelle, Voyage au Congo, Si le grain ne meurt (ediția rarissimă, în 3 vol. lei 1200); *Panait Istrati:* Mes départs (amintiri): Les chardons du Baragan, Le refrain de la fosse, La famille Perlmutter, Kyra Kyralina, Oncle Anghel, Codine, Domnitza de Snagov, etc. etc.) ;

Valéry Larbaud: Jaune, bleu, blanc (essais) ; Fermina Marquez, Barnabooth (journal intime), Les Poèsies de Barnabooth, Enfantines, etc. etc...; *Pierre Mac Orlan:* Le quai des Brumes ; dinainte: Cavalière Elsa, Vénus internationale, Rue St. Vincent etc. ; *Les Jeunes Russes: Vsevolod Ivanov:* Le train blindé ; *Alex. Névierow:* Taschkent — le train famine: *Lydia Sejfullina:* Virinéa : — *Roger Martin du Gard* — ale cărui volume apărute în urmă au întărit marea faimă de minunat romancier —: Jean Barois (roman) Les Thibault (serie ce cuprinde: Cahier gris, Le Pénitentier, La belle Saison, La Consultation, La Sorellina ;

Lipsa de spațiu ne silește să oprim aci enumerarea cărților N. R. F. Avem în depozit *cele mai însemnate cărți* apărute la N. R. F. (ca și la Grasset, Crès, Mercure de France, Bossard, Stock, Calmann Lévy — ale căror liste le vom publica ulterior) — și putem procura într'un termen, *garantat foarte scurt*, orice carte sau revistă franceză socotind francul la cursul zilei — 6,45—7 lei.

In provincie trimitem contra ramburs, numai în urma remiterei anticipate a unui acont prin mandat poștal.

Citiți azi :

„LECTURA" No. 187

Floarea literaturilor străine

EJNAR MIKKELSEN

DEMONUL GHEȚARILOR POLARI

Palpitante istorisiri din tragedia Nobile—Malmgreen—Amundsen

- Scrierea complectă. La Librari și chioșcari Lei 5. -

Gămanul

Mă învârtisem de două palme dela tata. Mă mai bătuse el odată, la şeapte ani. Nu ştiu ce obrăznicie am spus Cocoanei Merope, care sta la loc de frunte în capul mesei. Şi tata, jarc o palmă! Am zăcut vre-o nouă luni şi tata o cam băgase pe mânecă. Nu de teamă, că doar lui, om bogat şi cu trecere mare, nu-i era frică de nimeni şi de nimic. Dar îşi iubea copiii şi-i era de două ori necaz: întâi, că dăduse el, om în toată firea, într'un puştan de copil cât o prescure; şi-apoi, mai ales că mă bătuse în faţa mamei. pentru mulţumita ţiitoarei lui.

Când m'a văzut iar pe picioare, şi-a jurat să nu se mai atingă de noi, copiii.

Şi, până la şaisprezece ani trecuţi, el mâna pe mine n'a mai pus, şi doar prilejuri i-am dat eu, cât păr în cap.

De ce boală voi fi zăcut atunci, nici până astăzi n'am aflat. Dar, de unde înainte eram liniştit şi cuminte ca o fată, ajunsesem, după aceia, un zârghit, de nu mă încăpea mahalaua.

Bolnav însă n'am mai fost până la zece ani. Atunci, toţi ai casei erau duşi la Brăila, la nunta unui văr al nostru.

Acasă rămăsesem numai eu, cu Ilie bucătarul, îmbătrânit în slujbă şi la tata mare şi la noi. Vasilca, fata din casă, când o căutai, era dusă la potcovarul din capul uliţii, cu al cărui fecior — tuciuriu, murdar şi creţ pe cap, ca un porc mangaliţă — era încurcată. Rusanda, nineaca mea, era plecată în comuna Galbenu, pe lângă copiii ei, şi-o aşteptam să pice din minut în minut. Bunicuţa sta acasă la dânsa, dar venea regulat de trei ori pe zi, îmi trimitea mâncare şi îngrijea să nu duc lipsă de nimic.

Pe la zece dimineaţa, am venit dela şcoală. Mai de vreme, în ziua aceia, ca alte dăţi, pentrucă moş Iacob Pella, profesorul nostru, plecase la vie.

Casa vraişte ! Am intrat ca la Flămânda, pe zi de vară, când ţiganii sunt răspândiţi pe la binale. De săraci ce erau, ţiganii din Flămânda nu ţineau câini; iar curţile lor le avea în pază câte un sfrijit de porc, subţire şi răsucit de foame, ca porumbul pe vreme de secetă.

Cu mămăliga câinelui, ei hrăneau mai bine un porc şi nu erau chiar de ocară. Se chema că sunt şi ei gospodari. Cât despre hoţi, ce să caute pe la ei şi ce să le ia? Doar năravul !

Ilie era în curtea orătăniilor. Curte cu pasări ca a noastră nu mai avea nimeni în oraş. Din fiecare neam cu sutele şi toate albe: găini albe, gâşte şi raţe albe, curcani şi curci, ca părul bunicuţei, care era trecută de optzeci de ani.

Curtea era în seama lui şi el nu lăsa pe nimeni să se amestece. Cum se scula, făcea focul cu coceni uscaţi. să-l găsească gata bunica, când o veni. Curăţa porumb şi punea boabele la fiert, pentru îndopatul gâştelor. Apoi, trecea în curtea pasărilor. Curăţa bordeele şi diretica prin cuibare, după ce strângea ouăle. Opărea laţurile de brad, pe care dormeau pasările, şi cernea, cu sita, nisip pe jos.

După ce orătăniile mâncau zoană de grâu, presărată în şiruri groase dealungul curţii, o mătura — oglindă.

Odăile fiind deschise şi mie fiindu-mi foame, ca unuia ce mă jucasem până atunci cu băeţi de seama mea, am tot cotrobăit, doar oi găsi ceva să-mi stâmpăr foamea. N'am găsit nimic, iar cheia dela cămară, era la loc bun în chimirul lui Ilie Săbău, — din comuna Boiu-mic, ultima poştă Haşfalău, — cum îi era adresa lungă ca titlurile unui prinţ autentic.

După ce am terminat cutreeratul odăilor şi-am adulmecat—ca un câine hămesit—pe la uşa cămării, plină cu toate bunătăţile, am ajuns la bucătărie. Cât era ca plita, cu şease ochiuri, de mare, n'am găsit de-ale mâncării pe ea. Doar într'un colţ, tingirea cu boabe de porumb fiert pentru îndopatul gâştelor, la care treabă Ilie al nostru, dădea înainte oricărei Evreice.

M'am lăsat mofluz pe un scaun, lângă maşina de gătit, cu nasul lângă tingire. Şi mirosul porumbului fiert era dulce şi pătrunzător, iar eu pofticios şi amărît că ai mei nu mă luaseră la nunta vărului dela Brăila.

Tot închipuindu-mi cum avea să fie a doua zi la nuntă, m'am pomenit cu lingura plină cu boabe, în dreptul gurii. Gust şi văd că, drese cu sare, ar fi fost bune la foamea mea. Ce să mai lungesc vorba : Am pus sare, ca din a altuia şi-am mâncat pe răpunere.

Dela un timp, boabele nu mai alunecau pe gât, ele, dela ele.

Am luat, în ajutor, un clondir cu apă. Băgam boabele în gură, le mestecam, şi-apoi, gâl, gâl, din sticlă, până ce puterea apei le mâna pe gât în jos.

Când a venit Ilie să ia tingirea, ca să înceapă îndopatul, ia porumb de unde nu-i.

Cum era Sâmbătă şi după prânz nu aveam şcoală, m'am lungit pe un divan să-mi adorm amarul că ai mei erau la nuntă şi eu singur cuc în casă.

Cât să fi dormit, nu ştiu. La o vreme, m'a deşteptat o durere cumplită sub furca pieptului. Când m'am uitat la mine, aproape să nu mă cunosc. Burtă mare ca a mea nu avea nici Rusanda, în ajun să nască doi gemeni. Şi mă durea, să-mi sară ochii din cap, nu altceva. Incerc să mă mişc, să mă sucesc ca să cobor. Aşi!

Ţip după Ilie, şi când intră în odaie şi mă vede, mai să cadă jos. Nici uşa n'a închis-o şi fugi după bunica.

Doctorul, care ne căuta pe toţi, sta în apropiere, şi-a venit numaidecât.

— Ce-ai făcut, răule ?

— Ce să facă dom'le doftor, — Ilie de colo — mi-a mâncat o tingire cu boabe de porumb, muiat pentru gâşte.

— Ai dat de dracu, gămane! — îmi spuse doctorul, abia ţinându-şi râsul.

Dar pe urmă, îngândurat:

— Ţi se umflă porumbul în stomah, până ţi l-o crăpa. Ce mă fac eu cu tine? Clismă nu pot să-ţi fac, că nu mai încape. De vărsat, mi-e teamă să încerc, ca să nu-ţi plesnească ceva. Nici eu nu ştiu ce să încep! Iar de vei da de dracu, mă omoară tat'tu, gămane !

La urmă, m'au legat fedeleş în pat, ca să stau nemişcat, şi mi-au lunecat pe gât nişte hapuri rotunde şi mici.

Două zile şi o noapte am zăcut între viaţă şi moarte, până să-mi scadă movila din burtă.

După urma păţaniei aceleia m'am ales cu un zavrac sdravăn, şi cu o poftă de mâncare năstruşnică. Nu mai mâncam: svântam.

In toţi anii, pe la începutul verii, tata avea plăcere să gătească cu mâna lui un ghiveci.

Să tot fi avut eu paisprezece ani, când tata pregătise, ca de obicei, un astfel de ghiveci, în cea mai mare tavă de aramă, proaspăt cositorită pentru împrejurare.

La masă eram eu, sora mea de-a doua, tata şi mama. Au mâncat ei cât au mâncat, dar eu am mistuit aproape o jumătate de tavă. Şi nu e de mirare. Ghiveciul era bun, doar îl făcuse tata, şi-l mâncase foamea mea, una şi nesăturată,

La urmă, furat de mulţumirea că-s sătul şi de dragul de-ai face tatii o plăcere, lăudându-i priceperea, am spus :

— In sfârşit, m'am săturat şi eu odată şi bine în viaţa mea.

N'am apucat să isprăvesc, că toate după masă au început să zornăie şi să joace într'o dungă. Iar tata, răstit la mine :

— Cum odată şi bine, mişelule ? Să te audă cineva ar crede că te ţiu nemâncat ! Spartule !

— Pentru numele lui Dumnezeu, unde o să ajungi cu mâncatul ăsta de neom ? — mai presără şi mama niţel piper pe de-asupra.

Noroc că s'a ivit bunicuţa în uşă şi le-a tăiat-o scurt, ca din foarfecă :

— Zău, nu ştiu ce-aveţi cu băiatu'! Mănâncă, vezi bine, dacă creşte şi are foame şi dinţi buni la pofta lui! Vă pare rău de bine ?

Bunica era îngerul casei ! A spus ea într'un fel, aşa rămânea ! Au început să râdă cu toţii şi tata, iute la mânie, dar bun ca pâinea bună pe foame, mi-a trecut mâna lui mare şi dragă prin păr, şi toate au fost bune până la şeaisprezece ani trecuţi, când m'am învârtit de cele două palme.

* * *

Dreptatea era de partea mea. Şi doar nu mai eram copil ! Isprăvisem şcoala şi mă pregăteam să intru în viaţă, să-i fiu tatii 'n ajutor.

Nu l-am înfruntat, pentrucă-l iubeam mult ; dar şi să fi vrut, tot nu era chip. Din lumea toată, un singur suflet putea să-i stea tatii înpotrivă, şi numai lui se închina el : Mamă-sa.

Dar mamă ca a lui şi bunicuţă ca a noastră n'a mai fost pe lume ! Dacă e un Dumnezeu, şi omul este după chipul lui, apoi bunicuţa era ca el. Inţeleaptă ca un proverb şi bună ca lumina, ca ploaia şi căldura pentru holde. Dacă s'ar fi întâmplat vreodată ca să-i sece vreunul din nenumăratele isvoare din care îşi trăgea blânda şi nesfârşita-i bunătate, alte zece ar fi ţâşnit pe dată din inima ei mare, înviorând pe oricine din preajmă-i.

Ce s'o fi petrecut atunci în sufletul meu ? Ce, sau pe cine, au răscolit palmele — date mie pe nedrept — din adâncul firii mele, acolo unde sălăşluesc puteri şi patimi pe cari nici nu le bănuim, nu-mi dau seama nici acum.

Ştiu numai că în noaptea aceia am părăsit casa părintească, în care nu trebuia să mai calc, decât târziu de tot, om trecut de treizeci şi trei de ani, şi însurat.

M'am îndreptat spre Brăila, unde aveam o soră măritată şi un văr care mă iubea mult. O săptămână am stat la soră-mea, care şi ea stătea la socrii ei. In urmă, a venit mama. Nu să mă aducă acasă. Ştia că nici eu nu m'aşi înapoia, dar că nici tata nu m'ar mai fi primit.

Vărul meu mi-a găsit o slujbă. Trebuia însă să fac un fel de ucenicie şi numai în urmă — dacă erau mulţumiţi — rămâneam funcţionar statornic cu optzeci de lei pe lună.

Mama m'a dat în gazdă la un cumnat al ei, care avea băeţi de seama mea şi unde plătea pentru mine, o mai nimica.

Cu locuinţa — deşi oameni nevoiaşi — m'au primit ei bucuroşi ; dar cu masa, nici în ruptul capului n'au vrut, ştiindu-mă cât eram de găman.

Pe strada unde stătea soră-mea, era un birtaş evreu, burtos şi numai de-o şchioapă. Muşterii, din Avram Micu, cum îl chema, i-au prescurtat numele după boiu, în Avramicu.

Sfătuită de soră-mea, mama m'a dus la el, să mă aboneze cu luna pentru mâncat. Dar mama era ruşinoasă cu străinii, şi se frământa cum să înceapă vorba şi cum să spună ea, aşa, dintr'o dată, unui necunoscut, că băiatul ei era un mâncăcios şi un nesătul ?

Cum s'a văzut în faţa omuleţului de o şchioapă, toate planurile ei s'au risipit şi şi-a perdut curajul. La urmă, însă, tot a trebuit să urnească treaba din loc :

— Uite, domnule, aşi dori ca fiul meu să mănânce aci. Fiică-mea, doamna cutare, vecină cu dumneata, mi-a lăudat şi bucătăria şi curăţenia. Dacă se poate, aşi dori să cunosc condiţiile.

Se uită Avramicu la mine. Eram lălâu, slab de mi se vedeau fălcile, iar burta, când eram nemâncat, semăna cu o baltă seacă. M'a cântărit din ochi şi repede m'a preţuit la patruzeci pe lună.

— Nu e mult — mama de colo — dar, vedeţi, băiatul creşte, face gimnastică, munceşte şi poate câteodată ar vrea să mai guste încă vreun fel pe deasupra. Aşi plăti ceva mai mult, numai să-l ştiu mulţumit.

— Bine, cocoană, atunci să zicem cincizeci de lei — îndrăzni birtaşul.

Mama schimba feţe, feţe, de necaz că n'o lăsa firea să spună dintr'odată, ce avea pe suflet. Se temea să nu sperie pe birtaş şi acesta să nu rupă târgul. De-aceia, înainta pas cu pas, întru desvăluirea păcatului meu.

— Vezi, domnule, dar fiul meu — nu te uita că este slab — e plin de putere şi pofticios ca o lehuză. Când crezi că e sătul, atunci abia mai cere.

Birtaşul, ştiindu-ne din auzite, oameni înstăriţi, mai urcă preţul cu douăzeci de lei, făcându-şi socoteala că de n'o merge, să mai lase.

Dar mama se chinuia să-şi depene povestea, până când, la urmă, ce-o aud :

— Atunci, ne-am înţeles ? Dumneata îi dai mâncare după poftă, iar eu să vă dau nouăzeci de lei lunar. Iată plata înainte pe o jumătate de lună. Când s'o împlini, vă trimite fiică-mea pentru cealaltă jumătate.

— Sărut mâinile, cocoană dragă şi să vă dea Dumnezeu sănătate şi belşug ; — boscorodea birtaşul, ploconindu-se la fiecare pas şi frecându-şi mânile, de bucurie că *o potcovise* pe mama.

Peste două, trei zile, Avramicu nu mai râdea, şi nici vorbă, să mai glumească, cu muşterii, ca altă dată; şi peste zece zile, slăbise ca după o boală grea. Iar eu, luam lista din cap în cap şi mâncam vârtos.

In ajun, când să se împlinească prima jumătate de lună, tocmai înghiţisem, pe lângă altele, vre-o douăzeci de mititei, când, ce să văd pe Avramicu, că vine la masa mea, cu o tavă şi pe tavă un şervet, iar pe şervet nişte bani.

— Domnişorule ! — se codi el, strâmtorat, în haina rămasă largă pe el, — eu trebue să vă spun ceva, dar nu ştiu cum să încep, ca să nu vă supăr. Ce am însă pe suflet, trebue să vă spun, orice ar fi să fie. Uitaţi, dar, fără supărare, eu vă dau înapoi şi banii ăştia primiţi dela cocoana, mama dumneavoastră, numai să vă duceţi cu Dumnezeu, şi să mai încercaţi şi la alt birt, că pe mine m'aţi nenorocit.

Dacă nu faceţi aşa cum vă rog, apoi eu sărăcesc, şi e păcat de mine că am casă grea şi copii.

Şi aşa m'a dat afară Avramicu dela birtul lui. Iar neamurile mele au aflat şi din găman nu mă mai scoteau...

ALEX. A. FRÂNCU

Umorul american

O miliardară americană a oferit Papei dela Roma un foarte scump şi frumos cadou. Papa a primt-o într'o audienţă particulară.

— Ce aşi putea să fac pentru tine, copila mea ?, — întrebă Sfântul Pontif : — poate că vrei să vezi în Roma ceva cât mai interesant ?

— O, da !

— Ce anume ?

— Conclavul !

* * *

La New-York, acum câţiva ani, s'a bucurat de o mare popularitate un medic despre care gurile rele spuneau că deşi e vestit, în realitate nu e decât un ignorant. Intr'o zi, fiind invitat la un pacient foarte grav bolnav, medicul începu să-i privească lung şi fix în ochi; apoi îi zise :

— Credeţi, desigur, că sunteţi bolnav. Vă înşelaţi profund. Nu sunteţi bolnav. Mă auziţi ? — Nu sunteţi bolnav. Vi se pare numai, vă închipuiţi numai că sunteţi bolnav. Insă nu sunteţi, nu sunteţi măcar cât de puţin bolnav !

Fireşte, medicul căuta să-l influenţeze pe muribund cu ajutorul sugestiei. Plecând, zise soţiei bolnavului :

— O sută de dolari. Dacă va interveni vre-o schimbare — să-mi faceţi cunoscut.

Femeia a venit la medic în aceiaşi seară, evident, fugind, cu plânsete şi sughiţuri :

— Doctore, doctore, pentru Dumnezeu, mai repede, mai repede !

— Ce-i cu el ? Tot i se pare că-i bolnav ?

— Ah, nu, nu ! E ceva mai grav. I se pare că a şi murit !...

* * *

Intr'un orăşel din Klondike — Dalton-City, sunt afişate următoarele mici avizuri, prin camerele unui mic şi destul de scump hotel :

Spre cunoştinţa chiriaşilor:

1. Direcţiunea hotelului previne pe chiriaşi că nu răspunde nici pentru averea lor, nici pentru siguranţa lor personală şi nici pentru viaţa lor.

2. Direcţiunea cere chiriaşilor să observe unele precauţiuni în cazuri când ei vor fi nevoiţi să-şi pună revolverele în activitate chiar în sufragerie, aşa încât nimeni dintre slujbaşii sau chiriaşii hotelului, neamestecaţi în ceartă, să nu sufere din cauza vre-unui glonţ accidental.

Pentru vasele, oglinzile şi mobilele sparte, se va alcătui un cont special pentru cei ce au luat parte la ceartă, caşi pentru înmormântare, Cei sosiţi în hotel pot, dacă doresc, să-şi asigure viaţa pe timpul şederii în hotel.

Administraţia nu acceptă nici o plângere împotriva personalului de serviciu al hotelului. Toţi slujbaşii noştri sunt înarmaţi şi chiriaşii pot să se explice direct cu dânşii fără să mai recurgă la mijlocitori sau la antreprenorii hotelului. Fiecare chiriaş care doreşte să aibă un pat întreg şi sigur, plăteşte doi dolari suplimentar pe noapte.

Hotelul nostru fiind vizitat de un public select, chiriaşii sunt rugaţi să se poarte aşa cum sunt obligaţi să se poarte oamenii cumsecade numiţi gentlemeni. In caz de nevoe, proprietarul hotelului va putea să silească pe chiriaşi să execute cerinţele acestui punct, cu ajutorul armei.

In fiecare Sâmbătă se organizează în hotel serate cu muzică şi cu dansuri. Cei desculţi nu sunt admişi la balurile noastre.

* * *

O Americană, fostă studentă, întâlneşte pe un profesor al ei dela Universitate, cunoscut ca un om foarte original.

— Nu mă recunoaşteţi, domnule profesor ? —zice ea visătorului care o priveşte distrat. — Şi doar aţi căutat atâta să mă convingeţi să vă devin soţie... Vă aduceţi aminte ?

— Da, da, da ! — răspunse profesorul, aducându-şi, evident, aminte. — Şi... şi... aţi fost chiar soţia mea ?

* * *

La Chicago, o Americană tânără şi frumoasă a dat în judecată pe un domn care îi promisese s'o ia de nevastă şi nu se ţinuse de cuvânt. Pârîtul s'a oferit să despăgubească pe reclamantă pentru daunele suferite, cu suma de 200 de dolari.

— Cum ? 200 de dolari ? — strigă ea indignată — 200 de dolari pentru inima mea sfâşiată de durere, pentru sufletul meu zdrobit, pentru viaţa mea strivită ? Niciodată ! Daţi 300 de dolari şi să isprăvim cu toată această comedie !...

* * *

Intr'o mare frizerie din New-York, un client ceru să i se dea un preparat pentru creşterea părului. Patronul îi arătă prevenitor două flacoane diferite, dar îl sfătui să cumpere un al treilea flacon, care costa 25 de dolari şi conţinea un minunat medicament.

— E cam scump, — observă clientul. — Dar Dvs. garantaţi de efectul acestei doctorii ?

— Cum de nu ! Aveţi aci o strălucită dovadă, — şi patronul îşi arătă bogatu-i păr frezat. — Numai cu aceasta îmi spăl capul...

Şi pentru a convinge definitiv pe client, adăugă :

— Iar înainte, iată ce aspect a avut capul meu !

... Şi el îşi scoase peruca sub care strălucea o chelie totală.

* * *

Un jurnalist american povesteşte un epizod din campania electorală :

— Am declarat într'o zi câtorva cunoscuţi negri, că voi face cadou o curcă aceluia care îmi va da cea mai convingătoare explicaţie a vederilor sale republicane.

— Sunt republican, fiindcă republica afirmă emanciparea Negrilor, — zise Bob.

— Perfect. Iar dumneata Bill ?

— Sunt republican, fiindcă republica dă ţării legi înţelepte.

— Bravo ! Şi dumneata, Sam, ce zici ?

— Eu ?... eu sunt republican fiindcă... vreau să am acea curcă !

Jurnalistul american recunoaşte că fiind pus în faţa acestor răspunsuri a trebuit să fie nedrept şi făţarnic: a dat curca nu lui Sam al cărui răspuns i se păruse cel mai convingător şi nici lui Bob care îşi bazase „convingerile" pe ideia deşi banală, dar scumpă Negrilor, — ci lui Bill, care s'a pronunţat asupra legilor înţelepte despre care n'are nici-o idee.

* * *

La şcoală, la lecţia de religie, pastorul explică ce înseamnă cerul, infernul şi purgatoriul. Apoi, dorind să se convingă dacă elevii au priceput, le zise :

— Cine vrea să se ducă în cer, să ridice mâna ! Câteva zeci de mâini se ridicară. Numai micul Jack nu se clinti.

— Jack !, — se miră pastorul, — ce faci ? Nu vrei să mergi în cer ?

— Nu, — răspunse băiatul, privind cu desgust în jurul său. — Atâta lume se va aduna acolo... Mie nu-mi place înghesuiala...

Din carnetul unui muncitor

Nocturnă

Virginiei Gheorghiu

Metropola. Clar de lună. Cer cu margini sidefate.
Linişte întretăiată de ţignale 'ndepărtate
Şi pe fundul nopţii limpezi, domuri albe ca de cretă.
Dorm, adânc, învăluite în lumină violetă.

Rar de tot pe la mansarde câte-un ochiu de geam aprins,
Sângeriu, clipeşte 'n zarea de polen de stele nins,
Unde, grav, bătrânul Cronos, stând în turnuri ascuţite,
Insemnează paşii vremii prin bătăi de ceas, — dogite...

Strălucind ca nişte ape, bulevarde solitare
Duc spre 'ntinse cartiere şiruri verzi de tei în floare,
Iar pe bănci, singurătatea — doamnă'n mantă răcoroasă —
Işi aşteaptă — adoratorii, palidă şi somnoroasă.

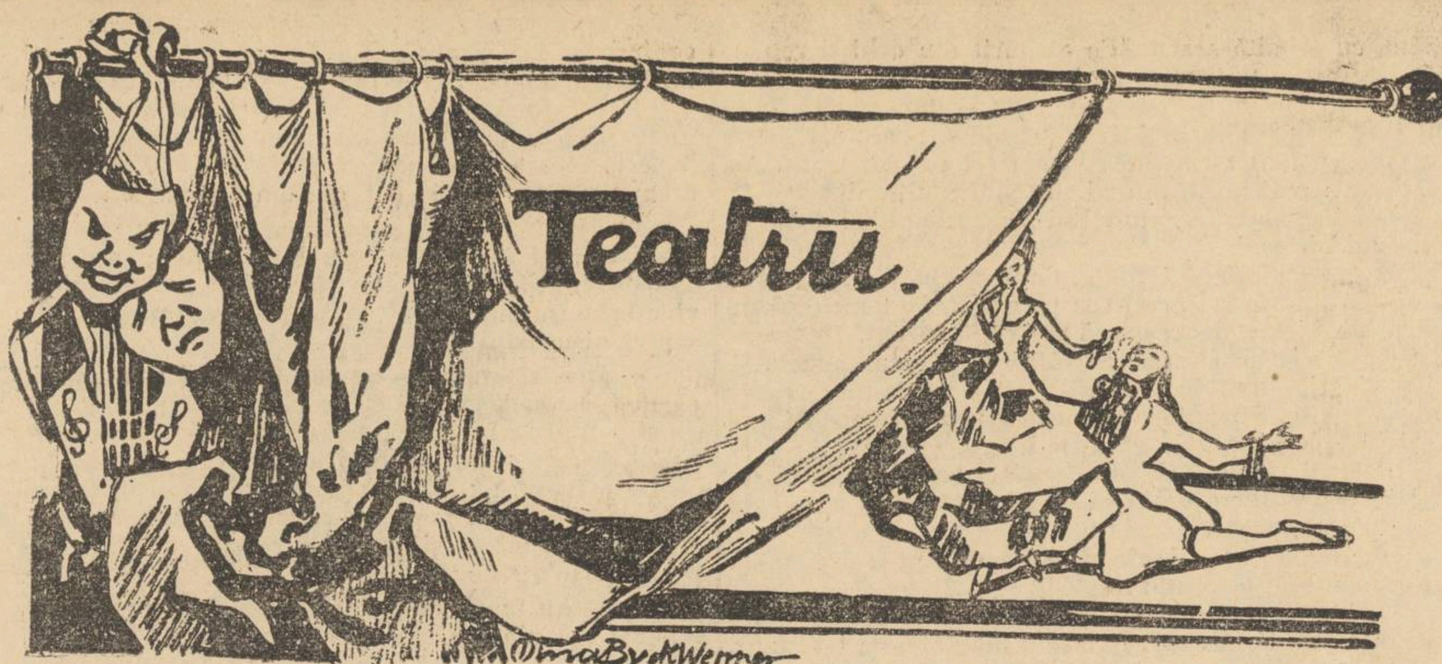
Pe tăcute trotuare nu e fir de călător,
Doar în taină se aude mersul unui vânt uşor.
Vag, cortegii de mirezme trec prin aer diafan
Şi pe cer se plimbă luna 'n iachtul unui nor bălan.

CRISTIAN SÂRBU

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă : John dos Passos: *Manhattan Transfer* 2 vol.; Alexandre Nevierov: *Tashkent ville d'abondance;* Arthur Symons: *Journal de Henry Luxulyan ;* Sig. Freud : *Ma vie et la Psychanalyse ;* Isadora Duncan : *Ma vie ;* Princesse Bibesco : *Noblesse de Robe ;* Pierre Louys : *Poésies de Méléâgre ;* Frank Harris: *La vie et les Confessions d'Oscar Wilde,* 2 vol. ; Henry Davray :*Oscar Wilde, la Tragédie finale ;* Julien Benda: *Properce ou les Amants de Tibur, La Trahison des Clercs, Belphégor, Les amorandes, L'ordination ;* Luigi Pirandello : *L'exclue, On tourne, Feu Mathias Pascal, Henry IV, Vêtir ceux qui sont nus ;* Benjamin Crémieux : *Panorama de la Littérature italienne contemporaine ;* Lénine : *Oeuvres complètes ;* I. G. Frazer : *Heures de loisir ;* etc., etc.

CRONICA TEATRALĂ

Deschiderea stagiunii Teatrului REGINA MARIA

Ultima stagiune a Teatrului de sub direcţiunea domnilor Maximilian, Storin, Bulandra, Manolescu şi Iancovescu, s'a deschis cu una dintre cele mai interesante lucrări din repertoriul modern italian : „Scara de mătase", de Luigi Chiarelli.

Publicul a primit spectacolul cu foarte mult entuziasm. Piesa era de mult anunţată, şi „Masca şi obrazul" făcuse simpatic pe precursorul pirandellismului.

„Scara de mătase" e simbolul ascensiunii nevisate a unui dansator ridicol, lipsit de orice însuşiri morale şi intelectuale, care — printr'o serie de împrejurări prielnice, printr'un concurs de combinaţii politice şi de şantagii odioase — e împins de către societatea coruptă, în mijlocul căreia trăeşte, până la fotoliul ministerial.

Dar ascensiunea lui vertiginoasă e plătită cu nimicirea singurului om cinstit şi merituos din societatea care l-a ridicat.

Fondul piesei lui Chiarelli este vădit satiric. Deformând şi exagerând, îmbinând realitatea cu neverosimilul şi comicul cu seriosul, autorul nu s'a gândit însă deloc la conturarea personagiilor şi la închegarea logică a acţiunii, sau poate nu le-a urmărit.

Scenele frânte brusc, intrările şi eşirile dezordonate, înghesuirea prea convenţională a faptelor, nu supără, totuşi, decât dacă nu ţinem seama de cadrul ce tind să realizeze.

V. Maximilian

Fără îndoială că la nedumerirea spectatorilor a contribuit în cea mai mare parte atmosfera imprimată piesei de către interpreţi.

Dintru început trebue să spunem că arhitectura intimă a piesei se sprijină pe elemente neîndoelnice de farsă.

Pentru evidenţiarea contrastului aspiraţiunilor eroilor ce-şi dispută izbânda şi pentru mascarea superficialităţii caracterelor, piesa trebuia jucată în întregime în ritm de farsă.

In fruntea ansamblului au apărut : doamna Lucia Sturdza-Bulandra şi domnii V. Maximilian, G. Storin, Tony Bulandra şi Ion Manolescu.

Piesa se ioacă în excelenta traducere a d-lui V. Rodan.

H. LAZU

DESCHIDEREA STAGIUNII Teatrului NAŢIONAL din IAŞI

Subt direcţia d-lui M. Codreanu, Teatrul Naţional din Iaşi a intrat într'o fază de muncă şi de renovare. Au fost angajate elemente tinere. Iar actorii vechi au fost puşi la lucru.

Reprezentaţiile la Teatrul Naţional, mai înainte, aveau loc Marţi, Joi, Sâmbătă şi Duminică. Acum ele au fost fixate în toate zilele. Este o îndrăzneaţă inovaţie pentru Iaşi.

Pentru reobişnuirea cu teatrul a publicului — îndepărtat de anarhia teatrului din ultimii ani — d. Codreanu a micşorat şi preţurile: Un fotoliu de orchestră costă 60 lei.

Mulţumită repertoriului bine ales, justei repartiţii de roluri şi muncii intense a artiştilor, — spectatorii au reînceput să frecventeze teatrul.

Deşi-i începutul lui Septembrie şi publicul nu s'a întors din viligiatură, iar elevii şi studenţii sunt încă pe la casele lor, — primele reprezentaţii au avut succes.

Matineul de Duminica trecută a fost consacrat lui Caragiale. S'au jucat „O noapte furtunoasă" şi „Conu Leonida faţă cu reacţiunea", — în care d. C. Vernescu-Vâlcea a făcut desăvârşite creaţii.

INT.

TEATRUL JIGNITZA: Noul spectacol cu NELLY CASMAN

Publicul a fost surprins de noul spectacol al ansamblului american dela teatrul Jignitza.

„Die americaner Rebeţin", opereta d-lui Sol. Steinberg, care este acum cel mai **en vogue** autor de operete evreeşti din America, prezintă o construcţie complexă, o intrigă teatrală bine închegată, dar mai ales o muzică pe care vrem cu deosebire s'o menţionăm.

Melodiile sunt expresive, originale, şi au multă culoare locală.

Utilizarea unor evidente procedee technice pirandelliene e ingenios susţinută în balastul intrigii cu divertismente spirituale, care permit marei artiste *Nelly Casman*, câteva apariţiuni excepţionale.

Nelli Casman

Socotim că în felul de a se spune şi cânta cupletele, Nelly Casman stăpâneşte cea mai precisă muzicalitate şi un simţ perfect al ritmului, cum nu ne-a fost încă dat să vedem la o subretă.

D-ra **Maria Coralova**, surprinzătoare prin bogatele resurse vocale şi scenice pe care le-a desfăşurat cu o facilitate puţin obişnuită.

Autorul operetei a deţinut rolul principal cu multă autoritate, iar **Vasil Cambarov** a făcut o nouă demonstraţie de mimică şi... acrobaţie.

Noul spectacol al trupei americane marchează un succes amplu şi drept meritat, nu atât prin forma corectă a regiei, dar mai ales prin calităţile de muzicalitate ale interpreţilor şi ale orchestrei, condusă cu mult tact de dirijorul I. Goldenberg.

m. gr.

CEREŢI LA LIBRĂRII
POEZII de A. TOMA
Premiat de Academia Română
Un elegant volum legat („Cultura Naţională") — 200 pag. — LEI 100. — Comenzi la: „Agence Générale de librairie", str. Lipscani, Bucureşti.

Băi de soare la Bucureşti
PLAJA ARTIFICIALA
Strada Mircea Vodă 44 Tel. 349/81
Instalaţie similară cu Institutul de Actinologie din Paris. Săli Speciale pentru şedinţe colective şi individuale de raze ultraviolete şi infraroşii, pentru copii şi adulţi.
Tratament recomandat cu succes pentru anemici, limfatici (scrofuloşi), rachitici, debili. convalescenţi nedesvoltaţi, astmatici spasmofilie, eczemă cronică, impetigo reumatici şi predispuşi la reumatism, artritici, gutoşi, hypertensivi, lumbago, obesitate. fistule, pelada lupus, etc.
Rezultate mai grabnice şi mai intense chiar decât ale razelor soarelui la mare sau ***pe munţi***
Funcţionează zilnic, cu personal medical specializat dela 9—1 dim. şi 3—7 seara.
La îndemâna tuturora, tariful fiind moderat
Pentru copii de şcoală în grupuri de 10-20 preţul pe jumătate
Copiii se joacă în nisip ca la mare.

LEMNE de FOC
CĂRBUNI şi COCS de SILEZIA, LIGNIT
FURNIZEAZĂ PROMPT
H. THEILER & FIU
BIROU: STRADA N. FILIPESCU No. 31
212/67 TELEFON 212/67

Cronica Şahului

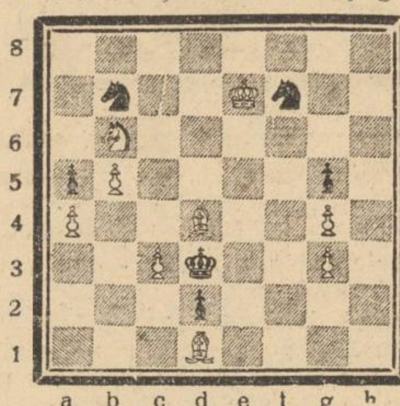
PROBLEMA No. 159

de **Rafael Cofman,** Ismail

(inedită)

Negru (6 figuri)

Rd3, Cb7 şi f7, Pa5, d2 şi g5.

Alb (9 figuri)

Ré7, Cb6, Nd1 şi d4, Pa4, b5, c3, g3 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 160

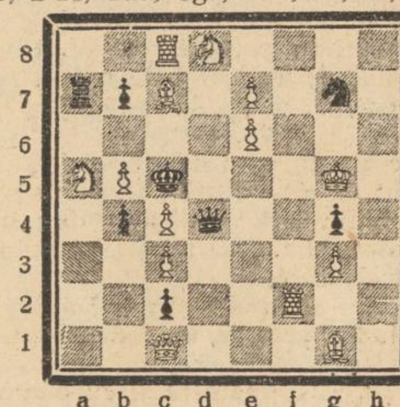
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Pygolampas 2"

(inedită)

Negru (8 figuri)

Rc5, Dd4, Ta7, Cg7, Pb4, b7, c2, şi g4.

Alb (14 figuri)

Rg5, Dc1, Tc8 şi f2, Ca5 şi d8, Nc7 şi g1, Pb5 c3, c4, é6, é7 şi g3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 161

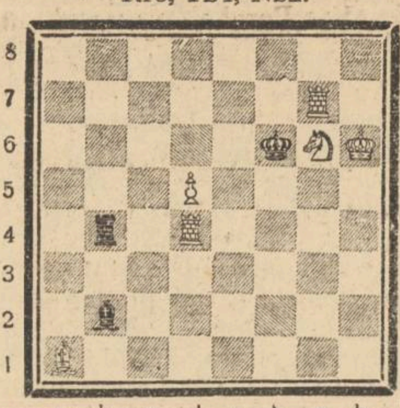
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Grosspatzermeister I"

(inedită)

Negru (3 figuri)

Rf6, Tb4, Nb2.

Alb (6 figuri)

Rh6, Td4 şi g7, Cg6, Na1, Pd5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 60

Jucată la concursul internaţional din Dortmund în August 1928.

Alb: R. Spielmann **Negru: E. Colle**

Apărarea lui Alechin.

1. é2—é4, Cg8—f6; 2. é4—é5, Cf6—d5; 3. c2—c4, Cd5—b6; 4. d2—d4, d7—d6; 5. f2—f4, Nc8—f5; 6. Cb1—c3, d6×é5; 7. f4×é5, é7—é6; 8. Nc1—é3, Cb8—c6; 9. Nf1—é2, Nf8—é7; 10. Cg1—f3, 0—0; 11. 0—0, f7—f6; 12. Cf3—h4, desvoltarea e normală. Poziţia pionilor albi trebue susţinută. Incercarea lui Spielmann de a sacrifica un pion pentru atac dă greş. Continuarea veche cu Dé1 ar fi egalat partida. 12..., f6×é5; 13. Ch4×f5, é6×f5; 14. d4—d5, Cc6—d4! Colle înapoiază pionul şi obţine o poziţie superioară. 15. Né3×d4, é5×d4; 16. Dd1×d4, Cb8—d7; 17. Cc3—a4, mai bine ar fi fost Rh1. 17..., b7—b5!! Negru obţine un foarte puternic atac. 18. c4×b5, Né7—d6; 19. Ta1—é1, Dd8—é7; 20. Né2—d3, greşeală decizivă. Mai bine ar fi fost Nd1. La 20. Nc4 ar fi urmat Dg5! 20..., Cd7—é5; 21. Rg1—h1, la N×f5? ar fi urmat T×f5!, T×f5, Cf3+; T×f3, Dé1+; Tf1, Nh2+; R×h2, D×f1, etc. 21..., f5—f4; 22. Té1—é2, Ta8—é8: 23. Ca4—c3, prea târziu! 23..., Dé7—h4; 24. Cc3—é4, Cé5—g4; 25. h2—h3, f4—f3!; 26. Tf1×f3, Tf8×f3; 27. Cé4—f6+, Rg8—f7; Alb cedează, căci la T×é8 urmează, T×h3+; g×h3, Dh3+; Rg1, Nh2+; Rh1, Né5+, etc.

Colle a obţinut pentru această partidă un premiu de frumuseţe.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Interesantă! Distractivă! Instructivă!
REALITATEA ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

Curiozităţi

După 16 ani de recluziune

Englezul Oscar Slater a fost de curând achitat, la revizuirea procesului său, după ce împlinise 16 ani de închisoare fiind condamnat pe viaţă pentru un omor pe care nu-l săvârşise.

Eliberat, Slater a primit chiar în sala tribunalului un cek de 6.000 lire sterline ca despăgubire din partea Statului.

Eşind din tribunal, Slater n'a fost în stare să se orienteze în oraş, până la banca unde trebuia să prezinte cecul, — atât de mult se schimbase aspectul Londrei, unde Slater s'a născut şi unde cunoştea, înainte, fiecare „piatră de pavaj..."

„Raiul" din pădure

La Goriza au fost de curând lipite pretutindeni nişte afişe, care invită lumea să viziteze „misterele" reprezentate acolo.

Aceste reprezentaţii cuprind câteva scene din Vechiul şi Noul Testament. Afişele anunţă cu litere mari :

Inscenare dramatică a păcatului originar. Costume corespunzătoare epocii.

Ziarele berlineze observă, cu această ocazie :

Dat fiind severitatea cenzurii moravurilor din Capitală, amatorilor de frumuseţă adevărată nu mai le rămâne altceva de făcut, decât să plece la Goriza.

Un gang într'un arbore

In celebra vale „Josemită" din Statele Unite, continuă să crească „Vavona" — un arbore enorm, a cărui înălţime este de circa 75 metri, şi diametrul trunchiului, dela 5 metri înălţime, se menţine la 3 jum. metri ! Deşi în partea de jos a acestui arbore uriaş s'a tăiat acum 20 de ani o adevărată poartă de trecere, sau un „gang" ca toate gangurile, nu se observă încă nici-o influenţă asupra sănătăţii arborelui. Un automobil poate trece cu uşurinţă prin gangul „Vavonei", iar cele două blocuri laterale de lemn viu, alimentează arborele dela rădăcini până în vârf.

Vas-fantomă

In apropierea insulei Hellholand, Ministerul german de Marină a organizat lansarea de probă a cuirasatului „Zeringen", care se conduce cu ajutorul Radioundelor.

Cuirasatul n'a avut pe bord nici-un om.

Supunându-se radio-semnalelor trimise dela vasul amiralului comandant, cuirasatul îşi schimba cursul, direcţia, viteza, semnalizarea, aprindea lumina, lansa „perdele de fum", etc...

„Febra grecească"

Se cunoaşte acest fenomen ciudat şi extrem de pernicios pentru viaţa socială, mai ales de vre-o trei săptămâni, de când s'au îmbolnăvit la Atena şi la Pireu peste 100.000 oameni.

Faptul e atribuit fie apelor subterane, extrem de murdare, din teritoriul marilor oraşe de pe ţărmurile Mării Mediterane, fie ţânţarilor, purtătorii baccilului virulent al acestei boale. De astădată sunt temeri că febra va trece în provincie şi în ţările vecine cu Grecia. La Atena se îmbolnăvesc zilnic 1.000 de oameni. Toate localurile publice sunt închise, caşi prăvăliile, caşi mai toate dregătoriile.

Din 800 factori poştali s'au îmbolnăvit însă numai 200 şi toţi relativ uşor.

Se crede că boala nu prea atinge oamenii care merg mereu, până la oboseală firească.

S'au cunoscut în antichitate cazuri când bolnavii de febră sau de holeră scăpau de boală alergând într'una până nu mai puteau, iar după aceia li se făcea un masaj general puternic, li se aplicau la abdomen vase cu apă fierbinte şi li se provoca o transpirare abundentă.

Febra dela Atena se numeşte „Denge" şi e necunoscută în Europa centrală şi de Nord.

In ultimii 100 de ani „Denge" izbucnea de multe ori pe ţărmurile Mediteranei şi mai ales în Egipt. Imbolnăvirea se produce repede, după pişcătura de ţânţar. Intâi o durere puternică în picioare, apoi în două ore numai temperatura se ridică la 39—40 grade şi mai mult. Mâinile se umflă. Pielea devine roşie şi se acopere cu umflături pale, ca în urma pişcăturilor de ţânţari. Mâncărimea violentă nu lasă pe bolnavi să doarmă...

Epidemiile acestea dau la 1.000 de bolnavi 5—25 morţi.

Asfalt nou la Berlin

Numărul din ce în ce mai mare de accidente nenorocite, din cauza asfaltului neted şi lucitor cu care e pavată Capitala Germaniei, a determinat refacerea pavajului actual, care va fi înlocut cu un asfalt nou, mult mai aspru. 6 jum. miloane metri pătraţi cât cuprinde suprafaţa pavată a Berlinului, vor trebui la fiecare trei ani să fie acoperite cu acest nou asfalt, care prezintă totuşi marele avantaj că e eftin : 1 jum. marcă-aur un metru pătrat. Deocamdată numai Tiergartenstrasse pe întindere de 5.000 m. p. se va acoperi cu acest pavaj nou, de probă...

Temple slave preistorice

Săpăturile făcute pe insula Ruegen în Pomerania, au dus la descoperirea unui mare templu preistoric clădit de slavii Pomeraniei. Până acum a mai fost găsit încă un astfel de templu: Arcona.

E interesant că scriitorul danez al veacului XII-lea Sax Grammaticus a descris în toate amănuntele templul descoperit acuma pe insula Ruegen.

O clipă de absenţă

Un caz straniu s'a petrecut la Botrop (Germania). Un băiat de 9 ani, Franz Senlein a trecut printr'o baltă, nu prea adâncă, ducând în braţe o fetiţă de 3 ani, Şarlota Şlau. Ajuns cu dânsa la celalt mal, băiatul puse deodată pe fetiţă *în apă* lângă mal, şi se întoarse la locul de unde pornise. A văzut apoi cum se înneacă fetiţa, dar n'a căutat s'o salveze. Anchetat de cei mai pricepuţi psihologi, băiatul nu a putut să le dea nici un fir conducător asupra motivelor care l-au făcut să lase copila în apă, după ce o dusese până la mal, şi să se întoarcă apoi tot prin baltă, fără să fi eşit măcar el singur pe malul la care ajunsese...

Cărţi şi Reviste

ALBERT ERLANDE : Viaţa lui John Keats
(Gallimard, Paris, — „Hasefer" Bucureşti)

Printre numeroasele „Vieţi", romanţate sau nu, cartea lui Albert Erlande ocupă un loc deosebit, căci nu este o lucrare improvizată pe comandă. Autorul a lucrat multă vreme la această operă asupra marelui poet englez ; aproape cincisprezece ani.

Poezia lui Keats e de multă vreme cunoscută în Anglia şi foarte puţin în restul Europei, căci traducerile au fost necomplecte şi nesatisfăcătoare. Se ştie doar că acest mare poet dela începutul veacului trecut a trăit numai douăzeci şi şase de ani. Umbra lui bolnavă rătăceşte între fantoma vaporoasă a lui Shelley şi spectrul orgolios şi satanic al lui Byron.

Dureros şi măreţ destin a avut tânărul care a trăit necunoscut, sărac, impropriu să facă altceva decât poezie, deşi a studiat medicina, dar care răspândea în juru-i o atmosferă de geniu.

Ameninţat, apoi atins de timpuriu de o boală incurabilă, Keats n'are nimic din poetul elegiac care se'nduioşează asupra soartei lui, la căderea frunzelor. Keats e dimpotrivă, un ins violent şi hrăneşte cele mai înalte năzuinţi spirituale. Sensibilitatea lui nu e dulceagă. Acest liric, de o puritate cristalină, ascunde un satiric ascuţit. Scrisorile lui dovedesc un simţ comic şi humoristic foarte personal, dar regiunea în care se mişcă bucuros nu e a realităţilor zilnice.

El cere Naturii leacul pentru dureri şi mizerii. E poetul frunzişului care şopteşte, al vântului care trece, al apei care murmură. Ascultă cântecul nocturn al privighetorii şi se entuziasmează în faţa formei armonioase a unei urne greceşti. Visele lui sunt pline de zei şi de zeiţe. Aude în noaptea luminoasă a viselor lui, pe scoarţa pământului, pasul greu al Titanilor. Lumea îi apare ca un basm. El ştie unde se ascunde nimfa pădurilor şi ce spune ecoul naiadelor din fântâni.

Tragic destin ! Pentru realizarea acestei poezii Keats nu va avea decât cinci ani. Intâile versuri pe cari le socoate bune de tipar sunt scrise în anul 1815; ultimele — în iarna anului 1820.

Keats, ca orice mare poet, vrea gloria. Publicarea lui *Endymion* nu atrage atenţia nimănui. Indiferenţă totală, pretutindeni. Editorii poetului — căci sunt trei: Taylor, Woodhouse şi Hessey — se poartă însă admirabil. Il admiră şi îl ajută. Viaţa materială e din ce în ce mai grea pentru Keats, şi deasupra ei pluteşte ameninţarea lugubră. Poetul înţelege, din moartea fratelui său Tom, că „speranţele îndelungate" nu sunt pentru el... Griji familiare, sănătate şubredă, totul îl copleşeşte. Şi totuşi, nimic din aceste suferinţe nu se vede în opera lui.

Keats are un suflet puternic. El are pudoarea suferinţelor. Are, drept compensaţie, şi sentimentul geniului său? A avut oarecari aprobări în juru-i, dar ştia să deosebească ceeace e într'adevăr, de ceeace va fi?

„Cred, mărturiseşte el, că după moartea mea, voiu fi unul din poeţii Angliei".

La chinurile lui vechi se adaugă şi chinurile cele noui ale iubirii. In viaţa lui apare Fanny Brawne. De îndată ce a văzut-o copilă, pe care alţii n'au preţuit-o deloc, poetul a iubit-o cu patimă.

Fanny şi Keats s'au logodit în taină, dar copila e cochetă şi frivolă ; îi plac balurile, iar poetul e torturat de toate furiile geloziei.

Au rămas câteva scrisori turburătoare, scrisori de îndrăgostit frenetic şi de bolnav halucinat, căci boala lui se'nrăutăţise. Inchis în odaia lui, Keats supraveghează faptele şi gesturile logodnicei sale, le interpretează şi e bucuros că la capătul drumului vede moartea.

A murit departe de Fanny Brawne şi de prieteni. Doctorii i-au prescris o călătorie în Italia. Toamna şi iarna la Londra îl ucidem. Shelley l-a poftit la Pisa, dar Keats a refuzat. Neputând călători singur, a plecat cu pictorul Severn.

Cheltuelile de călătorie le-au suportat editorii lui generoşi.

La 23 Februar 1820, la ora 11 noaptea, poetul moare. Un desen al lui Severn a păstrat liniile de atunci ale poetului, care scrisese: „O operă de artă e o bucurie pentru totdeauna..."

Erlande a povestit cu o documentare de savant şi cu o delicateţe de poet, viaţa atât de caracteristică a lui Keats. — **A.**

GIOVANNI PAPINI : Duşmanul somnului
Biblioteca Dimineaţa No. 102, Edit „Adevěrul"

Pentru cititorii români Giovanni Papini e prea puţin cunoscut, cu toată faima ce o are peste hotarele ţării sale. Mulţi se vor mira, desigur, când vor afla că, mai mult decât în Franţa şi în America, numele acestui mare florentin a găsit un puternic răsunet în Rusia, unde celebritatea lui este deplin recunoscută.

Autorul admirabilei „Storia di Cristo" n'a pătruns la noi decât acum în urmă prin traducerea lui „Uomo finito" de d-l Marcu şi prin cele câteva bucăţi apărute în „Adevěrul literar".

Biblioteca „Dimineaţa" prezintă publicului românesc, în traducerea d-nei Julieta Lupaşcu-Blazian câteva bucăţi extrem de interesante.

Deşi într'un cadru restrâns, traducătoarea a ştiut să redea cu îndemânare, din vasta operă a lui Papini, câteva pagini caracteristice, printre care se cuvine să menţionăm deliciosul „Autoportret" al „faimosului pamfletar" italian. Acea ironie fină ce se desprinde din toate scrierile acestui intelectual rafinat, abundă în bucăţile traduse, lăsând cetitorului o puternică impresie.

Papini este, fără îndoială, unul dintre cei mai distinşi mânuitori ai condeiului şi ideile sale care au dat atâta de lucru personalităţilor culturale de talia lui Sargiulo Prezzolini, Renato Serra, Thorez şi alţi adversari de marcă, i-au adus totuşi un nume temut de compatrioţi şi de străini.

Născut la 9 Ianuarie 1881 din părinţi Florentini, Papini a manifestat din cea mai fragedă vârstă serioase aptitudini pentru scris. Incă dela vârsta de şapte ani, a început a scrie versuri; iar la 15 ani, viaţa avea pentru Papini o însemnătate neobicinuită pentru copiii de seama lui; avea o judecată matură şi frământa idei puţin comune, pe care avea să le desvolte cu multă ardoare mai târziu.

Copilăria lui s'a scurs aproape neobservată, fiindcă tot timpul şi-l petrecea cercetând pasionat bibliotecile. Şcoala era pentru Papini — ca şi pentru mulţi dintre înaintaşii lui — o instituţie, pe care o ocolea cu plăcere. A studiat însă cu acelaşi viu interes istoria, filozofia, metafizica, antropologia, muzica germană, lirica chineză şi literatura spaniolă.

Inzestrat cu un vast bagaj intelectual şi ajutat de un real talent, întâmpină totuşi nenumărate greutăţi. suferi umiliri şi abia în1910, adică la 29 ani, izbuti să se afirme ca scriitor, iar de atunci urcă triumfător toate treptele succesului.

In gazetărie, în literatură, în critică, Papini aduce o mare pricepere, o autoritate puţin obicinuită, o îndrăzneală neînfrânată.

Scrierile lui se împart în trei mari categorii : filozofice, literare şi polemice. Operele sale se disting printr'o fină analiză psihologică, printr'o limbă viguroasă şi o ideologie originală.

„Duşmanul somnului" este o preţioasă contribuţie la cunoaşterea, de către Români, a acestui autor cu renume mondial. Cartea este tradusă într'o impecabilă limbă românească şi poate sta cu cinste în orice bibliotecă. — *C. S.*

Traducerile internaţionale

Insuficienţa şi graba comercială cu care se fac traducerile interesează toată presa lumii; scriitorii, în deosebi, cei ce scriu în limbi locale, sunt profund nedreptăţiţi. Toată bunăvoinţa unora dintre marii editori ai Europei, nu poate înlocui o necesară organizaţie şi un complex de activităţi.

Asociaţia **Pen-club**, în care sunt grupaţi scriitori din toate ţările, s'a ocupat cu această chestiune, în cursul unui recent congres dela Geneva. Preşedintele secţiei franceze a **Penclubului** e poetul Paul Valéry.

O redactoare a ziarului **Comoedia** a cerut autorului poemelor **Charmes** ce s'a hotărît la acel congres, şi iată răspunsul:

S'a hotărît ca fiecare secţie a **Pen-clubului** să prezinte, pentru ţara respectivă o listă de douăzeci de opere cel mult, recomandate să fie traduse: nu poate fi **vorba decât de opere publicate în limba originală înainte de 1900.** Institutul de cooperaţie intelectuală va comunica aceste liste editorilor şi presei diferitelor ţări.

Pe de altă parte, secţiile **Pen-clubului** îşi vor da avizul asupra traducătorilor, inclusiv traducătorii textelor puse pe muzică. Institutul va stabili un repertoriu cu aceste informaţii, care vor sta la dispoziţia editorilor, autorilor, presei şi publicului interesat.

Institutul va fi rugat să studieze măsurile necesare pentru a obţine ca operele traduse să menţioneze totdeauna titlul original al operei şi numele autorului şi traducătorului.

Institutul va extrage din cataloagele publicate până acum şi cu ajutorul secţiilor **Pen-clubului**, dacă e nevoe, o bibliografie a traducerilor publicate în cursul anului precedent.

Pe de altă parte, Institutul va putea intra în relaţii cu Societăţile de Scriitori din diferite ţări, spre a culege toate informaţiile cu privire la traducerile internaţionale.

Nobleţa unui romantic

Se ştie că contele **Mathias de Villiers de l'Isle Adam** purta cu orgoliu acest nume ilustru. Ii plăcea să se numească strănepotul lui Philippe Villiers de l'Isle Adam, acel „grand-maître des Hospitaliers", care a susţinut eroic asediul insulei Rodos împotriva lui Soliman şi care, obligat să capituleze la 1552 a primit dela Carol Quintul suveranitatea peste insula Malta.

Autorul povestirilor **Contes cruels** a stabilit el însuşi o genealogie care dovedea această descendenţă. Şi, spre a arăta că ţinea la onoarea strămoşească, a dat în judecată doi scriitori, Anicet Bourgeois şi Lekroy, care, într'o dramă intitulată **Perrinet Leclerc,** au dat unui Villiers, mareşal al Franţei la 1435, un rol odios.

Intr'un articol din **Mercure de France** însă, d. Max Prinet, dovedeşte, bazat pe numeroase documente că genealogia familiei Villiers de l'Isle Adam, stabilită de celebrul scriitor, **e eronată!...** E sigur prin urmare, că scriitorul Villiers de l'Isle Adam, dintr'o familie pariziană, nu se înrudea câtuşi de puţin cu acel „grand-maître" şi nici cu mareşalul Villiers de l'Isle Adam...

Nobleţă de romantic... Poate fi măcar învinuit?... Dorinţa şi imaginaţia lui erau mai puternice decât realitatea! —

„Ea" şi „El" la Veneţia

D. Emile Henriot studiază, în *Les Annales*, celebra aventură amoroasă dintre George Sand şi Alfred de Musset, la Veneţia. Autorul studiului se sileşte să fie obiectiv.

După ce a expus foarte exact faptele, el rămâne apoi, pentru a studia eroii dramei, în care tragicul şi comicul s'au amestecat deopotrivă, pe terenul analizei şi al cercetării caracterelor.

După Emile Henriot, George Sand a ştiut să folosească cu dibăcie scrupulurile pe care le făcu să se nască, la Veneţia, în inima romanţioasă a lui Alfred de Musset, să-l încredinţeze că era un monstru dacă s'a îndoit într'adevăr de virtutea iubitei lui şi de cinstea prietenului ei.

Remuşcările poetului, iată pivotul în jurul căruia femeia necredincioasă a învârtit minunat drama pentru a ieşi din al ei imbroglio veneţian, când, alegând pe Pagello, ea dori ca Musset să se depărteze de ea şi să părăsească Italia, dar să plece mărturisindu-se vinovat, cuprins de remuşcări şi de căinţă.

Poetul intră în vederile ei şi se lăsă convins de tot ceiace voia ea. Nu putem crede că poetul n'a suferit cu toată sinceritatea.

Aceasta este argumentarea lui Henriot, care, deşi îşi propune să fie imparţial, adică sandist şi mussetist, în acelaşi timp, sau nici una nici alta, pare totuşi a fi mai mult de partea poetului. — *g. b.*

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Umorul sovietic

Lucru straniu : vara, toţi biurocraţii sunt plecaţi în concediu, dar biurocratismul nu scade.

* * *

Dacă te va trimite doctorul în Caucaz, la băi, la ape minerale, nu te grăbi, şi aşteaptă să te trimită instituţia respectivă chemată să aibă grijă de tine.

* * *

Lunga mea experienţă mi-a dovedit că e mai plăcut să depui amendamente şi să faci obiecţiuni în discuţiile parlamentare, decât să depui... impozite.

Un conferenţiar pentru populaţia sătească are o mare asemănare cu lăptăreasa. Deosebirea stă în faptul că, pe când lăptăreasa duce apa dela ţară în oraş, conferenţiarul dimpotrivă — duce apa din oraş la sate.

* * *

Modestie : Ar fi bine să avem automobil. Am avea întotdeauna benzina pentru primus, la discreţie !

HRĂNIŢI COPII CU ALIMENTELE „ALLENBURYS"
BANDA FLAMANDĂ PLÂNGE SGOMOTOS CERÂND ALIMENTELE: „ALLENBURYS"
BANDA VESELĂ CA A MÂNCAT DELICIOSUL ALIMENT „ALLENBURYS"
CEREŢI BROŞURA ÎN LIMBA ROMÂNĂ „ALIMENTAREA COPIILOR" CU ALIMENTELE ENGEEZEŞTI „ALLENBURYS" SE TRIMETE GRATIS
REPREZENTANT: S. N. IANCOVICI
BUCUREŞTI, STR. ACADEMIEI 6 • TEL. 39/13

Cărvunarii
Poveste istorică

Domnul D. V. Barnoschi a avut o puternică intuiţie artistică când a alcătuit scenele Cărvunarilor. Cetirea acestei „poveşti istorice" m'a încântat. Sfârşitul Comisului Ionică Tăutu este scris cu mână de maestru.

D. D. PATRAŞCANU

Preţul 40 lei.

In curând apare
RADIO JURNAL
Cea mai mare şi mai complectă publicaţie de radiofonie.
Va cuprinde programul pe o săptămână înainte al tuturor posturilor de emisiune europene, informaţiuni radiofonice, comunicări, desene, ilustraţii, anecdote din istoria radiofoniei, etc.
Inscrieri pentru abonamente (Lei 300.- pe timp de un an sau lei 150.- pe şase luni) se primesc la administraţia ziarului „RADIO-JURNAL", din Bucureşti, str. Sărindar No. 7-9-11-

Vasile Savel : Seara a 13-a

Este o amuzantă dar implacabilă fatalitate a volumelor de nuvele, să poarte titlul uneia din cele mai slabe dintre toate pe care le cuprinde... Nu numai în literatura noastră, ci pretutindeni. Aceasta vine probabil din aceia că autorul cel mai sincer chiar, încetează de-a mai fi sincer şi artist, când ajunge la copertă : îl apucă neurastenia succesului prin cabotinaj! Caută titlul cel mai ispititor fie prin senzaţional, pitoresc sau mister, fie printr'o falsă modestie, fie prin altceva din gama nesfârşită a motivelor alambicate din gândurile imaginativilor.

Când se mai amestecă şi tirania antreprenorului de lucrări literare, atunci sărmanul scriitor păţeşte ca, de pildă, d. Aderca, care trebue să-şi vadă volumul de serioasă psihologie, sub libidinosul titlu: „Femeia cu carnea albă".

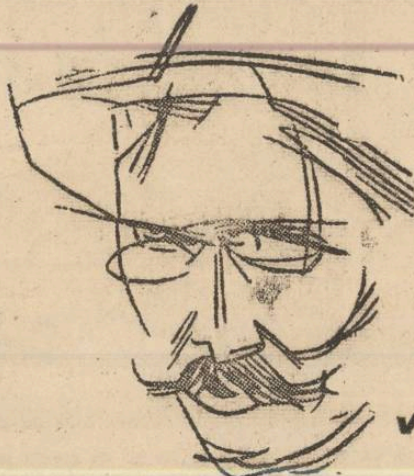
N'ar fi oare mai cuminte dacă s'ar adopta discreţia înaintaşilor noştri... „Nuvele şi povestiri"?

Crede oare d. Savel că bucata *Seara a 13-a* este până într'atâta cea mai bună, încât merită să-i coloreze întreg volumul?

Este această schiţă prin ceva în esenţa tuturor celor vreo 200 de pagini, ca un *leit-motiv* în operele lui Wagner ?

Ne convine să primim această ultimă ipoteză şi astfel să ne luăm libertatea să nu mai scriem nimic special despre această primă bucată.

Şi, dacă ar fi să căutăm un fir al Ariadnei în volumul d-lui Savel, apoi am găsi unul foarte vizibil şi foarte solid. In toată opera d-lui Savel, începând cu primul său roman, *Miron Grindea,* trecând prin premiatul

Vasile Savel

Vad al hoţilor şi sfârşind cu... *Seara a 13-a,* găsim o notă mereu puternică, mereu prezentă, limpede şi autentică : *O amară ironie şi un humor de suflet septentrional.*

Dacă sinceritatea ar fi singura calitate de preţ a scriitorului, d. Vasile Savel ar merita nu premiul *Viitorului* (mai ales nu acesta !), ci premiul *Nobel,* admiţând că această distincţiune este suprema consacrare.

D. Savel scrie cum simte; simplu, prea simplu; nu-l preocupă arta scrisului, pe care o snobează (ceiace este o greşală); parcă trage cu urechea la susurul sufletului său şi copiază somnambulic. Şi, fiindcă sufletul d-lui Savel are o rară şi mare calitate, *hipersensibilitatea,* d-sa ar putea fi un scriitor de mâna întâi, dacă ar voi să-şi dea osteneala să-şi complecteze unele însuşiri scriitoriceşti.

Sunt scriitori ce au talentul de-a scrie bine despre lucruri pe care nu le înţeleg şi despre simţiri pe care nu le-au încercat; după cum sunt oameni ce nu-şi pot exterioriza mai nimic din noianul de gândire şi de simţiri ce clocotesc în sufletul lor.

D. Savel nu prea are darul celor dintâi, dar ştie să ne facă să vibrăm împreună cu dânsul.

Insă, trista amărăciune a d-lui Vasile Savel şi implacabila lui ironie, fac din „Seara a 13-a" o carte deprimantă, ce nu trebue citită de cei ce au nervii slăbiţi; chiar şi cei viguroşi, au nevoe de o clipă de sforţare ca să-şi reia echilibrul, sau chiar de un capitol întăritor, o porţie de optimism, din *Coué* sau din *Marden.* Şi, desigur, este o carte mai periculoasă tineretului, decât literatura ce se obişnueşte să i se interzică.

Fără îndoială, adolescentul, deprins cu afişele de cinematograf şi cu fel de fel de reclame ilustrate, cum este, de pildă, o firmă de şampanie din Calea Dorobanţilor, nu va avea de suferit citind pagini în prea mult acord cu nevoile lui fiziologice, atât cât va suferi citind pagini aşa de mult în dezacord cu acea esenţială condiţie de viaţă, optimismul.

Nuvelele d-lui Savel amintesc omului că este prost şi rău, lucru despre care Caragiale susţine că şi Dumnezeu s'a convins ; dar îi amintesc mai ales că mai mult decât om, este un dobitoc (numai în sensul de animal), libidinos, lacom şi fricos.

Astfel, viaţa nu prea merită să fie luată în serios, dar, cel mult, privită cu ironie şi, dacă poţi, cu humor, cum face d. Savel, în chip atât de sincer şi dovedit cu autenticitate de scrierile lui.

Se va spune poate, că exagerez şi se va arunca această recenzie la coşul criticilor de complezenţă. Fiind că, evident a spune despre o lucrare literară că zdruncină sufletul, — făcându-i rău sau bine, n'are importanţă în ce fel îl zdruncină, — este cea mai mare laudă ce i se poate aduce.

Cine, însă, va avea destulă încredere în afirmaţia mea, ca să se hotărască să ia volumul şi să-l citească, se va trezi la sfârşit cu gura amară, ca şi cum i s'ar fi spart pe limbă un bulin cu chinină (fiind un *animist,* cred în atotputernicia gândului asupra trupului) iar în oglindă îşi va descoperi grimasa lui Voltaire sau a lui Machiaveli...

D. V. BARNOSCHI

CITIŢI CEI TREI MUŞCHETARI
Roman de AL. DUMAS
700 PAGINI — OPERA COMPLECTA — LEI 70

INSEMNĂRI

Tolstoi către Tatiana

Cu prilejul centenarului lui Tolstoi, într'un număr *l'Europe* publică scrisorile trimise de patriarhul de la Iasnaia-Poliana fiicei sale, Tatiana.

Aceste scrisori intime se caracterizează prin simplitatea cu care sunt scrise și prin emoționanta lor sinceritate. Prin ele vedem încă odată locul primordial pe care-l ocupa religia în viața lui Tolstoi.

La 25 Septembrie 1889 iată ce scrie Tatianei, care se afla la Paris:

„In veacul nostru există un element al vieții — cel mai însemnat — și de care nu se interesează nimeni. Tu însă interesează-te neapărat. E elementul religios. Caută să asculți pe cei mai buni predicatori, catolici, protestanți și chiar naționaliști, căci trebuie să fie și de aceștia. Acest element al vieții nu face nici un tămbălău și totuși este cel mai de seamă. Dacă-ți este cu putință să cunoști surorile de la Saint-Vincent de Paul, du-te și fă cunoștință cu ele”.

Iată și alte câteva rânduri care sunt o mărturie a descurajării lui Tolstoi dela sfârșitul vieții lui. Ele au fost scrise la 16 Octombrie 1909.

Se știe că romancierul și moralistul rus a murit, după o ciudată evadare din casa lui, într'o gară de provincie la 20 Noembrie 1910:

„Răspund mângâierii tale cu o dragoste deosebită. Sunt bine. Sunt mult mai bine decât merit. Dacă ar fi să mă plâng de ceva, m'aşi plânge, de această oboseală neobicinuită, care nu e nici fizică, nici morală, ci — cum să-ți explic? — o oboseală de toate bunurile vieței.

„Câmpul pe care l'am muncit, e gata; e prea devreme să mă duc să mă culc și prea târziu să încep alt lucru. Neavând nimic de făcut, aşi vrea să dorm, să mor. Aşi vrea mult, prea mult chiar. E trecătoare poate dorința aceasta, dar e foarte puternică. Și pe urmă, e și timpul...“

Un monument al lui Tolstoi

La Moscova s'a găsit un monument al lui Lev Tolstoi, în mărime naturală, executat în 1913 de sculptorul Merculov. Istoria acestui monument e foarte interesantă. In 1913, celebrul „Mecena” rus N. Șahov, a cumpărat această statue și a donat-o orașului Moscova spre a fi așezată în piața Miuscaia, în dreptul Universității populare ridicată de un alt „Mecena” — A. Șaneavschi.

„Liga Poporului Rus” stârnise o violentă agitație împotriva ridicării unui astfel de monument, unui „eretic”, în apropierea catedralei Sf. Alexandru Nevschi, pe atunci în construcție.

„Suta neagră” a amenințat să arunce în aer monumentul dacă totuși va fi ridicat. Atunci, primăria Moscovei a ascuns statuia lui Tolstoi, care, fiind găsită abia acum, se va hotărî în curând locul unde va fi așezată pe un piedestal înalt.

De ce creia Tolstoi ușor ?

In Rusia sovietică se face o constatare :

— Literatura noastră modernă nu ne-a arătat încă un om viu.

— De aci — dorul de „psihologism“.

Această problemă devine din ce în ce mai complexă.

Criticii sovietici văd și ei clar, acuma, că problema nu se rezolvă cu ușurință.

Ei recunosc că „scriitorii noștri actuali nu au cultură literară“.

O constatare foarte justă. Insă, după ce o fac, încep să mintă și să se desvinovățească, aruncând vina asupra trecutului de dinaintea războiului și a revoluției.

Intrebarea însă, se pune foarte simplu :

— Dacă nu mai există cultură literară, cine a cosit-o de pe ogoare ?

Insă nimeni nu dă aci un răspuns, deși el ar fi foarte simplu și clar. In loc de răspuns, se fac semne insinuante: mișcarea capului, făcutul cu ochiul :

— Binevoiți să vedeți că...

...— „Lui Lev Tolstoi îi venea ușor să facă literatură“...

— Și de ce anume, îi venea ușor ?

— Fiindcă, era proprietar, avea Iasnaia Poliana și o casă la Moscova, dispunea de bani, de confort, etc.“...

Iată o dezlegare „revoluționară“ a „problemei psihologismului“!...

Tolstoi și „Vasilache“

Pe vremuri, la Moscova, în zilele de sărbători, oricine putea să întâlnească pe „Câmpul Fetelor”, pe Lev Nicolaevici Tolstoi.

Il plăceau reprezentațiile primitive. Se uita atent cu ochii lui albaștri, adânci, — a nu știu câta oară — la tragicomedia lui „Petrușca” (Vasilache), la poznele, certele și bătăile acestui personaj simbolic arțăgos.

Tot acolo, copiii din Moscova, din Rusia întreagă, ascultau, alături de Tolstoi, șivoiurile sfredelitoare ale vocii prefăcute, unice și păsărești atribuite de popor păpușii naționale.

Un admirator al lui Wagner

Amărît, refugiat la Lucerna, Wagner nu-și pierduse admirația câtorva credincioși. Unul dintr'înșii, creind în Germania o stare de spirit favorabilă muzicii wagneriane, l-a ajutat mai târziu să ridice la Bayreuth „templul” la care visase atât de mult. Acest admirator se numește Emile Heckel, și n'are nici-o legătură cu naturalistul Heckel.

Emile Heckel era un mic negustor din Mannheim. Nu era un artist. Avea un magazin de piane. La început plin de prejudecăți, asemenea contemporanilor, împotriva creatorului muzicii noui, încet-încet a fost preschimbat de „spiritul de grație”, într'un înflăcărat admirator, a intrat în contact cu maestrul și a alcătuit întâia asociație regională care a vărsat fonduri pentru construcția unui teatru fără pereche, destinat reprezentării operelor lui Wagner. Apoi a devenit pivotul organizației dela Bayreuth. Și după ce templul o fost ridicat, iar maestrul a murit la Veneția, în 1883, în palatul Vendramin, Emile Heckel s'a retras în umbră.

Activitatea lui e remarcabilă și Wagner i-a scris adeseori, mulțumindu-i (e drept cu multă teamă de a nu fi compromis de atâta admirație) pentru tot zelul lui.

La unele dintre conferințele și concertele anunțate trebuia să ia parte și maestrul. Iată ce-i scrie lui Heckel:

„E adevărat că zvonul făgăduelii date pentru Mannhein a provocat aceiași dorință la amicii mei vienezi, să iau parte, personal, și desigur că nu puteam arăta mai puțină bună-voință Vienei decât Mannheimului. Mi-e teamă acum ca toate celelalte asociații să n'aibă aceleași pretenții... Ar însemna să-mi sleesc forțele înainte de vreme”.

Emile Heckel a avut însă multă răbdare și multă dibăcie.

Spre sfârșitul vieței, Wagner voia să-și prezinte opera ca monumentul simbolic al „artei germane”, în imperiul german neconstituit. In tinerețe, pe vremea regelui Bavariei, Nebunul și Artistul, Wagner avusese o concepție de artă mai largă, mai umană... — *A.*

Psihanaliza și cocaina

Se pare că tot doctorului Freud se datorește și punerea în valoare a cocainei, care a devenit însă un viciu.

Acum trei sferturi de veac, puterea analgesică a cocainei e cunoscută de un mic număr de inițiați, care nu se folosesc deloc de ea, nici în bine nici în rău. Descoperirea, de-altfel, ca atâtea altele, se datora întâmplării.

Doctorul austriac Albert Niemann, unul dintre cei mai buni elevi ai marelui chimist Woehler, fusese însărcinat să analizeze frunzele unui copac originar din Peru și care se numea *coca*. Niemann a izbutit să extragă din acele frunze un alcaloid nou, în formă de praf cristalin și alb pe care l'a numit firește, „cocaină“. Printre ciudatele proprietăți ale acestui praf, a observat și următoarea: cocaina, pusă pe limbă, provoacă numaidecât un fel de narcoză. Limba e amorțită și nu mai simte nimic. Există deci posibilitatea de a face o parte a corpului refractară la durere. Era o descoperire extraordinar de prețioasă. Nimeni, totuși, n'a dat însemnătate fenomenului.

Toate acestea se petreceau prin anul 1858. Până în 1884, adică timp de 25 de ani nu s'a mai pomenit de cocaină.

Un student vienez, având o inflamație la degetul cel mare al unui picior, a fost supus operației. Pe cicatrice s'a format un nevrom, complicație foarte dureroasă, atât de dureroasă încât pacientul ne mai știind ce să facă, a făcut uz de morfină, spre părerea de rău a doctorului său — doctorul Freud ! Acestuia i-a venit în minte să înlocuiască morfina cu alt analgesic, socotit mai puțin periculos și a recurs la acel alcaloid uitat, extras din frunza de coca. I-a fost, dealtfel, foarte greu să găsească vre-o câteva grame măcar. Cine ar fi putut prevedea că în curând cocaina va cuceri toată suprafața pământului ? Cauza anesteziei prin cocaină era virtual câștigată.

Preocupat de alte probleme, dr. Freud n'a continuat experiențele și a predat studiul cocainei la doi confrați vienezi, un oculist dr. Koller și un laringologist, dr. Jellinek. Rezultatele au fost atât de probante încât mulțumită intervenției celebrului Billroth și a lui Paul Reclus, cocaina a fost unanim adoptată în chirurgie nu numai pentru anestesia locală, dar și sub formă de injecții intra-rachidiene, pentru anestesia generală. Azi dentiștii și oftalmologii cu greu s'ar putea lipsi de ea.

S'au făcut experiențe cu succedanee ceva mai maniabile. Nu s'a găsit unul a cărui putere analgesică să fie echivalentă și astfel cocaina a rămas fără concurență și în afară de orice comparație.

Din nefericire, cocaina a devenit un viciu. Posibilitatea de a obține instantaneu în chip atât de simplu, înlăturarea durerii, a ispitit numeroase caractere slabe. Astfel a luat naștere acest viciu social, pe care nu l-a putut stârpi supravegherea cea mai riguroasă.

Dr. Freud a avut darul și norocul să dea lumii două instrumente la fel de folositoare și la fel de periculoase : psihanaliza și cocaina. — *A.*

Gabriel d' Annunzio despre genialitate

Fiind interviewat, acum câteva zile, în chestia genialității, celebrul scriitor italian Gabriel d'Annunzio a răspuns astfel :

— La baza genialității se află desigur ceva patologic. Toți oamenii geniali sunt spiritualizați de o adiere divină.

Dar nu întotdeauna genialitatea înseamnă inteligență.

In Italia, cunosc numai doi oameni celebri, la care genialitatea se contopește admirabil cu inteligența. Unul e Lionardo da Vinci, pictor, sculptor, arhitect, filosof și matematician...

— Iar celălalt ? — întrebă, timid, jurnalistul.

Insă d'Annunzio, în loc de răspuns, se uită numai la nefericitul jurnalist, cu un dispreț suveran.

Lipsa de tact din partea gazetarului l-a ofensat, evident.

Ah, acești „interview-eri“, care, stând lângă un d'Annunzio, mai îndrăznesc să-l întrebe care este cel de-al doilea geniu al Italiei !...

Mussolini romancier

Pe piața cărților din New-York s'a anunțat apariția unei noutăți senzaționale de librărie : romanul lui Mussolini intitulat „Amanta Cardinalului“.

Subiectul : legătura amoroasă a cardinalului Trent cu Claudia Particella.

Acțiunea se petrece în secolul al XVII-lea.

In 1908 romanul acesta s'a publicat în ziarul socialist italian „Popolo“.

E greu de înțeles de ce a ținut Mussolini să-și reediteze acum această carte veche și anti-clericală...

Mary Pickford s'a tuns

Mary Pickford și-a tuns frumoasele-i plete, atât de bine cunoscute amatorilor cinematografului. Această noutate a produs în Statele Unite o mare impresie. O armată întreagă de reporteri au așteptat-o pe Mary Pickford la gară când ea a sosit la Chicago împreună cu bărbatul ei, Douglas Fairbanks.

Fiind intervievată, „steaua” din Hollywood a spus:

— Mi-am tuns părul, însă mi-l păstrez pentru orice eventualitate. Deocamdată nu vreau să mai semăn cu o fetiță. Am vrut să semăn a băiat.. .

Mărunte

— A apărut *„Regulamentul biroului de populație”* din 1 Aprilie 1921 cu modificările din 1923, urmate de formularele oficiale, ordinele, circulările și instrucțiile ministeriale — cum și de notele explicative și de aplicațiune practică, întocmite de d. Aurel G. Nicolau, șef al Biuroului Populației Iași, prețul 45 lei.

Exemplarele se găsesc de vânzare la autor și la librăriile „Socec” și „Viața Românească” din Iași.

A apărut *„Studii și critice”* III de *Carol Drimer* cu următorul sumar: *Tolstoi, judaismul și Evreii,* Chanuca, Poetul Adrian Verea, omul și opera, Prof. Dr. Lazarus, Dr. A. Flachs, O cronologie evreească, Dr. H. Solomovici, Dr. Șef-rabin I. Niemerower, Schor.

— A apărut „Istoria Veche” pentru clasa I secundară (băieți și fete) de D. D. Patrașcanu, Tip. „Cultura Românească”, Prețul 80 lei.

Din Hollywood vine știrea că celebrul regisor Griffit a angajat pentru rolul principal, într'un film nou și grandios, pe artista Molly O'Day, care e foarte frumoasă, tânără, dar... grea: cântărește 70 kgr. Acum câțiva ani. Molly a fost o mare speranță a artei cinematografice. Cariera ei strălucită s'a întrerupt, însă, în curând, fiindcă Molly începuse să se îngrașe. Nici un regisor n'a mai vrut atunci să-i dea vre-un rol.

De curând, Molly a solicitat un angajament. Dar regisorii i-au pus o condiție: să slăbească cu cel puțin 12 kgr.

Molly începu să slăbească. A reușit să piardă 4 kgr., când o telegramă dela Griffit îi comunică următoarele :

— Incetați slăbirea. Mai măriți-vă puțin greutatea și veniți imediat.

Molly O'Day sosi la Hollywood și auzi din gura lui Griffit că moda femeilor slabe a trecut; el caută, deci, pentru rolurile principale, femei „grăsuțe“. Contractul fu iscălit și regisorul începu să filmeze noua lui piesă cu Molly.

— In editura sindicatului scriitorilor din Leningrad va apărea în curând al doilea volum de memorii al lui Alexandru Blok (autorul „Scyților”, al „Celor 12”, etc.) dela 25 Mai 1917 până la 8 Iulie 1921.

Prima parte a volumului cuprinde toată activitatea lui Blok la „Comisiunea secretă de anchetă” instituită de Guvernul Provizoriu Revoluționar din 1917 (Lwow-Kerenschi). Aci vor fi reproduse interogatoriile luate de Comisiunea secretă — demnitarilor țarismului răsturnat.

KALMAN
Incălțăminte elegantă și solidă
SCHUL
SMÂRDAN 43

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile și Binale
Execută ireproșabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Șerban Vodă 159, București

Inaintea jubileului lui Tolstoi în Rusia

— E bine că l'ați construit așa, în cămașă-„Tolstovcă” ; dar parcă se îmbracă lumea astfel la noi înainte de războì și de revoluție ?

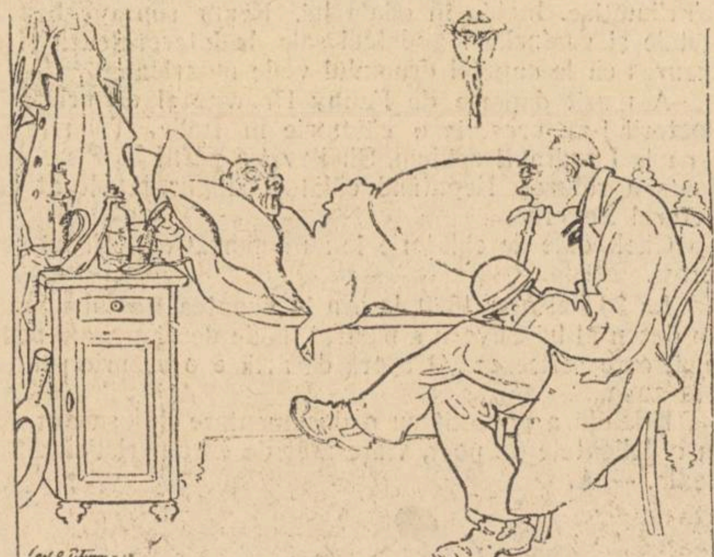
Tatăl îngrijorat

— Așa-dar, vrei să te însori cu Elena ? Dar ești oare în stare să-i asiguri, în caz de divorț, pensiunea alimentară cu care e obișnuită ?

(Judge)

Reducere

— Mie, doctore, trebue să-mi faci o reducere, căci am răspândit tifosul în tot cartierul...

Reclamă inutilă

— Dați-mi voe, domnule, să vă recomand lamele acestea. Sunt o adevărată revoluție în arta rasului.

— Știu ! O revoluție sângeroasă !

TIP. „ADEVERUL” S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 406

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 16 Septembrie 1928

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Un om al veacului său: Montaigne

Când eram în liceu și învățam în manualul de literatură franceză al lui Doumic, pe Montaigne, nu m'aș fi gândit niciodată că autorul „Essais"-urilor a fost un om vesel, un plăcut gentilom și un perfect om de curte. Mi-l închipuiam pe acest filosof și pedagog ca pe un pedant sec și rece. Nu mi l'aș fi imaginat de loc în lumina caldă și înveselitoare a biografiei lui André Lamandé. Michel, fiul lui Pierre Eyquem, seigneur de Montaigne, se născu în anul 1533 în Perigord, în castelul dela Montravel. Era în luna Februarie în clipa, cum ne spune biograful. când „în Perigord, vierii, tăietorii de lemne, morarii, contrabandiștii de vânat și cărbunarii se nutreau cu usturoi, își beau vinul fără s'atingă cu buzele paharul și-și mâncau supa lor specială. Vântul sufla dinspre nord, era frig și oaspeții castelului se grăbeau care mai de care să intre înăuntru, ca să se încălzească în locașul primitor unde tatăl lui Montaigne își ospăta musafirii ca un adevărat senior gascon". După mai multe zile de recepții și petreceri, Pierre Eyquem chemă pe Horstanus „un german zaharisit în latină, în greacă, în medicină și'n alte vreo douăzeci de științe" și acesta luând în brațe pe copil, îl duse într'un sat mai depărtat, la femeia unui paznic, care trebuia să-i servească drept doică. Așa dorise bătrânul Montaigne, ca fiul său să fie crescut în cumpătarea și asprimea țărănească. Astfel se puteau combate, cu succes, în sângele copilului ascendentele străine. Mama lui, Antoinette de Louppes nu avea în ea câteva picături de sânge din alte vremuri? Micul Michel trăi deci ca un adevărat țăran, se bucura, se întrista cu poporul din jurul său, deprinzându-se să cunoască sufletul acestor oameni simpli pe care cei mai mulți nobili din vremea aceia îi tratau ca pe niște vite. Reîntors la castelul părintesc, copilul e deja măricel și primește aci o creștere foarte blândă și absolut liberă. I se îngădue totul și el e foarte mulțumit de aceste clipe, petrecute acasă, pe care nu le va uita niciodată. Mai târziu, va părăsi căminul părintesc spre a urma la Bordeaux în colegiul Guyennei, care începuse să capete o însemnătate mare pe-atunci.

Profesori vestiți, ca scoțianul Buchanan, portughezul de Gouvea, și alții, vor iniția pe tânărul Montaigne în tainele humanismului, care începuse, în acest secol al XVI-lea să strălucească în toată splendoarea-i. Limba greacă și în special cea latină, vor fi studiile de predilecție ale lui Montaigne, care din cea mai fragedă vârstă va cunoaște pe de rost toate capodoperile geniului latin. După dizolvarea colegiului Guyennei, unde Montaigne va gusta toate plăcerile vieței de școlar liber și fără constrângere, vestitul humanist Muret va desăvârși studiile clasice ale tânărului elev. Muret va fi nu numai un bun dascăl pentru Montaigne, dar și un adevărat prieten și povățuitor pentru primii lui pași în viață. După câțiva ani, Montaigne va urma școala superioară din Bordeaux, care se stabilise în edificiul fostului colegiu al Guyennei. Aci, conform dorințelor tatălui său, a urmat dreptul, dedicându-se funcției de magistrat. Am insistat mai mult asupra educației și învățăturei primite de acest mare scriitor, pentrucă tocmai acestea au contribuit foarte mult ca să-l facă să fie ceeace a fost mai târziu. Ca magistrat la Bordeaux, tânărul Montaigne nu va duce de loc viața gravă și austeră a colegilor lui. Femeile din Bordeaux erau vestite prin frumusețea și frivolitatea lor. Mai ales soția unui coleg va aprinde în junele nostru magistrat o flacără puternică, pe care numai castitatea femeii și amenințările soțului gelos o vor putea potoli. Viața lui libertină și ușuratecă nu-l împiedică totuși de a fi un magistrat integru și cu vederi înaintate. Montaigne nu odată va râde de chinezăriile colegilor lui. Când un condamnat la moarte face proba că a fost osândit pe nedrept, colegii lui Montaigne, deși sunt convinși că au greșit nu vor totuși să repare această greșală. „Justiția este infailibilă, zic ei. Cel puțin așa trebue să creadă poporul". Cu toate stăruințele lui Montaigne, condamnatul rămâne condamnat, pentru a nu știrbi prestigiul justiției. Montaigne e desgustat din ce în ce mai mult de cariera pe care o ocupă. E desgustat și de dragostile lui. Un fel de mândrie pe care a avut-o totdeauna, îi gonește pentru câtăva vreme deziluziile amorului. „Femeile, zice el sunt zaharisite în vanitate. Suferința noastră le ușurează și trebue să fii nebun pentu a te da lor, legat de mâini și de picioare. In aceste conflicte între ambiție și amor, ambiția trebue să câștige și să stăpânească". Ceeace a contribuit mult la schimbarea caracterului lui Montaigne a fost prietenia lui cu filosoful și poetul La Boétie. Rar s'a văzut, în adevăr, o prietenie atât de strânsă. Când Montaigne o înalță până la idealul prieteniilor din antichitate, el nu exagerează de loc. La Boétie era un om desăvârșit. Pe cât era de urât la chip, pe atât era de frumos la suflet. Humanist, poet, filosof, iubit de un Scaliger, adorat de un Ronsard și de pleiada lui, La Boétie are o influență covârșitoare asupra lui Montaigne. Ea va dura până la moartea prietenului, care va rămâne cel mai trist eveniment din viața lui Montaigne. In Iunie 1559 Montaigne, intrând în Paris „va vedea poporul acestui oraș, bând vin roșu din fântânile publice și extaziindu-se în fața curței lui Enric al II-lea, care, în sunetele răsunătoare ale trompetelor se ducea să asiste la ultimul turnir, unde se frângeau lăncile pentru prăznuirea păcei de la Cateau-Cambrésis și a unui fericit eveniment din familia regală. Montaigne va asista la toate petrecerile, bucuriile și intristările curții. Va asista la moartea lui Enric al II-lea, va vedea personagii mari de curte prăvălindu-se în disgrație, pentru a face loc altora, va trage multe învățăminte pentru viitoarele lui „Essais"-uri, dar va căpăta și o mare doză de desgust și de pesimism. Acestea vor crește și mai mult la moartea prietenului său La Boétie. Scena acestei morți pe care a precedat-o o agonie lungă și chinuitoare, dar plină în acelaș timp de clipe de rară înălțime sufletească, a sguduit adânc pe Montaigne. Urmând sfatul prietenului mort și pe al tatălui său, Montaigne se căsătorește. In „Iubita lui, Françoise", el găsește aproape întrupat idealul femeii visate. Françoise e blândă, devotată și va purta toată grija castelului părintesc al bărbatului său. In adevăr, desgustat de curte, desgustat de magistratură, Montaigne va trăi câtva timp retras, gustând plăcerile sănătoase ale unui senior dela țară, ospătându-se bine, dormind liniștit și savurând clipe de adevărată mulțumire în biblioteca pe care și-o alcătuise și unde începe elaborarea „Essais"-urilor sale. Le scrie încet, tihnit și pe îndelete, fără ca valurile războiului religios, care clocoteau și mugeau în juru-i, să-l atingă sau să-l turbure. Bun catolic dar totdeodată spirit tolerant și deschis, Montaige înclină și spre reformă fără a se afilia ei. Cu toată viața-i liniștită de la țară, Montaigne va fi îmbiat să mai vadă încă odată Luvru din Paris, cu intrigile și crimele lui. Va cunoaște de aproape pe Caterina de Medicis, pe Carol al IX-lea și pe slabul și coruptul Enric al III-lea. Bearnezul va fi unul din prietenii lui. In Enric al IV-lea, Montaigne va vedea nu numai pe viitorul suveran capabil al Franței dar și pe omul cu care avea multe afinități sufletești. Vesel, vioi, bun de gură, șeful protestanților francezi, va fi, o clipă, oaspetele lui Montaigne și'n tot timpul, amicul lui cel bun. O parte din Essais-uri apăruseră dar Montaigne simte că n'au avut succesul pe care îl sperase el, ceeace nu-l descurajează. Cu perspicacitatea ascuțită a geniului, parcă vede succesul lor în viitor. Reîntors la castelul său, din sgomotul Parisului, liniștea dela țară nu-l mai poate împăca. Vioiul și veselul gascon nu mai poate găsi în bagajul lui de filosofie și de clasicism, mulțumirea sufletească. Cu atât mai mult, cu cât o piatră la bășică începuse să-l chinuiască și trupește. De aci înainte, două preocupări de seamă va avea mereu: supravegherea pietrei și continuarea elaborărei Essais-urilor. Are satisfacția de a-și vedea opera publicată complet, însă e nemulțumit. Ii trebuia ceva nou, ceva nemaivăzut, fiindcă vioiciunea și dorul de viață nu-l părăsiseră, cu toată boala. Călătoria la Plombières, unde se duce pentru curarisirea boalei, e o adevărată sărbătoare pentru el. Călătoria aceasta ia însă extensiuni fantastice. Montaigne se trezește vizitând Elveția, Germania și în urmă Italia. Sunt clipele cele mai frumoase din viața lui. Mese bogate, în societatea unor oameni plăcuți și spirituali, peisage care se schimbau la fiecare ceas, chinurile boalei care-l mai părăsiseră, toate acestea îl umplu de mulțumire și-i dau speranțe noi. Satisfacția aceasta însă încetează, când se întoarce în Franța și e silit să devie primarul orașului Bordeaux. Iși îndeplinește sarcina cu demnitate și pricepere, se arată un abil om politic și reușește să-și strecoare nevătămat orașul său iubit din pericolele cu care-l amenința războiul civil, acuma în toiu. Retras în urmă iarăși la castelul său, Montaigne începe să fie chinuit din ce în ce mai mult de boală și de singurătate. Ca o ultimă rază de soare cald, în iarna vieței lui, îl străbate iubirea Mariei de Gournay, o tânără fată care se îndrăgostește de el, citindu-i Essais-urile. Bătrânul Montaigne care simțea umbra morței apropiindu-se, mai are câteva clipe de fericire, încălzindu-se la această dragoste primăvăratică. Are și satisfacții politice, dacă le putem zice așa. Enric al IV-lea, prietenul său iubit, merge din victorie în victorie și Montaigne are plăcerea de a-i refuza, din cauza sănătăței, invitarea ce-i face viitorul rege al Franței, de a veni la curte-i și de a-i fi consilierul intim. O ultimă călătorie la Paris, unde e arestat o zi de ligiștii ducelui de Guise, o reîntoarcere plăcută la castelul său, după ce revăzuse pe Maria de Gournay... și moartea, care-l urmărea de aproape, îl ajunge înfine. Pe lângă piatra care-l chinuia din ce în ce mai mult, o afecțiune a gâtului îl pune la pat. Soției sale, care îi propunea să aducă un doctor, bolnavul îi răspunde: „La ce bun? Natura, mama noastră, știe ce-i trebue și ce se va alege de mine. Când are leac, îl aduce ea singură pentru vindecarea răului". In ziua de 13 Septembrie 1592 după ce a pus preotul să celebreze liturghia în fața prietenilor și a rudelor, pe când omul bisericii ridica mâinile spre cer„ Montaigne, încercând pentru ultima oară să se ridice „recade pentru totdeauna în eternitate". In juru-i răsunau plânsete și regrete înăbușite, pe când afară, sub soarele cald și sub sborul funigeilor, culegătorii de vii își purtau în cântece vesele panerele pline de struguri aurii și dulci. Cât de mult iubise Montaigne seva lor cea dătătoare de viață și de visuri blânde! Acum, sufletul lui neastâmpărat și vioiu, care nu găsise repaos nici în liniște, nici în sgomot, nici în studii și nici în călătorii, mergea să-și găsească deplină alinare în empireul unde l'aștepta de atâta vreme iubitu-i prieten, La Boétie.

I. M. MARINESCU

Leon Viorescu — Chip de fată

Sabin Popp — Studiu

A gemut Prutul

(Amintiri)

de SPIRIDON POPESCU

Abea trecuse săptămâna albă. Se vede că, anul acela, Paștele cădea târziu. Rândul șezătorilor, pentru mahalaua de sus, ajunsese la bunica. Mă ținusem grapă de mama și mă luase cu dânsa la furcă.

Acolo în casa bunicăi după mama, asculam poveștile, pe care bătrânele mahalalei de sus le torceau din caerile amintirilor vechi.

Se făcuse târziu în noapte. Stam încă lipit de mama, pe jumătate ațipit, cu ochii în nemișcare. Urmăream și înfloream în închipuire întâmplările minunate ale povestirilor. Doar bătăile repezi de inimă — când s'arăta, fără de veste, Smeul cel năprasnic și ținea calea lui Făt-frumos; ori răsuflarea tăiată — cât ținea lupta lor scurtă — mă împiedicau să trec în lumea celor duși.

Și tocmai când Făt-frumos își ștergea paloșul de sângele negru al balaurului uriaș, iar sufletul meu își luase sbor de rândunică, iacă intră pe ușă moș Vasile Enoaie.

Arătarea aceasta, cu totul neașteptată, a lui Vasile Enoaie a cam umplut furca de o tăcere mohorâtă și de o nedumerire fără răbdare.

După urarea de spor la lucru, bunica îi face loc și-l poftește pe laviță ca să-și odihnească piciorul beteag, care îl silește să șoltăcăiască rău din partea dreaptă.

— Știi una, Catrino?! — face Marghioala lui Vidroiu, în șoaptă apăsată la ureche. Are el ceva, șchiopul dracului, de vine la o vreme ca asta, ca un huhurez!

Și, biata Marghioala avea dreptate. Decusară, de cum a intrat la furcă, s'a tot uitat ba la ușă, ba la fereastră, doar-doar s'ar ivi și Culiță al ei, cum s'au ițiit mereu drăguții cu credință ai celorlalte fete din furcă. Ba chiar îi și sărise inima de bucurie, când auzi clanța ușei... și când colo, cum se deschide ușa... parcă i-ar fi turnat o cofă de apă rece pe inimă!... în loc să intre Culiță, hop Vasile Enoaie!

— Și, ia te uită, ce cătrănit îi la căutătura lui — răspunde Catrina, tot în șoaptă. Doamne ferește! mai știi ce tăinuește el în inima lui?

Femeile și celelalte fete, pe nebăgate de samă, se chiamă cu cotul și-și arată îngrijorări ascunse.

— Ei, cumătre Vasile! — rupse tăcerea bunica, strigând cam tare, pe deoparte pentru depărtarea la care se găsea Enoaie așezat, iar pe de altă parte ca să îndemne furca să iasă din muțenia în care intrase. Ce mai robotești și cum o mai duci cu singurătatea dumitale? Nu-ți țiue urechile stând acolo, în cucurigul depe malul Prutului, ca un cuc?

— Iaca mă bălăbănesc cu bătrânețele, cumătrică! — spune el mai mult așa, ca să-și pregătească prilej potrivit să intre în vorba pentru care venise și care îi apăsa greu pe inimă. Stric și eu lemne toată ziua; fac și eu acolo un lucru, or altul, ca să-mi iasă de cheltuială; iar uneori zăbăvesc cu ghibăceala până noaptea târziu.

Mie, cum stam deslipit de mama și încordat, ca să nu scap nici o vorbă din cele ce simțeam că au să urmeze, îmi venea să strig în gura mare: „Nu-i adevărat, moș Vasile, ce spui matale, că strici lemnele! N'ai făcut matale cicăricul nostru, care deapănă sculurile de bumbac și de lână, cât ai scuip în palmă de iute? Acum nu mai ai nevoe să faci scurtă subsuoară trântind cu mâna în mănunchiul fusului de letcă, până să faci câteva țevii de țesut!!" Dar am amânat afrontul meu, de teamă să nu mă spue mama tatei că iar m'am amestecat în vorba bătrânilor și iar am spus prostii. In gândul meu însă, eu tot i-am țipat, cât am putut, vorbele de mai sus întocmai!

— Sara asta — urmează Vasile Enoae cu amărăciune în glas și cătând, de rândul acesta, la toată adunarea — m'am culcat de vreme; dar nu mi-a ticnit somnul!

Și începe să-și deschee dela gât bumbii cămașei — parcă s'ar înăduși, de ceia ce are în gând să spue — apoi să-și dea căciula mai pe sprinceana stângă, ca să-și găsească vorbele potrivite cu care să înceapă...

— Ci spune odată! — strigă bunica, plină de nerăbdare pentru prea lunga pregătire a lui Enoaie.

— Apoi iaca spun! — zice el — că de asta am venit! Am simțit, așa prin somn, ca un fel de vuet înădușit. Părea că vine din adâncimile pământului, ca și cum ar fi fost o întocmire pentru cutremur. Am sărit ars din pat; am bâjbâit cociorva prin întuneric; am găsit-o, unde o pusesem eu, răzămată de laviță și am dat busna afară. Cânta cucoșul întâi. Dar vezi că nici cucoșul nu cânta cum i-i rânduit de Dumnezeu Sfântul să cânte. Incepea cucoșește și apoi sfârșea cu cârâit de găină. I se îneca în gât cântarea și nici cârâitul nu-l scotea la capăt ca lumea. După ce a contenit cucoșul să facă de par'că era găină, unde s'a pus Brezoiu al meu, măi tată, să urle, de ți se încrețea carnea pe tine, nu altăceva! Am svârlit cu cârja într'însul și numai Dumnezeu și Sfânta Lună m'au povățuit încotro s'apuc ca să dau peste dânsa. După aceia s'a astmăpărat și turba de Brezoiu. Mi-am ascuțit apoi urechile, ca să mă lămuresc. Imi dase mie prin gând, dar vream să știu cu tot dinadinsul ce putea să fie. Ce-am priceput eu după aceia... nu-i a bine — adaugă el, scărpinându-se după ceafă. A gemut Prutul!...

La auzul unei asemenea vești, toată furca a încremenit de groază mută. Multe fuse scăpate dintre degete împietrite, se învârteau pe jos în neștire; iar veselia de până atunci, hrănită mai ales de snoavele babei Floarea, s'a schimbat în mâhnire fără nume.

Mama a aruncat cât colo furca și a început să mă sgâlțîe cu amândouă mâinele de umeri, cum rămăsesem eu cu gura căscată ca să prind mai ușor toată primejdia îngrozitoarei cobiri a lui Vasile Enoae.

— Auzitu-m'ai tu, Spiricuță, dragul mamei?! — îmi spune ea la ureche, cu voce țipată, cași când m'ar fi văzut pe malul volburei celei mari, pe care o face Prutul în dreptul satului nostru, gata să sar cu capul în jos — atâta ți-a fost, la vară cu scăldatul în Prut!

— M'am uitat — urmează Enoaie — din bătătura casei, în lumina lunei pline de afară, tot lungul apei. Și, minunea Maicei Domnului pentru noi păcătoșii, mi s'a părut că văd mai limpede decât în lumina sfântului Soare. Am văzut până mai sus de târgul Fălciului, două poște și jumătate, la miazănoapte, în su-

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE · SUFRAGERII · SALOANE · BIROURI · GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZIȚIE DIN ȚARĂ
TELEFON 362/47 · 33 CAROL · „MOBILA" · 33 CAROL · (PIAȚA DE FLORI)
EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
MOBILE CURBATE · DORMEZE · OGLINZI · LĂMPI ELECTRICE · LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIȚII IN TOATĂ ȚARA

sul apei. Am văzut și gura Prutului, alte patru poște și jumătate la miazăzi, în josul apei. Și-acum, ascultați — face Enoaie sculându-se în capul oaselor, ajutat de cârjă, ca să-i vină mai îndemână s'arate cu mâna cum șerpuește apa Prutului pe șesul lui — precum fuge balaurul, când simte măciuc peaproape, așa s'a întins mugetul apei, dela isvorul Prutului, de dincolo d Fălciu, de unde o fi și până la Dunărea. Iar ghiața, cât îi ea de groasă, ca până la brâu, a plesnit în toate încheeturile. Din crăpăturile de un cot, au țâșnit nourași albi, parcă-s de bumbac deslânat la dreabă, gata pentru umplutul plapomelor. Apa gâlgâe de desubt și-i semn că în primăvara asta o să avem ape mânioase. Mâine, de o fi să fie moină cu soare, cum a fost azi și cum a fost eri, au să pornească sloii la vale.

— Așa a mai fost acum treizeci de ani — urmează tot el, după un oftat adânc.

Și atunci a mugit Prutul tot așa de tare. Și atunci a cerut el carne de om. Atunci s'au înecat fata lui cuscru Toader și a lui Pușcă—fete mari, de prins în horă. Tot atunci—ptiu! ducă-se pe pustiu ceasul cel rău! — m'au prins dinții dela roata morei, de mi-am rupt piciorul. Ei, dar vezi, voi cele tinere, n'ați apucat morile din Prut, unde am fost eu atâta vreme morar. A mai gemut el de multe ori, deatunci încoace, în preajma desghețului, dar, ca atunci și ca acum, n'a mai vestit atâta prăpăd. Să știți că el îi flămând și de carne de om vrâstnic; când cere numai copii, abea de i se cunoaște gemutul... ca al unui vânt înădușit de o pădure. Și iacă așa!... că eu, după ce mi s'a speriat somnul, am văzut lumină la fereastra de-aici și-am zis așa: „eu tot n'o să mai pot dormi, cu gândul la cele simțite de mine în noaptea asta; măcar o bucățică de noapte de-ar mai sta furca, să cheamă că mă mai iau și se mai potolesc cele pustietăți, care mi-au năpădit sufletul!" Și-am pornit încoace — sfârșește Vasile Enoaie, șergându-și fruntea de sudoare.

Părea că n'o să mai fie inimă de tors în sara aceia. Toată furca se sculase în picioare și se pregătea să plece. Și chiar ar fi și pornit-o, de nu s'ar fi amestecat în vorbă și baba Chiosoaia.

— Ia'n auziți voi, fă nătângelor! — face ea, legându-și caerul mai sus și așezându-se pe muncă, parc'ar fi venit chiar atunci deacasă. Dece v'ați spăimântat până 'ntr'atâta, cași cum ați fi auzit acum întâiașidată că geme Prutul în toată primăvara! Ia așezați-vă la loc — îi mult încă până în ziuă — că eu vrau să mai aflu câte ceva și-ți afla și voi dela badea Vasile.

— Apoi că de asta așa-i! — s'amestecă Enoae din nou în vorbă, bucuros să nu se râdice așa de grabă șezătoarea. Intâi și 'ntâi, la noi în Rogojeni...

Cum aude adunarea că-i vorba de satul nostru, deși c'un gând de ducă și cu altul de stat, prinde din nou câte o bucățică din locurile avute...

— La noi în Rogojeni — spune Enoae — dela o bucată de vreme încoace, tot ce-i dela șapte ani în sus, parte bărbătească și parte femeiască, înoată ca postărnacul și nici cu un firișor mai puțintel. Ei... cine ar spune c'a văzut vreodată un postărnac înecat... zău, că din toată sărăcia mea, aș scoate și i-aș da un galben! Eu nu zic de cine știe ce întâmplare năprasnică. De-o pildă unul, ferească Dumnezeu, apucat de duhuri necurate, s'aruncă drept în volbura cea mare și se îneacă. Până acum Sfântul ne-a ferit satul de asemenea întâmplări. Cât îi vorba de mărunțișul de subt șapte ani, s'o mai scălda și cu purceii în pârâul Horincei, ori într'al Oarbei, că n'or fi ei mai breji de cum am fost cu toții, când am fost de sama lor. Bălăcitul în pârâu i-or învăța înotul, cum ne-am învățat și noi și n'ăți mai avea grija primejdiei, când vor veni la Prut.

Vorbele din urmă, auzite tocmai din gura lui Enoaie a ușurat răsuflarea furcei. Munca s'a așezat de iznoavă cu temeiu.

— Iacă ce vreau eu să te mai întreb, bade Vasile — începu apoi baba Chiosoaie. Pe mine mă bate de multă vreme un gând; mă tot țineam să te întreb și nu mi-a venit îndemână până acum. Nu știu cum, dar par'că mă siiam.. Iacă, te întreb acum: dumitale, la vârsta la care ți-a îngăduit Cel de sus să te găsești, tot îți mai dă inima brânci și tot mai ai în gând că și la vară să ții calea înecaților, care vin plută pe Prut?!

Intrebarea aceasta a vârât din nou în speriați pe cele mai slabe de înger. Unele ar fi avut dorința, cum am simțit eu, să-i ție babei să se ducă pe pustiu cu asemenea întrebări. Aveau însă teamă de dânsa. Cine știe cum i se năzare? Și, de frica vrăjitoriilor ei — că închega și apa — au tăcut chitic. Altele începuse chiar să mormăe câte nu știu ce, dar țistuitul bunicăi, care dorea să audă ce spune cumătru-seu Vasile din partea prinderei înecaților, le-au adus și pe dânsele la o tăcere încruntată.

— Apoi, iacă tocmai la asta m'am și dus cu gândul, de cum m'am încredințat c'a gemut pustia de apă atât de tare — face Enoae, cătând cu privirea în chip nehotărât, dar întoarsă numai asupra lui însuși, cașicum ar fi fost singur. De mine are să fie mai greu: una că-s mai bătrân c'un an decât vara trecută și am putere mai puțină; alta... că eu nu sunt slobod ca voi...

— Doamne, bade Vasile! — iscodește apoi baba Chiosoaie. De multe ori stau așa și mă minunez când mă gândesc... tare om ai mai fost să fii, la firea dumitale! Că și eu, în viața mea, am trecut prin multe (la auzul acestei mărturisiri, toată furca și-a dat cu cotul, ori și-a clipit din ochi cu înțeles și toate gândurile s'au dus la vrăjitoriile babei), am învățat și mai multe și nici nu-s cea slabă de îngeri până pe-acolo; dar vezi că dumneata treci dincolo de toată îndrăzneala . Că doar nu-i vorba de un mort, cum îi lăsat de Dumnezeu să fie mortul — un om, ca toți oamenii, apucat de un somn greu — ci-i vorba de grozăvia cea mai de nevăzut pe pământ... cap, gât, trup, mâni, picioare, otova tot, fără deosebire, cât zece morți adevărați... (de această grozăvenie se temea furca să mai fie scormonită; iar baba Chiosoae, ca fiică a iadului ce era, înadins intra în amănunte). Cum ți-a venit, **intâiași dată,** s'ații calea înecatutului înot, să-l apuci apoi, dece l'ai fi putut apuca, să înoți numai cu o mână și cu piciorul teafăr, să-l priponești la mal, să-i faci groapa și să-l îngropi!?

La o întrebare ca asta, atât de firească din partea babei Chiosoia, fata lui Vsile Enoaie, din mohorâtă ce fusese până atunci, se luminează dintr'odată. Iși scoate căciula din cap, cum ar face când s'ar găsi în fața unei icoane și o aruncă la spate; tușește, ca să-și curățe glasul, cașicum ar avea de cântat predoslovia cea mare, apoi începe să povestească.

— Aici — spune el — a fost o mare taină la mijloc. Pe mine m'a întărit numai Maica Domnului! Și deaceia n'am avut frică nici întâiași dată, nici după acea, până în ziua de azi. Când a auzit furca despre ce poate să meargă vorba, dintr'odată s'au descrețit toate frunțile, au lăsat, fără să-și dea seamă, tot lucrul la o parte și s'au pregătit s'asculte din tot adâncul ființei lor omenești.

Multă vreme — urmează el mai încet — am ținut taina aceasta numai pentru mine și încă pentru doi inși. De aceia, am avut și mari greutăți din partea satului, care n'avea habar de taina noastră. V'aduceți aminte, mai acum patru ani, când cu săcita cea mare, c'a vrut satul să desgroape înecații și să-i arunce în Prut; c'ar fi spus nu știu care, precum că deaceia nu s'abat ploile pe locurile noastre! Eu m'am rugat atunci la Maica Domnului ca să întoarcă inimile oamenilor dela rătăcire și Ea m'a ascultat. Am ținut eu cât am ținut în mine această taină, până când, se vede că tot după îndemnul Maicei Domnului, mi-a dat prin gând și-am întrebat pe părintele la mărturisit. „Ar fi păcat, părințele — am întrebat eu — de-aș povesti oamenilor cum mi s'a arătat mie Născătoarea de Dumnezeu? — Nici un păcat, răspunde părintele. Că slava lui Dumnezeu trebue mărturisită depe vârful casei, cum spune la cartea sfântă".

Și — acum — urmează el mai tare, rădicând fruntea sus — am să vă arăt cum a fost toată întâmplarea, de-am ieșit înaintea înecatului celui dintâi. Știți că eu stau și cioplesc în poiată, cu poarta deschisă, pentru lumină, toată vara, de dimineață și până sara. Iarna robotesc în casă. Dela tăetorul meu, decâteori îmi arunc ochii pe ușă, mi se oprește privirea drept în apa Prutului. Intr'o zi, puneam niște cercuri de nuele la o cofă dogită. Am văzut că venea plută o mortăciune; iar pe partea de dinafara apei, prăznuia un cârd de ciori. Alte ciori, făcând rotocoale în sbor, se sfădeau cu cele de pe hoit că nu se satură mai iute, ca să le vie și lor rândul la praznic. „Trebue să fie un cal — gândesc eu — ori un alt dobitoc mare, aruncat pe apă, după ce i-au luat pielea." De unde să-mi treacă prin minte c'ar fi fost om înecat, cum am aflat peste puțin, dela niște copii, cari fugeau speriați dela scăldat. Și, nu știu cum, când am auzit eu una ca asta, par'că m'a zguduit un fior, din creștet și până în tălpi. Mai auzit-ați? Un om, chipul lui Dumnezeu, s'ajungă de ospăț ciorilor! — Cum am adormit mi s'a și arătat Maica Domnului în vis. (Aici, toată furca s'a îmbujorat de fericire și și-a plecat fiecare ochii la pământ). Am cunoscut-o, pentrucă era îmbrăcată drept ca pe icoana dela biserică și avea multă strălucire împrejurul feței. A venit la mine, iar eu mi-am acoperit ochii, de teamă să nu mi-i ardă focul, care izvora din lumina ochilor ei. Și mi-a grăit așa: „Am privit la tine cum te uitai la înecatul scobit de ciori. Eu am dat prin cap copiilor să vie și să-ți spue că era **om.** Am vrut numai să te încerc. Nu te-ai urnit din loc. Te-am înfiorat prin tot trupul și te-am lăsat în pace. Acuma am venit și-ți poruncesc. De azi înainte, cât vei fi în viață — am să rog pe Fiul și Stăpânul meu să-ți dea zile și putere multă — ai să ții calea la toți înecații, care vor trece plută în dreptul satului vostru — și ai să-i îngropi. Nu-i treaba ta să întrebi dece lege va fi unul, ori altul. Nu-i treaba ta să chemi preotul. Dreapta mea te va întări, iar blagoslovenia mea va fi o piedică pentru apropierea de tine a fricei. Așa să fie! — Amin!" — am răspuns eu, căzând în genunchi, trezindu-mă. M'am sculat, am aprins poponețul, m'am spălat, am aprnis candela întru cinstirea oaspetei, care putea să fie tot în casa mea, am îngenunchiat înaintea icoanelor și m'am juruit așa: „Maică Preacurată! Iartă-mi netrebnicia mea de până acum și-ți jur că n'oiu mai lăsa nici un înecat să treacă pe apă, fără ajutorul meu pentru îngropare."

Cum s'a făcut ziuă, m'am dus la cumnatul Vasile Lungu și l-am sculat din pat — că băuse târziu la crâșmă. După ce s'a îmbrăcat, l'am luat cu nepus în masă și ne-am dus drept la Ion Oiu, tovarășul lui nedespărțit de băutură.

— Iacă ce-i, măi fraților! — încep eu. Mi s'a arătat Maica Domnului în noaptea asta ! Când aud ei una ca asta, rămân amândoi cu gura căscată și încep să-și facă cruce. Și le spun și lor cum era Maica Domnului, cum m'a mustrat că n'am îngropat înecatul care trecea la vale eri, cum mi-a poruncit să îngrop pe toți înecații care vor trece în dreptul nostru. Le-am spus și lor toată minunea, deafirapăr. Ba — m'a erta Maica Domnului — le-am mai adăugat și dela mine. Le-am spus că Maica Domnului, la despărțire, mi-a grăit așa: „Tu ai să aduci înecații și ai să-i priponești; iar pentru făcutul groapei fiecăruia, cum și pentru scosul din apă cu frânghia și târâtul pe mal până la groapă, să te duci la cumnatul-tău Vasile Lungu și cu dânsul să te duci la Ion Oiu și să le spui la amândoi, porunca mea, că ei trebue să facă treaba cea grea, pe care tu, ca beteag ce ești de un picior, n'ai putea-o face singur. M'oiu ruga și pentru dânșii Fiului și Stăpânului meu să fie mai cu îndurare pentru păcatele beției lor." Le-am mai spus apoi că eu am dat încredințare Preacuratei, precum că ei amândoi, cumnatul Vasile și cu Ion Oiu, m'or ajuta, fără cârtire, să-mi îngrop înecații, iar pentru acest legământ al meu ș pentru dânșii, Ea mi-a dat din nou blagoslovenie.

Cumnatul Vasile și cu Ion Oiu s'au legat și ei cu jurământ față de Maica Precista, că dacă ei sunt niște bețivi ticăloși, apoi să facă și ei măcar o treabă ca asta și să nu mai poarte umbră zadarnică pe pământ. Acuma cred că sunteți lămuriți dece la toate îngropările de înecați, ne vedeți negreșit înjugați la treabă pe toți trei. Eu am grija străjuirei apei, dacă aduce pe dânsa ceva. Cum văd că vine un înecat alerg — cum pot și eu alerga — la crâșmă, unde îmi găsesc negreșit tovarășii; că ei, cum știți, n'au muncit niciodată în viața lor, decât doar când era vorbă să capete băutură pentru treabă: pentru dânșii robesc nevestele și copiii. Ii stârnesc. Jurământul și-l țin cu sfințenie. Lasă tot la pământ, chiar și ocaua, plină cu vin, ori măsura cu rachiu și pornesc după mine, să facem lucrul poruncit de Milostiva.

Știu dela neamurile înecaților, care află mai târziu de locul îngropărei și vin la fața locului să le facă cele rânduite de pravila bisericei — că cei mai mulți dintre primejduiții Prutului nu sunt din satele depe malul lui, ci din alte sate depărtate de dânsul, unde nu știe nimeni să înoate. Vin cu treburi pe lângă Prut, se dau să bea apă, ori s'adape vitele, ori intră în apă să se răcorească și dau în adâncături neștiute de ei, intră ori lunecă în hârtopile acoperite cu apă — vara nu-i străveziu Prutul ca iarna — și gata! — Ei, dar vezi că diavolul nu stă nici el cu mânele în sân!... am găsit înecați cu capul despicat, pe alții cu câte o piatră atârnată de gât... au fost adică mai întâi uciși pe uscat și apoi aruncați în apă, după ce au fost prădați.

Și iacă așa! — sfârșește Vasile Enoaie. A gemut Prutul? Nici o grijă la ai noștri, care știu să înoate ca postărnacul. Numai să nu s'apuce de prostii! Nu uitați că zodia anului acestuia este înecatul și că trebue să deschidem ochii în patru!

* * *

— A gemut și pârâul Hornicea, mamă? — întreb eu, când ne întorceam acasă, desnădăjduit că n'o să mai fie chip, nici pe furiș, de scăldat în Prut, pentrucă n'apucasem încă să învăț înotatul.

— Pârâul Horincei n'a gemut! — se grăbește mama să-mi răspundă, înviorată că'mi mut gândul dela scăldatul în Prut.

Mă pregăteam, după ușurarea sufletească adusă de răspunsul mamei, să mai aflu încă ceva... dar treceam tocmai prin dreptul bisericei. Acolo era o groapă, neastupată încă de tot, de unde se scosese pământul pentru vălătucii pereților, când s'a făcut biserica. Și groapa aceia era plină de strigoi, care aveau obiceiul să iasă chiar și după cântatul cucoșilor. Mama, firește, m'a înhățat de mână, cum mergeam ținându-mă de fusta ei alături și-am croit-o de fugă, amândoi cu ochii închiși, până ce am trecut de îngrăditura bisericei, de unde ieșiau morții și se vârau în groapa din afară. Ei, dar oricât ar fi de mare ploaia, tot n'are deaface cu potopul; iar gemutul Prutului, pentru sufletelul meu de-atunci, era chiar potopul și pace bună. Mă rog, eu mai auzisem și mai înainte că geme Prutul, dar luam vorba asta ca un fel de sperietoare, pentru copiii mici. Acuma însă se schimbase lucrul: mi se părea că auzisem chiar eu, cu urechile mele, când a gemut Prutul și văzusem chiar eu singur, odată cu Vasile Enoaie, când a crăpat ghiața din toate încheeturile ei și cum au isbucnit aburii de apă, albi, ca bumbacul deslânat — un fel de nourași albi, care ajunsese și pluteau până și deasupra drumului nostru. Nourașii aceștia mi-au înlocuit frica de strigoi.

Nădejdea dată de mama, cu pârâul Horincei, se vede că nu-mi înădușise cu totul durerea pentru scăldatul în Prut. Ce înțăles mai putea să aibă pentru mine viața, dacă, vara întreagă n'ai chip să te bălăcești într'însul. La pârâu trebue să ai bătae de cap cu iezitul apei, ca să te poată acoperi lungit. Și câte nu se mai pot întâmpla! Muncești, muncești și iar muncești până vezi iezătura gata și când colo... vin niște băeți mai mari, îți răsipește iezătura, și, dacă faci gură, mai mănânci și bătae! Altădată, vii cu gând să te apuci de treabă și numai ce te pomenești cu Hornicea fără nici un strop de apă! Au abătut apa pentru udatul grădinăriilor depe valea Hornicei! Ei, încotro apuci?... că doar n'o să trăești tu fără scăldat, pe vreme de vară!

— Dar Pochina, mamă ? — întreb eu din nou. Geme și ea ?

— Balta? Apoi nu se știe, dragul mamei!... poate să fi gemut și Pochina — face ea, dându-și cu socoteala că și acolo este primejdie, dacă lăcomești la adâncă. La Pochina ai să mergi cu mine, cât voiu ghili pânza și te-i scălda în ochii mei, cât ți-o lua pielea; apoi, când o ghili bunică-ta; apoi când vom pune cânepa la dubit și când vom scoate-o.

Deocamdată, vorbele mamei păreau c'o să-mi stângă focul din inima mea; am băgat de samă însă că din fundul ființei mele, își râdica din nou capul aceiași nemulțumire: nicăiri nu poți învăța mai ușor să înoți ca în Prut! Afară de asta, Pochina nu era să fie în toate zilele și nici nu era aproape ca Prutul! Cu alte cuvinte... chiar degiaba mai venea vara următoare.

Când am ajuns acasă, tata nu se culcase încă: zăbovise ca totdeauna, cu lucrul lui de croitorie. M'am desbrăcat iute și m'am culcat la spatele tatei. Nu m'am putut stăpâni să nu hoinăresc cu mintea, după atâta sbucium din sara aceea. Am alergat mai întâi la pârâul Oarbei. Nu era chip de scăldat; venise apele mari și astupase toată valea. Am fugit deacolo la pârâul Horincea; nici acolo, chiar lângă sat, n'a fost chip de scăldat, căci n'avea nici un strop de apă.

In desnădejdea mea am alergat la Prut. Se făcuse o căldură înspăimântătoare. Și nu m'am dus la prundiș, unde ne scăldam de obiceiu neștiutorii de înotat, ci m'am aruncat drept în volbura cea mare, unde îndrăsneau să sară, depe malul înalt, numai flăcăii voinici. M'am pomenit tocmai în fundul apei, ca în fundul unei fântâni adânci. Ce era acum de făcut? că doar știam bine că m'am înecat, deși nu-mi trecea prin gând că sărind în volbură am să mă înec. Nici un fel de spaimă, nici un fel de durere, nimic. O iau în susul apei, pe fundul Prutului, care mi se părea bătătorit ca pe șosea. Și-am mers, și-am mers, ca pe drum, și nu mă miram că fundul Prutului era neted ca în palmă. După o bucată de vreme, am simțit că o să ostenesc și mi-a dat prin gând că n'o să am puterea să mă întorc de unde plecasem. Cu greutate mare, am ajuns din nou la volbură. Am căutat și am găsit un tandâr, pe care m'am așezat, cum m'ași fi așezat pe prispa casei noastre.

Cum stam așa pe tandâr, am început să-mi controlez nenumăratele visuri, pe care ni le stârneam, noi îndenoi, băeții de sama mea, în stare de trezie.

Volbura cea mare — mai sunt la noi o mulțime de alte volburi mai mici — am găsit-o întocmai cum o visasem, când eram viu. La gură, cât o față de arie. Măcar că vedeam prin apă ca prin sticlă, tot nu deosebeam ca lumea de are volbura fund, ori nu are. Adică era chiar cum o bănuiam noi, în jocurile închipuirei noastre de copii, mai ajutați încă și de cele auzite din vorbirea celor mari. De câte ori nu ne închipuisem noi, c'ar seca Prutul dintr'odată, c'ar rămânea peștele tot pe uscat, c'am veni cu sacii deacasă și i-am umplea, că ne-am uita apoi în fundul volburei și-am vedea cu ochii dacă are fund, ori nu are !

A venit la mine mai întâi o ceată de oblezi, albi ca argintul, și au început să mă ciupească; dar n'au avut puterea să-mi rupă nici o bucățică de piele. A început apoi să treacă, fără nici o grabă, o turmă nesfârșită de crăpărie, galbeni ca aurul. Care cum trecea, se ștergea mai întâi de mine, ca niște purcei, cari vor să-ți scuture nămolul uscat de pe coaste. Imi treceau fieacre pe subsuori, cum stam el cu brațele deschise ca să-i prind. Și n'am prins nici unul.

Și racilor le-a mirosit a carne. La rădăcina tandârului, tot lungul lui, stăteau una lângă alta găurile racilor ruginii. Au ieșit cu toții din fundul adăpostului lor, și-au rotit ochii lor bulbucați în toate părțile, să vadă de nu cumva somnii cei mustăcioși or fi pe aproape. Rând pe rând porneau din gura cetăților lor, veneau la picioarele, la mânele și la obrajii mei, își rupeau fiecare câte o halcă de carne și-o porneau înapoi, ca să ospăteze în siguranță. Priveam cum rupeau din carnea mea și n'aveam nici o îngrijorare, nici o durere. Se vede că și somogoii au prins de veste că-i praznic; o ceată întreagă de somni tineri s'au repezit și ei și au înghițit, pe nerăsuflate, dearândul, pe toți racii care se întorceau cu canre de-a mea în clește. Pe deasupra mea, haoții și șalăii în răpeziturí de săgeată, urmăreau, prindeau și înghițeau albitura și vetricii depe fața apei.

Au ieșit apoi din adâncul volburei, asemenea unei herghelii de armăsari, somnii cei mari — mari cât toate zilele — și s'au asvârlit și au înghițit, ca pe niște sarmale, unul câte unul, pe toți crapii cei mai grași. S'au rărit și rândurile crapilor. Numai decât răsare și perechea cea mai mare, somnul și somnoaica, față de care somnărimea de până acum se cam rușinează și-o șterge în susul apei. Perechea aceasta, ani dearândul, dijmuise cârdurile de gâște ale satului, care îndrăzneau să plutească deasupra volburei. Pare c'au fost înțeleși: somnul mi-a rătezat o mână și un picior, somnoaica ceilaltă mână și celalt picior. Și s'au dat cu ele la fundul volburei. Nici o teamă, nici o durere, nici o picătură de sânge din partea mea.

Așteptam să treacă cele trei zile ale unui înecat, ca să fiu svârlit plută, deasupra apei.

In ziua întâia, am auzit chemarea mamei, care îmi bocea hainele pe mal. Tot în ziua întâia, l'am văzut pe bietul tata, în câteva rânduri, aruncat cu haine cu tot, bâjbâind fundul apei, ca să mă găsească. Dar vezi că el, sărăcuțul, nu putea deschide ochii în apă, cum îi deschideam eu. Am mai văzut, unul după altul, fără haine, pe moș Vasile, fratele mamei, pe moș Afteni și pe moș Ion, frații tatei, trecând pe lângă mine, iacă-iaca să dea peste mine... și n'au dat, pentrucă nici ei nu deschideau ochii și nici nu puteau răsufla, cum răsuflam eu. Iar eu, olog și ciung, nu mă puteam urni din loc, nici nu puteam să le strig, ca un înecat ce eram.

In ziua a doua, am văzut cum roiau luntrele pe apă, deasupra mea. Aruncau plăși. Oria tatei, dintre toate, mă atingea totdeauna — o cunoșteam după canaful obărului — dar nu cădeam niciodată în gura plășei și nici nu mi-a trecut prin minte să m'apuc cu dinții de dânsa. Au schimbat apoi uneltile. Au început să arunce pripoanele. Cel care se apropia pe lângă mine mai tare, era tot priponul tatei. L'am cunoscut după cârligele albe și după împletitura obărului. Dar vezi că la toate pripoanele, nu știu din ce pricină, erau rupte vârful cârligelor și n'aveau ce să înfingă în mine. Și nici acum nu mi-am dat prin minte să m'apuc cu dinții de vre-un obăr, cum treceau chiar pe sub nasul meu.

In ziua a treia, iar au schimbat uneltele de pescuit. Am văzut din nou luntrele pe apă. Din fiecare luntre să repezea câte o ostie de cele mari — făcute anume pentru Prut, iar nu cu coada scurtă, ca cele de baltă — înțepau cu colții tot fundul apei, dar nici una, nici chiar a tatei, pe care o cunoșteam după coada de carpen, nu-mi străpungea trupul, măcar că se înfingea în tandârul meu.

Dela o vreme au plecat luntrile și n'am mai cunoscut nici o mișcare. Ei știau, chiar din ziua întâia că sunt mort; dar ar fi vrut să mă scoată mai iute, ca să nu mă grozăviască apa cu totul. Lipsa de orice încercare să mă mai găsească am înțeles-o că-i pricinuită de desnădejde... pânăce apa singură și-o face datoria să mă răbufnească undeva, pe luciul ei. Vasăzică, acum au împânzit lungul malului, până la Oancea, ca să mă zărească chiar din clipa când m'oiu ivi deasupra.

Aveam numai o tângă mare în inima mea pentru durerea, pe care au s'o simtă tata și mama, când m'or vedea olog și ciung și când vor încerca să mă îmbrace și să mă împodobească după cuviință, pentru biserică și pentru îngropare!

Cum stam așa și așteptam clipa aruncărei afară, am băgat de samă că din fundul volburei se ridică, încetișor, pe nebăgate de samă, un fel de aburi negri, care se tot strâng și tot năzuesc spre mine, mai întâi ca un fel de mogâldeață, care crește văzând cu ochii, parcă ajunge ca o namilă, mare cât un bivol negru. S'a deslușit numai decât că era o broască țestoasă, care creștea fără sfârșit. Avea ghiarele îndoite ca iataganele turcești. Ochii, ieșiți din cap, ca la rac, cât două patlagele vinete, se mișcau, fiecare deosebit și luminau ca două felinare puternice. Avea coamă de cal, coadă de lup și colți de porc mistreț.

Când a deschis gura, care mi s'a părut ca un cuptor plin cu jăratec, ca să mă înghită cu totul, m'am înspăimântat așa de tare, încât am sărit drept în picioare, la spatele tatei, unde dormeam și-am început să țip, ca în fața unei primejdii năprasnice.

— Taci cu tata, Spiricuță — face dânsul, sărind ars din pat și luându-mă în brațe, în vreme ce mama aprindea lumânarea și mă liniștea cu vorbe de încurajare și de mângâere. Tu ai visat ceva! Uite, pune mânile pe mine și vezi că ești cu noi, acasă la noi!

— Broasca, tată! — fac eu — broasca cea cu gura de jăratec...

Și n'am mai urmat visul mai departe, pentrucă m'am desmeticit cu totul. Am înțeles îndată că trebue să ascund lunecarea mea cu scăldatul în Prut, chiar dacă asta se întâmplase în vis și chiar dacă mai era atâta vreme până în vară...

Tata m'a culcat din nou, de rândul acesta la spatele mamei, iar el a rămas să cetească, în șoaptă, un psalm, pe care el îl știa că-i izbăvitor a toată spaima.

SP. POPESCU

In curând apare
RADIO JURNAL
Cea mai mare și mai completă publicație de radiofonie.
Va cuprinde programul pe o săptămână înainte al tuturor posturilor de emisiune europene, informațiuni radiofonice, comunicări, desene, ilustrații, anecdote din istoria radiofoniei, etc.
Inscrieri pentru abonamente (Lei 300.- pe timp de un an sau lei 150.-pe șase luni) se primesc la administrația ziarului „RADIO-JURNAL", din București, str. Sărindar No. 7-9-11-

HIGIENA DENTARĂ
CLINICA ULTRA-MODERNA
BUL. ELISABETA, 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracțiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

KALMAN
Incălțăminte elegantă și solidă
SCHUL
SMARDAN 43

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile și Binale
Execută ireproșabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Șerban Vodă 159, București

Doamnă,
faceți această experiență:
Spălați cu îngrijire fața Dv. cu un tampon de vată îmbibat cu „LAIT INNOXA" și veți rămânea surprinsă de impuritățile ce se vor depune pe această bucată de vată.
Acest tratament, **foarte simplu și economic,** dacă este urmat în mod fidel dimineața și seara, vă va permite să constatați următoarele:
1. — Că laptele „INNOXA" repauzează epiderma în mod admirabil,
2. — Că el curăță epiderma până în adâncul porilor mult mai bine decât săpunul și fără a pricinui vreo iritațiune a epidermei.
3. — Că el permite pielei să respire în toată libertatea și
4. — In sfârșit mulțumită unor anumite elemente ce se găsesc în acest lapte, el hrănește în mod rațional epiderma, o face netedă, uniformă, perfect sănătoasă și o supune realmente unui regim lactat.
LAIT INNOXA
— nu este un fard —
fabricat de „Laboratoires Innoxa", Paris
NOTĂ. — „LAIT INNOXA" se găsește la farmacii, droguerii și parfumerii. El se găsește în comerț în trei mărimi ; flaconul mic costă lei 120. Flaconul mijlociu costă lei 180. Flaconul mare lei 380. Unde nu se găsește trimiteți costul respectiv la PARFUMERIA ELITEI București, Cal. Victoriei No. 39.

Manual de morală practică

V

24. Zi în fiecare zi o rugăciune : Doamne fereşte-mă să trec peste suferinţa cuiva cu nepăsare. Păzeşte-mă de scăparea din vedere şi păstrează gura mea neîntinată de zâmbetul lichelei. Sunt om şi surâdă-mi surâsul statornic al uimirii şi al bucuriei.

25. Nu te iuţi să pari că ştii ceeace-ţi e necunoscut. Grâul una ştie, să rodească şi ce ştie face neîntrerupt.

26. S'a ţinut un căţel, nărăvit şi prost, o zi întreagă după mine şi m'a urmărit prin zece grădini. Intunecându-se, căţelul a rămas în întuneric, singur, şi eu m'am întors cu sânul plin acasă de fructe coapte furate. Furate din ramurile scânteietoare.

27. In meşteşugul de giuvaergii de cuvinte, metodele de lucru sunt numeroase. Cea mai întrebuinţată nu e hoţia de-a dreptul din construcţiile altora, de bucăţi şi rânduri întregi : această specialitate aparţine şi ea unui număr însemnat de autori, câte odată cu celebrietate nediscutată. Metoda sigură şi care poate rătăci în zigzagurile unei simili-originalităţi, este imitaţia prin derivare. Ai să găseşti în fiece seară scriitori fără obiect, citind o carte în momentul de-a mânji hârtia : rămâne ceva şi acest material se utilizează.

Intotdeauna o carte a dat naştere altei cărţi, o poemă a determinat o altă poemă. E de mirare că nu sunt mai numeroase mediocrităţile cu înfăţişarea talentului. In limbaj critic, reproducerea prin imitaţie provocată sau involuntară se numeşte : mişcare literară.

Totuş, frumuseţile trăiesc crescute numai prin zămislire spontanee, nepermisă de ştiinţa savanţilor în domeniul biologic. Frumuseţile originale sunt metalice şi se recunosc după sunet, ca lutul ars în formă muzicală.

28. Mi-ai demonstrat în zece lecţii cum se conduc opt cai înhămaţi înaintaşi. Aş fi preferat să laşi creionul şi carnetul cu formule şi să te sui pe capră. Surugiul teoretic, şi în politică şi în literatură, e o stupiditate de neputincioşi.

Când, ţi-am dat hăţurile în mână şi ţi-am spus : Bă ! dă bici şi porneşte ! te durea măseaua sau erai apucat de colici.

29. Cu ajutorul culturii, tipurile s'au spălăcit. Delicatul a devenit cufurist. Fanaticul e idiotul. Recriminarea şi pedeapsa de sus au căzut în zestrea obrăzniciei. Profetul înalţă capul şi ridică braţul. Corespondentul lui, cursiv, ajunge să-şi scoată pantalonii şi, la un grad mai sus, ismenele, şi să mimeze cu fesele tunetele cugetului şi încruntările conştiinţei.

30. Un entuziasm de fatalitate împinge la o primejdioasă uitare de sine şi această lipsă de ţinută politică e apanajul categoriilor sociale parvenite la umflarea personalităţii.

Un ministru care nu era nici cel mai pur nici cel mai inteligent, a voit să plătească o datorie şi să lichideze o situaţie, în momentul când se urcase proaspăt în copac. Neputând să se bucure de buna opinie a colegilor şi sateliţilor lui, el a voit să-i impresioneze printr'un efort de teroare.

El a trădat interesele care l-au aşezat tocmai ca să le respecte, la un loc nemeritat. Izbind unul, au suferit o sută ; izbind cinci au suferit o mie. Actul lui a trecut de mult, de marginile stăpânite şi acum ministrul nu-şi mai poate înconjura obiectul. Pledoariile, discursurile, polemicile care au urmat n'au demonstrat un lucru, că iniţiatorul avalanşei a avut dreptate, ci că o întreagă clasă politică şi socială se găseşte subt aşteptările opiniei publice, care i-a dat viaţă. In întuneric s'a ivit o lampă stupidă care a luminat toate odăile şi beciurile deodată, unde se petrecea ceva. Alergări pe coridoare în pielea goală, precipitări pe scări : edificiul politic apare, din pricina unui binevenit stângaci, ca o imensă latrină cu 20 de etaje şi o mie de încăperi, pentru a servi pe toată lumea în aceeaş secundă.

Ingâmfarea nu a ştiut niciodată să fie prudentă.

31. In Italia, în Sicilia, un reprezintant parlamentar al insulei, fusese ales timp de treizeci de ani şi trimis la Roma. Când s'a făcut descoperirea că acest bărbat politic venerat era un hoţ de rând, guvernul l-a închis. Sicilienii nu s'au lăsat jigniţi în amorul lor propriu şi în discernământul lor politic, de actul arbitrar al guvernului, şi l-au ales cu unanimitate de voturi şi din puşcărie.

32. M'am pomenit într'o seară cu o vizită cu totul neaşteptată. Pe masă, printre manuscrise şi condee, apăru, la etajul unde sălăşluiesc, într'o insulă de asfalt, un greere elegant. N'aş putea spune cât a fost el de surprins de prezenţa mea în mijlocul unui talaz de hârtii mâzgălite, răzimată întru cot şi silind un greere mic prins între degete şi înmuiat în cerneală, să facă slove minuscule, identice în inutilitatea lor interesantă cu cântecul lui de clopoţel cât bobul de mazeri. S'a oprit de-asupra mesei şi a stat să se reculeagă. Imi închipui că m'a văzut şi că a rămas confuz de ciudata mea îndeletnicire, el care cunoştea munca spicelor, rumegatul vitelor, ghitara vântului şi osârdia cârtiţei oarbe.

In faţa lui am avut un sentiment speriat, modificat de un sentiment îngeresc. M'am ridicat respectuos pe scaun şi fără să vreau l-am salutat :

— Bună seara, domnule greere de câmp, încorsetat în platoşe lucii de mare cavaler. Cărei intenţii datoresc onoarea vizitei Domniei tale ? Stăteam în cot, scârbit de lumini artificiale şi de zgomotul cetăţii unde cârtesc în singurătate. Cine te-a trimis ? Cum te-ai strecurat până la mine, nestrivit de automobile şi nemâncat de vrăbioi, înainte de-a intra în oraş ? Scoate biletul, căci îmi închipui că copiii mei te-au trimis şi ţi-au dat o scrisoare. Unde i-ai lăsat? în trifoi sau cu ochii pe jumătate adormiţi în scaunele lor de răchită ? Ce ţi-au spus când ai plecat ?

Greerul îmi răspunse, într'adevăr, fără să se mişte de lângă tampon :

— Cri, cri !

— Dacă ai venit să-mi ţii de urât, să mă ierţi că nu am unde te adăposti. Pâlnia telefonului, când o cânta în urechea ta obicinuită cu muzică lină, te vei înfricoşa. D-ta eşti un neastâmpărat : te cunosc : îţi place să fugi şi să te întorci, să sai în sus şi să te piteşti în iarbă. N'am iarbă decât în peisajul de colo, şi-i iarbă cu ulei şi peisaj cu geam : ai vrea să intri şi te opreşte sticla.

Du-te înapoi ! Odihneşte-te puţin şi ia-o la sănătoasa. Ai să străbaţi două judeţe întregi, Ilfovul şi Prahova. Haide, sunt orele zece şi un sfert şi vreau mâine dis de dimineaţă să fii îndărăt, să-mi deştepţi copiii cântându-le : cri-cri, în horbota pernei şi să-i pupi din partea mea pe cercelul urechii.

Greerul a înţeles. El zise încă odată :

— Cri, cri !

Şi se aruncă de pe masă în întuneric.

Doamne ! tu te-ai gândit la mine şi mi-ai trimis o mângâiere, pe care astăseară am căutat-o în deşert. Dumnezeule blajin şi nou născut, în scutecul alb de dădacă al lumii.

T. ARGHEZI

ITALICA

Intrasem pe înserate în antica *Hispalis* preromană, în *Julia Romula* a Romanilor (Sevilla de azi) cu gândul de a ne întoarce mai întâi spre îndepărtatul trecut latin.

Şi de cu seară am luat măsurile de plecare pentru a doua zi la Italica... Fiindcă Sevilla nu are evidente urme antice decât colecţionate în *muzeul ei istoric provincial* — cele mai multe aduse dela Italica — şi de bunăseamă destul material de construcţie, adus tot de la Italica cea multă vreme fără stăpân, şi pierdut în clădiri anonime ; de oarece colonia dela 10 mile romane depărtare de dincolo de fluviu, pare să fi servit, cu amfiteatrul ei, drept o carieră de piatră pentru sevillani şi alte localităţi din vecinătate...

Fiind mai fericit situată pe malul drept al bătrânului *Baetis* (Guadalquivir) *Julia Romula* a fost dintru început o concurentă puternică pentru Italica mai veche, dar situată mai la o parte dela malul celălalt — şi de bunăseamă că, în bună parte, ei îşi datoreşte moartea aşa de timpurie colonia romană care dăduse Imperiului trei mari domnitori: pe *Traian*, pe *Adrian* şi pe *Teodose*. (Intemeerea ei, la 207 a. Chr., se datoreşte lui *Scipio Africanul)*.

Bustul împăratului Adrian scos din ruinele dela Italica

Intovărăşiţi de un ghid, am pornit cu un taxi a doua zi de dimineaţă, spre a putea reveni sub zidurile oraşului celui viu mai înainte de a se încinge arşiţa. Pe larga *calle de los Reyes Catolicos* ieşim la cheiul apei ; şi după ce o trecem peste lungul *puente Isabela II*, construit în timpurile noastre, stăbatem în lat — pe o stradă destul de largă, mărginită de modeste clădiri în piatră — suburbia *Triana* (*Trajana* la Romani şi *Tarayana* la Mauri) s'ar putea zice un târg cu viaţa oarecum aparte, izolată de a Sevillei, pe celalt mal al apei, dar mai puţin îngrămădit ca Sevilla şi mai puţin curat... Populată cu un amestec de spanioli şi ţigani, Triana e reputată pentru luptătorii de arenă, pe cari îi furnizează Spaniei, formaţi în atmosfera oraşului Sevilla cu cea mai vestită arenă. De bunăseamă e o moştenire romană această pasiune tauromahică atât de accentuată în această regiune a anticei Baetica, romană prin excelenţă. Căci în oraşele acestui Sud, fie în tren, fie în cafenea, la berărie ori în tramvai, e greu să asişti la o convorbire de trecere de vreme ori de plăcere, care să nu aibă de subiect taurii... Călăuza noastră chiar, care ne asigurase că în Triana nu este nimic important de văzut, mă face totuşi să întorc capul, ca să nu-mi scape nevăzut, măcar din spate, tatăl (!) celui mai mare torero actual, Juan Belmonte, care şi-a găsit de curând moartea într'o arenă. Şi după câteva sute de paşi, nu uită să-mi arate şi casa, în două etaje, proprietate a matadorului îmbogăţit.

Am ieşit în câmp şi fug în urmă miriştile, lanurile de porumb, viile şi rari măslini cu umbrele după ei. Lăsând în stânga linia ferată ce duce la *Huelva* şi la fostul port, azi împotmolit, *Palos dela Frontera*, de unde, la 3 August 1492, Cristobal Colon a pornit cu cele trei corăbii în căutare de drumuri, şoseaua noastră coteşte spre miazănoapte, cam în susul fluviului, pe care însă nu-l mai vedem. Dar cu perspectiva şi mai închisă spre apus de un val uşor de pământ, care ridică pe nesimţite câmpia Guadalquivirului, ţinem cam aceiaşi direcţie de nord, printre vii şi livezi de măslini, învârstate pe ici pe colo de silueta mai întunecată a pinului spaniol, printre mirişti în parte arate şi lanuri de porumb verzi din a doua semănătură...

Intrăm în satul *Sentiponce*, cu mănăstirea *San Isidoro del Campo*, în afară de linia noastră, prinsă în cadru de verdeaţă, pe care am vrea s'o vizităm pentru biserica în stil gotic cu o catapeteasmă în lemn sculptat de *Montanes*, vestită, recomandată mult de călăuzul nostru. Grăbim însă. Se face cald, iar Sevilla are destule biserici, cari ne aşteaptă cu umbra zidurilor lor; pe lângă aceasta nu uit că şoferul ne pune în socoteală şi chilometrii şi ceasurile. Ocolim prin satul plin de pace un singur car cu înnaintaşii lui (4) unul câte unul, şi după ce, câteva minute, străbatem iarăşi câmpul, lăsăm şoseaua apucând la stânga pe un drumeag în urcuş uşor, peste valul de pământ din apus. Dintr'un singur iuruş al motorului suntem sus, dosiţi de valul de pământ, în faţa Italicei abia mascate călătorului de pe şosea... In preajma unor copaci, ieşit la câteva zeci de paşi înaintea arenei — căci doar ea s'a desgropat până azi — ne întâmpină bustul împăratului Adrian, desmormântat de curând după o noapte de 18 veacuri.

Maşina şi-a potolit fierberea în faţa chipului împărătesc marmorean, netezit de razele soarelui de dimineaţă; iar noi o apucăm spre dreapta, către brâul de zidărie urias care se saltă pe ici pe colo deasupra pământului. Din căsuţa în piatră, ce străjueşte în stânga ruinelor abia întrevăzute de ochii noştri, iese în terasă custodele neobicinuit cu vizitatorii în zilele de August şi ne întovărăşeşte în arenă pe poarta ce se deschide chiar în faţa noastră. Dincolo de această *gură* — se cuvine s'o numesc astfel, căci zidul pe laturi e dărâmat şi mâncat de vreme — se deschide întreaga elipsă obicinuită a amfiteatrelor romane... Mai mic decât Coloseul din Roma şi mai slab, mult mai slab apărat împotriva oamenilor şi a vremii decât cel din adevărata Italie nebântuită de atâtea invazii... Partea de jos a brâului de staluri e singură conservată. Se afirmă că în acest amfiteatru încăpeau 40.000 de sepctatori. Arena propriu zisă de luptă o vedem azi tăiată în lung de coridorul subteran, acum descoperit, prin care, fiarele eliberate din cuşti, veneau la ieşirea arenei. Iată în partea stângă, conservat, şi stâlpul de piatră, de care erau legaţi osândiţii fără drept de a muri luptând fie între dânşii fie cu fiarele. In culoarul de jur-împrejurul arenei, în partea dreaptă, răspunde o încăpere laterală, cu o nişă în fund, pentru bustul împăratului. Rugăciunea din faţa morţii sigure se făcea aici, încheindu-se cu cuvintele : „Ave Cesar morituri te salutant !..."

Dar să lăsăm vălul să cadă asupra unor asemenea triste moravuri inerente vremii. Căci un alt fior, prielnic, te covârşeşte între aceste ruini: Pe aceste lespezi desgropate azi curioşilor de pretutindeni, şi baricadate acum de pacea pădurii de măslini înconjurătoare, au frematat pasiunile zecilor de mii din expansiunea Romei — şi chiar pe aceste lespezi va fi călcat de atâtea ori tânărul roman, adoptat mai târziu de Nerva, blândul, înţeleptul şi gloriosul Traian. Din această Italică s'a ridicat biruitorul de pe Rinul de jos, dela Dunărea de jos şi dela Tigrul de jos, — consulul şi împăratul Traian, — atingând maximul puterii romane. Şi deşi nu pot atribui rolul principal personalităţilor în istorie, mă întreb totuşi dacă Roma, — cu simptomele de îngrijitor declin de sub Domiţian care o umilise la Dunăre — ar mai fi trecut această apă fără apariţia pe orizontul istoriei sale a consulului *Marcus Ulpius Trajanus* biruitor la Rin, fără organizarea dreptului şi blândului împărat de mai târziu? „Să fi mai fericit ca August şi mai bun ca Traian" — a fost urarea tradiţională la urcarea pe tron a urmaşilor vestitului cuceritor.

De aici, din albia amfiteatrului, nu se vede nimic afară peste brâul uriaş al stalurilor devastate de vreme. Sub nevăzutele livezi de măslini din jurul arenei, mintea caută cuprinsurile şi zidurile de atunci, umplute azi şi îmbrăcate în ţărână. Fără să bănuiască un Pompei ori Herculanum, unde deslănţuirea unor cataclisme naturale surprinsese şi încremenise viaţa, închipuirea totuşi caută încă mai ademenită, potecile vieţii stinse aici... Modeşti pelerini din extremul răsăritean al latinităţii abia azi reintegrate — o basarabeancă şi un ardelean — ne-am lăsat pe o lespede, cu ghidul alături — şi cu orizontul închis faţă de vremurile de azi, ne lăsam copleşiţi de fiorii prielnici tăcerii coborîte de mult între ziduri. Ori ascultăm aproape toate graiurile rămase de pe urma sbuciumatei Rome cuceritoare cu sabia şi cuvântul; căci ghidul răspunde mai uşor spanioleşte la întrebările noastre franceze, iar noi, dacă încercăm să purtăm conversaţia în limba lui, ne trezim adesea în Italia...

In sborul lin, abia şoptit, al maşinei pe drumul de coborîş din Italica, am atins iar şoseaua, care ne îmbie, prin Sentiponce, spre Hispalis. La câteva aruncături pe stânga, în direcţia fluviului, se desfăşoară viaţa de azi: ţărani la munca ogoarelor. Alerg pe câmp spre şirul corturilor de pânză, sub cari se desface porumbul din recolta de vară.

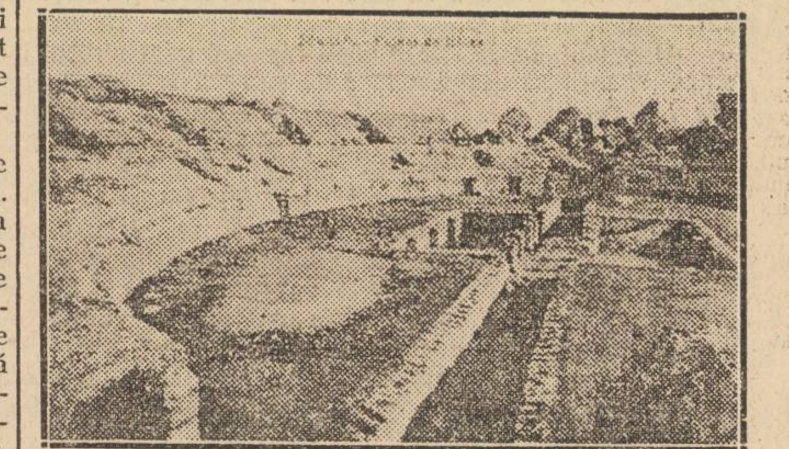
— Buenas dias !

— Buenas dias ! — mi se răspunde în mai multe glasuri de bărbaţi şi femei, ce, cu feţele lor smolite, îşi ridică nişte ochi surprinşi din adăposturile de umbră.

— Puedo fotografiarle a Ustedes ?...

— Si, signor... răspund câteva glasuri înveselite.

Carul cu două roate mari şi cu patru catâri înaintaşi, abia sosit, varsă în dreptul corturilor nişte ştiuleţi groşi, nu prea lungi, diformi, uşor umflaţi la mijloc, cu bobul mare, albicios. După culoare şi formă îţi evocă mai mult cartofii — nişte cartofi lungueţi.

Sevilla Ruinele Amfiteatrului

Sunt aici ori mai mulţi gospodari întovărăşiţi la lucru ori, mai probabil, lucrători angajaţi la o moşie — căci marea proprietate e stăpână în aceste regiuni ale sudului, cu nelipsitele *„ganaderii"* de tauri. Bazinul de jos al Guadalquivirului e mai mult păşune.

Un flăcău, care ţinuse să-mi facă tot felul de servicii de „ajutor de fotograf", nu mă lasă până ce nu-l „iau" pe el singur provocând taurul cu *capa*. Şi pentru treaba aceasta a şi smuls o pătură de sub lucrătorii unui cort. Supraveghetorul muncii — un bărbat vânjos cu un mare *sombrero cordobez* pe cap şi o legătură neagră la gât — parcă ar vrea să se supere pe flăcău... Dar nu poate — şi... râdeau cu toţii.

Cu toată gluma taurină, însă, îmi pare că ei rămân cei mai autentici moştenitori ai lumii pe care am căutat-o între ruinele amfiteatrului din deal...

ROMULUS CIOFLEC

A Cehov

Cameleonul

Prin piaţa mare a oraşului trecea inspectorul de poliţie Ociumelov, cu mantaua nouă pe umeri şi cu un pachet în mână, iar după dânsul venea un sergent încărcat cu marfă confiscată.

Piaţa era goală... Prăvăliile şi cârciumile păreau parcă umilite de lipsa de public.

— Muşti blestematule!? se auzi deodată o voce. — Nu-l lăsaţi! Ţineţi-l! Se auziră schelălăituri şi apăru un câine urmărit de un om cu surtucul şi vesta descheiate. Ociumelov văzu cum omul căzu, apucând însă în acelaş moment picioarele dindărăt ale câinelui. Un grup de oameni ca ieşiţi din pământ, se adună în jurul lor.

— Asta e dezordine, domnule Inspector! zise sergentul.

Ociumelov intră în mulţime. Urmăritorul câinelui ţinea mâna ridicată şi arăta triumfător un deget însângerat. Ociumelov recunoscu pe maistrul Hruchin. In mijlocul mulţimii se găsea provocatorul scandalului, un căţel cu bot ascuţit şi cu pete galbene pe spate.

— Ce s'a întâmplat aici? strigă Ociumelov? Ce-i cu degetul tău?

— Mă duceam după lemne, domnule inspector, începu Hruchin tuşind, — şi deodată blestematul ăsta m'a apucat de deget... Să mă iertaţi, eu sunt om muncitor şi cu degetul ăsta n'am să mai pot lucra o săptămână... Ar trebui să-mi plătească stăpânul câinelui... Dacă toţi câinii ar muşca, mai bine să nu mai fie oameni pe lume...

— ...Bine!... zise Ociumelov tuşind sever. — Al cui e câinele? Eu v'am spus să vă păziţi câinii! E timpul să luăm măsuri. Când am să vă amendez aveţi să înţelegeţi! O să v'arăt eu pe dracu!... Elderim! — se adresă el sergentului — să afli al cui e câinele şi să faci raport!... Câinele să-l omoare... poate că e turbat...

— Mi se pare că e al generalului Jigalov, zise cineva din mulţime.

— Al generalului Jigalov!?... A!... Elderim, scoate-mi mantaua că mi-e cald... Dar, vezi că eu nu înţeleg, cum a putut să te muşte? Că doară e mic! Cum ţi-a ajuns până la deget? Te-i fi zgâriat şi pe urmă ţi-a dat în gând să dai vina pe câine! Vă cunosc eu afurisiţilor!

Se auzi o voce din mulţime: — I-a băgat o ţigară aprinsă în gură... de glumă... de aia l'a muşcat.

— Minţi, strigă Hruchin. — Dacă n'ai văzut de ce vorbeşti?... Uite, să ne judece domnul inspector! Dumnealui ştie că după lege... Eu ştiu că am un frate jandarm!...

— Destul! Nici o vorbă!...

— Nu, ăsta nu-i a generalului, zise sergentul. — Generalul are tot d'ăi mari, şi dresaţi...

— Eşti sigur?

— Eu cred, domnule inspector...

— Eu sunt sigur! Generalul are câini de rasă pe când ăsta... nu vezi că n'are nici o înfăţişare... Cine să ţie aşa câine!... Lasă Hruchin că am să-ţi fac dreptate! Am să-i învăţ eu minte!... E şi timpul...

— Eu sunt sigur că e al generalului, zise cineva din public. — L'am văzut în curte la el.

— Da... Ţine-mi mantaua! O îmbrac că parcă suflă un vânt rece!... Să duci tu câinele la generalul, să întrebi dacă e al lui. Să zici că eu l'am găsit şi că i-l trimet. Şi să spui să nu-l mai lase pe stradă că dacă fiecare porc are să-i bage ţigări în gură, au să-l îmbolnăvească... Şi tu, dobitocule, lasă mâna, nu mai da reprezentaţie cu degetul tău căci singur eşti vinovat!...

— Uite că vine bucătarul generalului... Ei, Prohar, vino încoace! Căţelul ăsta... e al vostru?

— Nu, nu e!

— Nici nu mai trebue cercetat, zise Ociumelov. Hruchin e vinovat că s'a legat de câine, dar câinii găsiţi trebuesc împuşcaţi. Am terminat!

— Nu e al nostru, continuă Prohar. — El al fratelui domnului general.

— A venit fratele domnului general? Uite domnule! Şi eu nici nu ştiam! A venit în vizită?

— Da.

— Uite domnule!... I s'a făcut dor de fratele dumnealui!... Vrea să zică ăsta e câinele D-lui?... Imi pare bine... E frumuşel... Şi ce vioi e!... L'a muşcat pe ăsta de deget!... Ha-ha-ha...

Mulţimea începu să râdă de Hruchin.

— Cu tine n'am isprăvit încă, îl ameninţă inspectorul, şi îşi continuă drumul prin piaţă.

Din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

Interesantă! Distractivă! Instructivă!
REALITATEA ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

Narcis Oller

Natură

Eloy era dezolat. Condamnat a se mişca între pat şi fereastră, avea înaintea ochilor aceiaşi şi-aceiaşi privelişte: deoparte, întinsă în aşternut, uscată şi neclintită ca o bucată de lemn, nevastă-sa Tuyes — de altă parte fasolea, care-şi semăna frunza îngălbenită şi-şi spânzura de-alungul tulpinei păstaele firave şi moi, de parc'ar fi fost opărite.

Doamne! Ce jale! Sunt douăzeci şi una de zile de când Tuyes nu deschide ochii şi nu se poate mişca; face numai: hic! hic! hic! cum ar scrâşni uşor o pilă, un horcăit slab pe care toţi ai casei îl au în urechi. Acuma fierbinte ca focul, acuma rece ca ghiaţa. Tuyes zace 'ntre viaţă şi moarte. Joacă feste înspăimântătoare celor din jur, de le bagă frica 'n oase.

— Zău aşa! gândea Eloy, nimeni, nici doctorul, nici veterinarul, nici Sfinţia-Sa şi nici babele nu ştiu ce să mai creadă. Tot ce-au încercat: lipitori, luări de sânge, plasturi, oblojeli, băuturi, cetanii au fost în zadar. De-acuma, ce-o vrea Dumnezeu!

Eloy ştie bine că va rămânea văduv; e încredinţat de asta, ca de moartea lui. Mereu horcăitul acela de parcă-i sfredeleşte creerul; mereu gura aceea larg deschisă, mai neagră şi mai uscată ca un putregaiu, ochii cu cearcăne săpate, faţa pământie, pustiită de boală, numai pielea şi oasele, care nu mai are nimic din Tuyes de altă dată.

Când îşi lua ochii de pe faţa aceia, încremenea privind trupul, cu picioarele înţepenite 'n lături, intrat în saltea ca 'ntr'un tipar, ajuns în ultimul hal de slăbiciune.

Cu adevărat că nu mai era decât umbră din ceeace fusese...

Ce frumoasă şi voinică era pe vremuri!

— Hic... Hic... Hic...

— Ce ai? Ce te doare? Să-ţi dau doctoria? Şi încerca să-i răcorească gura neagră şi uscată, turnându-i încet, din ulcioraşul cu două gâturi — porro — câte puţin din doctoria întăritoare, care umplea odaia de miros puternic de eter, până când bolnava, istovită, începea s'o arunce'ndărăt ca să nu se înăbuşe şi adunându-şi ultimele puteri în ochii ieşiţi din orbite, implora linişte şi pace. Eloy, îngrozit, îi sălta capul, îi ştergea gura, o bătea uşor pe umăr, apoi spaima odată trecută, împingea cu piciorul mâţa care ieşea de subt pat sau găina care vroia să deschidă uşa cu ciocul şi picioarele şi agitat, se întorcea la fereastră.

Doamne! Ce jale! De când n'a mai udat nimeni fasolea! are să se usuce. Cât e de galbenă şi ofilită! parc'a bătut-o bruma. Trebue apă; pământul e ca piatra, tulpinele's strâmbe şi răsucite... Şi doar erau aşa de frumoase straturile! Şi când te gândeşti că apă este cu ce să le faci tot aşa de verzi ca ale vecinului! Astăzi e Sâmbătă, e rândul meu la apă, aş putea stropi, şi iaca, tocmai acum fata mea Roseta şi argatul au trebuit să se ducă'n piaţă şi nu's acasă. Şi culmea, Tuyes e din ce în ce mai rău şi doctorul îmi spune: „Nu te mişca de lângă dânsa, poate muri dintr'o clipă într'alta".

In timpul acesta, rândul meu la apă trece, iar boala stă pe loc, fără a face vre-un pas înainte sau înapoi. Doamne Dumnezeule! De mai trece o săptămână şi tot nu-i stropită, fasolea se usucă, se usucă de-al binelea !

Cheltuelile se ţin lanţ: doctori, farmacie, babe costă parale, nu glumă! Şi's nevoit să văd cum se pierde toată recolta, să văd cu ochii mei cum se prăpădesc pepenii şi pătlăgelele roşii şi uscăciunea îmi nimiceşte ceiace mi-ar folosi nu numai a plăti pe cei care nici măcar nu's în stare să-mi lecuiască nevasta, dar şi pentru a cumpăra sământa şi îngrăşămintele anului viitor. Priveşte, Eloy, priveşte cu braţele încrucişate, cum se duce totul pe gârlă. Bine, pentru Tuyes nimeni nu cunoaşte leac, dar eu am leac pentru răsadurile mele şi 'ncă unul care nu dă greş niciodată. Dar apa curge zadarnic! Apa curge zădarnic! strigă el în sfârşit, privind pierdut în zarea depărtată, caşicum de-acolo avea să-i vie alinarea.

De-alungul malului, la picioarele lui, se întindeau nouă sau zece răzoare, late şi lungi ca regimentele în coloane de paradă. Toate straturile acestea erau ale lui, dar ce nenorocire pentru un ţăran, care nu cerea lumii acesteia decât banii trebuitori pentru a-şi lucra pământul, să-l vadă preschimbat într'un enorm păpuriş de toamnă, în timp ce de jur împrejur se întindeau grădini în floare. Toate tulpinele, miile de tulpini, se despuiau de frunze şi curgeau la pământ veştede şi moarte. Priveliştea asta îi rupea inima. Când compara soarta lui nenorocită cu norocul vecinilor, simţia cum îl străpunge ghimpele invidiei. Ce verzi erau straturile vecinilor!

— Hic!... Hic!... Hic!...

Eloy, disperat, privi iarăşi alcovul.

— Ce ai? Ce te doare? Curaj! Să-ţi dau doctoria?

Dar când îi apropie ulciorul de buze, Tuyes începu să horcăie încet.

— Tuyes, draga mea Tuyes, ce ai? mai spuse el blând, mişcat şi înduioşat de starea de plâns în care-şi vedea soţia.

Fusese tovarăşa vieţii lui. Pe ea o condusese altădată la altar, plin de nădejdi şi de iluzii. Dela ea avusese copiii; dintre toţi acuma nu mai rămăsese decât Roseta cea mititică să-i încălzească anii târzii. Cu Tuyes plânsese copiii morţi, cu dânsa muncise pentru gospodărie timp de treizeci de ani.

Rămaseră aşa, un timp; el privind-o cu dragoste şi frică; ea cu ochii ficşi, gâfâind, întinsă ca un lemn. Horcăitul, la început slab, înăbuşit şi întrerupt devenea tot mai lung, fără oprire. Orbitele ochilor se învineţeau, pe buze, pe frunte şi pe tâmple apăreau broboane de sudoare.

Nasul se subţia şi se 'ngălbenea. Erau oare semnele morţii?

Doamne, Dumnezeule ! Ce mă fac ! Sunt singur acasă şi toţi fermierii de prin prejur sunt în piaţă!

Pivirea lui, lacomă de-a zări pe cineva, se adâncea în depărtare, dincolo de fereastra larg deschisă în ziua aceea de August.

Un soare auriu, strălucitor, ardea pe câmpia, împestriţată pe-alocuri cu tufe de măslin. Tăcerea naturii adormite nu era tulburată decât de murmurul apei şi de strigătul neaşteptat al vre-unei păsări. Nu s'auzea nici o pocnitură de biciu, nici o talangă, nu scârţâia nici o uşă, nu s'auzea nimeni; şi murmurul apei făcea tăcerea şi mai adâncă; murmurul apei care se scurgea ducând cu dânsa hrana fasolei ofilite.

Murmurul acesta, ironic şi plângător în acelaşi timp, rupea inima bietului fermier.

Eloy căzu pe scaunul dela căpătâiul patului, dezolat, pe gânduri. Orele treceau, ducând cu ele viaţa tovarăşii sale precum şi viaţa plantelor, fără a-i lăsa în schimb vre-o speranţă ori vre-o mângâiere. Adânc mâhnit, cu faţa scăldată'n lacrămi, Eloy se sculă şi vorbi:

— Ascultă, Tuyes, ţi-a venit vremea să părăseşti lumea aceasta, fiind cu inima împăcată, ca orice bun creştin. Roseta şi argatul sunt duşi. E a treia oară când îmi pierd rândul la apă. Dacă nici azi nu stropesc, se strică tot: pentru legumă, apa e cel mai bun leac... e un leac cum n'au găsit încă doctorii pentru tine.

Bolnava ridică ochii cu tristeţe şi-avu puterea să dea din cap, în semn de aprobare.

— Vrau să spun, urmă Eloy răsuflând greu, vrau să spun că... între speranţă şi moarte... ştii? Da.. asta-i, pentrucă întotdeauna ai avut grijă de casă, pentrucă ai fost întotdeauna aşa de cuminte... iaca, nu ştiu cum să spun!

Atunci biata femeie, adunându-şi toate puterile, apucă uşurel mânele bărbatului, ridică iar privirea şi înţeleaptă, după cum fusese întotdeauna, îl încurajă din ochi.

— Vreau să spun... că trebuie să mă ierţi...

Tuyes, din cap, încuviinţa mereu.

— In curând Domnul te va chema la el, nu mai e nici o îndoială...

— Da, da.

— Te-ai împărtăşit ieri. Dac'ar fi nevoie să mă duc acuma s'aduc pe Sfinţia-Sa, ar trebui să te las singură.

— Da, da...

— Când Domnul te va fi chemat la el... va trebui să te îmbrac... nu-i aşa?

— Da, da...

— Vreau să spun... totdeauna ai fost înţeleaptă... pricepi, nu-i aşa?.. Vreau să spun... dacă te-aşi îmbrăca de pe-acuma... M'aşi putea apoi duce să stropesc fasolea şi recolta ar fi salvată.

In ochii aproape stinşi ai celei care murea, luci o clipă privirea martirilor de altădată; făcu cu capul un ultim semn de consimţire.

— Da, da...

Atunci Eloy, ştergându-şi ochii cu palmele, trase saltarele dela scrin, şi încurajat de murmurul apei care cădea în valuri, o înfăşură de vie în giulgiul de moarte.

In româneşte de A. POPIT

„VIAŢA MEA"

Povestirea unei ţărănci din Rusia

Astăzi, când lumea întreagă comemorează centenarul lui TOLSTOI, acest extraordinar scriitor şi gânditor al omeniri iintregi, povestirea duioasă a unei nenorocite ţărance pe care a chema Anisia, este desigur cea mai fericită alegere spre a dovedi geniul celui sărbătorit. Povestirea Anisiei va avea darul să mişte până la lacrimi pe cititori.

A apărut în Biblioteca „DIMINEAŢA" No. 28 — 100 pagini — 10 lei. La librării şi depozite de ziare.

Dr. CABANÈS — *Moravuri intime din trecut*

Viaţa de student în Evul-mediu

Examenele, gradele academice, cursuri regulate, de profesori şi studenţi, erau necunoscute antichităţii. Toate aceste forme ale vieţii universitare sunt creaţii ale evului-mediu. Multe obiceiuri universitare de-atunci, sunt în fiinţă şi azi. Altădată noii doctori primeau inelul, boneta şi sărutul păcii. Fragmente din acest ritual au persistat. La Bolonia, inelul, în Scoţia, boneta. La Cambridge, singura Universitate unde robele de ceremonie au încă forma robelor din evul-mediu, nobilii până acum vre-o 40 de ani erau scutiţi de examene.

Studenţii din Glascow şi Aberdeen sunt şi azi împărţiţi în „naţii" şi aleg în fiecare trei ani pe rectorii Universităţii lor, întocmai ca acum şapte sute de ani, la Bolonia.

Bolonia şi Parisul erau principalele centre universitare ale evului-mediu: *Vade Bononiam vel Parisiis,* „Du-te la Bolonia sau la Paris" ziceau părinţii fiului lor care pleca spre una din aceste Universităţi.

Către Bolonia se îndreptau viitorii jurişti, în timp ce Parisul atrăgea pe teologieni, pe filosofi, pe artişti. Medicii se duceau la Salerno şi Montpellier. Salamanca era reputată pentru muzică, iar Orleanul pentru tălmăcirea autorilor.

Studenţii, convocaţi de rector, alcătuiau Universitatea propriu-zisă. In adunări se vota cu boabe de linte, albă şi neagră.

Profesorii depuneau în fiecare an jurământ de supunere către rector; puşi sub jurisdicţia lui, puteau fi condamnaţi nu numai la amendă, dar puteau fi chiar excluşi din Universitate. Le era interzis să părăsească oraşul fără autorizaţia rectorului, sau Universitatea dacă absenţa lor ţinea mai mult de opt zile.

Meşterii cari lucrau pentru Universitate, precum pictorii în miniatură, copiştii, legătorii de cărţi, precum şi servitorii studenţilor erau puşi sub protecţia Universităţii, dacă i-au jurat credinţă şi trebuiau să se supue rectorului şi statutelor. In fiecare an erau aleşi un anumit număr de negustori care aveau dreptul să împrumute studenţilor bani pe obiecte depuse în gaj.

Rectorul era de-asemenea ales prin vot — *dintre studenţi* însă şi depunea jurământul în faţa episcopului.

Alegere pe de-oparte, element eclesiastic pe de altă parte, iată ce găsim la baza organizaţiei universitare în evul-mediu. E remarcabil faptul că Biserica preconizând sistemul electiv a deschis drum spiritului democratic şi liberal pe care-l credem în genere de altă esenţă.

Numai alegerea decidea în privinţa demnităţilor. Rectorul era todeauna ales în afară de categoria doctorilor şi dacă eşea doctor, era înlocuit în chiar anul acela.

Moravuri democratice, desigur, dar printr'o ciudată contradicţie, aceiaşi Universitate care manifesta în alegerea demnitarilor tendinţe atât de avansate, ţinea la fetişismul aristocratic, autorizând studenţii din familiile nobile să poarte un costum anume şi să ocupe, în timpul ceremoniilor, un loc înaintea licenţiaţilor şi imediat în urma doctorilor.

* * *

Nu era îngăduit membrilor Universităţii, sub pedeapsa excluderii, să danseze în stradă, sau să joace jocuri de noroc. Era interzisă, sub aceiaşi pedeapsă, purtarea armelor.

Din punct de vedere al disciplinei exista o mare deosebire între Universitatea din Paris şi Universităţile italiene, bunăoară. La Paris pedeapsa cea mai obicinuită era bătaia cu biciul pe umerii goi, în prezenţa rectorului şi a acuzatorilor. Această pedeapsă, aplicată în veacul al 13-lea, se mai practica în veacul al 15-lea, atât pentru studenţi cât şi pentru licenţiaţi.

In evul-mediu, studentul era o putere; putere tiranică, opresivă, de care autorităţile trebuiau să ţie seamă. Opoziţia, politică sau religioasă, care n'avea de partea ei nici ziare, nici cărţi, se slujea de „escholiers", destul de turbulenţi.

Studentul era singurul personagiu în stare să sfideze şi pe Rege şi pe Papă.

Acuzaţiile împotriva studenţilor se găsesc cu duiumul în toate documentele timpului.

Petrus Comestor scrie despre ei: „La băutură şi mâncare nu-i întrece nimeni. Nu le place meditaţia cărţilor sfinte şi preferă vinul pe care-l beau de-l sting". De altfel nici profesorii nu dedeau o pildă mai bună. *Pierre de Blois* acuză într'o scriere pe un maestru al „artelor" care devenise din dialectician, beţiv de prima forţă. Studenţii, după acelaş autor, se dedau la cele mai mari dezordini: „Unii întreţin concubine, alţii abuzează de soţiile cetăţenilor şi, ceiace e mai rău, în loc să-şi ascundă perversitatea, o dau pe faţă în petreceri fără sfârşit".

Pierre de Poitiers (mort pe la 1205) insistă şi el asupra depravării studenţilor:

„Ce ruşine! Studenţii noştri trăesc în plină turpitudine. In tovărăşia curtezanelor, jefuesc odoarele bisericeşti".

Jacques de Vitri (mort în 1244) a lăsat un tablou sumbru al vieţii studenţeşti din veacul lui. Beţivi, hoţi, studenţii mergeau adesea până la crimă. Intrau în puterea nopţii în casele cetăţenilor, unde comiteau tot felul de depravări. „In aceiaşi, casă, scrie numitul Vitri, se aflau: sus, şcoala, jos localul de prostituţie. Sus, maeştrii îşi făceau cursurile, jos, prostituatele îşi practicau meseria. Pe deoparte prostituatele se certau între ele sau cu întreţinuţii lor, pe de altă parte studenţii discutau cu glas ridicat problemele care li se puneau".

Incă din veacul al 12-lea Parisul se bucura de reputaţia unui loc al plăcerilor *(locus deliciorum)* unde veneau băeţii de familie bună să petreacă.

Dar nici celelalte oraşe universitare nu practicau moravuri mai bune.

In 1428, în ajunul Crăciunului, raportează *Liber Rectorum* din Montpellier, şase sau şapte studenţi în drept, s'au introdus prin efracţie într'o casă spre a răpi o femee, al cărei bărbat era plecat. Unul din vinovaţi a fost urmărit pe cale juridică, dar s'a pus la adăpostul privilegiilor Universităţii, şi a scăpat.

In Italia severitatea era mai mare. Un student din Bolonia a fost decapitat în 1321 pentrucă a cutezat să fure pe nepoata celebrului jurisconsult Ioan Andrea.

Examenele erau todeauna urmate de petreceri cari dedeau loc celor mai grave abuzuri. Studenţii năvăleau pe străzi, se certau cu oamenii de pe drum, improvizau serbări, iluminaţii cu riscul de a provoca incendii, şi făceau scandaluri în taverne. După statute chiar, când socotelile de sfârşit de an se soldau cu un excedent, studenţii în frunte cu rectorul se duceau la taverna cea mai apropiată, unde cheltuiau surplusul veniturilor.

Imprejurările de a mânca şi bea laolaltă, erau numeroase: un nou maestru, un nou procuror, un nou intendent, un examinator ales pentru interogarea candidaţilor la licenţă, erau obligaţi să plătească un chef camarazilor, după un tarif determinat.

Când un student primea *licentia docendi,* el plătea noilor săi colegi o bună masă, stropită cu vin generos. Acest banchet era destul de costisitor, dacă ţinem seama de scrisoarea unui student din Orlean care cerea tatălui său o sută de livre (cam 250 de franci azi), pentru a-şi serba succesul.

Maeştrii şi studenţii trăiau laolaltă. Profesorii întovărăşeau pe studenţi, noaptea, la petreceri, şi luau parte la toate cheltuelile. Ocrotiţi de imunitatea Universităţii, profesorii şi elevii îşi îngăduiau totul. De altfel Regele îi ocrotea pe faţă, scutindu-i de impozitele şi corvezile la care erau supuşi toţi ceilalţi cetăţeni.

Există o miniatură după un manuscris din veacul al 15-lea, reprezentând pe Sfântul Ludovic ducându-se dimineaţa în zori călare, la slujba bisericii Cordelierilor şi primind în cap conţinutul unui „orinal". Regele a dat ordin poliţiei ca vinovatul nu numai să nu fie pedepsit, dar să i se dea o gratificaţie, deoarece vinovatul era un student, desigur foarte zelos, dacă veghiase studiind până la revărsatul zorilor...

Asemenea toleranţă ducea în chip firesc la faptele cele mai condamnabile.

Un student de bună familie germană, studia la Paris. Servitorul acestuia, intrând într'o tavernă să cumpere vin, se ceartă cu negustorul. Servitorul mănâncă bătae şi sparge ulciorul.

Furioşi, studenţii germani iau partea compatriotului lor. Năvălesc în tavernă şi bat pe negustor de-l lasă mai mult mort.

Mare emoţie printre cetăţenii Parisului, deşi nu pentru întâia oară aveau de suferit de pe urma studenţilor.

Agentul regelui, urmat de câţiva cetăţeni înarmaţi, intră în casa studenţilor germani pentru a aresta pe vinovaţi. Aceştia rezistă. Se 'ncinge o bătae straşnică şi câţiva studenţi rămân întinşi la pământ.

Fără a pierde o clipă, maeştrii şi studenţii se plâng regelui, şi declară că sunt gata să suspende cursurile şi să plece din Paris, dacă ucigaşii rămân nepedepsiţi.

O grevă a profesorilor, încetarea cursurilor! Azi, faptul ar fi grav. Pe vremea aceia faptul era însă privit ca o calamitate publică, ba chiar ca o ofensă adusă religiei. Insemnătatea Universităţii din Paris pentru recrutarea clerului era atât de mare, încât o suspendare a învăţământului echivala cu o oprire bruscă a vieţii eclesiastice din Europa.

Regele a satisfăcut numaidecât cererile Universitarilor. Agentul a fost aruncat la închisoare, împreună cu complicii lui. O parte din ucigaşi fugiseră. Casele lor au fost dărâmate, iar viile lor, zmulse din rădăcină.

Dacă în certurile care se iveau între studenţi şi autorităţi, triumfau todeauna studenţii, faptul se datoreşte solidarităţii dintre maeştri şi elevi.

Această solidaritate constituia o forţă. Inzestrată cu privilegii şi imunităţi, Universitatea îşi da seama de puterea ei.

In 1404 pajii lui Charles de Savoisy, senior la Curte se luară la ceartă cu studenţii, în timpul unei procesiuni făcute de Universitate în cinstea Sfintei Caterina şi armaţi cum erau pajii au rănit câţiva studenţi. Universitatea şi-a suspendat cursurile şi a cerut Regelui dreptate.

Iată pedeapsa, sau mai curând pedepsele ordonate de Rege: Locuinţa lui Savoisy va fi dărâmată; seniorul va plăti 100 livre rentă perpetuă; va plăti 1000 livre despăgubiri răniţilor şi 1000 livre Universităţii. Pajii, autorii agresiunii, au fost bătuţi cu biciul de către călău, siliţi să-şi ceară ertare în cămăşi apoi alungaţi din Paris.

* * *

Sala de cursuri se compunea din patru ziduri, dintr'o catedră, şi un scaun pentru maestru. Sala nu era niciodată încălzită. Ferestrele erau fără geamuri, căci geamul era un obiect de lux. O simplă candelă era suficientă pentru a lumina sala, când era nevoe.

Studenţii erau obligaţi să se scoale la cinci dimineaţa, să se ducă să asculte leturghia, iar la şase să fie la cursuri. La Facultatea de drept cursurile începeau de la ora cinci.

Autorul unui statut din veacul al 14-lea se plânge că maeştrii se duc la şcoală târziu şi dau prilej studenţilor să doarmă prea mult.

Cursul ţinea până la ora zece, când studentul se ducea să-şi ia masa. La amiazi trebuia să fie din nou la şcoală, pentru a lua parte la „disputele meridiene".

După amiază făcea repetiţia cursurilor de dimineaţă şi prepararea lecţiei pentru a doua zi.

Din lipsă de cărţi, căci hârtia se întrebuinţează curent abia în veacul al 15-lea, învăţământul era mai mult oral, iar manuscrisele erau toate pe pergament.

In schimb viaţa era de o veselie fără sfârşit, pentru studentul din evul-mediu. Când n'avea bani destui, să facă chef, îşi vindea manuscrisele sau se deda la acţiuni mult mai urâte. Lucru foarte ciudat, şi care ne uimeşte cu toată depărtarea timpului, studenţii aveau dreptul să se slujească de monetă falşă, fără a fi supuşi niciunei pedepse.

Dar de cele mai adeseori — atunci ca şi acum — tot părinţii trimeteau studentului banii pentru şcoală şi pentru petreceri!...

Beer Frizer Moşilor 53

Anunţă onorata Clientelă că s'a terminat complect mărirea şi renovarea localului, a reluat lucrul normal, având perfectă Coafeză

Din Literatura Chineză

Veşnic

Totdeauna, la începutul toamnei, duşmanii noştri coboară din munţi, ca să ne invadeze ţara...

Chemarea la arme a răsunat! Războinicii noştri, vor trece în curând Marele Zid şi nu se vor opri decât în pustiul Kobi.

Acolo, ei nu vor vedea decât luna nepăsătoare. Acolo, cum vor tremura, în ceasul când roua se cristalizează pe săbii şi pe armuri!

Tinere femei, nu plângeţi! Aţi plânge prea multă vreme!...

Cuarţul

Dacă ai privi luna, printr'o bucată de cuarţ, n'ai zări decât apă. Cine ne-a trimis această piatră limpede?

Dar, ţie cine ţi-a dat aceste lacrimi, prin care mă priveşti fără să-mi vezi tulburarea?

Cântecul nuferilor

Rochiile lor verzi seamănă într'atât cu frunzele de nufăr, obrazul lor roz seamănă într'atât cu florile de nufăr, încât rochiile lor le iei drept frunze şi obrajii lor — drept flori.

Un cântec izbucneşte... Atunci numai, îţi dai seama că fete tinere se scaldă printre nuferi.

Favoritele regelui din Tsou şi dănţuitoarele din Hou şi frumuseţile din You, veneau să se joace şi ele în lac. Culegeau nuferi şi râdeau văzându-şi rochiile plutind.

Ca odinioară, când sosesc fetele, nuferii se înalţă ca să-şi admire surorile. Când ele se duc, luna cea albă le însoţeşte.

Satul meu

Am împins, tremurând, poarta grădinii locuinţei mele. Soţia şi copiii mă priveau venind fără să mă recunoască. In sfârşit, s'au aruncat în braţele mele. Nu puteau să-şi creadă ochilor că sunt eu... Lacrimile lor îmi curgeau pe mâneci.

Intr'o clipă, vestea sosirei mele se răspândi. Câţiva consăteni, cocoţaţi pe zidul grădinii, mă priveau speriaţi.

Toată noaptea, au ars lămpile. Prietenii mă înconjurau. Părea că visam.

Indată ce-am putut să scap de afacerile publice, am luat drumul satului meu unde mă aşteptau soţia drăgălaşă şi copiii mei frumoşi.

Plimbându-mă cu ei pe câmp, mi-aduceam aminte de trecut. Pe-atunci, războiul civil nu ne însângera ţara. Pe-atunci, în fiecare seară, adormeai fericit.

Astăzi, o furtună înfricoşătoare răstoarnă tronurile şi distruge cele mai umile vetre. Soţii adorm ţinându-se de mână, ca pentru un adio.

„Orezul şi drojdia au avut timp să fermenteze în zăcătoare... Fără 'ntârziere, luaţi deci această puternică băutură care ne va face să uităm nenorocirile prezente!

„Intraţi, vechii mei prieteni! Puteţi să mă 'ntrebaţi de călătoriile mele... Intraţi, vom avea destule ceşti!

„Cu tristeţă, Ouang-Tsai, îmi spui că vinul acesta e slab... Vai! ştiu pentruce. N'a mai rămas nimeni ca să îngrijească pământul; armata de Est ne-a luat toţi băeţii!

Dar să lăsăm vinul acesta dintr'un an aşa de nefericit! Ascultaţi cântecele mele, care vă vor înveseli..."

Şi am cântat până în zori. Când am încetat, bătrânii aceştia, care pierduseră totul, surâdeau în dimineaţa limpede.

Chemare

Vino! In jurul casei mele murmură un izvor vesel ca primăvara. Vei vedea poate pescăruşi, dacă vântul va bate.

Fiindcă nu primesc niciodată pe nimeni, aleele grădinei mele nu sunt măturate. Vei păşi pe un covor de frunze.

Mă vei erta că-ţi dau o masă modestă, căci piaţa e foarte departe. Crede-mă că-mi voiu da toată silinţa să-ţi povestesc lucruri plăcute ca să te despăgubesc de simplitatea mesei mele.

Stai pe gânduri? Te temi să nu mă tulburi? Vom bea, totuşi împreună şi vom ciocni paharele, orce s'ar întâmpla.

Ruinele unui palat

Torentul se prăvăleşte bubuind, vântul urlă printre pini, şoarecii fug să se ascundă sub vechile olane. Ce monarh, odinioară, a înălţat acest palat, din care n'au mai rămas decât ruine, în coasta unui munte prăpăstios?

Flacări albăstrii aleargă pe întinsul pământului. Se desluşesc vaete şi gemete de moarte. Aceste mii şi mii de voci ale naturii alcătuesc un sălbatec concert care se adaugă tragicului toamnei.

Stăpânul acestui palat avea frumoase dănţuitoare, care astăzi sunt pulbere rece. Avea trăsuri, războinici. Din tot acest fast, din toată această glorie, ce-a mai rămas? Un cal de marmoră, care zace în iarbă.

Adânca mea tristeţă, aşi voi să mi-o revărs într'o poemă tainică, dar plânsul mă podideşte şi condeiul îmi tremură...

Plimbarea tristă

Lacul Nan-hou leagănă luna de toamnă care se oglindeşte în apele lui verzi.

Sgomotul lopeţilor mele a întrerupt imnul de iubire pe care nuferii îl cântă lunei.

Trad. de AL. T. STAMATIAD

Leagăn de cîntece

91

Ingenunchiază 'n noapte lăuntric vânătorul
Cu arcu 'ntins în mână ca un pătrar de lună.
Şi din azur, de-odată dezgrădinat, cocorul
Se prăbuşeşte 'n albul nisipului, pe dună.

A fost o 'nchipuire de-o clipă. Fiecare
Ne vream săgeată 'nfiptă în celălalt cu duhul;
Imaginea ţipase în noi cu 'nfiorare
Şi 'nsângerase-afară cu ţipătu-i văzduhul.

92

Noi am simţit că gândul e tăcere
Şi-am imolat cuvântul, cugetărei;
Că visul e surîsul depărtărei
Şi l-am aprins în noi printre himere

Iubirea noastră s'a 'nchegat în fugă
Din jocul clarului de lună 'n noapte,
A strâns parfum în ea şi fructe coapte,
Dar nu ne-a fost pe buze decât rugă.

93

Eu ţi-am eşit în cale cu tot avutul meu
De dragoste, de cântec, de freamăt, de culoare,
Şi ţi-am adus şi partea de umbră şi de soare
Pe care mi-o păstrase cu grije Dumnezeu.

Făptura ta de raze e rugăciunea mea,
Cuvânt legat în aur ca 'ntr'un inel o piatră
Şi rânduit în mine cu rost de foc în vatră.
Desăvârşire, poate, sau osândire grea.

94

In frunzele copacilor se scutură
O veselie 'n sbor de rândunică
Şi cu sidef topit în ele flutură.

Un început de freamăt se ridică,
Şi cântecul trandafiriu al zorilor,
Se joacă printre crengi ca o pisică.

Tu te iveşti în mlădierea norilor.

95

Mă risipeam cu gândul în natură
Şi-mi adânceam în ea privirea roată.
Şi 'n clipe ce durau fără măsură
Se desfăcea nemărginirea toată.

Strânsesem pentru mine strălucirea
Inaripatului tău joc de graţii,
Şi 'mpodobeam în schimb nemărginirea
Cu ale minţei mele constelaţii.

96

In privirea ei albastră zorii
Işi împrăştiaseră fiorii,
Şi-aurora-i aruncase 'n faţă
Apa-i proaspătă de dimineaţă.

Un răzor de trandafiri în floare
I se risipise la picioare,
Şi-am crezut, văzând-o, că'n grădină
A crescut un nufăr de lumină.

97

Dă-mi clipa 'nebunită de spaţiu şi beţie
In care firul minţei şi sufletul să-mi cânte;
Pe gura mea fierbinte făptura ta să fie
Vultur căzut din soare cu aripile frânte.

Am colindat prin veacuri împovărat de vinul
Ameţitor în suflet al aşteptării mele,
Şi-acum, pentru că'n noapte mi-am ferecat destinul,
Să luminăm cu trupuri aprinse printre stele.

98

A fost mai întâi jocul colorat al florilor,
Şi vârfuleţul de urechi al frunzelor apoi,
Şi cântecul albinelor în pragul zorilor
Şi vuetul la urmă al văilor cu ape noi.

A călcat, astfel, primăvara cu isvoarele
Vieţei ei pe lângă-al sufletului meu hotar
Şi, răsărind în strălucirea ta şi soarele,
A fost imbold năzuinţei din mine şi'ndreptar.

99

Noi vom avea privirile albastre
Şi limpezi ca un cer bătut în stele.
Ca să putem înfăptui cu ele
Realitatea sufletelor noastre.

Imaginea vieţei va fi alta,
In apa lor de floare de cicoare,
De cât aşa cum a crescut în soare
Şi ne-a tăiat-o Dumnezeu cu dalta.

100

In tăcere s'a făcut adâncă tăcere,
In lumină-a isvorît o mare lumină,
In polenuri a crescut val proaspăt de miere,
Iar albinele-au găsit o altă regină.

Plopul argintiu a stat în clarul de lună
Şi-a tăiat văzduhu'n sus cu linişte nouă,
Iar în părul împletit al tău în cunună
Dumnezeu a pogorît cu zâmbet şi rouă.

N. DAVIDESCU

Scrisori din Stambul

1.

ŢIE, GRIGORI

Au trecut zile multe şi nu ţi-am scris nimic.

Am aşteptat să mi se liniştească sufletul şi lucrurile din jurul meu să-şi recapete relieful. Am aşteptat să mă cuprindă viaţa nouă, cu liniştea şi cu lumina ei. Am aşteptat ca trecutul să se şteargă'n uitare... Dar timpul s'a scurs în zadar.

Adineaori veneam spre casă cu mersul care te'ntrista. In primele timpuri, când mă vedeai încovoiat, trăgându-mi cu oboseală paşii unul după altul, râdeai de mine îndemnându-mă să mă îndrept. Apoi ai înţeles că niciodată nu voi mai avea umbletul meu de om tânăr. Şi când ţi-am spus atunci, în seara în care m'ai rugat să nu mai stau, când ţi-am spus, cu glasul pe care nu mi-l cunoşteam încă, de cele din sufletul meu, mi-ai zâmbit prietene cu zâmbetu-ţi subţire, ochii ţi s'au îngreuiat de milă şi acuma sunt aicea după îndemnul tău.

In dosul unui zid de piatră, deschis către urcuşul străzii doar printr'o poartă, subt care nu poţi trece decât adus din spate, am închiriat o casă scundă. Are două odăi mai mari în care sunt aşezate lucrurile mele şi mai multe odăiţe şi cămări rămase pe seama bătrânului Ion, care n'a vrut să mă părăsească. In câteva zile, cu îndemânarea lui obicinuită, mi-a gospodărit viaţa. A tocmit pe Ciuchi, un băeţel cu ochii de aur, ca să'ngrijească de grădină, să măture şi să aducă din târg cumpărăturile, a găsit o grecoaică încă tânără, care să ne pregătească mâncări gustoase cu untdelemn curat şi în apropiere, în ţesătura de străzi strâmte şi repezi care ne'nconjoară, a dibuit dughene ţinute de Români, cu toate cele de trebuinţă. După porunca lui, Ciuchi şi-a cumpărat o greblă de două ori mai mare decât el şi o importantă foarfecă de grădină cu care tae foarte atent iarba şi crengile uscate ale trandafirilor.

Inchisă între zidurile ei înalte, grădina nu e mare. Aş fi dorit poate să rămână aşa cum era la început, cu bălăriile sălbatice şi cu înfăţişarea locurilor lăsate'n părăsire. Dar Ion nu mi-a cerut părerea şi'n sufletul lui credincios a priceput că e mai bine să înveselească puţin locul unde-am venit să mă vindec. Pe pridvorul scund al casei mi-a întins un „chaise-longue" şi astăzi de dimineaţă am văzut că a deschis valiza verde, fără să ceară voe, şi mi-a aşezat hârtiile pe biurou. Vrea să mă'ndemne la lucru. Am răsfoit paginile scrise de mine acum câteva luni şi mi s'au părut streine. Lucrurile au luat în sufletul meu o altă 'nfăţişare şi cuvintele au cu desăvârşire alt răsunet. Să nu te îngrijorezi .Din ochi mi-a dispărut privirea ştearsă care aluneca spre gândurile neguroase şi în mişcările mele nu se mai arată automatismul trădător al durerilor prea mari.

Pe pietrele vechi şi aspre ale zidurilor grădinii se caţără glicina cu ciorchinele ei viorii şi din loc în loc, amestecându-se cu ea, se ridică trandafirii agăţători. Sunt mici, cu petale nenumărate şi strânse unele peste altele de cine ştie ce tainică teamă. Parfumul lor e slab şi numai când e căldura prea apăsătoare, se răspândeşte'n toată grădina ocrotit de vânt prin înălţimea zidurilor. Doar cei trei chiparoşi ridicaţi în mănunchiu dintr'un ungher de pietre, se avântă dincolo de adăpost şi crengile lor le sunt înfiorate.

Grebla lui Ciuchi aşează pietrişul nou din faţa casei. Zgomotul regulat şi odihnitor se potriveşte cu zborul hulubilor deasupra grădinii şi cu strigătul îndulcit de depărtare, al unui catârgiu care-şi îndeamnă dobitoacele pe străzi.

Inchid ochii şi mă cuprinde pacea.

Aş vrea să fii aici şi cuvintele tale să se'ntreţească în liniştea serii. Să-mi spui iară că se vindecă totul şi mâna ta să mă mângâe puţin, ca pe un copil bolnav. Astăzi poate ai înţelege.

Este aproape vremea mesei. Ion va veni acum cu lampa, iscodindu-mă din colţul ochilor. Imi judecă amănunţit faţa slăbită şi nu-i scapă niciuna din nouile cute ce mi s'au brăzdat pe frunte. Ar vrea să mă poată apăra împotriva gândurilor mele; ar vrea să le poată risipi dintr'odată, ridicând mâna şi făcând „hâş", ca spre găinile din ograda părintească. Şi de el îmi e ruşine. M'a îngrijit de când eram copil şi după accidentul meu de automobil s'a minunat cum luptam împotriva durerilor. Mi-a spus când m'am însănătoşit, că glumele pe care le făceam atunci, îi aduceau lacrimi în ochi:

— Era atâta bărbăţie în ele domnişorule, de mă înduioşau ca un cântec de biserică.

Acuma simt mirarea ascunzându-se subt grija în care mă'nvălue. In sufletul lui rănile se'nchid cu repeziciune; într'al meu vindecarea vine târzie, ca seara aceasta peste Stambul. In toată grădina s'a lăsat umbră şi numai vârfurile chiparoşilor mai au, aninate ca o delicată comoară, câteva fire de lumină. Ciuchi a eşit în stradă, lăsând în urma lui poarta deschisă. Aş vrea să es şi eu după dânsul şi să străbat uliţile până în mijlocul mulţimii. Sau poate, să intru în umbra moscheei şi să ascult cum curge apa din fântână. Subt tălpile mele, pietrişul face sgomot. M'am rezemat de zid şi aplecându-mă puţin, mă uit în stradă. Nu trece nimeni şi peste drum e un zid înalt ca al meu, în dosul căruia poate-i o casă tot atât de mică şi o grădină asemănătoare. Dar poarta rotundă de peste drum e închisă şi totul pare pustiu.

De afară, de pe strada care se urcă pe deal ca pe un perete, ştiu că se vede Marea de Marmara, până departe. Dar astăzi nu pot îndura priveliştea deschisă. Am nevoe în jurul meu de hotarele pereţilor şi grădina mă'nveşmântă ca o haină călduroasă. Fără sgomot, în picioarele goale, Ciuchi a răsărit în poartă. Imi râde şi trece pe lângă mine, furişându-se ca o pisică. De vreme ce nu mai e nimeni afară, trag poarta grea de lemn şi pun zăvorul bine.

Din înălţimile cerului, întunericul s'a lăsat peste pământ şi'n adâncurile lui tremură scânteia unei stele. Glasul lui Ion mă cheamă la cină. Pe pridvor mi-a aşezat masa cu grijă. La lumina lumânării apărate de glob, ca să n'o stingă vântul, cristalul paharelor şi argintul tacâmurilor, licăresc apropiat. Intr'un vas de preţ mi-a pus câteva ciorchine de glicină şi pe un colţ al mesei aşteaptă, culcată'n coşuleţul ei, o sticlă de vin, prăfuită. Văzându-mi privirea, surâde:

— Adevăratul sânge al Domnului, din pivniţele mănăstirii Sfântu Gheorghe. Se lasă'n trup ca o flacără de viaţă nouă. Apoi îmi serveşte repede supa şi se duce la bucătărie, după treburile lui. Deasupra mea mi se pare că timpul s'a oprit. Grea de linişte şi întuneric, grădina este 'ngrădită de zidurile nopţii.

Şi gândurile mi se aşează, cuprinse şi ele de odihnă. Astăzi, întâia oară, mi-am judecat viaţa cu limpezime. In amintirea mea întâmplările din ultimile luni se îngrămădeau unele peste altele cu sălbăticia şi grandoarea ruinelor unui palat. Astăzi, pe străzile vechi ale Stambulului, am simţit liniştindu-mi-se câtăva vreme spaima din suflet. In oraşul acesta viaţa s'a scurs mii de ani, ca un fluviu puternic. Nicăeri nu se simte mai desluşită decât aici trecerea vremii, înlănţuirea fără oprire a lucrurilor şi micimea durerilor fiecăruia din noi.

Aicea nu se grăbeşte nimeni. In umbra săracă, prelinsă lângă ziduri, urci multă vreme. Căldura se ridică spre tine, te 'nvălue mereu mai strâns într'însa, şi simţi pe umeri povara soarelui făcându-se chinuitoare. Ai vrea să te opreşti sau să-ţi faci pasul mai grabnic. Dar o putere neînţeleasă te împinge mai departe, cu acelaş mers îngreuiat de trudă. Şi când ţi se pare că drumul şi oboseala ta nu vor mai avea sfârşit, uliţa coteşte puţin, îşi domoleşte urcuşul şi ca pârâul ajuns în liniştea bălţii, se răspândeşte în curtea umbrită a unei vechi moschei.

Şi dacă treci peste lespezile care-o pardosesc, ascultându-ţi sgomotul paşilor în liniştea ei, puţin mai departe, pe uliţa care 'ncepe iar, se ţine un bâlciu în larma căruia se desluşeşte râsul ascuns al femeilor şi strigătul vânzătorilor de limonadă.

Aşa sunt aici toate lucrurile. Trecerea vremei a rupt legătura dintre ele şi totul pare neaşteptat.

Din spatele meu, Ciuchi se pleacă să-mi toarne apă. Ca să se poată întinde până la pahar îşi reazemă mâna stângă pe masă. Pe suprafaţa strălucitor de albă, degetele lui înegrite de soare sunt subţiri şi au în ele o ciudată nobleţă. Ştiu că râde cu toată lumina dinţilor dar nu mă'ntorc ca să mă uit la el. Este aici de 20 de zile şi trăeşte 'n jurul meu ca un câine credincios. Ii simt adeseori privirea pironită asupra mea, în aşteptarea vreunei porunci şi când mă vede trist, rămâne multă vreme nemişcat, vroind par-că să-mi pună o întrebare. Uşurinţa lui de a ţine minte tot ce aude l-a făcut să înveţe dela noi multe cuvinte româneşti şi să lege la nevoe chiar frazele.

— Ciuchi, porunceşte Ion, care a sosit cu o monumentală farfurie de friptură, adu salata repede.

Băeţelul porneşte'n fugă prin pietrişul grădinii şi uşa luminată a bucătăriei îl înghite ca gura unui cuptor. Când ese, încet ca să nu scape vasul de salată, silueta lui subţire se desprinde'n negru din cadrul de lumină. Are'n mişcări din îndemânarea nervoasă a lighioanelor sălbatice. Şi acum îmi dau seama că privirea lui se aţinteşte întocmai ca a lor. In adâncurile ei e mereu tupilată teama de moarte.

— Am adus, zâmbeşte Ciuchi.

Şi gândurile mele se destramă iară. Pe lunga fâşie de cer s'au aprins toate stelele şi deasupra noastră s'a pornit un zvon de vânt. Frumuseţea şi liniştea din jurul meu mi se strecoară'n suflet ca o părere de rău. Simt în mine o ciudată nepăsare. Ochii mei văd, trupul meu este cuprins de farmecul nou al vieţii de aici, dar totul îmi ajunge şters şi fără legătură. Mi se pare că şi peste mine vremea a trecut ca un fluviu. Şi spaima care părea să mă fi părăsit, mă cuprinde iară. In jurul meu zidurile grădinii sunt înalte şi casa pitită la picioarele lor, pare de sute de ani în cea mai deplină siguranţă. Nu mă cunoaşte nimeni, sunt mai la adăpost de oameni, decât într'o pustie şi ştiu că trebue să am răbdare şi să aştept aici ca să-mi treacă durerea. Dar în adâncurile fiinţei mele este ceva care-şi pierde echilibrul. Dorinţele mi-au murit şi e prea deşert în mine ca să se mai nască altele noui.

Sunt sigur că vei citi aceste cuvinte zâmbind. Tu crezi că timpul e un medic fără pereche şi pentru tine durerile sunt toate cu leac. Toţi oamenii suferă la fel, mi-ai spus odată, dar fiecare din noi credem că suferim mai mult şi deosebit de ceilalţi. Cât îţi invidiez liniştea şi puterea de a te ridica deasupra ta însăţi. Ştiu cum ai luptat cu tine, stăpânindu-ţi slăbiciunile. Dar această putere ne depărtează şi mi se face teamă câteodată să-ţi spun tot ce simt. Intr'altfel, cu mult mai adâncă şi mai pătrunzătoare, privirea ta are într'însa mirarea pe care o surprind în ochii lui Ion. Mintea ta limpede, stăpânită de logică şi de noţiuni precise, nu poate urmări destrămarea dintr'un suflet chinuit cum este al meu. Acuma, după ce s'a încheiat încă una dintre zile, îţi scriu pentru-că sunt prea singur. E întâia oară când îmi dau seama de lunga noastră denpărţire, şi simt nevoia să mă apropii pentru câteva clipe de tine. In liniştea nopţii mi-am deschis fereastra şi vântul care s'a prelins peste grădină, intră şi face flacăra lămpii nesigură. Şi nu ştiu de ce gândul, mi se'ntoarce cu o nouă melancolie, către ţară.

PAUL NEGULESCU

ANECDOTE

Un membru al Academiei din Chalons vorbea odată despre toate prerogativele acestei academii şi sfârşi prin a spune că ea este fiica mai mare a Academiei franceze. Voltaire, care era de faţă, zise:

— Trebue să fie fată cuminte, căci n'a făcut nici odată să se vorbească despre dânsa.

Cineva îi spuse lui Voltaire:

— Ce mulţumit trebue să fii de operele dumitale!

Voltaire răspunse:

— Sunt ca bărbatul unei femei cochete: toată lumea se bucură de dânsa, afară de el!

Marchizul de Preconville era despărţit de mulţi ani de soţia lui, contra căreia nutrea o ură de moarte. Era însă obligat să-i servească o pensie de patruzeci de mii de franci pe an.

Intr'o zi, avu ideia să consulte o somnambulă, ca să ştie dacă avea să scape curând de fosta sa soţie şi de pensia pe care i-o plătea.

Somnambula fu adormită şi marchizul îi puse în mână o şuviţă de păr, rămăşiţă a lunii de miere.

— Poţi să-mi spui când are să moară marchiza de Préconville a cărei şuviţă de păr o ai acuma în mână?

— Marchiza... o văd... frumoasă femee... îşi face toaleta... zăresc un tânăr în odaia de alături...

— Asta nu mă miră, dar cât mai are de trăit?

— Nu ştiu...

— Citeşte ziarele viitorului... Ia-le de pildă pe cele din anul viitor... Caută la „Decese şi înhumări".

— Caut...

— Marchiza de Préconville?

— Nu-i.

— Ia colecţia din 1883!

— O am sub ochi.

— Caută la „Decese şi înhumări".

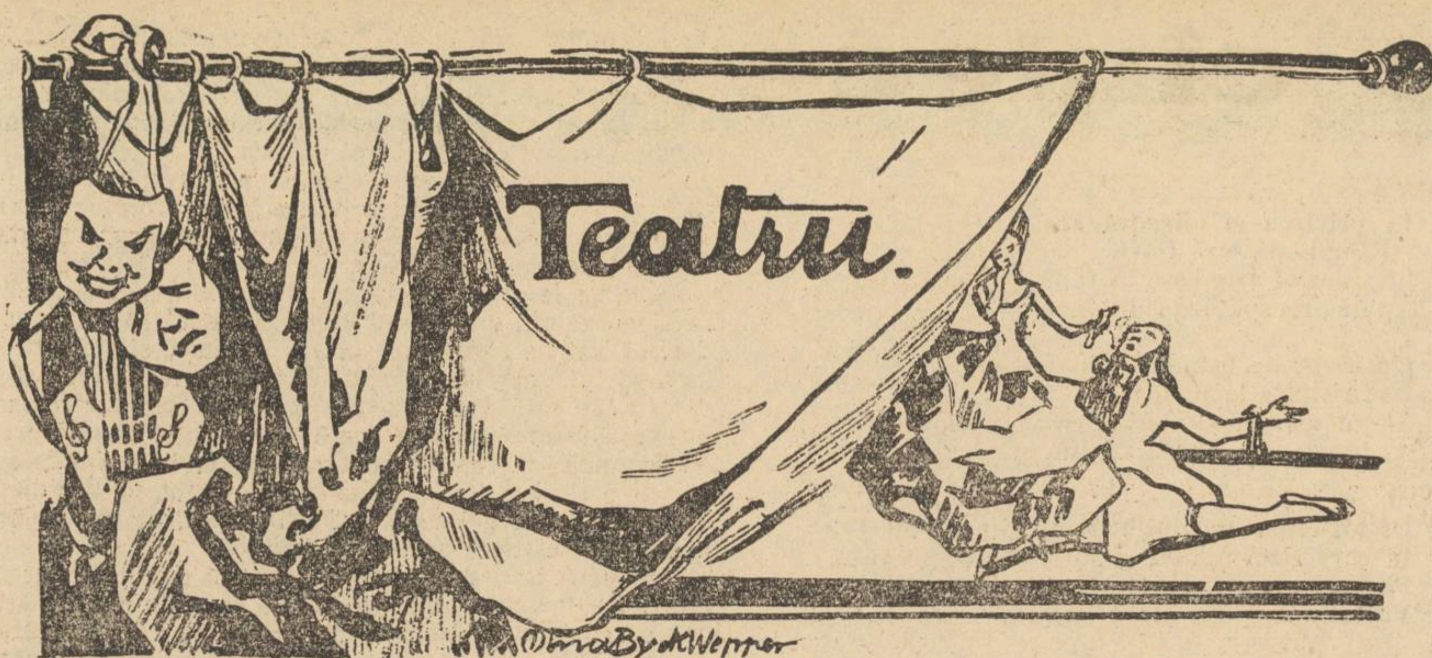
— A! am găsit... aici e!

— In ce epocă?

— 16 Martie 1883... arondismentul al optulea.

— Da, ea e.

— Marchiza văduvă de Préconville...

CRONICA TEATRALĂ

— VIFORUL — TURANDOT —

Stagiunea Teatrului Naţional s'a deschis cu „Viforul", a doua lucrare din trilogia lui Barbu Delavrancea.

Intre Ştefan cel Mare („Apus de soare") şi Petru Rareş („Luceafărul"), Barbu Delavrancea a evocat figura impresionant de caracteristică a unui voevod degenerat, care a fost păstrat în cronicile ţării mai mult pentru cruzimea şi ambiţiile sale nesăturate, decât pentru meritele lui.

Ştefăniţă e ros de gloria străbunului său. Invidia, ura şi alcoolul îl duc la nebunie şi la crimă.

După ce ucide pe cei mai vrednici şi mai credincioşi sfetnici ai tronului, moare el însuşi otrăvit chiar de soţia-i îngrozită de nelegiuirile lui.

Rolul lui Ştefăniţă e un rol de atentă compoziţie. Nu cere însă actorului decât să fie logic cu el însuşi şi cu acţiunea. In această înţelegere, compunerea interpretării rămâne numai chestie de temperament.

Domnul Critico a pornit dela început într'o gamă exagerată.

Nepăstrând gradarea momentelor, a fost adesea strident, forţat, nefiresc şi neconvingător.

O mai stăruitoare încordare lăuntrică şi o exteriorizare a pornirilor sălbatece mai puţin tumultuoasă, ar fi dat personagiului partea de omenesc de care nu trebue să fie lipsit.

Pornirile lui Ştefăniţă, negăsind până la urmă o dezlegare explicită, motivată, în acţiune, interpretarea mai stăpânită ar fi fost, desigur, şi în cadrul înţeles de autor.

Incercarea domnului Critico, constitue totuşi un efort ce trebue subliniat.

C. Nottara

Domnii C. Nottara şi I. Petrescu şi-au reluat cu nouă izbândă vechile creaţii, servind o admirabilă lecţie de emoţiune concentrată şi de joc închegat, tututuror partenerilor ce se mişcau pe scenă ca la bâlciu şi vorbeau tânguindu-se parcă de pacostea ce le-a căzut pe cap.

Domnul I. Brezeanu a jucat, cu prestigiul d-sale recunoscut, un rol de beţiv.

* * *

Cea dintâi premieră a stagiunii actuale a fost „Principesa Turandot" de contele Carlo Gozzi.

Creator al teatrului inspirat din vechea *comedie dell'arte,* Carlo Gozzi este cel dintâi care îşi scrie în întregime textul dramatic, utilizând, însă, în desfăşurarea acţiunii, elemente de realizare exterioară din *comedia dell'arte.*

Actorii apar în hainele lor obişnuite, deghizaţi superficial în personagiile ce interpretează, făcându-şi masca cu desăvârşire mobilă.

Improvizaţia actorului din vechea comedie, în care nu avea decât cadrul, situaţia, nu şi replicile respective, e înlocuită prin fantezia realizării scenice a spectacolului, prin libertatea ce se dă regizorului şi interpreţilor de a spune ceiace autorul a vrut să spună, în tonul ce se adaptează mai bine subiectului.

Turandot, fiica împăratului Altum, dispreţueşte pe bărbaţi şi nu vrea cu nici-un chip să se mărite. Ea obţine dela tatăl ei un decret ca toţi pretendenţii ce nu vor răspunde la trei întrebări puse pe dânsa, să fie decapitaţi.

Lumea e îngrozită de numeroasele execuţii sângeroase la care asistă, când, într'o zi, soseşte la curte prinţul Calaf, fiul regelui Timur care izbuteşte să înfrângă trufia frumoasei principese...

Piesa e montată într'o sugestivă atmosferă de basm de către d. Soare Z. Soare şi după schiţele pictorului Feodorov.

G. Vracca

Interpretarea, în frunte cu doamna Marioara Zimniceanu, domnii Vraca, Brezeanu, Bulfinsky, Antonescu, Baldovin, Manu şi Finteşteanu, a oferit publicului românesc un spectacol original şi întemeiat pe superioare elemente estetice.

H. LAZU

Evrica

Seria „Tolstoiană" de întrebări:

1. Unde s'a născut Tolstoi ?
2. Cine l'a crescut pe Tolstoi ?
3. La care Universitate şi la ce Facultate şi-a făcut Tolstoi studiile superioare şi dacă le-a isprăvit ?
4. A avut Tolstoi fraţi şi surori?
5. Care a fost cea dintâi scriere a lui Tolstoi ?
6. Cine l'a numit pe Tolstoi „Marele Scriitor al Pământului Rusesc".
7. Cine dintre personagiile creiate de Tolstoi, a „lansat" această expresie: „Totul se va aranja"?
8. Câte opere dramatice a scris Tolstoi, şi care anume ?
9. Ce relaţii personale au existat între Tolstoi şi Dostoevschi ?
10. A fost Tolstoi vreodată în străinătate ?
11. Ce statură a avut Tolstoi : scundă, mijlocie sau înaltă ?
12. Ce culoare au avut ochii lui Tolstoi ?
13. Unde a murit Tolstoi ?
14. Unde a fost înmormântat Tolstoi şi care considerente au determinat alegerea locului pentru înmormântare?
15. Cum se îmbrăca Tolstoi ?

Răspunsurile la această serie de întrebări se vor putea trimete până în ziua de 20 Septembrie cor.

Incepând cu Nr. viitor al „Adevărului Literar", rubrica „Evrica" va apare în fiecare săptămână.

Cititorii noştri sunt rugaţi să întocmească pentru „Evrica" noui întrebări originale şi răspunsuri complecte pe care le vom publica semnate de autorii lor.

E de dorit ca aceste întrebări-răspunsuri să fie luate cel puţin pe jumătate din istoria, literatura şi arta românească.

Editura „CUGETAREA" Bucureşti, Mătăsari 23
Director — Proprietar:
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Din Cărţile apărute:

Raymond Machard:	Cucerirea	Lei 55.—
Marcel Prévost:	Scrisori de Femei	48.—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	50.—
Claude Anet:	Ariana	50.—
M. Artzibaşew:	Sanin	58.—
Myriam Harry:	Insula Voluptăţii	48.—
Maxim Gorki:	Mama	38.—
Victor Eftimiu:	Un asasinat patriotic	60.—
Delafras:	Micul Sacrificiu	40.—

D. D. PATRAŞCANU
ISTORIA VECHE
pentru Clasa I secundară
(BAEŢI ŞI FETE)
Tip „Cultura Românească"
Preţul 80 lei

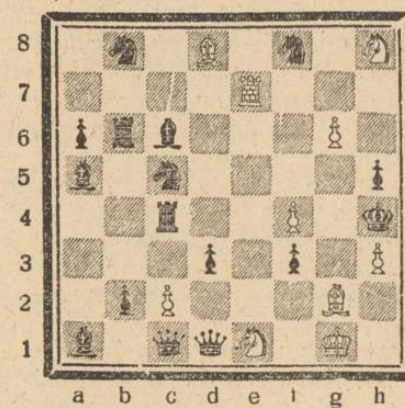
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 162

Din concursul nostru de probleme.

Motto: „Dark doing 44 var"
(inedită)

Negru (16 figuri).
Rh4, Dc1 şi d1, Tb6 şi c4, Cb8, c5 şi f8, Na1, a5 şi c6, Pa6, b2, d3, f3 şi h5.

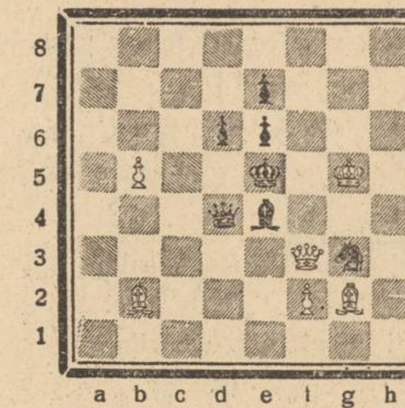
Alb (10 figuri).
Rg1, Té7, Cé1 şi h8, Nd8 şi g2, Pc2, f4, g6 şi h3.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 163

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Grosspatzermeister II"
(inedită)

Negru (7 figuri)
Ré5, Dd4, Cg3, Né4, Pd6, é6 şi é7.

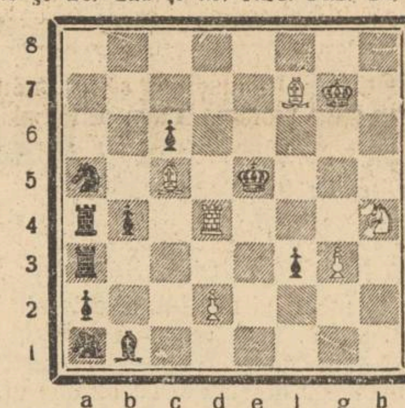
Alb (6 figuri)
Rg5, Df3, Nb2 şi g2, Pb5 şi f2.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 164

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Eclipse"
(inedită)

Negru (10 figuri)
Ré5, Ta3 şi a4, Ca1 şi a5, Nb1, Pa2, b4, c6 şi f3.

Alb (7 figuri)
Rg7, Td4, Ch4, Nc5 şi f7, Pd2 şi g3.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 61

Jucată la Olimpiada şahistă din Haga la 27 Iulie 1928.

Alb: Zeno Proca (România) — **Negru: Norman Hansen** (Suedia)

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, Nf8—c5 Negru evită variantele cunoscute (Z. P.). Mutarea din text pare a da albului un mic avantaj (L. L.). 4. Cb1—c3, evită varianta teoretică c2—c3 (Z. P.). Prin c2—c3, alb domină centrul şi are un joc uşor (L. L.). 4...., Cg8—é7; Mai bine ar fi fost Cf6 (L. L.). 5. Cf3×é5, Cc6×é5; 6. d2—d4, c7—c5!; 7. Nb5—a4, Nc5—d6; 8. d4×é5, Nd6×é5· 9. 0—0!, 0—0!; 10. Na4—b3! Bine jucat. Nebunul din b3 domină centrul şi presează punctul f7 (L. L.). 10...., Rg8—h8; 11. f2—f4, Né5—c7; 12. f4—f5! Slăbeşte pionul é4 în folosul atacului (Z. P.) 12...., Cé7—g8; 13. Dd1—h5! Mai tare ca Tf3 jucat de Monticelli contra lui Norman Hansen (Z. P.) 13...., Nc7—é5, Nebunul a făcut prea multe mutări zadarnice (L. L.). 14. Nc1—g5, Né5—f6; 15. Ng5—f4, Nf5×c3? Greşeală decisivă şi o lipsă de aprofundare a poziţiei. Nebunul era necesar ca să împiedice o eventuală înaintare a pionului é4. Calul dela c3 tot nu venea aşa uşor în joc, punctele b5 şi d5 fiind apărate de pionul c6 (L. L.) 16. b2×c3, d7—d5; Mai bine ar fi menţinut pionul la locul său, putându-l, eventual, muta la d6 (L. L.) 17. Nf4—g5! Sacrifică pionul é4 pentru atac (Z. P.). Proca reuşeşte în mod magistral să dovedească superioritatea poziţiei sale şi aceasta pe calea atât de frumoasă a sacrificiului material (L. L.). 17...., f7—f6; 18. Ng5—h4, d5×é4; 19. Nb3—f7! Combinaţie de 13 mutări până la final (Z. P.) 19...., Cg8—h6; 20. Nf7—b3, Ch6×f5; Negrul nu observă profunda combinaţie a tânărului nostru maestru şi se vede surprins de următoarele mutări asemănătoare unei probleme (L. L.). 21. Tf1×f5!, g7—g6; 22. Tf5×f6!! Poanta principală; frumos sacrificiu de denuă (L. L.). 22...., g6×h5; 23. Ta1—f1!! Cu această mutare se termină în mod strălucit seria mişcărilor frumoase şi ascunse. Nu era uşor de prevăzut o mutare aşa de liniştită cu 5 lovituri înainte, care zdrobeşte totuşi pe puternicul adversar al talentatului jucător român (L. L.) 23..., Dd8—b6+, 24. Rg1—h1, Nc8—é6!; 25. Nb3×é6, Tf8—é8; 26. Né6—b3, é4—é3; o ultimă încercare. 27. Tf6—f7! c6—c5!, spre a sacrifica dama la f6, dar fără folos. (L. L.) 28. Nh4—f6+ Db6×f6; 29. Tf7×f6, partida e terminată! (L. L.) 29..., é3—é2; 30. Tf1—é1, b7—b5!, Nb3—f7! Incă odată la f7; dansul nebunului care a decis partida (Z. P.) 31...., Té8—é7; 32. Rh1—g1, Ta8—d8; 33. c3—c4! Td8—d2; 34 c4×b5, Td2×c2; 35. Nf7—b3, Tc2—d2; 36. Tf6—é6! şi negru cedează.

Recomandăm conducătorilor federaţiei această partidă, spre a face toate sforţările posibile ca jucătorii noştri să poată practica mai intens jocurile serioase. Atunci talentele noastre vor fi în stare să dea multe partide de talia aceasta şi rezultatele noastre în străinătate vor fi strălucitoare. Tânărul maestru Proca trebue felicitat, căci a jucat în adevăr foarte tare, foarte precis şi foarte frumos! (L. L.)

Adnotaţii de Zeno Proca (Z. P.) şi ing. L. Loewenton (L. L.).

ŞTIRI

♜ *Un interesant concurs are loc la Cercul de şah „Sfatul Negustoresc". Participă la el d-nii: I. Mendelssohn, I. Roth, ing. Ricu Taubmann şi M. Wechsler. Lupta promite a deveni interesantă, având în vedere calitatea jocului cunoscuţilor participanţi.*

Vom anunţa cititorilor rezultatul acestui concurs.

♞ In concursul internaţional de maeştri dela Dortmund rezultatul a fost: 1) Saemisch cu 6 puncte jum.; 2) Reti cu 5 puncte jum.; 3) Johner cu 5; 4—5) Bogoljubow şi dr. Seitz cu câte 4: 6—7) Spielmann si dr. van Nüss cu câte 3 puncte jum.; 8) Colle cu 3 şi 9) dr. Kraemer cu 1.

♛ Marele concurs internaţional de maeştri din Kissingen s'a terminat cu următorul rezultat: 1) E. D. Bogoljubov cu 8 puncte; 2) J. R. Capablanca cu 7; 3—4) Dr. M. Euwe şi A. Rubinstein cu câte 6 puncte jum.; 5) A. Nimzovici cu 6; 6) R. Reti cu 5 puncte jum.; 7—8—9) Fr. Marshall, Dr. S. Tartakover şi F. Yates cu câte 5; 10) R. Spielmann cu 4 puncte jum.; 11) Dr. S. Tarrasch cu 4 şi 12) J. Mieses cu 3 puncte jum.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Un proces „de plajă"

René Lembart, cunoscutul artist de cazino, a fost surprins pe plaja din Dauville de directorul plajei Geauffrois şi de poliţistul Wasser, pe când se încălzea la soare, fiind aproape dezbrăcat de costumul de bae — „mai jos de brâu" — după cum se exprimă procesul-verbal încheiat de aceşti controlori.

Dat în judecată pentru „atentat la bunele moravuri", Lembart s'a apărat susţinând că el, care a fost pictat gol pe aceiaşi plajă, anul trecut, de către pictorul Demergue, nu-şi recunoaşte atitudinea din sezonul actual ca „imorală" şi nici n'are un trup atât de puţin frumos încât să poată „strica" frumoasa vedere a plajei.

Lembart a fost totuşi dat în judecată şi va fi apărat de Lévy Ullmann, un cunoscut avocat din Paris. Martorii lui vor fi toţi cei ce frecventează plaja din Dauville, fiind îmbrăcaţi în cele mai „scurte" costume de bae, şi anume: Maurice Rostand, pictorul japonez Fujita, Van-Dongen, dansatoarele Dolly-Sisters, Jeanne Aubière, etc...

O declaratie a lui Ford

Henry Ford a împlinit 65 ani. Sărbătorit în acea zi, Ford a declarat că în viitorii 5 ani speră să facă mai mult decât în ultimii 20 de ani.

— Oamenii de peste 65 de ani, — a spus Ford, — nu mai pot, bineînţeles, să alerge cu uşurinţă ; ei pot însă aduce omenirii aceiaşi cantitate sau o şi mai mare muncă cerebrală decât înainte.

Desvoltând acest şir de idei, Ford crede chiar că n'a fost îndeajuns de energic până acuma, în ce priveşte creiarea de valori morale mai ales.

Astăzi, după părerea lui, numai oamenii trecuţi de 50 de ani, pot şi trebue să guverneze, să construiască, să ducă înainte partea spirituală a treburilor politico-economice. De fapt ei o şi fac. Viaţa lumii s'ar opri fără dânşii, cum se opreşte un automobil când îşi pierde roţile. Tineretul e neputincios să creieze cele necesare omenirii, fără sfaturile şi fără experienţa bătrânilor...

Acest discurs a fost pronunţat de Ford în mijlocul slujbaşilor şi lucrătorilor săi. Lucrătorii (140.000) l-au ascultat cu ajutorul aparatelor de radio-telefonie, prevăzute cu uriaşi „multiplicatori ai sunetelor"...

Fascismul şi vinurile nationale

Turati, secretarul general al partidului fascist, a trimis tuturor organizaţiilor fasciste din Italia şi din coloniile ei, o circulară prin care exprimă dorinţa şi speranţa conducerii partidului că de-acum înainte la toate banchetele fasciste sau la cele oficiale, oficioase sau municipale italiene, nu se vor mai consuma decât vinuri naţionale.

Turati regretă mai ales obiceiul de a bea în Italia şampaniile străine.

„Un astfel de snobism, — zice Turati, — e de nesuferit astăzi când toată energia noastră trebue îndreptată asupra restabilirii economiei naţionale. Rezultatele acestui snobism nu aduc foloase decât intereselor străine..."

Averea unei idealiste

In urma Lady-ei Pankhurst care a stat timp de 40 de ani în fruntea mişcării sufragiste din Anglia, n'au rămas decât lucruri în valoare de 68 lire sterline. Bani nu s'au găsit nici măcar pentru înmormântare. Insă din vânzarea celor câteva portrete ale defunctei, pictate de celebrităţi, se va putea realiza o sumă destul de însemnată, care va fi vărsată pe jumătate: „Armatei de salvare" (antialcoolice) şi „Armatei sufragiste", conform testamentului lăsat de lady Pankhurst...

Portretele sale vor păstra posterităţii chipul energic, îmbrăcămintea excentrică şi atitudinea ascetică, rigidă, a acestei femei aspre şi fanatizate, despre care se afirmă că vocabularul discursurilor sale înflăcărate nu cuprindea decât vre-o mie de cuvinte în total, repetate într'una, zilnic...

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

In vederea toamnei s'a asortat cu noui cărţi de literatură şi sociologie, în germană, franceză şi română. Desface toate cărţile cu preţuri excepţionale, socotind cartea germană, frumos legată, între 100—200 lei volumul pentru literatură, la cartea franceză socoteşte dela 5—7 lei francul, ediţii obicinuite, ca şi cele de lux.

Uultimele noutăţi: Paul Burgsteller: **Die Befreiung der Hilde Fernleitner;** Gustav Mayer: **Bismarck und Lasalle;** Axelrod Balabanoff, Bauer, Bernstein şi alţii: **Die Tragödie Trotzki;** Boris Lawrenjew: **Der 41;** Nicolai Ognjew: **Das Tagebuch des Schülers Kostja Rjabzew;** Felix Pinner: **Tannerhütte;** Dr. jur. Fritz Tänzler: **Aus dem Arbeitleben Amerikas;** Jakob Paludan: **Die Neue Welt;** K. K. Loewenstein: **Das Kind als Träger der werdenden Gesellschaft;** Dr. G. Grossmann: **Sich selbst rationalisieren;** John Reed: **Zehn Tage die Welt erschütterten;** Galsworthy: **Jenseits;** Ejnar Mikkelsen: **John Dale; HUMOR DER NATIONEN,** antologii ale umorului universal, frumos legate în pânză **(Deutschland, England, Frankreich, America;** etc. etc.

Cititi azi:
„LECTURA" No. 188
Floarea literaturilor străine
PAUL HEYSE
PENTRU O FEMEIE
Scrierea complectă. a Librari şi chioşcari Lei 5.

Cărți și Reviste

IVON LAPAQUELLERIE: „La Princesse Taracanov"

Ernest Flammarion, Paris, 1928

Principesa Taracanova, pseudo-fiica Impărătesei Țarine Elisabeta, care „și-a născocit numele", e eroina noului roman-biografic, cel din urmă apărut la Flammarion.

O simplă expunere a vieții acestei aventuriere și încă ar fi fost foarte antrenantă. Dar Lapaquellerie a dat o reușită și fină stilizare visurilor ușuratice din secolul al XVIII-lea, împletite cu zâmbetele și tristețile uneori trecătoare, alteori tragice, ale epocii.

Autorul reînvie chipul misterios al unei tinere femei, nemăsurat de vanitoasă și de ambițioasă.

De origină necunoscută, frumoasa aventurieră era pe punctul de a înebuni lumea care o cunoscuse: după prestanța ei majestuoasă fusese luată drept principesă de sânge.

Părea că trăise toată viața între trandafirii, Cupidonii și complotiștii pudrați dela curțile regale și imperiale.

A murit de reumatism și de inaniție într'o închisoare subterană întunecoasă din „Ravelinul lui Alexis" de la fortăreața „Sf. Petru și Pavel" din Petersburg...

Autorul ne duce pe urmele aventurilor pseudo-principesei: Fuga din Paris din cauza creditorilor înșelați; Curtea unui duce german amorezat de dânsa; la Veneția, în păianjenișul comploturilor și mascaradelor; cu notabilii polonezi, care crezuseră că e fiica țarinei Elisabeta, care va readuce Poloniei libertatea... Din Raguza Dalmatină, pseudo-moștenitoarea tronului rusesc se adresează flotei rusești, staționate aci și comandate de contele Orlov-Cesmenschi, slugă credincioasă a Țarinei Ecaterina cea Mare (a II-a) și fratele celui dintâi amant al acestei „Semiramide a Nordului"...

Manifestul rămâne fără ecou; principesa Taracanova caută ajutorul Sultanului din Stambul; insuccesele o duc la Roma, unde rămâne fără bani, în mare mizerie.

Etapele următoare sunt: Pisa și Livorno. Aci, Alexis Orlov se îndrăgostește de dânsa, îi „oferă inima și mâna", o înșeală o sechestrează pe unul din vasele flotei lui, apoi o trimite, în fiare, la Petersburg, unde o așteaptă fortăreața „Sft. Petru și Pavel", interogatorii inchiziționale, recluziunea și moartea...

Rusia de atuncea pare lui Lapaquellerie ceva legendar, barbar și splendid. El scrie:

„Pisa credea că văzuse totul. După Etrusci, fusese orbită de splendorile Romei. Cruciații îi demonstraseră luxul și finețа Orientului. Apoi, urcându-se pe Arno, Pisa admira minunata Florența. Deci, părea că nimic nu o mai putea uimi prea mult... Dar Pisa nu-l cunoștea pe Orlov. Față de splendoarea și măreția rusă, Pisa pricepuse că niciodată nu se pot vedea toate câte sunt sub soare.

„Orlov era un uriaș din alte vremuri, de altă rasă, din altă planetă. Se deosebea de celebrii Italieni, cum se deosebesc imnurile „grigoriene" de „canzonetta italiană"...

Tot astfel i-se par scriitorului francez: și flota rusă, și imperiul rus, și însăși Ecaterina... — *N.*

Stadiul muzicii contimporane

Incontestabil, că-i riscant deocamdată și, pare-se, inutil, de a vorbi cu veleități de precizare științifică despre evoluția muzicii contimporane. Osârdia nenumăraților muzicografii germani și englezi în deosebi, a făcut însă pe acești neobosiți cercetători, credincioși seismografi ai fluctuației produselor muzicale din ultimul timp. Deși scutite îndestul de literaturizările prolixe, suficiente, confuze, care au stânjenit, vreme de aproape un secol, închegarea studiilor muzicologice strict științifice — începând cu fantastul Hoffmann și terminând cu notațiile lui André Suarès, — lucrările acestea prezintă încă dibuiri, reminiscențe și metode referitoare la celelalte arte.

Iată dece lucrarea recent apărută a lui André Cocuroy: „Panorama de la musique contemporaine" (editura Kra), reactualizează concludent tentativa de a eticheta rapid și de a teoretiza grav și furtunos un produs artistic recent, despre a cărui dăinuire și despre al cărui rost nu e decent să profetizăm într'un anume sens, în clipa apariției sale.

Cocuroy este un critic inteligent și subtil, căruia îi datorăm o interesantă analiză muzicală asupra Walkyriei și un studiu despre Jazz. In ultima sa lucrare, el se arată acelaș ingenios analist, dar aceasta e prea puțin pentru problema care ne preocupă. Titlul lucrării îi motivează însă lipsurile; iar virtuozitățile critice și rafinamentul expunerilor, răscumpără golurile și inoportunitățile.

Panorama: trecere deci rapidă prin țări și pe lângă popoare, — caleidoscop colorat cu pigmenții cei mai deosebiți.

Chestiunile care sunt desbătute în prima parte a lucrării sunt de cea mai acută actualitate. E vorba întâi despre dictatura muzicii lui Strawinsky, pe care unii îl socot un geniu, un „Bahnbrecher", iar alții un excroc; — cât de autentică este revoluția pe care a deslănțuit-o acest exaltat slav, prin vigoarea și impetuozitatea ritmică, prin ingeniozitatea procedeelor orchestrale, în muzica de azi, ne-o arată prudenta mențiune dată acestui nume în cuvintele „Manuel d'analyse musicale" al muzicologului american H. Spalding: „Strawinsky a montré un génie incontestable, car c'est l'essence même du génie de créer quelque chose d'absolument nouveau..."

Apoi este trasată evoluția muzicii culte spaniole, incitată de covârșitoarea personalitate a lui Felipe Pedrell (Riemann al Spaniei) și ai cărei exponenți caracteristici sunt: Grapdos, Albeniz și Manuel de Falla. Ni se arată, deasemeni căutarea unei discipline muzicale jalonată în atonalismul prodigios cerebral al lui Arnold Schönberg și în trudnicele încercări ale lui Paul Hindemith, care reprezintă în toată fierberea lor maximă, primejdia de-a pierde legătura cu materialul sonor însuși, într'atât sunt de contorsionaate, de turmentate și alchimizate..

Cât despre partea a doua a lucrării, ea se ocupă de cele mai vehement discutate probleme ale tehnicei și sensului muzicii — muzică pură, abstractă ori încă programatică— despre care nu socotim necesar să insistăm, dat fiind nepreciziunea și pozițiunea aproximativă cu care aceste chestiuni sunt tratate chiar de către specialiști.

Pentru melomanul și amatorul dezorientat (și pe drept cuvânt) de hipertrofierea materialului muzical de astăzi, cartea lui Cocuroy prezintă marea calitate de a fi un îndreptar succint și luminos.

Autorul n'a depășit prin lipsuri cadrul impus de titlul lucrării; și, reținând câteva schițări sugestive și câteva vederi ingenioase, ni se pare firesc ca să nu se fi mulțumit să catalogheze numai și să eticheteze, ci să și comenteze copios, să întregească, larg, schema inventarului său.

Cocuroy termină cartea printr'un semn de întrebare: Incotro merge muzica? Dumnezeu știe... Poate către o exasperare sonoră, după cum spune Georges Auric, poate către o complectă desgolire de orice material sonor și ritmic, și, cine știe, poate spre o... stabilizare, spre o limpezire a tuturor năzdrăvăniilor făcute în focul răzvrătirii.

Suntem, aceasta e sigur, în faza vulcanică de paroxism.

E firesc să avem de înregistrat în curând și faza solfatariană și cea mofette. Ar însemna să nu ținem seamă de cel mai elementar simț biologic, dacă am considera situațiunea muzicii contimporane în lumina eșafodajului pe care unii teoreticieni inoportuni vor s'o definitiveze și s'o încetățenească.

Pentru timpul care ne privește, n'avem desigur încă posibilitatea de a realiza o *erméneutică muzicală* (estetică muzicală aplicată așa cum o formulase Kretzschmar), care să cuprindă cercetarea produsului muzical contimporan din punctul de vedere riguros al sensului de idei, „pretutindeni căutând sub carne sufletul, dovedind în fiecare părticică a unei opere de artă sâmburele de gândire, întregul din *cea mai clară cunoaștere a celor mai mărunte detalii.*"

Această operă ar putea fi înlesnită de o largă perspectivă de timp și întărită de un generos material bibliografic. Până când efervescența pe care războiul a deslănțuit-o atât de impetuos, nu numai în poezie, în plastică și în teatru, dar și în muzică, nu se va potoli, în așa fel încât creațiunile artistice menite să marcheze o etapă, să stabilească un grad de evoluție și să permită o cale de urmat, să fie canalizate și orânduite în forme definitive, — până atunci, nu poate fi cu putință o integrare și o substanțializare sintetizantă a operei de artă muzicală. — *M, Grindea.*

Paul Heyse

Cel mai rodnic maestru al nuvelisticei germane. S'a născut în 1830 la Berlin, ca fiu al cunoscutului filolog Karl Heyse, a studiat și el filologia, mai ales limbile romanice, și a fost și doctor în filosofie.

Inrâurirea tatălui său și contactul cu distinșii reprezentanți ai artelor și științelor ce veniau în casa părintească, au favorizat o desvoltare timpurie a pornirilor lui poetice. La 19 ani apare prima lui lucrare, „Fântâna tinereții" (povești), apoi drama „Francesca da Rimini". A trăit un an în Italia, în Roma, în Florenza, Venezia, de unde sufletul lui a adus fericita însămânțare pentru seria lui de nuvele italiene, — dintre care prima apărută a fost „Arrabiatta" model al genului (pe care o redăm în „Lectura" No. 188), urmată timp de 30 de ani de multe altele, — cităm mai ales: „Andrea Delfini", „Iubirea cerească și pământească", „Villa Falconieri", etc.

Avea vârsta de 24 de ani când regele iubitor de artă Max al Bavariei îl chemă la München. Aci într'un cerc de artiști, care formau un fel de academie, și favorizat de rege, personalitatea lui poetică înflori admirabil. Seriile nuvelelor lui se urmară repede purtând pecetia măestriei desăvârșite și oglindind o fire de artist fin, spre care simpatiile publicului mare veniau cu avânt și grăbire. Multă vreme Heyse își restrânse domeniul producțiunei la nuvelă, care rămase totdeauna principala lui forță, la dramă („Hans Lange", „Colberg", „Ințelepciunea lui Solomon", etc.) precum și la poezia lirică („Poezii", 1872; „Versuri din Italia", 1880). Dar în 1871 dete la lumină marele lui roman de actualitate: „Copiii lumii" care exercită o înrâurire extraordinară ,stârnind furtuni de entusiasm la unii, violente desaprobări la alții. A rămas până la sfârșitul vieții lui la München, petrecând însă o parte din fiecare an în iubita lui Italie. In anul 1884 a căpătat marele premiu „Schiller" pentru dramă.

Paul Heyse reprezintă exclusiv curentul „artă pentru artă", „idealismul artistic". El descrie de preferință peisagiile sudice, însorite, și pe oamenii lor, păstrând totdeauna în prezentarea lor linia frumosului. Potrivit însăși firii nuvelei îl interesează mai puțin acțiunea externă, decât soluționarea unor specifice conflicte lăuntrice, care privesc totdeauna individul, niciodată societatea. Mai cu seamă îi răușește reliefarea firilor extraordinare printre femei, ale căror pasiuni cresc până la așa tărie, că aceasta sparge la urmă orice stăvilare și până la dezastru. Totuși moartea nu le diformează trăsăturile fizice și sufletești, — ele știu să moară toate în frumusețe. Străduința pentru frumusețea formei artistice s'a accentuat la Heyse tot mai mult cu vârsta, în ciuda curentelor literare moderniste, diformatoare. A lăsat o operă formidabilă: peste o sută de nuvele magistrale, iar „Operele complecte" alcătuesc 40 de volume. A murit în vârstă de 84 de ani, la 1914 în München, venerat de toată lumea literelor.

Colțul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din București str. Eugen Carada 7 (Karageorgevici) recomandă următoarele cărți interesante:

Seria: „Leurs Raisons".

Edmond Fleg: Pourquoi je suis Juif; *J. Guiraud:* Pourquoi je suis catholique; *Rachilde:* Pourquoi je ne suis pas féministe; *Edouard Herriot:* Pourquoi je suis radical-socialiste; *Lucien Dubech:* Pourquoi je suis royaliste; *Henry de Jouvenel:* Pourquoi je suis syndicaliste (Fiecare volum 39—42 lei).

In editura N. R. F.

In afară de revista „Nouvelle Revue Francaise" pe Sept. (50 lei) au apărut de curând următoarele minunate cărți:

Jules Romains: Lucienne și urmarea, neîntrecutul roman: Dieu du corps; Chant de dix années (poèmes); *Edmond Fleg:* Moïse, l'homme de Dieu (dinainte amintim de Fleg: L'enfant prophète (romanul dragostei a doi adolescenți: el, evreu — ea, creștină), Ecoute Israel (poeme biblice), Le juif du Pape, Histoire de Tévié (tradus din Șalom-Alechem), Jezabel (poème), Anthologie juive (2 vol.); *Marcel Proust:* In afară de întreaga-i operă pe care o avem în depozit — vânzând și volume izolate — au apărut de curând: Chroniques (les hommes et les moeurs du temps vus par Marcel Proust), Hommage a Proust (cu colaborarea celor mai ilustri scriitori francezi, englezi, italieni, spanioli, suedezi etc.) Répertoire d'A la recherche du temps perdu (liste de tous les personnages du livre); Marcel Proust: Pages choisies; Au mai apărut de: *André Breton:* Nadja; *Beucler:* Un manuvais sort; *Louis Chadourne:* Le conquérant du dernier jour; *Marcelle Auclair:* Toya (le drame d'une fille laide au pays des belles femmes); *Luc Durtain* (prix Renaissance): Quarantième étage, Holywood dépassé (L'Amerique), L'Autre Europe (Moscou et sa foi); *André Gide:* Le retour de Tchad (dinainte celebrele: L'immoraliste, La porte étroite, Les Faux-Monnayeurs, La symphonie pastorale, Les caves du Vatican, Incidences, Prétextes, Nouveaux prétextes, Le retour de l'enfant prodigue, Isabelle, Voyage au Congo, Si le grain ne meurt (ediția rarissimă, în 3 vol. lei 1200); *Panait Istrati:* Mes départs (amintiri): Les chardons du Baragan, Le refrain de la fosse, La famille Perlmutter, Kyra Kyralina, Oncle Anghel, Codine, Domnitza de Snagov, etc. etc.);

Valéry Larbaud: Jaune, bleu, blanc (essais); Fermina Marquez, Barnabooth (journal intime), Les Poèsies de Barnabooth, Enfantines, etc. etc...; *Pierre Mac Orlan:* Le quai des Brumes; dinainte: Cavalière Elsa, Vénus internationale, Rue St. Vincent etc.; *Les Jeunes Russes: Vsevolod Ivanov:* Le train blindé; *Alex. Nèvierow:* Taschkent — le train famine; *Lydia Sejfullina:* Virinéa: — *Roger Martin du Gard* — ale cărui volume apărute în urmă au întărit marea faimă de minunat romancier —: Jean Barois (roman) Les Thibault (serie ce cuprinde: Cahier gris, Le Pénitentier, La belle Saison, La Consultation, La Sorellina;

Lipsa de spațiu ne silește să oprim aci enumerarea cărților N. R. F. Avem în depozit *cele mai însemnate cărți* apărute la N. R. F. (ca și la Grasset, Crès, Mercure de France, Bossard, Stock, Calmann Lévy — ale căror liste le vom publica ulterior) — și putem procura într'un termen, *garantat foarte scurt*, orice carte sau revistă franceză socotind francul la cursul zilei — 6,45—7 lei.

In provincie trimitem contra ramburs, numai în urma remiterei anticipate a unui acont prin mandat poștal.

In No. viitor al „Adevărului Literar" începem publicarea notelor de călătorie:

TREI METROPOLE

de LIVIU REBREANU

Opera este împărțită în următoarele capitole:

Zodia exotismului.

PARTEA I, *Berlin:* Arde Bacăul! — Aventuri vamale. — Frontierele celebrității. — Călătorie prin războiu civil. — Pe-aici a trecut războiul,.. — Cel dintâi german. — Aspecte berlineze. — Este... dar s'a isprăvit! — Excelența Sa Aprodul. — Picanteria germană. — Rundfahrt... — Sanssouci. — Alt-Berlin. — Neu-Berlin. — Revoluția de mâine. — Hindenburg. — Adio, Berlin. — Să trăești, șefule! —

PARTEA II-a, *Roma:* Un popor de clasa III. — Hamalul din Subotița. — Cămașa neagră. — Cele două latinități. — Umbrele nopților romane. — Giovinezza, giovinezza! — Forul Roman și specialistul român. — Crucea din Coliseu. — Inima lumii. — Five o'clock în Capitoliu. — Șansonete în bolta trimilenară. — Dolce farniente? — Orașul etern. — Viața nouă. — Insemnări pe ziduri vechi. — Ducele. — „Messieurs". — Fascismul. — Revoluție și revoluție. — Veneția în trei zile. — Sârbi, croați, sloveni.

PARTEA III-a, *Paris:* Un vagon de Români. — Americanul. — Ungurii cari se deșteaptă. — Sărbătoarea morților. — Industria pitorescului. — Țara străinilor. — Măria Sa Bacșișul. — Cel dintâi francez. — Paris! — Occident și orient. — Original și caricatură. — Ne courez pas si vite, Madame! — Black Follies. — Cetatea cărții. — Soldatul necunoscut. — Franco-română. — Cosmopolis. — „Revoluția română". — Es ist nicht wahr... — Diplomatul. — Propaganda română. — Democrația internațională. — Parlamentarism, dictatură sau altceva? — Poincaré. — Mormântul lui Balzac. — Ghilotina. — Unde mergem? — Centrul pământului. — Răzbunarea zeiței. — Literatura română la Sorbona. — Nostalgie. — „Fie pâinea cât de rea...".

Un „regățean" — episcop unit

Zidul Carpaților n'a fost niciodată atât de puternic, încât să poată pune stavilă legăturilor dintre Românii ardeleni și cei din principatele dunărene. Episcopii și mitropoliții ardeleni își primeau darul din mânile mitropolitului Ungrovlachiei, iar voevozii în epocile când prietenia cu principatele dunărene era un interes politic al principilor ardeleni, mai clădeau câte-o biserică sau mânăstire și pe seama pravoslavnicilor frați de pe țara Oltului ori de pe alte plaiuri ale Ardealului.

N'a fost vre-o epocă în care să se fi întrerupt legăturile dintre Românii ardeleni și principatele dunărene. Trecerea „în țară" a iobagilor români prea sătui de jugul feudalilor, era ceva de toate zilele. In vreme de foamete grupuri întregi de Români treceau Carpații, unii din ei, ca să nu se mai reîntoarcă niciodată. E evident așadar, că „vechiul regat" a fost reîmprospătat mereu cu sânge ardelean și așadar cuvântul „regățean" exprimă o noțiune curat-geografică. E mai mică doar deosebirea dintre Românii din Ardeal și din România veche decât cea dintre italienii din Piemont și Sicilia.

In vremurile trecute, până către sfârșitul secolului al optsprezecelea, chiar și în Ardeal se făcea procesul imixtiunei sângelui românesc cu cel de peste Carpați. Nici cuvântul „ardelean" nu e așadar decât o noțiune geografică. Numeroșii „Moldoveni", presărați în toate satele Ardealului, sunt desigur descendenții unor Români din Moldova, trecuți în Ardeal din motive de ordin economic ori politic. Locul de refugiu al boerilor persecutați de voevozi, apoi al clăcașilor și al răzeșilor persecutați de boeri, era Ardealul. După schimbarea vremurilor unii se reîntorceau, iar alții, își găseau așezământ statornic în Ardeal.

Un refugiat „din țară" a fost și Mihai, fiul vornicului Vulcan din vremea lui Șerban Cantacuzino, bunicul marelui episcop Samuil Vulcan. De groaza acestui strașnic voevod numeroase familii boerești și-au găsit adăpost vremelnic dincolo de zidul Carpaților. Mihai Vulcan s'a dus cu toată familia lui la Veza, lângă Blaj, care pe acele timpuri nu era oraș de reședință a episcopilor români uniți, ci un sat de douăzeci-treizeci de case așezate în dosul unui castel.

Proprietarul ungur al castelului dintr'un sentiment de solidaritate de clasă, ori, din motive de ordin utilitar, a încredințat, probabil, lui Mihai Vulcan administrarea întinselor sale domenii. In slujba aceasta va fi găsit pe fiul ori nepotul său și Ioan Inocențiu Clain, marele episcop român, care din munificența împărătesei Maria Terezia devenise uzufructuar al domeniului dela Blaj. L-a menținut în slujbă, salvând în acest chip pentru românism întreaga lui familie. Putem spune cu toată hotărârea, că dacă domeniul dela Blaj n'ar fi ajuns în mâni românești, familia lui Vulcan s'ar fi maghiarizat și calvinizat cu desăvârșire.

Samuil Vulcan e așadar nepotul în linie directă al „regățeanului" Mihai Vulcan. S'a născut la anul 1758 în Veza, pe timpul episcopului Petru Pavel Aron și al tulburărilor religioase din Ardeal. Bine înțeles, părinții lui au fost uniți, erau doar în slujba episcopului unit, așa cum între alte împrejurări, ar fi devenit calvini.

Tânărul băiat și-a făcut studiile la liceul din Blaj, iar după terminarea lor s'a dus la Oradea Mare, la episcopul Moise Dragoș.

Acesta, absolvent și el al școalelor din Blaj, îl cunoscuse, probabil, din timpul școalei. Om cu mari preocupări culturale, avea nevoie de tineri cuminți și buni, cari să-i stea în ajutor. Ori, poate, se va fi adresat episcopului Grigorie Maior dela Blaj, cerându-i mai mulți tineri, din cari el să creieze o pleiadă de apostoli ai culturei românești în Bihor și în părțile ungurene. Grigorie Maior îi va fi trimis cu oare-care durere în suflet pe Samuil Vulcan, dar l-a trimis, totuși, înțelegând că Oradea are mai mare nevoie de Români mari, ca Blajul.

Dragoș îl trimite pentru studiile teologice la universitatea din Viena. După terminarea studiilor, cu învoirea episcopului său a rămas câtva timp prefect de studii al seminarului vienez Sf. Barbara, iar mai târziu, al celui din Lemberg (Lvov). Având aceste seminarii numeroși alumni români, episcopul Dragoș a ținut, probabil, ca Vulcan să supravegheze în special educația acestora.

In anul 1788, după moartea lui Dragoș, se reîntoarce la Oradea. Episcopul Darabant îl numește canonic, devine apoi vicar episcopesc, iar la 1806 e înălțat la demnitatea de episcop al Orăzii.

Profesorul Constantin Pavel, autorul celei mai bune monografii a școalelor din Beiuș (o admirabilă carte, asupra căreia vom reveni și noi), spune despre Samuil Vulcan că a fost **„omul culturei"**. Nepotul vornicului Mihai, ajuns stăpân al unor domenii mai mari chiar și decât cel dela Blaj, a înțeles că el are o datorie sfântă de împlinit în munții Bihorului. Față de institutul deschis la 1792 în Oradea pentru tinerimea română-„pro excolenda natione Valachica", a avut cea mai largă solicitudine. Idealul lui era însă, deschiderea unui liceu românesc, asemenea celui deschis la 1753 în Blaj, pentru Românii din părțile ungurene. După îndelungate tratative cu stăpânii acelor timpuri, la 6 Octombrie 1828 și-a văzut realizat visul. In această zi a iscălit actul de fondare al liceului din Beiuș, pe care înființându-l „in utilitatem et culturam nationis Valachicae" — l-a așezat în centrul unui ținut curat românesc. Ar trebui să ne transpunem în spiritul acelor vremuri ca să înțelegem emoția cu care el a scris ori dictat primele cuvinte ale actului de fondare:

Deus in adjutorium meum intende et banc meam intentionem adjuva! Doamne, spre ajutorul meu iea aminte și în acest gând al meu mă ajută!

După șapte ani, la 5 Februarie 1835 are nemărginita fericire să iscălească un nou act, cel de complectare a liceului la șeasă clase, iar în ultimul an al vieții, la 1839, își încoronează opera dăruind liceului moara din Holod, pentru întreținerea elevilor cu pâine.

Samuil Vulcan n'a fost un om literat, n'ar fi avut poate, nici timp ca să scrie cărți, dar, a sprijinit orice mișcare culturală și literară a timpului său. El a ocrotit pe cei trei luceferi ai literaturii române, pe Maior, Șincai și Clain în timpul când au fost persecutați din partea cercurilor blăjene. Când era vorba de sprijinirea literaturii nu-și bătea capul cu religia aceluia, care îi solicita sprijinul. Orice licărire literară românească pentru el era un eveniment, un prilej de dulci emoții și dulci bucurii sufletești. E întrebarea, dacă în acel timp s'a tipărit vre-o carte românească, — „unită ori ortodoxă", fără sprijinul lui material? A fost protector și al ortodoxului Țichindeal, iar casa lui era pururea deschisă și masa lui pururea întinsă pentru orice scriitor român, de ori-unde ar fi fost și oricărei religii ar fi aparținut. De-aceia, niciodată nu se va putea scrie o istorie a literaturii românești fără să se pomenească în paginile ei și numele marelui episcop Samuil Vulcan.

In timpul păstoriei lui istoria nu înceresteаză frecări confesionale prin Bihor. Nu e mirare. Preocupările marelui nepot al vornicului Mihai erau de altă natură. Porțile liceului din Beiuș le-a deschis larg și pentru Românii ortodoxi, ca să răsară din ele lumina și ca să pregătească viitorul neamului său, care este unul și indivizibil cu toate deosebirile confesionale și cu toate îngrădirile politice.

Vlăstarul de „regățean" ajuns episcop unit la Oradea, și-a plătit întreg tributul către frații săi de sub stăpânire streină. Iar „Ungrovlachiei", — patriei strămoșilor săi, prin deschiderea școalelor din Beiuș i-a făcut neprețuitul serviciu de a pregăti munții Bihorului, văile Someșurilor și ale Crișurilor și malurile Tisei pentru calda îmbrățișare ce avea să urmeze după nouăzeci de ani.

SEPTIMIU POPA

INSEMNĂRI

Paul Souday despre Tolstoi

Torentul literaturii jubiliare „tolstoiene" din Franţa aduce prea puţine lucruri nouă şi bune : sau laude banale scrise asupra lui Tolstoi-Artistul sau proslăvirea lui ca „luptător pentru popor" sau ca „duşman al ţarismului".

Numai articolul „Centenarul lui Tolstoi" apărut în „Le Temps" se deosebeşte de celelalte recapitulări jubiliare şi capătă oarecare însemnătate, mulţumită reputaţiei autorului: Paul Souday.

Acesta e supranumit „Saïnte-Beuve modern", fiind cel mai venerat, cel mai oficial dintre criticii francezi: apologist celebru al lui Stendhal şi al lui Proust, al lui Valéry, al lui Claudel şi al lui Montherlant...

Souday nu-l numără pe Tolstoi (şi nici pe Dostoevschi) printre „Parnasienii" recunoscuţi de spiritul său critic. .Totuşi, critica desfăşurată de un francez celebru, inteligent şi de înaltă cultură, ar trebui să descopere părţi slabe şi negative în opera lui Tolstoi, admirată, fără discuţii, de întreaga lume de profani — mai cu seamă de Ruşii cei mândri de geniul tolstoian....

Souday nu vorbeşte decât despre „Război şi Pace":

„Am cetit în tinereţe acest roman, dar niciodată n'am căutat să-l recitesc. Numai cu ocazia jubileului am făcut-o... Ah, ce „stepe"! Citeşti uşor, nefiind oprit nicăeri, de vre-un gând mai complicat, de vre-o imagine fină sau de vre o frumuseţă neobicinuită a formei.

Tolstoi nu e greu dar e simplu, prolix. Isprăveşti ,oarecum obosit. Nu-ţi pare rău de această lectură, dar nici nu te vezi răsplătit frumos. Simţi numai uşurare..."

Aceasta e impresia unui mare literat francez. El şi-o bazează pe următoarele considerente analitice:

„Tolstoi e un mare romancier; şi nu e decât un realist — mai mare realist decât oricare altul. Dar acest realism exclusivist e şi viciul său fundamental. Romanele lui nu au nici dispoziţii sufleteşti autentice, nici stil, nici lirism. Zugrăveşte numai oameni „mijlocii". N'are nici un singur tip interesant. Acţiunea e încurcată..." etc. etc...

...Partea istorică din „Război şi Pace" prezintă mai mult interes; Tolstoi însă ne povesteşte mereu despre feluriţi „Bolkonski", „Bezuhovi", „Rostovi" şi o sumedenie de alte personagii mai insignifiante..."

Toate aceste tipuri nu-l delectează pe Souday. Bolkonschi e lipsit de caracter, Bezuhov ne supără nervii, Nataşa are „inimă de anghinare", Nicolae Rostov ar fi fost tot atât de banal ca şi principesa Maria, „dacă n'ar trăda pe sărmana Sonia cu atâta inconştienţă desăvârşit de calmă..."

...„Tolstoi are, în roman, pe un singur om mare: Napoleon Bonaparte, dar cum îl zgrăveşte, vai!..."

Şi celebrul critic ajunge să spună că Tolstoi îl dispreţuia pe Napoleon, fiindcă marele Corsican fusese „om fără nume", iar el, Tolstoi, boer, Conte !...

....„Numai un punct e frumos: prinţul Andrei şi cerul dela Austerlitz. Dar şi aci — Andrei nu e un poet liric. Tolstoi, pentru ca să rămână realist, s'a mărginit să facă numai o aluzie, deci — ne vedem deziluzionaţi..."

...Tolstoi a vrut să rivalizeze cu Iliada..."

„Cum a putut acest bun psiholog să greşească atâta în ale artei? N'a înţeles el că pentru realism şi pentru poezie nu există o măsură comună; că poezia vine din altă lume şi vorbeşte într'o altă limbă?..."

Astfel, Souday, un adorator al limpezimii şi lapidarităţii franceze n'a reuşit să simtă că Tolstoi a ajuns până la obârşia vieţii, a pătruns în adâncurile Universului şi ale Creaţiunii. N'a priceput, că e naiv să nu vorbeşti despre un Tolstoi decât ca de „un realist oarecare..." Nici n'a văzut, nici n'a auzit măreaţa povestire calmă a lui Tolstoi, care e poezie pură şi care îl face egal cu Homer.

Articolul lui Souday a ajuns să pună o problemă extrem de complicată: o naţiune nu poate pricepe altă naţiune, şi această nepricepere ajunge până acolo, încât ideile unuia dintre cei mai mari şi mai inteligenţi Francezi, se apropie, în ce priveşte un geniu rus, de sentinţele emise de orice cetăţean simplist de oriunde...

Un teoretician şi filosof al istoriei

D. N. Bagdasar publică în „Revista de Filosofie" de sub direcţiunea d-lui Motru, următoarele aprecieri asupra operei d-lui prof. Oct. Botez, intitulată: „Alex. Xenopol Teoretician şi filozof al istoriei".

„Din uitarea, în care am lăsat să se piardă teoria lui Xenopol, vine să ne-o scoată studiul sistematic, sprijinit pe tot ceeace s'a publicat temeinic în filosofia istoriei, apărut acum de curând, al d-lui Octav Botez. D-sa nu s'a mărginit numai la o simplă expunere a ideilor fundamentale din teoria lui Xenopol, ci a căutat să stabilească deasemeni diferitele influenţe filosofice pe care le-a suferit el şi să arate totodată părţile slabe pe care le cuprinde opera lui Xenopol.

Lucrarea d-lui Octav Botez e deci o lucrare care întruneşte trei calităţi: e sistematică, istorică şi critică. Acolo unde expune, d-sa dovedeşte o netăgăduită obiectivitate; acolo unde caută să stabilească influenţele istorice, o întinsă informaţie şi o largă înţelegere; acolo unde critică o perspicacitate deosebită; iar studiul întreg se distinge printr'o claritate care-l face cu atât mai interesant. Relevate merită să fie din partea critică a studiului d-lui Botez în deosebi paginile în care d-sa scoate în evidenţă netemeinicia bazelor epistemologice pe care se sprijină teoria lui Xenopol cât şi aceia în care d-sa arată hipostazierea metafizică pe care-o săvârşeşte Xenopol cu noţiunea de evoluţie. Cui nu are posibilitatea să citească opera însăşi a lui Xenopol, studiul d-lui Octav Botez îi poate fi de mare folos; dar el poate fi de mare folos şi celui care, deşi a cetit-o, n'a putut deosebi îndeajuns ceiace-i supus **revizuirii** de ceiace-i durabil în gândirea lui Xenopol. Faptul că d-l Botez scoate însă mai mult în relief ceiace-i contingent în opera lui Xenopol, face ca adevărata contribuţie originală pe care Xenopol a adus-o în domeniul filozofiei istoriei să sufere o diminuare. Aceasta e, credem, singura obiecţie ce s'ar putea aduce acestui studiu cu adevărat ştiinţific".

O aventurieră la Byron

După o călătorie lungă prin Europa, poetul se stabilise prin 1822 în târguşorul Albano, aproape de Genua.

Ii fu dat să cunoască o aventurieră ciudată, care a jucat multă vreme rolul unei Lais şi care numindu-se Elzelina Van Aylde Donghe era cunoscută sub numele de Ida Saint-Elme, autoarea faimoaselor *Memorii ale unei contemporane.*

Ida Saint-Elme, în 1822 nu-şi pierduse încă toate urmele de frumuseţe şi Byron amintindu-şi de relaţiile ei galante cu personagii ca generalii Moreau, Augereau, Ney şi Ouvrard, nu putu refuza să primească pe această „văduvă a Marei-Armate", el care se interesa de toate amănuntele perioadei napoleoniene.

„Contemporana" a povestit amănunţit conversaţia pe care a avut-o cu poetul în cortul din marginea mării unde locuia Byron.

Se enervase că Byron o făcuse să aştepte. Poetul se înfăţişă urmat de un servitor care puse pe masă o sticlă plină cu un lichid roşu, desigur sânge.

Toate zvonurile care circulaseră cu privire la viaţa extraordinară a poetului, obiceiurile demoniace, „contemporana" şi le reaminti şi se sperie. Poetul ghici:

— Linişteşte-te, doamnă, zise Byron cu un surâs amar, sângele pe care-l vezi aci a fost scos din vinele unei fiinţe care mi-e foarte dragă: contesa Guiccioli, care azi noapte a avut un acces teribil de febră... Te sperie sângele? Te gândeşti probabil la ceiace se spune pe socoteala mea: că beau sânge omenesc din craniul morţilor.

Şi Byron a povestit cum a luat naştere această legendă stupidă:

Unul din grădinarii lui de la Newstead-Abbey a descoperit în cavoul unei capele, un craniu omenesc perfect păstrat. Interesat, tânărul lord Byron a pus să să taie craniul căruia adăogându-i-se un cerc de argint şi un mâner, a fost transformat într'o cupă originală şi stranie. Cupa strălucea de parcă ar fi fost de ivoriu. Poetul a gravat pe ea câteva versuri.

Pomenind şi de amicii pe care-i primea la Newstead-Abbey, Byron a adăogat că la sfârşitul mesei, faimoasa cupă, plină cu vin generos, trecea de la musafir la musafir.

Evident, de la această ciudăţenie romantică până la satanismul sângeros de care Byron era acuzat, e o distanţă.

„Contemporana" a ajutat astfel la risipirea unei triste legende. — *A.*

Jules Superville

Superville seamănă cu Alexandru Block (autorul „Scyţilor", al „Celor 12", al „Necunoscutei", etc.) prin acelaşi romantism şi aceiaşi credinţă pasionată pentru minuni şi lucruri nepământeşti.

Dar Superville nu e abstract ci concret. Scriind poeme „saturate" de metafizică, el mai împleteşte şi basme pline de foc şi de culori.

Neagă lumea exterioară, dar e scârbit de sărăcia-i sentimentală, deci creiază lumi fantomatice, de poezie alpină, cristalină. Are o imaginaţie cu adevărat excepţională, rară la Francezi. Deschide poarta împărăţiei visului şi a somnului — pentru cei „iremediabil obosiţi de viaţă".

In sfârşit, Superville ne aminteşte pe Block dar şi pe moşneagul Andersen şi pe Kipling ca autor al minunatelor povestiri pentru copii...

Născut şi crescut la Montevideo, în America de Sud — „ţara libertăţii şi a dragostei", — i-a influenţat definitiv şi pitoresc creaţiunile.

Il vedem la 20 ani voluntar, pe front; rănit la Verdun, începe să scrie poezii, în spital.

Paul Faure cel dintâi l-a înţeles. Bătrânul poet simbolist l-a încurajat pe „Argentinian", scriind prefaţa primului său volum de versuri.

In 1923, al doilea volum de poezii, întitulat „Gravitations", a atras atenţiunea întregii Franţe literare. Superville nu predica, nu-şi impunea crezul poetic, nu „epata" pe nimeni, şi nu se revolta.

Simplu, nobil şi duios — naiv chiar — lirismul lui Superville l-a distins deodată de toţi maeştrii noui şi vechi ai poeziei moderne.

Credinţa fierbinte într'un absolut oarecare — recte în Dumnezeu — tulburase sufletul rece şi sclipitor al unui Paul Valery, sau al trufaşului Louis Arragon.

Credinţa copilărească uimise şi buimăcise publicul cel „îngheţat" şi „blazat". — După „Gravitations" nu se mai poate vorbi despre „moartea lirismului", — scrisese atunci un mare poet francez.

Apoi au urmat: mai multe povestiri mici, risipite prin diferite reviste, şi două romane: „Omul din Pampas" şi „Răpitorul Copiilor", pline de însufleţirea Naturii, născute din fina-i percepţie a lumii.

Superville nu încalcă nici o lege a logicii formale şi totuşi esă dincolo de hotarele lumii reale, „palpabile"...

Sclipirea unei cupe de cristal, mirosul unei frizerii, „zâmbetul" unei statui, urletul particular al unei macarale cu aburi, din port, — vor lăsa indiferent pe un scriitor „psiholog-clasic" ocupat numai cu „manipulări convenţionale"...

Literatura „genului" n'are nevoe de aceste fenomene. Iar Superville ridică de jos toate fărâmele şi toate surcelele vieţii, le priveşte prin lupă şi e fermecat de poezia lor.

De aci, compune cele mai surprinzătoare asociaţii de idei, întotdeauna încălzite de sentimente autentice. Simţirea poetică e caşi firul Ariadnei pentru Superville.

In timpurile de azi, renaşte credinţa în Minune. Toţi vorbesc de „neo-romantism". Dar romantismul acesta nou pare că nu va semăna cu cel al secolului trecut.

Preceptele metafizice se învechesc caşi casele sau costumele.

Tragicul lui Hugo şi Shakespeare nu ne mai ating spiritul. Tragicul cel nou nu se mai identifică cu *ideia morţii,* ci cu *mişcarea eternă* — mecanică, irezistibilă, fioroasă...

Maşina ne sperie mai tare decât moartea. Căutăm să ne apărăm cu arma imaginaţiei împotriva unei omeniri mecanizate. Simţirile se înfundă în nişte canaluri subterane. Sentimentul se desface de realitate.

Totuşi, graţie poeţilor ca Superville, Appolinaire, şi Révérdy, noul romantism obţine zilnic victorii noui asupra Maşinii: asupra insensibilităţii.

Din avion...

Cui a citit cartea lui *Claude Blanchard:* „De la Cremlin la Vatican, Europa din avion", toate mijloacele de locomoţiune actuale îi par învechite ca lectica sau diligenţa, şi simte că e apropiată ora când şinele şi şoseaua vor fi lăsate în părăsire, întrebuinţându-se calea aerului.

Urmărind pe autor în zborul lui, ai impresia că trăeşti un vis, în stare de veghe. Viziunea de sus de tot îi îngădue sinteze repezi; la diferite escale, privirea lui pătrunzătoare descoperă amănuntul caracteristic, evocator, pe care-l redă într'o frază pregnantă. Londra, oraşul cenuşiu, i se pare „un oraş fără plan, un labirint, un furnicar ameţitor"; vede Copenhaga, iar în jurul monumentelor de cărămidă roşie, sute de biciclete în ghirlande multicolore; Berlinul, oraşul Gargantua, plin de vitalitate cu uriaşa lui Grădină Zoologică—Zoo—cu Tempelhof, aero-gara Reichului, portul uriaş al aerului de unde cincizeci de linii regulate îşi trimit zilnic avioanele în toate direcţile Europei; acest port aerian e la zece minute de Berlin iar lumea se înghesue ca la o neîntreruptă kermesă; Moscova cu cele 1400 cupole, circonferinţe uriaşe şi culori şterse; se văd regimente de fete defilând, patru câte patru în sunetele *Internaţionalei;* o populaţie întreagă se desbracă să se scalde în Moscova (pudoarea fiind ceva burghez); Roma cu decorul ei milenar, cu surâsul fin al cardinalului Gasparri, evocarea Papei cu „mersul lui ritmat, greoi de muntean"; încrederea lui Mussolini care afirmă că „ne vom menţine, pentrucă înapoia noastră se află tineretul"; toate acestea defilează parcă prea repede pe dinaintea ochilor noştri, ca un caleidoscop gigantic.

Şi după ce ai închis cartea, te chinueşte dorul unei călătorii identice, a cărei rapiditate şi varietate îi dă parcă o savoare nouă, de imaterialitate şi poezie... *A.*

„Dicţionarul unui cinic"

Fiecare om are un dicţionar propriu: un depozit de cuvinte şi de expresii — cele mai uzitate şi mai convingătoare pentru dânsul.

Un umorist englez, examinând „Dicţionarul unui cinic" a scos de-acolo următoarele:

Dividend: — Un scop care sfinţeşte toate mijloacele.

Cleptomania: — O doamnă bogată, care trăeşte pentru a fura.

Hoaţa de prăvălie: — O femee săracă, care fură pentru a trăi.

Nu: — Genul feminin al lui *da.*

Vegetarianism: O metodă indirectă pentru omorârea vitelor: răpindu-le treptat toată hrana.

Mărunte

— Joi 13 Septembrie ora 9 seara a avut loc deschiderea stagiunii de iarnă a „Teatrului Mic" (Compania „Teatrul Nostru"). S'a reprezentat „Cabaretul" (Broadway) piesă americană de moravuri în trei acte pusă în scenă de D-l Soare Z. Soare.

In rolurile principale: Ion Livescu, C. Timică, Al. Ghibericon, Mielu Constantinescu, Tudor Călin dela Teatrul Naţional din Cernăuţi, Th. Teodorescu dela Teatrul Naţional din Bucureşti, St. Decu, Leny Caler, Stanca Alexandrescu, Maria Vauvrina, Marietta Deculescu etc.

BIBLIOGRAFIE

N. Davidescu : Vioara mută (Roman), Edit. „Casa Şcoalelor", Preţul 49 lei.

A. Cotruş : Mîine (Versuri), Craiova, Preţul 100 lei.

Nicolae D. Moţei : Din leagănul munţilor (Poezii), Tip. „Concurenţa", Moineşti, Preţul 20 lei.

Petre I. Ghiaţă şi Iorgu Stoian : Politica culturii şi cultivarea masselor, Edit. Rev. „Ideia", Preţul 20 lei.

Cereţi la toate librăriile
romanele de moravuri bucureştene
FECIOARA VÂNDUTĂ
PATIMA DE BATRÂN
Ispăşirea Miradorei
ŞI TAINA FIICEI BANCHERULUI
Eroii acestor romane sunt personagii bine cunoscute în Capitală
Editura „ANCORA" Preţul Lei 35

LEMNE de FOC
CĂRBUNI şi COCS de SILEZIA, LIGNIT
FURNIZEAZĂ PROMPT
H. THEILER & FIU
BIROU: STRADA N. FILIPESCU No. 31
212/67 TELEFON 212/67

Prezenţă de spirit

— Nu-l lăsa, papa... ţine-l aşa până îmi aduc plasa.

Ocazie rară

— Ce spui de rochia aceasta făcută dintr'un „sold" de materie? Am întrebuinţat numai o parte din el.

— E foarte frumoasă. Atât numai: de ce-i zici „sold" şi nu o bucată întreagă de materie ?

La expoziţie

— Şi doar ţi-am spus, Ema, că era mai bine să fi mers la cinema...

Mai mare

Clientul : Mă rog, cine-i mai mare aci ?

Piccolo : Nu ştiu cine-i mare, dar ştiu că eu sunt întotdeauna cel bătut !

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

8-5-28

ANUL IX. — No. 407

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 23 Septembrie 192

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Vorbe despre un neverosimil modern

Fără îndoială, un aspect destul de pronunţat al literaturei franceze de după războiu este şi o întoarcere spre romantism. Nu este o manifestare colectivă şi sistematică. Este mai mult o tendinţă surdă şi latentă care apare la scriitori foarte deosebiţi, cu intensităţi variate. Ea se traduce atât prin invazia unui romanesc şi exotism de formă nouă şi excesiv modernă (ca la Paul Morand de exemplu) cât şi printr'o predilecţie pentru neverosimil. Despre romanescul literaturei actuale şi despre revenirea la modă a romantismului german a vorbit de câteva ori, în „Nouvelles littéraires", Edmond Jaloux. Pe alt plan — şi totuşi făcând parte din aceeaş atmosferă — s'ar putea plasa predilecţia pentru neverosimil de care am pomenit.

Un întreg grup de scriitori (fără a fi înrudiţi între ei prin nici un spirit de şcoală sau coterie) afirmă, în literatura franceză contemporană, pentru neverosimil o simpatie excesivă, care, dacă nu e întotdeauna rodnică este de multe ori interesantă. Louis Aragon, Ribemont-Dessaignes, Max Jacob, Mac-Orlan, Blaise Cendrars, Joseph Delteil — pentru a cita pe cei care îmi vin mai întâi în minte — deosebiţi prin procedeele lor ca şi prin structura morală a talentului, contribue cu toţii la aceeaş atmosferă de irealitate şi de dispreţ pentru cotidian. Ioseph Delteil, în *Jeanne Darc*, amestecă epocile, făcând din eroina franceză când o exaltată medievală, când o fată modernă, ajungând totuş să dee o Jeanne Darc foarte plauzibilă, cu procedeele cele mai fanteziste. O Jeanne Darc anacronică şi vie. Louis Aragon în *Anicet ou le Panorama*, transpune viaţa trepidantă a Parisului de astăzi pe o serie de planuri halucinante, utilizând procedeul simultaneităţii şi conducând două sau trei acţiuni deodată, dându-ţi impresia ciudată a unei viziuni circulare, cu dimensiuni multiplicate — aşa cum ai vedea lumea dacă ai avea ochi în vârful capului, în urechi şi la ceafă. Acelaş Aragon, în *Aventures de Télémaque*, transcrie tema lui Homer şi Fénelon, pe un plan sincronic cu un dispreţ shakespearean pentru orice culoare locală. Dar dintre toţi, Ribemont-Dessaignes e, poate, cel mai iscusit (şi cel mai exasperant) în întrebuinţarea şi abuzul neverosimilului.

Un roman de Ribemont-Dessaignes *(L'autruche aux yeux clos, Céleste Ugolin)*, dacă ar fi rezumat, ar oferi o serie de fapte incoherente, fapte de nebun, fără altă logică în înlănţuirea lor decât logica nebunilor. In *L'Autruche aux yeux clos*, de exemplu, eroul crează un cuvânt: *Mtasipoj*, şi îi caută înţelesul, săvârşind în această căutare o serie de crime gratuite. Argumentaţia internă a eroului este de o obsedantă pătrundere. Cartea îşi are logica ei; te obligă s'o accepţi şi te revoltă.

Această obligaţie şi această revoltă totodată formează un aspect caracteristic al acestui neverosimil modern (tip Ribemont-Dessaignes). Intr'adevăr ceea ce supără este faptul că autorul îţi prezintă neverosimilul ca o realitate *cu orice preţ;* se îndârjeşte să te convingă că acest neverosimil nu este neverosimil. Ci dimpotrivă. Acesta e veritabilul unghiu sub care trebue privită realitatea. Este un fel de *crede şi nu cerceta* pe care ţi-l impune cu forţa. Pretenţia aceasta ţâşneşte din toată atmosfera cărţii şi crează această atmosferă.

Un despotism care te jigneşte. Şi te jigneşte cu atât mai mult cu cât nu-l vezi de loc necesar. Cetitor docil, nu-i nevoe să mă sileşti să cred că neverosimilul pe care mi-l prezinţi este — ca un miracol — real. De sârguinţa mea de cetitor eşti sigur de mai înainte — dacă este bine scrisă cartea. Ribemont-Dessaignes (ca şi Aragon şi alţii) scrie minunat. De ce, atunci, această ciudată atitudine forţată pe care şi-o impune şi ţi-o impune? O seamă de scriitori îşi propun acum, cu o seriozitate à la Flaubert, să introducă în tehnica romanului un fel de realism al neverosimilului. Işi construesc cu o exasperată seriozitate o lume întreagă alături de lumea reală, cu procedeele cele mai strict realiste. Nu *à rebours,* deandoaselea, ci *alături. Altceva.* Işi observă, studiază, argumentează, explică construcţiile lor halucinate cu seriozitate de utopişti şi credinţă de reformatori. Te loveşte, cetindu-i, pretenţia lor de a nu fi nişte simpli făuritori de basme. Fără îndoială, marii şi vechii maiştri ai Fantasticului — Poe, Hoffmann, Villiers de l'Isle Adam — au construit şi ei lumi neverosimile. Dar basmele lor n'aveau altă semnificaţie decât aceea a unui simplu *joc,* pe care ei ţi-l ofereau ca atare — cu seninătate. Sau ascundeau tâlcuri adânci şi adevăruri crude în plăsmuirile lor şi în acest caz neverosimilul le era şi un vehicul comod al cugetărei pe lângă simplul joc al închipuirii. Şi niciodată construcţiile lor nu pretindeau să *înlocuiască* ceva. Şi le recunoşteau anormale, parazitare şi frumoase. Cu scriitorii tip Ribemont-Dessaignes apare o formă nouă a neverosimilului, formă agresivă şi violentă, cu caracter autoritar de utopie îndrumătoare, caracter aproape didactic. Un neverosimil care se ia prea mult în serios — mai mult decât cere tehnica artistică şi plauzibilitatea operei de artă.

Un despotism al neverosimilului pe care nu l'ai mai întâlnit. Pentrucă este evident că neverosimilul împins la extrem este tot aşa de odios ca şi naturalismul fotografic. Neverosimilul lui Ribemont-Dessaignes (ca şi al altor contemporani) este împins până la limita la care devine inoperant. Excesul de falşificare, de transformare a realităţii ajunge la acelaş rezultat ca şi realitatea cea mai cotidiană — adică banalitatea.

Şi acum de unde această nevoie (pentrucă simţim cu toţii că în arta actuală acest lucru este o *nevoie)* de unde această nevoie de construcţii ireale, suprareale, menite să explice şi să întregească parcă lumea reală — sau aparent reală a vieţii de toate zielle?

Această exasperată nevoie de vis şi de misticism se afirmă poate ca un corolar necesar al unui materialism tot aşa de exasperat şi al unei mecanizări crescânde de care dă dovadă lumea contemporană. Două fenomene care nu mai par că se exclud...

AL. A. PHILIPPIDE.

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

In orice călătorie mai important decât toate priveliştile, peisagiile şi minunile naturii rămâne omul. Natura în sine nu e nici frumoasă, nici urâtă, nici măcar interesantă. Numai sufletul omului îi împrumută viaţă. Marea, şesul, dealurile, munţii sunt deopotrivă de admirabili şi de indiferenţi. Cultul naturii e o născocire orăşenească, destul de recentă. Cei vechi se mulţumeau să divinizeze natura în ceeace li se părea respectabil sau util. Chiar azi adevăratul fiu al naturii, ţăranul numai în faţa pământului de cultură se închină. In vreme ce excursioniştii târgoveţi se extaziază înaintea unor stânci pleşuve, vizitiul dela ţară oftează melancolic: „Ce folos, dacă nici iarba nu creşte pe ele!"

Când avem manuale de căltorie, făcute cu minuţiozitate ştiinţifică şi când cinematograful, reproducerile tipografice pun la dispoziţia oricui tot ce e vrednic de-a fi văzut pe cuprinsul civilizat al globului, călătorul cu impresii nu mai poate fi ispitit să descrie pentru alţii minunile văzute prin ţări străine. De aceea amatorii de exotisme trebue să umble pe drumuri pe care Baedeker încă nu le-a sistematizat: Sumatra, Congo, Polul Nord...

Liviu Rebreanu

Exotismul e o cucerire a romantismului, cel puţin ca element literar şi în forma sub care s'a înfăţişat până eri. Din trebuinţa de-a cocheta cu necunoscutul, romanticii au alungat prezentul şi au căutat să descopere lumi noui în timp şi în spaţiu. Războiul, împreună cu atâtea alte vestigii ale trecutului, a sfărâmat şi exotismul romantic. A creat în loc alt exotism, diametral opus celui vechi din care n'a păstrat decât setea după necunoscut. Noul exotism ridică tocmai pe omul de azi în vâltoarea curiozităţii, viaţa omului, suferinţa, bucuria, năzuinţele, însfârşit sufletul lui. Pretutindeni arde râvna de-a cunoaşte pe vecinul apropiat sau depărtat, barbar sau ultra civilizat. Pe ruinele materiale şi morale ale celei mai formidabile zdruncinări, omul caută să-şi găsească un nou echilibru sufletesc, să aşeze temeliile unei noui lumi.

Acest nou exotism a stârnit o avalanşă de însemnări ale tuturor călătorilor prin ţări străine. Dar însemnările călătorilor de azi nu se prea aseamănă cu ale celor de odinioară. Fireşte cele într'adevăr de azi. Frumuseţile naturii nu mai interesează decât strict în măsura în care ar putea explica taina omului. Se înregistrează cu predilecţie lucrurile ce nu se pot cunoaşte nici citind ziarele, nici din fotografii, nici prin radiofonie şi nici din statistici ori din alte cărţi savante, adică lucrurile mărunte, momentele fugitive mai mult sau mai puţin caracteristice pentru felul de a gândi şi a simţi al oamenilor şi în care se manifestă mai plastic sufletul poporului.

Pentru acest exotism nou toate ţările oferă material din belşug, căci războiul pe toate le-a exotizat. Intre sufletul omului dinainte de războiu şi cel de acuma e o prăpastie cu prea puţine punţi de legătură. Războiul nu numai a prăbuşit multiseculare aşezăminte, nu a mutat doar graniţele între ţări şi neamuri, ci mai cu seamă a pus graniţă între două lumi. N'a izbucnit revoluţia mondială cea mult scontată, îndemnată şi încercată de revoluţionarii profesionişti, revoluţia care să continue opera de ruină şi de sânge a războiului până la nimicirea civilizaţiei, dar în schimb o revoluţie mare s'a produs în sufletele oamenilor. Acolo s'au sfărâmat toţi idolii lumii de eri şi dintre dărâmăturile lor caută să răsară îndreptarul vieţii de mâine. Sufletul rămas fără o călăuză sigură se sbuciumă pretutindeni să-şi lămurească noui drumuri spre ţinte noui.

Popoarele mari cu mare trecut cultural caută în realitate forme noui de exprimare a specificului lor de mult cristalizat, pe când noi trebue încă să găsim însăşi formele de expresie ale bogăţiei sufletului nostru. Căci noi, pe care aproape două mii de ani soarta ne-a osândit să trăim mai mult pe sub pământ ca să ne putem păstra cel puţin fiinţa etnică, a căror istorie e o neîntreruptă luptă cu neamuri hrăpăreţe ce nici azi n'au contenit să ne ameninţe temeliile vieţii, care abia de un secol am putut lua contact cu civilizaţia şi abia de un deceniu ne silim aevea să ne închegăm o cultură specific românească — noi suntem mult mai atinşi de revoluţia morală decât alţii. De aceea frământările noastre întru găsirea formei de viaţă sunt mai vii şi mai sgomotoase. Noi avem paradoxala înfăţişare de neam vechiu cu suflet adolescent. Inaintea noastră sunt deschise toate posibilităţile de devenire: încotro să mergem?

Stăm cu ochii mereu ţintiţi spre apus, spre civilizaţia cea cristalizată în tipare pe care le râvnim şi chiar le imităm cu frenezie. Şi cu cât izbutim să ne însuşim, măcar superficial, mai multe „rezultate" ale altora, cu atât ne simţim mai îndreptăţiţi a privi cu milă, dacă nu şi cu dispreţ, toate străduinţele noastre de-acasă.

Călătorul român vede în general în culori trandafirii tot ce e străin şi în negru tot ce are aparenţă românească. Şi, făcând aşa, se crede foarte occidental şi foarte civilizat. Ceeace însă nu l-a împiedecat, toată vremea cât a umblat printre minunăţiile civilizaţiei străine, să ofteze adânc după naţionalii mititei.

Excesivul nostru autocriticism în toate domeniile e cel mai inofensiv verbalism. De aceea nici nu e luat în serios de nimeni, nici măcar de criticul respectiv.

Totuş călătoria, chiar fără voinţa călătorului, devine o explorare. La Berlin, la Roma, la Paris duci cu tine toată ţara ta cuprinsă în sufletul tău. In vălmăşagul unei metropole, în mijlocul necunoscutului şi al noutăţii ţi se lărgeşte perspectiva spre tine însuţi.

Insemnările acestea n'au fost scrise cu gândul să înlocuiască manualele de călătorie, nici să stârnească pasiunea călătoriei, nici să descopere lucruri necunoscute în cele trei capitale europene. Sunt simple aspecte care, împreună şi cu multă bunăvoinţă, ar putea rezuma, prin întâmplări mărunte, svârcolirile mari ale sufletului omenesc într'un anume moment.

BERLIN (1926)

Arde Bacăul!

Gara de Nord. Căutăm compartimentul cel mai bun, în vagonul cel mai bun, ca toată lumea. Alergăm de ici-colo, de-a lungul trenului, de mai multe ori, urmaţi de hamalii împovăraţi cu geamantanele noastre, în murdăria, gălăgia şi îmbulzeala ce caracterizează cea mai de seamă gară românească. In vălmăşeală aud totuş de câteva ori, cu diferite intonaţii:

— Arde Bacăul!... Da, da, arde... Bacăul arde...

Sbuciumările noastre şi ale tuturor se sfârşesc în curând. Toată lumea găseşte locurile dorite, iar noi, în loc de un compartiment, nemerim un vagon întreg aproape gol. Ne şi instalăm comod, ca pentru o cale lungă, şi ne rămâne timp destul să privim furnicarul de oameni agitaţi pe peron.

Tovarăşul meu de călătorie însă e tot atât de taciturn pe cât e de mare scriitor. După o lungă partidă de tăcere în comun, ca să putem tăcea mai în tihnă, îmi iau o carte şi trec în compartimentul gol de-alături. Aici, împotriva voinţei mele, trebue să ascult o convorbire ce se deapănă chiar sub fereasra mea între doi domni. E vorba, fireşte, tot despre Bacăul care arde...

— Mare nenorocire! explică unul, plângător, cu grea durere în toată înfăţişarea. Se zice că de azi-dimineaţă arde într'una, tot oraşul... Au venit pompieri dela Roman, dela Focşani, chiar dela Iaşi — degeaba, n'au putut stăpâni furia flacărilor. S'au cerut ajutoare şi de la Bucureşti, dar guvernul nu se mişcă, parcă cine ştie ce lucru mare ar fi un tren special cu pompieri ca să înceteze catastrofa!

— Şi unde a izbucnit focul? întrerupe cellalt, cu compătimirea de rigoare în glas, dar altfel indiferent.

— Se zice că în cartierul de nord şi focul a distrus îndată tocmai cartierul comercial...

Din fereastra de-alături un cap roşcovan, grăsuliu, cu mustăţi mari sure, se amestecă jovial în vorba celor doi:

— Lasă, domnule, nu te prăpădi cu firea! Nu-i nici o pagubă! Cel puţin aşa se vor mai stârpi ploşniţele din Bacău, că ploşniţe multe şi urâte ca în Bacău nu se poate să se mai afle în toată lumea...

Cel plângător aruncă o privire dispreţuitoare capului din fereastră şi, trăgând pe interlocutorul său mai departe, observă cu indignare reţinută:

— Dacă şi în asemenea momente sinistre se mai poate glumi...

Domnul din geam, vesel şi netulburat, se adresează acuma către mine:

— Dumnealui se supără, cu toate astea eu n'am spus decât adevărul adevărat! Toată omenirea ştie doar că Bacăul e ploşniţarul Moldovei... Ş'apoi eu vorbesc din experienţă, că ce-am păţit eu la un hotel din Bacău vara trecută, de n'am putut închide ochii toată noaptea, n'aş dori nici domnului cela supărăcios care jeleşte nu nenorocirea în sine, ci nenorocirea consângenilor săi, că aş fi în stare să pun rămăşag că şi dumnealui are rude în Ierusalimul cartierului comercial unde...

Am curmat elocinţa necunoscutului meu vecin de fereastră retrăgându-mi capul din pervaz. Explicaţiile, ca şi observaţia lui mi se păreau deplasate. E o trăsătură curioasă a noastră să nu luăm nimica în serios, să facem spirite chiar în faţa dezastrului ce se abate asupra unui oraş românesc. Poate însă că aceasta s'ar justifica prin trecutul nostru prea vitreg. (Nu pot fi niciodată intransigent: caut scuze jovialităţii vecinului). Necontenitele nenorociri ce le-am îndurat, ne-au făcut necrezători chiar în faţa durerii. Dacă n'am fi dobândit putinţa de-a ne consola cu o glumă, bună-rea, cum am fi supravieţuit loviturilor ce s'au năpustit peste noi în două mii de ani? Numai poporul care s'a înfrăţit adânc cu suferinţa poate face haz de necaz...

Mă întorc la tovarăşul meu să-i povestesc ce-am aflat despre Bacău. A ascultat calm şi la urmă a observat:

— Va să zică mahalaua evreiască...

Fiindcă nici cu preţul unui oraş în flăcări convorbirea noastră nu se putea aprinde, am trecut iarăşi în compartimentul cel gol, hotărît să rămân acolo până la Bacău, să văd cu ochii spectacolul dezastrului... Dar până la Bacău sunt multe ceasuri de drum şi noaptea e aproape. Am răgaz să meditez în voe. Fireşte asupra călătoriei mai cu seamă.

Mergeam la Berlin, la un congres internaţional al scriitorilor. Din pricini multe, plecarea noastră s'a hotărît în ultimul moment. Până să se împlinească toate formalităţile cerute, a sosit ziua în care la Berlin începea congresul şi în care noi deabia porneam din Bucureşti. Şi ziua aceasta mai era şi Sâmbătă, adică zi nefastă pentru a începe orice întreprindere! Ca să apucăm măcar ultima zi a congresului, a trebuit să luăm drumul cel mai scurt, care trece prin Polonia — şi în Polonia tocmai acuma e războiu civil! Autorităţile noastre dela căile ferate nu ştiau dacă trenurile circulă normal în Polonia... Şi, ca un suprem memento, chiar în calea noastră, chiar în ziua plecării noastre, arde Bacăul!

LIVIU REBREANU

Strofe pentru suflet

Taci pasăre, taci pasăre rănită,
Că n'ai pe nimeni rana să ţi-o lege, —
Priveşte'n jos la lumea putrezită,
Priveşte'n sus şi 'ncearcă-a înţelege.

Taci pasăre cu aripi minunate.
Taci tot mai mult cu cât mai mult te doare, —
Dece-ai ţipa şi-apoi dece te-ai sbate,
Când nu-s decât un om şi omul moare.

In clipa'n care n'o să te mai doară
Vei fîlfîi deasupra frunţii mele,
Luându-ţi sborul albă şi uşoară,
Spre cerul plin de suflete şi stele.

D. N. TEODORESCU

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE
BIROURI GARNITURI CLUB
CEA MAI VASTĂ EXPOZITIE DIN TARĂ
TELEFON 362/47
33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL
EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI
(PIATA DE FLORI)
MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI
LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM
INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

Eroine veritabile şi de imitaţie

Tolstoi, despre care s'a scris atât de mult cu ocazia centenarului, e vrednic să mai procure şi de-acum înainte materie inedită. Viaţa, ca şi Opera sa, vaste în întinderi şi în adâncimi, pot oferi şi la a cincea călătorie prin ele, interesul ataşant al celei dintâi.

De altminteri nu ştiu, dacă în graba cu care se fac toate astăzi, romanele lui Tolstoi mai sunt luate în mână nu a cincea, dar a doua oară.

Nu ştiu, ceea ce ar fi interesant în deosebi, dacă mai circulă şi acum, prin pupitrele liceelor de fete, sub deghizamentul unei uniforme albastre de împrumut, cartea în care Ana Karenina iubeşte, greşeşte şi expiază.

Intâia oară când a ajuns să se amestece printre manualele noastre ostile, cartea Anei Karenina venea să le reducă la nimic nu numai cu fascinaţia de carte oprită — aşa erau toate, chiar şi literatura ornată de editori cu libera trecere a unui asteric, — ci cu aureola de carte fatală, trăgând pe cititori spre locuri fără drum de întoarcere.

Cu puţin timp înainte, o elevă de liceu fusese găsită la o mică gară lângă Bucureşti aşa cum poate fi găsit cineva care a stat întins pe şine în timpul trecerii unui tren. Fapt grozav, dar obişnuit, care ar fi rămas cuprins în trei rânduri la rubrica faptelor-diverse, — orice grozăvie repetată de multe ori, nemaireuşind să pasioneze.

Insă, pe măsuţa de lucru a elevei, la cercetarea de a doua zi, s'a găsit — aşa scriau gazetele — romanul celebru al lui Tolstoi deschis la pagina unde Ana Karenina îşi aruncă disperarea sub roţile unui tren.

Fertilă imaginaţie de reporter, sau mărturisire găsită de un spirit sfios preferabilă unei dezvinovăţiri ticluite sub semnătură, descoperirea aceasta a dat motiv de lungit faptul divers. De la rubrica indicată, cazul a trecut pe pagina reportajelor de senzaţie, apoi pe pagina întâia, la locul rezervat dificilelor articole de educaţie şi de răspundere morală, s'a amplificat literar sub pana unui romancier în fascicole, — în timp ce mormântul tinerei sinucise bucureştene se acoperea zilnic de flori romanţioase.

Urmarea acestei vâlve de trei săptămâni a fost ca totdeauna contrară bunelor-intenţii. Staţia B. M., locul ales întâmplător de sinucigaşă, a devenit, ca o oarecare staţie de vilegiatură la modă, locul spre care s'au îndreptat câte-va luni de zile toate călătoriile ultimei vilegiaturi, toate disperările vechi şi noi, toate nefericitele din dragoste, cabotine chiar în supremul impas, sperând să tragă şi asupra lor ceva din celebritatea eroinei ruse şi a micei eroine bucureştene.

Epidemie care nu era o noutate. Fusese o alta mai răsunătoare, provocată pe vremuri în Germania de „Werther" şi se pare, în Rusia, de „Sanin". Influenţă, pe care desigur n'a exercitat-o numai relatarea nefericirilor eroilor. Peripeţii chiar mai tragice, sinucideri mai logice se desfăşoară în alte romane fără ca ele să fi provocat până acum moartea cuiva. Toată această literatură grozavă şi neconvingătoare ar putea purta fără pericol astericul sever „pentru tineret", indiferent de subiectul lor, responsabil în adevăr numai la acele cărţi ce târăsc cu ele sufletele şi voinţile.

Tineri, a căror viaţă deviază pe urma unei cărţi citite, mai sunt şi astăzi. Fiecare generaţie suportă însă influenţa — bună sau rea — a lecturilor adecuate tendinţilor sale. Iar dacă-i adevărat că prin pupitrele liceelor de azi circulă mai mult Dekobra decât Tolstoi şi Goethe, nu mai avem de ce ne teme — cel puţin în acea privinţă de mai sus.

Lucrul este certificat de altfel. Nu de psihopaţii şi psihanaliştii timpului, siliţi să vadă lumea în dreptunghiul îngust al cabinetului de consultaţii, ci de universal cuprinzătoarea Statistică, paginile cari cuprind în câteva cifre reci şi sigure bilanţul sinuciderilor:

Oamenii nu-şi mai iau viaţa azi decât din motive prozaice şi cu leacul prea greu de găsit: mizeria sau boala; numărul sinuciderilor din motive sentimentale scade simţitor din an în an.

Am putea găsi la altă pagină că s'a mărit în schimb numărul „uciderilor" din dragoste, dar aceasta este o altă chestiune, cu totul deosebită.

ALICE GABRIELESCU

Dr. CABANÈS

Moravuri intime din trecut

Un rege fastuos

De la naşterea lui, Frederic al III-lea, *întâiul rege al Prusiei* (1688), a dat prilej linguşirilor celor mai entuziaste.

Nu numai că se născuse pe Muntele Regilor, dar chiar în anul în care ducatul Prusiei a dobândit suveranitatea. S'a născut la ora 9 dimineaţa, cu lună nouă, ceiace anunţa splendoarea viitorului. Se numea Friedrich, deci va fi domnitor bun şi pacinic. Insfârşit era al doilea Elector şi al treilea Frederic, cifre care alcătuiau un număr perfect, etc.

Era însă mărunt şi strâmb din pricină că doica îl scăpase din braţe.

La vârsta de 17 ani, tânărul Frederic, din pricina morţii fratelui mai mare (otrăvit, se spunea, de mama lor vitregă) a fost investit cu sarcina temută de prinţ elector. Această situaţie a aţâţat ura mamei vitrege şi mai mult, căci copiii ei nu mai puteau avea parte de această onoare. O boală gravă a prinţului, salvat prin lăsare multă de sânge, a aruncat bănueli noi asupra acelei artiste a otrăvurilor, care-şi făcuse debutul. Raporturile dintre prinţul elector şi mama lui vitregă deveniră la un moment dat atât de încordate, că s'a refugiat la o mătuşă, ne mai simţindu-se în siguranţă la Berlin.

Prinţul s'a însurat de două ori şi cu toată diformitatea lui fizică nu era lipsit de distincţie. Caracterul lui însă a fost influenţat de fizic: era bănuitor şi irascibil, cu un fond de nelinişte şi urît.

N'avea vicii, dar o apucătură îl făcea ridicol: gustul lui exagerat pentru fast şi etichetă. Când şi-a pus coroana de aur, a dat serbări cum nu se mai pomeniseră la Berlin şi Königsberg.

La vârsta de 10 ani a întemeiat un ordin al cavalerilor „Ordinul Generozităţii" şi creia el însuşi cavaleri. La 16 ani a cerut ordinul englez al Jaretierei, care i-a fost acordat mult mai târziu. Regele Danemarcei care-i cunoştea slăbiciunea, l'a numit cavaler al „Ordinului Elefantului".

Numit elector, a întemeiat, împreună cu Frederic-August de Saxa, ordinul „Bunei Prietenii" şi în ajunul încoronării ordinul „Vulturul Negru". Acest prinţ fastuos iubea luxul, strălucirea şi idealul lui era spectacolul curţei lui Ludovic al XIV-lea.

Pentru a întreţine fastul de care-i plăcea să se înconjoare, era nevoe de bani, de mulţi bani; şi pentru dobândirea banilor Frederic a iscodit nenumărate taxe, unele foarte ciudate, pe pielea supuşilor lui. Exista o taxă de cap de om, dar exista şi o taxă de fiece perucă şi peruca era obligatorie. Bonetele înalte ale femeilor erau impuse şi ele de fisc, precum şi toate articolele de toaletă şi lux. Statul avea monopolul fabricării perilor pe care le făcea cu păr foarte aspru spre a uza hainele cele mai rezistente. Şi cum toate impunerile erau insuficiente, Frederic a bătut şi a falsificat monedă.

Marele Elector s'a simţit de timpuriu atras de alchimie. Unul din valeţii de cameră convingându-l că e înconjurat de vrăji, a ars pe rug o seamă de nevinovaţi, acuzaţi că au legături cu dracul.

Alchimistul care dobândise încrederea urmaşului Marelui Elector se numea Contele de Cajetano, din Neapole. Venise la Berlin cu un mare echipaj. Aventurierul se lăudase că poate atrage milioanele de taleri în caseta regală şi fiind mare palavragiu convinsese pe rege că-l va face extrem de bogat.

Nobilul italian a fost copleşit de daruri şi numai cu mare greutate s'a hotărât să-şi arate o parte din dibăciile lui, în public. A consimţit să facă o experienţă în faţa Regelui, prinţului moştenitor, marelui Şambelan, Mareşalului Curţei şi altor demnitari. Regele, bănuitor din fire, şi-a luat sarcina să procure el uneltele necesare experienţei. Când s'a pus creuzetul pe foc, a cerut să arunce el însuşi în creuzet materia destinată să se preschimbe în aur. Cajetano oferindu-i o fiolă cu un lichid roşcat, Regele a pus câteva picături în creuzet, apoi a clătinat cu o baghetă de aramă mixtura care trebuia scoasă după o jumătate de oră. După ce mixtura s'a răcit, în prezenţa bijutierilor şi a ofiţerilor monetei, s'a scos din creuzet o bucată de aur veritabil! Din clipa aceia, italianul a fost privit ca un trimis al cerului; i s'a dat o cameră în palatul princiar, scutit de orice cheltuială şi numit ofiţer superior de artilerie.

Dar norocul lui extraordinar n'a ţinut multă vreme, din pricina unei imprudenţe. A cerut un avans pentru a cumpăra, pretindea el, materia primă necesară fabricaţiei aurului. Se mulţumea cu cincizeci de mii de scuzi.

Din clipa aceia a fost supraveghiat de-aproape şi s'au luat oarecari informaţii. S'a aflat că a făcut excrocherii la München şi Düsseldorf, şi că înşelase mai înainte pe Electorii din Bavaria şi Palatin. Simţindu-se demascat, Cajetano a dispărut, luând cu sine darurile primite; a fost arestat, dat judecăţii şi spânzurat. Cajetano a susţinut până la sfârşit că ştie să facă aur.

Frederic, care visa un fast nemaipomenit pentru palatul şi domnia lui, a fost foarte decepţionat.

Aştepta cu nerăbdare febrilă ziua încoronării. Zi şi noapte se gândea la acest eveniment.

— Dacă Electorul nu se face rege, cred că ar muri de durere, a zis un şambelan unui amic.

Mantaua, sceptrul şi coroana erau gata de luni de zile; se aştepta numai consimţământul Impăratului. Electorul era atât de nerăbdător încât dăduse ordin ca seara, o poartă a Berlinului să rămână deschisă pentru curierul de la Viena.

Ceremonia încoronării a fost fixată pentru luna Ianuar; Regele n'a avut răbdare să aştepte până la primăvară. Proclamarea regatului s'a făcut cu vre-o câteva zile înainte. Patru heralzi gătiţi în dalmatice de catifea albastră pe care erau brodate armele regale ale Prusiei, au anunţat evenimentul prin sunete de trâmbiţă, călare pe cai în harnaşamente superbe, urmaţi de personalităţile cele mai de seamă ale diferitelor oraşe. Nimeni nu mai avea voe să vorbească de Elector fără a-l numi Majestate şi dacă cineva uita să rostească Alteţă Electorală, era osândit să plătească o amendă de un ducat.

La 18 Ianuar, ziua încoronării, la ora 9 dimineaţa, Frederic I gătit în mantaua regală de catifea cărămizie, dublată cu hermină, împodobită cu aur şi diamante, intră în vasta sală unde se afla tronul. De o parte şi de alta a tronului, pe două tăvi de argint, se află odoarele care vor sluji noilor suverani.

Frederic ia coroana şi o pune însuşi pe cap, spre a dovedi astfel că n'a primit-o de la nimeni altul. După ce a primit omagiile fiului său, a marcgravilor, a fraţilor, a cavalerilor ordinului Vulturul Negru şi a nobililor care ţin podoabele regale ale Reginei, se duce spre apartamentele ei. Regina, în mantaua reglă, îl şteaptă în pragul camerei. Cum îl vede, îi iese înainte şi i se aruncă la picioare. Regele îi pune coroana pe cap, o îmbrăţişează şi o ridică. Majestăţile lor se duc în capela castelului, urmaţi de un strălucit alai, în care se deosibesc enormele peruci ale Regelui şi nobililor, coafurele monumentale ale Reginei şi doamnelor de la Curte.

In piaţa publică se pusese la fript un bou întreg, împănat pe dinăuntru cu pui şi gâşte, în vreme ce două fântâni prin ciocuri de vulturi vărsau valuri de vin, pentru înveselirea poporului. Doi mareşali aduseră regelui, pe o tavă de aur, o bucată de friptură şi o cupă de vin.

Seara, Majestăţile lor eşiră într'o trăsură superbă să vadă iluminaţia, întovărăşiţi de trompete şi de un detaşament din corpul de gardă.

Perechea regală nu ducea însă o viaţă prea fericită. Frumoasa Sophie-Charlotte nu-şi iubea bărbatul şi se despăgubea. Cânta şi dansa de minune. Se ducea adesea singură la concerte şi la baluri, deşi soţul suferea în tăcere. Odată, totuşi, regele s'a supărat foarte mult.

Cu prilejul unui carnaval la Hanovra, s'a organizat şi un bal mascat cu program: imitarea petrecerii lui Trimalcion de Petronius. Marcgravul, electorul de Hanovra, Sophie-Charlotta au fost şi ei actorii acestei scene. Se rânduiseră paturi pentru convivi şi ca imitarea să fie perfectă s'a băut numai vin de Falerno.

Frederic aflând de toate acestea, s'a înfuriat peste măsură şi un an de zile a pomenit iritat Reginei de petrecerea ei de la Hanovra.

Regele iubea totuşi foarte mult pe Sophie-Charlotte şi când această fermecătoare femee a murit, i-a pregătit ei însuşi o înmormântare plină de fast şi măreţie. La Berlin, în capela castelului, pe un catafalc care a costat optzeci de mii de scuzi, Regina a fost lăsată, pentru spectacol, *cinci luni.*

* * *

Formalist la exces, ceremoniile constitue una din marile ocupaţii ale domniei lui. Işi pierde vremea provocând consultaţii savante în care se discută grav dacă Majestatea Sa trebue să acorde audienţă unor delegaţi, în picioare şi cu capul acoperit ca Impăratul de la Viena, stând jos şi acoperit, ca regele Franţei sau în picioare şi descoperit ca răposatul Carol al II-lea al Angliei. Pentru el, toate acestea erau probleme de stat.

Frederic I s'a căsătorit de trei ori şi a avut doi copii.

A treia soţie a lui Frederic I, prinţesa Luiza de Meklemburg era de un bigotism şi misticism care se învecina cu nebunia. Facultăţile ei mintale s'au întunecat pe încetul şi înfăţişarea ei dementă a grăbit moartea soţului, bătrân şi bolnav.

Primul anuar oficial cu lista tuturor miniştrilor, consilierilor şi reprezentanţilor Prusiei, datează din timpul lui Frederic I. In acest anuar e trecută până şi metresa Regelui, vanitoasa şi capricioasa Emmerich, fiică de cârciumar, văduvă de valet de cameră şi soţie de conte.

Henri Lavedan

Septembrie

Septembrie. Rimează pare-se, cu Noembrie şi cu Decembrie, trezind, la ţară, gândul, foarte depărtat de altminteri, al celui dintâi îngheţ...

In Septembrie începi să te gândeşti, suspinând, la iarna, care a pornit de-aci la drum, cu găteje în spate, îndărătul zării albăstrii.

Se spune: „zilele s'au scurtat". Şi oamenii în vârstă se învelesc, îşi închee hainele, îşi pun şalul pe umeri, repetând ca un ecou: „Da, zilele s'au scurtat!"

Vai, ce neagră pare pasărea, în dimineaţa cu brumă, pe cerul cenuşiu. Mierla are înfăţişarea de corb. Ghemuiţi şi mărunţi, trandafirii, muiaţi de ploaie, îndeamnă: „Culegeţi-ne mai iute. Nu mai avem mult de trăit!".

Pământul e brun, pe alocuri, ca un şal de lână. Copacii îşi vor pune îndată livreaua roşie.

Impuşcătura vânătorului sfredeleşte uneori tăcerea pădurilor. Nu se mai prânzeşte la lumina zilei, cu fereastra deschisă. Lampa, dela o leghe depărtare, se vede ca un semnal. Apa din fântână s'a răcit. Şi totuşi, ce de-a blândeţi nespuse şi încropite, de îndată ce soarele luceşte pe câmpurile umezite! Mărețe transformări de lumină! După aurul verii, argintul toamnei.

Aerul e pentru convalescenţi, îndrăgostiţi plictisiţi ori poeţi.

In Septembrie se citeşte, se visează, se cugetă, se regretă, mai mult decât se speră. E ca un fel de slăbire a puterilor, un leşin general, nelipsit totuşi de plăceri profunde.

Ai neobişnuite intensităţi de senzaţii şi sentimente.

E luna ce o aleg, înadins, pentru a ne îndurera, amintirile din copilărie.

Ploile şi plânsul sunt uşoare.

Vai! ce clar şi departe se vede în priveliştile trecutului, în luna Septembrie! Cât de luminoase, de unice şi de încântătoare apar ele şi cât de chinuitor repeţi că e pentru totdeauna sfârşită, călătoria aceia frumoasă dintâi, unde nu luai cu tine nimic... şi de unde iarăşi nu aduceai nimic.

Mai ales în amurg şi sara, în ceasul când se urmăreşte, în umbra drumului deşert, sborul liliecilor romantici, păiajenii dimineţii mohorâte ţes în mine pânzele lor. Stau afară, pe o bancă de piatră şi privesc cum urcă fluxul nopţii.

— Intră, îmi porunceşte un glas drag, ai să răceşti. Glasul ştie că nu spune ceva bun...

In româneşte de MIRON GRINDEA

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

In vederea toamnei s'a asortat cu noui cărţi de literatură şi sociologie, în germană, franceză şi română. Desface toate cărţile cu preţuri excepţionale, socotind cartea germană, frumos legată între 100—200 lei pentru literatură, la cartea franceză socoteşte dela 5—7 lei francul, ediţii obicinuite, ca şi cele de lux. Librăria noastră e locul de întâlnire al tuturor intelectualilor cari găsesc totdeauna un stock ales de cărţi rare.

Ultimile noutăţi germane: Felix Pimer: *Tannerhuette;* Gustav Mayer: *Bismarck und Lasalle;* Axelrod, Balabanoff, Bauer, Bernstein şi alţii: *Die Tragoedie Trotsky;* John Reed: *Zehn Tage die die Welt erschutterten;* Ejnar Mikkelsen: *John Dale;* Nicolaj Agujew: *Das Tagebuch des Schulers Kostya Rjabzew;* Boris Lavrentew: *Der 41;* Paul Burgsteller: *Die Befreiung der Hilde Fernleitner;* etc., etc.

HIGIENA DENTARĂ
CLINICĂ ULTRA-MODERNĂ
BUL. ELISABETA 17 Etajul I (CASA RADIVON)
Telefon: 302/38
Plombe
Extracţiuni fără durere
Denturi în Aur, Platină, Cauciuc
Diagnostic precis prin Radiografie
Deschis toată ziua
INLESNIRI de PLATA

„Album zoologic"

Pantomimă

Incandescentul soare de jăratec
Incearcă 'n cuib de nouri să se-ascunză...
Şi subt umbrele dese, un buratec
Stă imobil la pândă, pe o frunză...

Un guşter — cavaler medieval —
Din vasta garderobă a naturii,
A scos vestmântu-i nou şi nupţial,
Culori bogate: nickel, bronz, opal,
Picate pe lucirile armurii.

Rivalul îl aşteaptă... şi apoi
Incepe ritualul biruinţii,
Pe care îl mimează amândoi
Cu cozile nervoase şi cu dinţii....

O viperă, în urma ei, lăsând
Parfum picant de usturoiu în zare, —
Hipnotizează-un şoarice plăpând
Şi-l digerează lacomă la soare....

ALEXANDRU BILCIURESCU

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti str. Eugen Carada, 7 recomandă următoarele volume în limba franceză din *Autori nordici, germani, englezi.*

Johann Bojer: La puissance du mensonge, La grande faim, Sous le ciel vide, Maternité, Le caméléon, Les émigrants.

Ivan Bjorne: Maison de joie.

Linankonski: Chant de la fleur rouge; *Knut Hamsun:* Sous l'étoile d'automne, Victoria, Pan, Au poys des contes, La faim, Un vagabond joue en sourdine.

Waldo Frank: Rahab; *August Strindberg:* La chambre rouge, La danse de mort, Sonate aux spectres, Le fils de la servante; Fermentation; *Joséph Conrad:* Typhon, Une victorie, Lord Jim, Jeunesse, L'aventure, Le negre de Narcisse, Sous les Yeux d'Occident.

Jack London: L'aventureuse, Le jeu du ring, Martin Eden, Croc-Blanc, Fils du loup, Le loup des mers, Le tourbillon, La vallée de la lune, Le peuple de l'abîme, En pays lointain, La vagabond des étoiles, Michail chien de cirque, La peste écarlate, Jerry daus l'île, Le talon de fer,

J. O. Curwood: L'aventure du capitaine Plum, Le bout du fleuve, Les chasseurs d'or, Les chasseurs de loup, Noades du Nord, Kazan, Le piège d'or, Bari-chien loup, Le Grizzly, Les coeurs les plus farouches, *Galsworthy:* Le domaine, Le patricien, Fleur sombre, Fraternité; *Sema Lagerlöff:* Gösta Berling, Jérusalem en Dalécarlie et en Terre sainte, Les liens invisibles, Le charretier de la mort, Le viaux manoir.

Jens Peter Jacobsen: Niels Lhyne.

Din seria „Cabinet Cosmopolite" care cuprinde în traducere franceză cele mai alese opere ale literaturii universale contemporane, recomandăm: David Herbert Lawrence: Le renard; Gottfried Keller: Les gens des Seldwyla; Comte de Keyserling: Figures symboliques, Sei-Shonagon: Les notes de l'oreiller (japon); *K. Mansfield*, Félicité; St. Streuvels: L'aôut; *Maurice Baring* (unul din cei mai viguroşi scriitori englezi): Daphné Adeane; *T. Storm:* L'homme au cheval gris; *Peter Egge:* Hansine Solstead (unul din cele mai frumoase romane norvegiene); *Oscar Wilde:* Intentions: Novalis; Journal intime; *Arthur Schnitzler:* Mademoiselle Else; *Stefan Zveig:* Amock aceste două volume sunt datorate celor mai frumoşi povestitori în limba germană. *Karin Michaelis:* Femmes; *Dostoïevski:* La voix souterraine, *Rabindranath Tagore:* Le cycle du printemps, La maison et le monde, Le cygne; etc. etc.

Upton Sinclair: Le roi Charbon, 100%; *Israël Zangwili;* Les affranchis du Ghetto, Les enfants du Ghetto, Les tragedies du Ghetto, Rêveurs du Ghetto, Le roi des Schnorrers, La voix de Jérusalem; *Rainer Maria Rilke:* Histoires du Bon Dieu, Les Cahiers de Malte Laurids Brigge; *Heinrich Mann:* Mèrè Marie, Lilianc et Paul; *Stefan Zweig;* Dostoïevski, Tolstoi, Balzac-Dickens, Amok.

Lista aceasta o vom continua în numărul viitor.

Socotim francul francez 6.45—7 lei; comenzile din provincie trebue să fie însoţite de un acont, restul îl rambursăm.

Pentru tot ce priveşte „Adevărul Literar": manuscrise, reviste, cărţi, informaţii, etc. a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5—6.

Pour Elle Pasajul Macca 2
MAGAZINUL cel mai bine asortat cu:
FURNITURI pentru MODE. ARTICOLE pentru BALURI, NUNŢI, FANTEZIURI, CIORAPI
NUMAI CALITAŢI SUPERIOARE

Factor rural

Pe drum, în faţa cârciumei din Moţca, se opreşte, ca şi când ar fi fost strunit, calul factorului rural; şi Bradu, cu pasu-i mare şi legănat se îndreaptă către şopronul, sprijinit în ţăruşi, din ale cărui streşini paiele se lasă pe alocuri, ca nişte fire de aur, înnegrit de timp.

— Buna vremea, dom' Costache ; ce se mai aude pe la târg ? îl întreabă cârciumarul, turnând apă într'o sticlă verzuie, umplută pe jumătate cu rachiu.

— Ce să se mai audă frate ? — îi tare bine când nu-i rău... ş'apoi crezi că noi, işţia, avem chip s'ascultăm ? Noi, numai pe *ale noastre* le ştim, şi, dacă-i vorba de aestea... răspunde factorul, plecându-şi în jos, pe masă, ochii albaştri ce n'au astăzi străvezimea umedă de uneori şi nici faţa-i palidă, nu-i rumenită, în dimineaţa asta, ca'n zilele de sărbătoare ori de hram.

— Da, până una alta, dom' Gheorghe, bine-ai face să dai ceva de băut; să-mi mai prind inima; că, zău, aşi putea lua anafură, fără păcat... Am pornit de acasă tare de vreme că, azi, am predat banii regiei, şi, când am intrat în biuroul d-lui diriginte, dumnealui scria şi numai o ridicat ochii, m'o văzut şi o zis: „stai" şi am stat aşa, drept în picioare vreme de un ceas... da' dumnealui tot învârtè, iute, feţele unui registru şi îşi sucè, când în dreapta, când în stânga, părul din vârtiguş... Şi-i semn rău ; când îşi face, d. şef, sfichiul ceala, noi ştim că trebue să tăcem, să ne dosim ori să fugim din faţa d-sale, cum fug potârnichile, de prepelicar... Da, azi, ce eram să fac ? Am aşteptat să predau banii... Intru târziu, o căutat d. diriginte, în alt registru, şi atunci iar şi-o ridicat ochii şi m'o văzut.

„Pune banii pe biurou şi şterge-o..." — mi-o zis şi nici n'o mai iscălit de primire. Era soarele sus, când am pornit încoace; n'am mai stat pe la Hascal, ca să'mbuc ceva şi dacă nu s'oprea calul, nici aici n'aveam gând să poposesc; că-mi aprind pae'n cap cu boerii dela curte... Că ei vreau s'ajung cu poşta, la ţanc... Par'că ce ştiu dumnealor ? Se scoală pe vremea asta; trag clopotul să le aducă laptele şi cafeaua; fumează, vorbesc şi dacă nu mai au ce face şi se'ntâmplă să fie vreme rea şi să nu se poată duce pe moşie, atunci răzbesc în jurnale şi'n scrisori. Şi... să te ferească sfântu să le aduci poşta, cu'n ceas ori două mai târziu... Daaa... nu dai nimic de băut ? că mi s'au înodat maţele de foame şi mă grăbesc.

— Ce să-ţi dau, dom' Bradu, vin ori rachiu ?

— Vin ?... Ar fi bun cel roş; daaa, mai bine, dă-mi un cinzeac de rachiu; că, vezi dumneta, rachiul are altă reveneală ; parcă se duce până'n fund".

Pe scândura mesei, scrijelită şi noduroasă, cade cu sgomot ca din pod, cinzeacul cu brâu de covrig ; factorul îl dă de duşcă, îşi şterge mustaţa cu mâneca hainei şi mutând, dintr'o parte în cealaltă a gurei, covrigul uscat, se reazămă pe speteaza băncii, îşi întinde picioarele sub masă şi molfăe vorbind.

„Şi, cum spuneam: ei, boerii, cred că noi numai de treaba asta ne ţinem şi nu ştiu câte griji şi nevoi avem şi cum ne sbatem, ca să eşim la mal... Iaca, de-o pildă; eu, ca factor rural, servesc Statul de şaptesprezece ani şi primesc, acum o leafă de trei mii şaptezeci de lei pe lună — cei şaptezeci sunt pentru hrana calului. Acasă, am nevastă şi şase copii; cei doi mai mari, s'au cerut la carte şi am dat pe unul la *gemnaziu* şi pe fată la *profesional;* mai am doi plozi în şcoala primară, şi doi, mai mici de-abia se ţin de poala nevestei... şi eu trebue să-i hrănesc, să-i îmbrac, să le cumpăr cărţi, să plătesc taxe şi să dau, tot din leafa asta, şi pentru lucrul celor câteva prăjini din ţarină; că ei, când vin dela şcoală, au de învăţat...

„Intr'o zi, ce mi-am zis eu ? „Mă duc la d. director al gemnaziului, să-i spun de greutăţile mele şi să-l rog să mă scutească de taxe". Aştept să dea drumul copiilor, intru drept în cancelarie şi spun: Vă salut, cu respect, d-le director !

— Ce vrei ? — mă'ntreabă el, încruntat.

— Am venit la d-voastră, să vă fac cunoscut că sunt om sărac; am nevastă, patru copii în şcoli şi doi acasă; am venit, d-le director, să vă rog de scutirea taxelor.

— Cum ? Să scutesc copilul unui funcţionar ? Da' ce să fac atunci cu acei ai văduvelor şi cu orfanii ?

— Văduvele, zic eu, sunt ajutate de boeri şi de Stat şi muncesc şi ele şi câştigă, unele, destule parale şi poate că n'au atâţia viermi...

— Da' cu ce-i Statul vinovat de mulţimea copiilor d-tale ? mă'ntreabă el îndesat.

— Nu că-i vinovat, răspund eu, da nici eu nu-s, dacă mi i-o dat Dumnezeu; şi nu-i pot nici creşte, nici hrăni şi nici învăţa din sărăcia asta de leafă...

— Aşa a hotărît comitetul şcolar şi n'am ce-ţi face.

— Vă rog să nu vă supăraţi ; da' eu credeam că se poate; pentru că au mai fost scutiţi copiii celor cu stare...

— Asta nu te priveşte pe d-ta, mi-o spus d. director; şi, mai încruntat, s'o aşezat la birou şi o început a scrie...

Ce eram să mai fac ? M'am dus cum venisem...

Da' nu mai dai o cinzeacă şi-un covrig ?

. . . .

Pe şosea, în dreptul cârciumei, alături de podeţul ştirb, de peste şanţ, s'au oprit două căruţe. De pe fundacurile răsărite şi acoperite cu lăicere'n dungi se scoboară, la rând, câţiva oameni şi femei, cu sumanele şi testemelele albite de colb.

— Hai, să mai odihnim; că până'n sat, mai avem de furcă, — spune un om îndreptându-se spre cârciumă urmat de ceilalţi.

— Bine v'am găsit sănătoşi, dom' Gheorghe !

— Bine-aţi venit. Ia staţi, că-ţi fi osteniţi — îi îndeamnă cârciumarul, împingând scaune spre masa factorului ghemuit într'un colţ.

— Hei, bună ziua, vere Costache ! Tot umbli, de colo până colo, cu traista de hârtii ?

—Tot. Ce să-i faci ? Noi umblăm cu hârtii, alţii cu grâu şi cu păpuşoi şi numai boerii cară bani.

— Aşşşa-i; aceia's mai uşori... da ai cam slăbit, vere ; par'că ai fi în post... Ia să cinsteşti o cinzeacă; să te mai împuterniceşti. Că şi noi, par'că suntem bătuţi în piuă... Am fost la târg, la Vascani, ca să cumpărăm de nuntă; şi, ca să scurtăm drumul, am mers printre ogoare; de două zile ne hurducăm pe drum de ni s'au scoborât maţele drept în călcâi... „Hai mai iute dom' Gheorghe, dă *una* şi poştariului, să-i pară că duce numai puf în traista cu hârţoage.

— Nu, mulţămim : mă grăbesc că-i la amiază şi dacă oiu mai întârzia...

— Ce are să fie ? Are să se mute primăria, or au să se supere conaşii, că le aduci gazetele prea târziu ?

— Nu. Se supără boerii dela curte şi iar mă reclamă la oficiu.

— Da ce, eşti sluga boerilor ? Dacă-i aşa vorba, ia să mai stai, să mâncăm o leacă şi să ne aducă aici şi un kil de vin.

. . . .

Ca să-şi uşureze împărţirea scrisorilor Bradu a răsturnat tolba pe masă; vrea să le aranjeze după şirul părţilor din sat şi tot alegând, le amestecă, le'ncurcă şi, răbdător, începe rânduiala din capăt.

— Ii treabă şi asta, — spune cârciumarul, pirotind cu capul lăsat în cot pe tejghea. Şi când, cum spuneai adineori, nu ţi se face dreptate, parcă nu te mai trage inima la nimic... Da n'ai isprăvit să-mi spui *chestia* cu dările celea dela şcoală ; ce-o mai fost pe urmă ?

— Apoi, ce să mai fie ? Eu nu m'am lăsat; că doar pe atâta eram pus ; m'am mai dus odată şi i-am zis : „Dacă nu se poate să-mi scutiţi băiatul de taxe, atunci să mi le mai scădeţi cât de cât... Ori, de nu-i cu drept, să mă'ngăduiţi să le plătesc pe rând".

— Dacă n'aduci suma 'ntreagă până'n trei zile să ştii că-ţi *elemen* băiatul din şcoală, — mi-o răspuns el, răstit, şi s'o uitat la mine cum se uită mâţa la şoarece când se preface mort, — destăinuie Bradu tixind corespondenţa în tolbă şi, obosit, se lasă iar pe marginea băncii în timp ce cârciumarul umple o cinzeacă şi punând'o pe masă, sub ochii factorului, îngână căscând:

— Ei şi cum ţi-a eşit socoteala ?

— Cum să iasă ? Rău. Era atunci pela cincisprezece ale lunei ; până la leafă, mai erau tocmai două săptămâni ; în casă nu mai aveam nici un ban şi trebuia să mai dau şi taxa la profesională. M'am împrumutat cu cincisprezece la sută; am plătit şi, din ce mi a rămas, n'a fost chip să m'ajung până la sfârşitul lunei şi iar m'am împrumutat; că, pe lângă taxele celea, trebuia să mai dau şi cotizaţia la şcoala primară.

— Da' ce cotizaţie se dă la târg ? Că noi, aici în sat, nu dăm nimic.

— Se vede că aşa-i la Urbană; dăm o sută cincizeci de lei, pe an, pentru lemne ; aşa, ca un...

— De ce nu te scuteşti ?

— Apui dacă-i lege... Era scris, în jurnal, că Ministerul tăiase cotizaţia asta; şi, când m'am dus şi am întrebat pe d. director s'o supărat şi o zis să plătesc înainte... Ce să-i faci ? legea-i lege; au hotărît-o *cei mari* care nu ştiu de nevoile noastre şi, dacă nu ne supunem, e rău de copii, tare rău... le cată nod în papură şi-i lasă repetenţi, — desluşeşte Bradu, înghiţind pe nerăsuflate cinzeaca.

— Apoi dacă te-i tot împrumuta, datoriile au să-ţi acopere leafa.

— Ce să fac ? Să nu se fi tras copiii la carte, îi dam la meserii şi scăpam cu ei mai degrabă; da aşa... toţi aşteaptă dela mine şi D-zeu ştie cât oiu mai putea... Că, de aş fi şi eu ca alţii, ca toţi cei ce fac o leacă de gură la alegeri, ca să se cheme că-s din *partid* şi-l ajută; ori dacă aş fi mai mare, la poştă şi din banii regiei aşi face, în scurt, comerţ cu câştig sigur, m'aş înstări; aş sta, umăr la umăr, cu comitetul gemnaziului şi m'ar scuti de taxe, cât ai clipi. Da aşa, ce's eu ? Un biet factor rural: şi mie şi altora ca mine, ni se cere să'mplinim, musai, datoriile, ştirbite de alţii, către Stat; să trăim în griji şi'n nevoi până într'o zi, când cădem în cap şi ne rămân copiii pe drumuri.

— Da' de ce nu vorbiţi şi nu lămuriţi chestia asta celor mari ? poate că v'ar asculta şi aţi capata îndreptări...

— Nuu, nu se poate ! N'o încercat unul cu o suplică în scris ? Şi n'o zis domnu inspector, cel mare, că-i bolşevic ? Nu, nu-i chip să'ncerc; că n'aş mai sta nici o zi în slujbă şi mi-ar da copiii afară din şcoală. Se vede că aşa-i dat de D-zeu unor oameni să chinue cât trăesc... Da, uneori, când îmi ajunge cuţitul la os; de se'ntâmplă să mă cinstească vre-un cunoscut, mai beau ca să-mi uit grijile; că, altfel, greu ar mai fi de trăit, — încheie, factorul, mutând mai spre spate cureaua tolbei şi îndesându-şi pălăria până'n urechi, porneşte, agale, spre sat.

CONSTANŢA MARINO-MOSCU

Interesantă ! Distractivă !
Instructivă !
REALITATEA
ilustrată
20 pagini cu fotografii de actualitate

Caragiale intim

de LIVIU MARIAN

— *Patru scrisori inedite ale lui Caragiale* —

Dr. I. Duscian, pe când era la Minsk, a primit mai multe scrisori dela I. L. Caragiale — din care au fost salvate numai patru de subt bolşevici.

Scrisorile lui Caragiale către doctorul Duscian au o importanţă întreită: *istorică* (pentru oamenii şi faptele de care aminteşte), *literară* (pentru forma şi fondul lor), *personală* (pentru unele mărturisiri intime, caracteristice firii autorului lor).

Sub raport *istoric*, trebue de reţinut din aceste scrisori, următoarele :

1. Caragiale a publicat în 1897 în „Opinia" o schiţă despre Take Ionescu.

2. A avut de suferit moralmente din partea politicianilor pe urma amestecului său în politică şi în special în evenimentele din 1907, când a publicat şi câteva note critice despre răscoalele agrare.

3. A fost un bun prieten al lui Ronetti Roman, pentru a cărui împământenire a intervenit fără succes.

4. A fost un adversar al „asprimii graniţelor de autoritate", preconizate de acei „specialişti" „universali", care nu-i îngăduiau ziaristului şi literatului să se pronunţe şi în chestiuni de ordin social şi politic.

5. A cerut, cu toate că nu era pedagog titrat, „şcoală pentru copii" nu numai copii pentru şcoală".

Sub raport *personal*, scrisorile oferă o serie foarte bogată de amănunte sufleteşti, care vin să complecteze personalitatea aşa de complicată a omului şi scriitorului, care a fost Caragiale.

1. Caragiale ne apare din aceste scrisori ca un om modest, sincer, binevoitor, îndatoritor, recunoscător, amabil, cu alte cuvinte: bun şi devotat prieten şi om ideal sub raportul umanitar.

2. Işi iubea ţara în exilul său din Berlin şi-i ducea dorul, se interesa de ţară şi de prieteni, citea la Berlin ziare din patrie.

3. Nu se considera „bărbat politic".

4. Ca literat era foarte conştiincios. Işi dădea foarte bine seama că munca literară este „grea" şi „migăloasă" şi nu se plângea pentru „nerăsplătirea" acestei munci, dimpotrivă : multele manifestaţii de dragoste, ce le primea dela prieteni şi cunoscuţi îl satisfăceau pe deplin şi se considera „cu prisos răsplătit".

5. Era meloman, în special îi plăceau lăutarii şi cântecele populare.

Sub raport *literar*, Caragiale ni se prezintă aşa cum îl cunoaştem: spirit vioiu, plin de umor şi ironie, realist desăvârşit în fixarea oamenilor şi faptelor şi iubitor al dialogului dramatic, în care se poate reda mai viu gestul şi fapta personagiului descris.

Lăsăm să urmeze în ordine cronologică cele patru scrisori, pe care a avut amabilitatea să mi le dea spre publicare unica fiică a doctorului Duscian, d-ra Natalia Duscian.

I. L. Caragiale

Intrucât scrisorile amintite se păstrează de familia doctorului Duscian, şi pentru a le asigura conservarea, am scos după ele copii fotografice, care oricând pot face dovada că au existat şi că prezenta reproducere este absolut în conformitate cu originalul, aşa că pot fi folosite fără nici-o îndoială de viitorii biografi ai scriitorului nostru.

I,

O scrisoare, fără plic, cu data de „Joi 17/30 Ianuarie 1908", trimisă din „Wilmersdorf-Berlin, Hohenzollern-platz 4".

Stimate domnule doctor şi confrate,

Pe cât m'a măgulit consideraţia ce-mi arăţi prin scrisoarea d-tale, pe atâta fireşte trebue să-mi pară rău că nu sunt în stare a-ţi răspunde spre deplina d-tale satisfacere. D-ta îmi ceri mie o prefaţă la un studiu pedagogic. Să las că nu prea ştiu ce aş putè spune — dar d-ta nu ştii pesemne cât sunt de aspre la noi aşa numitele graniţe ale specialităţii. Eu am constatat-o îndestul de dureros cu prilejul ne'nsemnatei mele publicaţiuni de ocazie „1907". Un eminent bărbat politic mi-a tăgăduit scurt, fiindcă sunt (zice el) „artist", dreptul de a gândi — măcar asupra împrejurărilor sociale — aceasta după ce el însuşi se pronunţase, câţiva ani de-arândul în fiecare săptămână, cu absolută şovăire, asupra tutulor chestiunilor de artă: de pictură, de sculptură, arhitectură, danţ, literatură, muzică, teatru şcl; la gramatica elementară ce-i dreptul n'a voit să gândească, lăsând-o, probabil ca nefiind chestie estetică, în seama „artiştilor". Ce ar zice eminentul meu sau alt ilustru în cazul nostru — cu prefaţa? — Se pronunţă în chestiuni de pedagogie — cine ?... un „artist"! A !... O !... şcl.!

Dar, ca să vezi d-ta până unde merge la noi asprimea graniţelor de autoritate, trebue să abuzez de pacienţa d-tale şi să-ţi povestesc o mică întâmplare absolut veridică. Trepădam acum câţiva ani prin antecamerele Senatului, cerşind voturi pentru încetăţenirea unui cetăţean de care să se fi mândrit o cetate — pentru împământenirea unui român israelit. — (A murit zilele trecute şi stă acuma pe veci împământenit în pământul Moldovei, pe care-l iubea atât de mult. Dumnezeu să-l odihnească pe bietul meu vechiu şi bun prietin!) Vorbeam într'un grup de domni senatori despre meritele şi patriotismul prietenului meu; când un domn senator, care se plimba de colo până colo, ţifnind şi aruncându-mi căutături foarte dârze şi de care, cunoscându-l destul de bine, nu îndrăsneam nici să m'apropiiu, se apropie el de mine şi mă interpelează foarte de sus, fără să mă salute întâiu :

— Ia'n ascultă, c'coane: ce ne tot baţi capul cu jidanul aista al matali?!

Eu, neputându-i respunde cum se cuvenea, căci aveam cu totul altă treabă acolo decât să dau lecţiuni de politeţă unui selbatic congestionat, care se vedea bine că vine dela dejun, i-am răspuns blând, după un moment de gândire:

— Domnule senator, n'am venit aici să supăr pe cineva; ştiu cât de respectuos trebue să mă port în această incintă; dar, dacă am făcut, fără să gândesc vreo necuviinţă, sau dacă pur şi simplu vă supără prezenţa mea — ertaţi-mă, mă retrag.

Ceilalţi domni senatori au înţeles cât de penibilă era situaţia şi unul dintre ei, un boer moldovean, om de inimă şi bine crescut, a intervenit şi, cu un ton destul de aspru, a spus colegului:

— Da dă-ne pace, bre omule, şi cată-ţi de treabă! ce te amesteci dumneata nepoftit în vorba noastră?

Dar domnul congestionat n'a 'nţeles şi m'a 'ndesat cu vorba :

— Mai întâiu, ce e jîdanul matali ?

— Literat, i-am respuns cu umilit.

— Dar cu ce se ocupă ?

— Cu agricultura.

— Undi ?

— In Moldova.

— Apăi dumneta ce eşti ?

— Tot literat, zic şi mai umilit.

— Nu te 'ntreb de aiasta... De unde eşti ?

— De aici...

— Nu, bre omule! ce eşti ? moldovan ori muntean? spuni...

— Muntean.

— Apăi, dă-ne bună pace, c'coane ! Aista-i jîdan de-a noştri: ce vă amestecaţi dumilorvoastre, Muntenii?

Quasi textual.

Am citit câteva din articolele d-tale; ştiu câtă reală valoare au; înţeleg câtă dreptate ai, când voeşti s'atragi atenţia lumii noastre asupra celui mai important element al şcoalei, element la care aproape nimeni nu gândeşte astăzi; văd şi eu, ca şi d-ta şi ca mulţi alţii desigur, că ar trebui s'avem şi şcoală pentru copii, nu numai copii pentru şcoală... Dar... dar cum vrei d-ta să m'amestec şi în pedagogie? S'o mai pat iarăşi, spre umilirea mea şi spre nenorocul publicaţiei d-tale conştiincioase, cu cine ştie ce pedagog absolut, sau, şi mai rău, cu cine ştie ce bărbat politic? Căci am uitat, să-ţi spun dintru început, când ţi-am pomenit de asprimea graniţelor de autoritate, că la noi (d-ta ca tânăr nu ştii încă) o seamă de oameni pot trece de gânditori universali, pot adică trece ca suverani graniţele aspre pentru comunii muritori — bărbaţi politici. Aceştia sunt aşa de gânditori şi aşa de universali, încât chiar specialiştilor le pot tăgădui competenţa în materie.

Eu nu sunt nici specialist în pedagogie nici bărbat politic; prin urmare cel mult mi-ar fi permis a spune, în prefaţa ce-mi faci onoarea a-mi cere, că admir opera, fiindcă autorul respectă gramatica elementară; asta cred că aş putea-o face fără primejdie din partea ilustraţiunilor politice şi nici din a pedagogilor; dar atâta, înţelegi d-ta ca şi mine, că n'ar fi de ajuns pentru publicul cititor. Aşadar, cartea d-tale, căreia-i trebueşte, ca tutulor cărţilor, şi noroc pe lângă valoarea ce i-o cunosc, are nevoe de o prefaţă semnată de un pedagog absolut, sau, şi mai sigur noroc, de un bărbat politic — ori n'are nevoe deloc de prefaţă — şi poate asta ar fi mult mai frumos decât orice.

Nu! în interesul d-tale mai mult decât în al meu, trebue să declin onoarea ce atât de graţios îmi propui, şi, tocmai pentru asta te rog să mă consideri ca pe unul dintre cei mai buni şi mai devotaţi prieteni ai d-tale.

Remân cu toată stima al d-tale

Caragiale

II

O carte poştală ilustrată (Charlottenburg Koeniigliches Schloss) cu data „Joi 24 Ianuarie—6 Februarie 1908", adresată „la ziarul „Ordinea" din Bucureşti, strada Brezoianu 1 bis".

Stimate Domnule Doctor şi Confrate,

Iţi mulţumesc pentru vorbele bune ce 'mi trimiţi şi mă grăbesc a-ţi răspunde că publicarea rândurilor mele uşurele ca prefaţă la valoroasa D-tale lucrare e o mare onoare pentru mine — pentru care-ţi remân recunoscător.

Urez cărţii D-tale tot succesul ce-l merită o lucrare conştiincioasă, inspirată de frumoase sentimente, şi-ţi trimit cele mai distinse salutări.

Al D-tale
devotat prietin
Caragiale

P. S. Dacă cumva vezi, săptămâna viitoare, în „Opinia" noastră, o vechiă schiţă a mea, din 1897, intitulată „Take Ionescu", şi-ţi convine, rogu-te reprodu-o şi în „Ordinea", ca o curiositate literară, la un loc convenabil.

Salutări
C.

III.

O scrisoare, fără plic, cu data „Luni 18 Februarie—2 Martie 1908".

Stimate Confrate,

Te rog binevoeşte ca îndată ce primeşti aceste rânduri, să spui la administraţia „Ordinii" să înceteze a-mi trimite gazeta aci la Berlin-Wilmersdorf, deoarece, de poimâine chiar, sunt pe drum către Bucureşti.

Am să te mai rog ceva, dacă nu e prea târziu: nu tipări scrisoarea-prefaţă până nu viu eu (cel mai târziu mercuri-joi 27—28 Febr.). Aş dori să văd eu o corectură. Ştii — altceva e când vorbeşti între patru ochi unui prietin, şi altceva, când îi vorbeşti în vileag, unde te aude atâta lume străină.

Până la revedere, o strângere de mână dela

Al D-tale devotat,
Caragiale.

IV,

O scrisoare recomandată, trimisă din Schoeneberg b. Berlin 5 pe adresa „Herrn Dr. I. Duscianu Minsk.

(Continuare în pag. IV-a)

Podgornaia 10. Russland". Poartă data de 8/21 Februarie 1912. Din ea se vede că trimiţătorul locuia pe „Insbruckerstrasse 1".

Stimate şi iubite prietine Dusciane,

Iartă-mă că, dintre toţi prietenii cari m'au felicitat de ziua mea, pe dumneata te-am lăsat să-ţi răspund la urmă: asta am făcut-o din pricină că am cu dumneata de vorbit mai îndelete. Iată.

Mai întâiu doresc să te găsească, pe malurile Svistociului, sănătos şi vesel aceste rânduri, prin cari viu a-ţi mulţumi că de aşa departe te-ai gândit la mine. Atât de delicată atenţiune din partea unui spirit distins ca al dumitale îmi face multă onoare. Ş'apoi mai zici dumneata că munca mea grea este nerăsplătită! De grea, ce-i dreptul nu prea e uşoară, căci e migăloasă. Dar, gândeşte-te, care meşteşug subţire nu e migălos — şi, prin urmare, greu? Ii trebuie multă răbdare, fireşte, şi multă încăpăţânare cuiva, până să poată birui resistenţa materialului chaotic al Naturii celei fără margini, care, ca divină şi eternă ce este, n'are logică nici intenţiune, şi, cu hotărîtă intenţiune umană, să-l ordoneze în margini date într'un chip logic. Numai Dumnezeu şi Compania luminatului ştiu cât costă o pagină scrisă în sfârşit pe curat. Grea muncă, adevărat!... Dar, nerăsplătită? — iartă, dragă doctore, n'ai dreptate, cel puţin întrucât mă priveşte pe mine. Eu mă simt cu prisos resplătit.

Iţi mărturisesc că dacă eram copilul unei familii bogate şi de nume strălucit, aşi fi luat toate manifestaţiile de dragoste ce mi s'au arătat zilele acestea ca o adulaţiune nevrednică să deştepte în sufletul meu cea mai slabă mişcare de recunoştinţă. Dar mă ştiu ce copil sărac şi umil am fost, necăpătând dela reposaţii mei părinţi — Dumnezeu să-i odihnească! — decât sănătate. Aşadar, faţă cu atâtea şi atâtea manifestări de dragoste, să mai zic că munca mea n'a fost resplătită? Aş fi un ingrat fără inimă.

Nu! Nu pot fi îndestul recunoscător binevoitorilor mei, şi între aceştia te număr pe d-ta între întâiele rânduri, şi viu printr'aceasta să-ţi mulţumesc din inimă pentru graţioasa d-tale atenţiune.

Când, obosit de citirea prozei mele, vrei, cu alt procedeu, mai expeditiv şi mai puţin obositor, să evoci o viziune din patria română, să te 'nvăţ eu ce să faci. Iată.

Fă foarte cald în odaie; toarnă două trei pahare de votcă pe faţa mesei: în căldură, are să se evaporeze alcoolul, umplând odaia cu o emanaţiune subtilă; chiamă apoi pe lăutarul d-tale şi pune-l să-ţi cânte, de unul singur, în surdină, dar cu *brio, ritmo, risolutto e ben marcato:* „Cine te-a făcut pe tine, Tudoriţo, lele... etc." Dumneata, lungit pe canapea, aruncă-ţi ochii pe discursul vreunui tribun dacoroman... şi...încet-încet, ai să simţi o moleşeală delicioasă în tot trupul; are să te apuce o moţăială iresistibilă, şi ai să moţăi, să tot moţăi, până când pleoapele o să ţi se 'nchidă frumos; şi atunci, deannăutru, ai să vezi că te afli la Moşi, în miezul verii, subt un umbrar, la o masă rustică, înconjurat de cea mai veselă lume din lume.

Ai să auzi cimpoaiele Vlăscenilor şi trâmbiţele şi tobele panoramelor, şi ţivloaile şi hârâitorile copiilor şi guiţături de purcei; ai să vezi baloane tricolore; unele captive, legănându-se la adierea vântului; altele, scăpate din mâna ageamiilor, ridicându-se libere departe spre înaltul văzduhului; ai să simţi mirosul de ţuică risipită, de gogoşi prăjite în uleiu, de cârnaţi şi de fleici arse la grătar; ai să simţi gustul lipicios de turtă dulce... şi ai să 'ncepi a te apăra de muşte... muşte, multe muşte, ce de muşte!

Ia încearcă, rogu-te odată procedeul ce-ţi recomand şi dacă nu-ţi reuşeşte, scrie-mi: poate să-ţi găsesc altul mai bun pentru altă evocare.

Până atunci, stimate şi iubite amice Duscianule, sunt al d-tale îndatorat şi măgulit bun prieten, cu cele mai distinse salutări.

Caragiale.

Toată lumea

care se interesează de radiofonie şi de ultimile descoperiri şi perfecţiuni în această materie, aşteaptă cu mare interes apariţia ziarului

RADIO JURNAL

cea mai mare şi mai complectă publicaţie de radiofonie, care va cuprinde un bogat şi variat material informativ asupra mişcării radiofoniei în general şi a celei din România în special, sfaturi şi îndrumări pentru radio-amatori, articole technice şi anecdote din istoria radiofoniei, precum şi programul complect al tuturor posturilor de emisiune europene PE O SAPTAMANA INAINTE.

Anunciuri şi reclame *se primesc la administraţia ziarului între orele 9—12 şi 3—7, telefon 307-69 şi 306-67, iar înscrieri pentru abonamente (Lei 300,— pe timp de un an sau lei 150,— pe 6 luni) se trimit pe adresa: „Radio-Jurnal", Bucureşti, str. Sărindar 7-9-11.*

12 pagini mari — 6 lei exemplarul.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Beer Frizer Moşilor 53

Anunţă onorata Clientelă că s'a terminat complect mărirea şi renovarea localului, a reluat lucrul normal, având perfecte Coafeze

Greşeala

Nuvelă

Locuinţa şi atelierul croitorului Iţic Abramovici semănau mai mult cu o şură oarecare decât cu o casă ocupată de oameni. In amândouă odăiţele cu tavanul afumat, familia lui Iţic lucra şi mânca, dormea şi spăla. Odăiţa din faţă avea o uşă şi o ferestrue înspre stradă; iar a doua încăpere era fără ferestre şi servea de dormitor.

In atelier, lângă fereastră, se afla o masă lungăreaţă, arsă peste tot şi parcă găurită în urma lucrului cu fierul de călcat.

Pe această masă se găseau, în dezordine, nişte comenzi neisprăvite şi fel de fel de mărunţişuri sau unelte de croitorie. Aci, dintr'o oală de lut, spartă, lipită cu dibăcie de un burlan de tinichea, croitorul reuşise să facă un fel de sobiţă, care încălzea casa şi slujea de plită pentru gătirea bucatelor.

Pe părete erau atârnate două litografii din cele ce se vând la Obor, din care una înfăţişa un general, iar cealaltă — pe Alexandru Sergheevici Puşchin.

Amândouă erau murdărite de muşte şi purtau un strat gros de praf.

In dormitor, nu se afla decât patul.

Proprietarul acestui mizerabil interior, Iţic Abramovici, croitor, era şi el la fel, scăpătat şi nevoiaş, împovărat de o familie numeroasă, dar vecinic agitat.

Scufundat în mocirla lipsurilor de tot felul, el nu-şi pierdea totuşi curagiul; şi prea puţini dintre clienţii lui, mai cu seamă militari, l-au văzut vreodată surâzând şi vesel.

Astfel se scurgeau zilele sărmanului croitor — Iţic Abramovici.

Dar au venit şi anii revoluţiei. De lucru, primea din ce în ce mai puţin şi nici că se putea aştepta la revenirea vremurilor de odinioară.

Atunci, Abramovici, în căutarea unui câştig indirect, începu să se ocupe cu comerţul.

Putea să fie văzut alergând prin diferite localuri publice, ca misit, sau ca vânzător ambulant.

Intr'un cuvânt, apărea în toate rolurile de care e legat comerţul.

Şi totuşi, câştigurile erau proaste, iar familia cerea multe de toate.

Lia şi Aron, copiii lui cei mai în vârstă, urmau cu croitoria, în lipsa tatălui, dar meseria aceasta aproape că nici nu putea să mai întreţină o familie întreagă, fiindcă rar cine mai cosea; cei mai mulţi umblau în haine vechi şi rupte.

Revoluţia continua, aducând cu fiece zi tot mai multă durere şi nenorocire. Sărăciţi, oamenii s'au tâmpit cu desăvârşire. Seceta a nimicit recolta şi a făcut şi mai înfiorător tabloul general. Pe tronul Rusiei se aşeză cel mai înspăimântător Ţar : foamea...

Era în Ianuarie. Dincolo de geamurile căsuţei reci a croitorului Iţic Abramovici, urla vijelia, praful de zăpadă presăra geamurile îngheţate cu desene fantastice. Iţic şedea trist pe un scaun rupt la căpătâiul nevestei lui bolnave. De sub grămada de cârpe şi ţoale rupte se vedea o faţă galbenă şi jigărită. Accese violente de tusă sfărâmau adesea tăcerea care domnea aci.

— Tot mai trăeşti, Rahila, — zise Iţic, ghemuit într'un paltonaş subţire şi uzat.

— Apă ! — abia se distinse şoapta bolnavei.

Iţic luă din găleată o cană cu apă şi-o duse spre buzele bolnavei.

— Ţi-i rău, Rahila ?

Bolnava dădu afirmativ din cap şi, fără să scoată un cuvânt, bău puţină apă...

— Of, Doamne ! când vom putea răsufla şi noi, în mai puţine lipsuri ? Iar n'ai mâncat nimic. Şi nici Lia nu vine...

Urmă o pauză. Tusa încetă.

— E parcă timpul să fi sosit acasă...

Iţic îşi strânse mai tare paltonul, auzind vuetul vântului din podul casei.

— Ce trebue atâta iarnă? Nenorocire, zău, pentru oamenii nevoiaşi...

— Apă!... se auzi din nou vocea slabă a bolnavei.

— De ce bei atâta apă, Rahila!?

— Nu ştiu, Iţic. Mi-i sete...

Un nou acces de tusă n'o lăsă să mai vorbească. Iţic oftă din greu.

— Mulţumesc lui Dumnezeu că copiii noştri au murit, Rahila...

— Nu vorbi aşa, Iţic.

— Parcă eu spun ceva? Nu spun nimic... Dumnezeu a vrut aşa. Ei au fost mici, şi copiii mici nu mai pot să trăiască în vremurile acestea. Cine nu-şi poate găsi pâine nu poate nici să trăiască...

— Şi eu, Iţic?

— Şi tu, Rahila... şi eu, şi Lia, şi Aron şi toată lumea, Rahila!...

Bolnava gemu încet. Pe fereastră năvăli în odae o adiere rece, şi îl atinse pe Iţic, care se ghemui şi mai mult. Uşa de afară scârţâi şi Lia intră în odae.

Imbrăcămintea ei foarte uzată, şalul negru zdrenţuit şi ghetele-i rupte o făceau să semene cu o cerşetoare.

Se uită cu disperare împrejur şi, abia târându-şi picioarele se apropie de tatăl ei.

— De ce aşa târziu Lia? Te-am aşteptat atâta...

— Ştiu eu?...

— Ei, ai făcut ceva, Lia?

— Prost, tată.

— Vai, Doamne ce ne facem atunci? Rahila are să moară, Lia! N'a mâncat nimic!

— Nici eu, tată, nici eu!

Lia se rezimă de masă, izbucni în lacrimi şi căzu cu capul pe scândura mesei. Vântul din pod urla mereu, însoţindu-i plânsul înăbuşit. Iţic, lăsându-şi capul pe umăr, tăcea.

— Lia, nu plânge. Mă duc eu. Poate că Dumnezeu ţi-a auzit lacrimile. Nu plânge, copila mea. Nu mai plânge!...

Bolnava tuşi din nou prelung. Iţic se ridică şi se îndreptă spre uşă.

— Iţic, nu pleca. Am să mor curând...

— Nu, Rahila, n'ai să mori. Am să găsesc pâine. Nu suntem doar într'un pustiu...

Eşi. Incheindu-şi strâns paltonaşul, porni repede prin strada pustie. Din toate părţile se auzeau urletele câinilor flămânzi şi croncănitul sinistru al ciorilor.

Mult a colindat Iţic căutând o bucată de pâine, dar nimeni nu i-a dat nimic. Toată lumea era înfometată şi aproape nimeni nu avea pâine.

...Sărmana Rahila, — gândea Iţic, tremurând de frig. Poate că a şi murit, şi eu tot n'am găsit nimic...

Capul îi ardea de munca încordată a creerului. Inventa cele mai felurite planuri, dar niciunul nu-i reuşea. Pâinea lipsea cu desăvârşire în oraş. La lucru nici nu se mai gândea. Care nebun poate să se gândească azi la lucru? Cum şi unde să găsească de lucru? O întrebare naivă de tot...

Picioarele-i slăbiră deodată. In faţa ochilor lui totul, începu să plutească, parcă s'ar fi dat în scrânciob...

— Ce-i cu mine? Vai, mor şi eu?

Iţic se rezimă de un gard. Amurgul învăluise străzile părăsite şi tăcute. Pe alocuri se vedeau mici focuri de surcele, dincolo de ferestrele caselor. Iţic respira greu, simţind că-i vine ameţeală şi greaţă. Incordându-şi ultimele puteri, porni mai departe. La dreapta străzii, văzu o lumină mai mare, la frizerie. Deschise uşa şi intră...

— Aha, Abramovici! Tocmai am vorbit despre tine, — îl întâmpină patronul frizeriei, o veche cunoştinţă a lui Iţic. — Da, am vorbit adineauri despre tine tovarăşului comisar... Ăsta-i croitorul acela, Abramovici, despre care v'am spus, — se adresă el unui om tolănit în fotoliu pentru a fi bărbierit şi îmbrăcat cu o tunică de piele, cu o mare stea roşie de metal în piept. — El are să vă repare hainele.

— Foarte bine. Veţi lua acest lucru, tovarăşe? — întrebă comisarul.

Iţic nu se mişcă din loc, rămânând la uşă.

— Iţic, de ce taci? Spune dacă vrei să iei să refaci un costum tovarăşului comisar?

— Desigur, desigur! Cum să nu iau?...

Era încă zăpăcit şi se uita tâmpit la comisar. Acesta se întoarse:

— Atunci, tovarăşe, vă dau îndată vestonul meu cazon, şi să-l prefaceţi... E aci cu mine. Luaţi-l. E dincolo pe scaun! — şi comisarul îi arătă un pachet.

Iţic se apropie nehotărât şi luă pachetul.

— Când să vin să vă iau măsura, tovarăşe comisar? — întrebă şovăitor, Iţic.

— Mâine la 10 dimineaţa veniţi la Ceca şi acolo îmi veţi lua măsura. Vă numiţi Abramovici?

— Da, da! Iţic Abramovici. Sunt un croitor sărac...

— Bine. Pe mâine. Comisarul se ridică, îşi întoarse gulerul tunicii de piele, şi, salutând cu un gest larg pe cei de faţă, eşi din frizerie.

— Om fericit! — se gândi Iţic şi rămase mirat şi nemişcat, până când patronul frizeriei îl bătu prieteneşte pe umăr.

— Ce te gândeşti, Iţic? Du-te şi apucă-te de lucru.

— Da, da. Mă duc! — Iţic se uită distrat la frizer şi porni grăbit spre uşă.

Văzându-se oarecum încurajat, Iţic simţi puteri noui. Ameţeala şi greaţa trecură, şi el aproape fugea pe cărările lunecoase ale trotuarelor înguste, parcă gonit de cineva dela spate.

In capul lui, ca într'un stup, se zbăteau gândurile, unul mai absurd decât altul.

I se păru deodată, aşa, nitam nisam, că mănâncă o franzelă albă, unsă din belşug cu un strat gros de unt. Iţic se opri mirat, înghiţindu-şi saliva şi răsuflând din greu. Picioarele de-abia-l duceau, dar el mergea tot înainte, făcând sforţări supraomeneşti. Ceva parcă nu-i dădea pace, totuşi.

Trupu-i fu străbătut de un cutremur, în ochi îi apărură nişte cercuri, şi trotuarul începu să alunece şi să-i fugă undeva, într'o parte, de sub picioare. Strânse mai tare pachetul şi şopti pe jumătate aiurit:

— Rahila, am găsit de lucru, am găsit! N'ai să mori, Rahila, n'ai să mori!

Ochii lui mici începură să se închidă şi fu cuprins de oboseala somnului. O căldură plăcută, ceva la fel cu visurile, îi umplu tot trupul, şi, rezimat de zid, alunecând încet, jos, pe trotuar, Iţic adormi adânc...

Urletele vântului zburau înăbuşit în aerul îngheţat, năvălind în toate colţuşoarele caselor cufundate în tăcere. Mereu se auzea de departe urletul câinilor flămânzi, contopindu-se cu vântul.

Iţic, şezând la marginea zidului, îşi lăsă capul mic pe un umăr, şi mai bombănea încet lungindu-şi vorbele:

— Rahila... lucrul... eu... n'ai să mori..., — şi din nou leşină...

— Tovarăşi, e cineva aci! — răsună o voce lângă colţul străzii. Un snop de lumină căzu pe trotuar. Vre-o cinci siluete negre se apropiară de Iţic.

— Da, da, e cineva aci, — zise unul dintre cei cinci aplecându-se asupra lui Iţic.

— Ia, ridicaţi-l, — porunci el celorlalţi.

Aceştia îl ridicară ţinându-l de subsuori. Iţic din nou bombăni:

— Rahila... pâine... n'ai să mori...

— E beat, — zise aceiaşi voce. — Duceţi-l, să nu îngheţe aci!

Iţic fu dus, adică târât, înainte. Picioarele lui nu se mişcau. Din mâinile-i îngheţate căzu pachetul. Unul dintre cei ce-l duceau îl ridică şi-l desfăcu.

— Aha, ia uitaţi-vă cine e individul! E un speculant cu echipamente cazone... La zid cu el! — răsună o exclamaţie în mijlocul întunericului.

Siluetele cele negre îl răzimară pe Iţic de zid.

— Rahila... lucru... — se auzi din nou bombăneala croitorului aiurit. Răsună o scurtă salvă şi totul intră în tăcere.

Treptat, zăpada măruntă cădea învârtindu-se leneş peste trupul nemişcat al lui Iţic.

Se lumina de ziuă...

A doua zi, cineva bătu la uşa atelierului de croitorie al lui Iţic Abramovici.

— Cine-i acolo? — întrebă Lia.

— Dela comisariat.

Lia deschise uşa.

In odae intră un om îmbrăcat cu o tunică de piele, având o stea roşie pe piept.

— Aceasta-i locuinţa croitorului Iţic Abramovici?

— Da, da.

— Cine sunteţi?

— Sunt fiica lui.

— Imi pare bine de cunoştinţă. Sunt comisar al Comisiei Extraordinare pentru combaterea contra-revoluţiei... Spre marea mea mâhnire, sunt nevoit să vă aduc cele mai sincere condoleanţe şi scuze pentru o greşeală întâmplată peste noapte.

Lia tremura de frig şi se uita la acest om îmbrăcat în piele, fără să priceapă ceiace vorbeşte.

— Nu înţeleg... ce anume doriţi...

— Uitaţi-vă care-i chestia... Eri am dat tatălui dumitale un veston... pentru a fi refăcut.

In drum spre casă, o patrulă de soldaţi de ai mei l-a întâlnit şi l-a luat drept un speculant. Aşa că...

El nu-şi isprăvi vorba. Un răcnet sfredelitor răsună în micul atelier de croitorie şi tânăra fată căzu leşinată. Omul îmbrăcat în piele nu ştiu ce să mai facă. Privi iute în jurul său şi se cutremură.

Dintr'o grămadă de cârpe eşea faţa nemişcată, galbenă ca ceara, a unei femei necunoscute. Ochii ei, pe jumătate închişi şi sticloşi îi spuneau limpede că femeia aceia e moartă. Omul în haine de piele îşi ridică puţin chipiul şi eşi fără să facă cel mai mic sgomot.

Afară, răsunau aceleaşi urlete de câini şi acelaşi vuet dezolant al vântului, din ce în ce mai stins.

C. SCOPOVSCHI

A. Cehov

Mosafirul

Controlorului financiar Zeter i se lipeau ochii de somn. Toţi vieţuitorii din casă dormeau şi numai bietul Zeter nu putea să se ducă în odaia de culcare, cu toate că pe ochi simţea o greutate grozavă : avea drept mosafir pe colonelul la pensie Perigarin. De cum venise, după masa de seară, se aşezase pe divan şi nu se mai mişcase, parcă ar fi fost lipit acolo.

Şedea şi povestea cu glasul lui răguşit, cum în 1824 îl muşcase un câine turbat, o poveste pe care o spunea cam des. Zeter se uita mereu la ceas, zicea că-l doare capul, mai ieşea din odaie ; degeaba ! Mosafirul nu înţelegea de loc, şedea şi povestea.

— Te pomeneşti că javra asta bătrână stă până dimineaţa, gândea Zeter furios.

— Ce dobitoc ! Nu cumva o să fie nevoie să devin grosolan ?

— Ascultă, zise el tare, ştii de ce îmi place mie viaţa de vilegiatură ?

— De ce ?

— Pentrucă poţi să-ţi regulezi viaţa cum vrei. In oraş e mai greu. Aici la nouă ne sculăm, la trei luăm dejunul, iar la douăsprezece sunt totdeauna în pat. Dacă nu, am a doua zi dureri de cap grozave !

— Serios ?... Da, de sigur, care cum se deprinde. Aveam chiar un prieten, Ciuşchin, căpitan, şi ăsta...

Şi colonelul continuă povestea cu Ciuşchin. Ceasul bătu douăsprezece şi el povestea înainte. Pe Zeter îl treceau sudorile.

— Ce dobitoc ! Nu cumva crede că prezenţa lui îmi face plăcere!?

— Ascultă, îl întrerupse pe colonel, sunt cam îngrijat. Azi dimineaţă m'a pus dracu să mă duc la un prieten care are un copil bolnav de scarlatină, şi acuma mă doare în gât. La vârsta asta e foarte periculos. Şi când te gândeşti că pot molipsi şi pe alţii ! De nu te-ai molipsi şi d-ta de la mine!

— Eu!?... He-he-he !... Eu am stat în spital cu bolnavi de tifos, şi nimic ! De mine, nene, la vârsta asta, nu se mai prinde nici o boală. Era la noi în brigadă unul bătrân, colonel, îl chema Trebin... francez de origine... şi, ce să vezi...

— Iartă-mă că te întrerup, Parfenie Savici. D-ta la câte te culci ?

— La două, la trei... chiar mai târziu când sunt cu oameni plăcuţi sau când am dureri reumatice. Azi mă gândesc să mă culc la patru... după masă am dormit.... Pot chiar să nu mă culc de loc. In războ nu ne culcam câte o săptămână întreagă. Odată împresurasem noi o fortăreaţă...

— Pardon, eu mă culc totdeauna la douăsprezece. Mă scol dimineaţa şi...

— Foarte bine ! Sculatul devreme e foarte sănătos! Dar cum spusei... eram în faţa fortului...

„Ce-ar fi să-i citesc din romanul meu, scris de când eram în liceu ?" gândea Zeter.

— A, da, zise el tare, n'ai vrea să-ţi citesc ceva dintr'o scriere a mea ? Un roman în cinci părţi, cu prolog şi epilog.

Şi fără să mai aştepte răspunsul, Zeter se repezi şi scoase dintr'un saltar un manuscris prăfuit.

— Acuma sigur că are să plece ! se gândea Zeter, răsfoind păcatele tinereţii. — Am să-i citesc până o ţipa... — Ei, atunci ascultă, Parfenie Savici !

— Cu plăcere.

Zeter începu, iar colonelul puse picior peste picior şi îşi luă o faţă serioasă.

Romanul începea cu descrieri de natură. Când bătu unu, natura cedă locul descrierii unui castel în care trăia eroul, contele Vasile Blinsky.

— Frumos e să locueşti într'un aşa castel, oftă Perigarin. — Şi ce bine e descris ! Un veac întreg aşi sta şi aşi asculta.

Pe la unu jumătate castelul fu înlocuit cu frumosul erou... Pe la două, Zeter citea cu glas obosit :

— Mă întrebi ce vreau ? O ! eu vreau ca acolo, departe, sub frumosul cer al sudului, mâna ta cea mică să tremure în mâna mea... Iubire, iubire!... — Nu mai pot, Parfenie Savici... sunt prea obosit".

— Ei, lasă ! Ai să-mi citeşti mâine, acuma să stăm de vorbă... Nu ţi-am povestit încă una bună, la Ahalţi...

Zeter, istovit, şedea rezemat de speteaza divanului şi asculta... „Toate mijloacele le-am întrebuinţat, gândea el. — Nici un glonte n'a putut răni pe mastodontul ăsta !... Hai să-i cer şi bani cu împrumut... Excelentă ideie !...

— Parfenie Savici !... Iar te întrerup... Vreau să te rog ceva... Să-mi faci un mic serviciu... Uite ce e, în timpul din urmă, ca 'n viligiatură, am cheltuit cam mult. N'am nici un ban, dar primesc la sfârşitul lui August.

— Vai... dar mult timp am stat la d-voastră ! îngână colonelul căutându-şi chipiul cu ochii. — E aproape trei !... Dar ce spuneai ?

— Aşi avea nevoie de câteva miişoare !... Nu ştii d-ta pe cineva...

— De unde să ştiu ? Dar... e timpul să ne culcăm... La revedere, cu bine...

— Vrei să pleci?... întrebă Zeter vesel. — Eu vroiam să te rog... ştiind cât eşti de îndatoritor...

— De-acuma pe mâine ! La revedere, dragă... Trebue să dormim.

Strânse grăbit mâna gazdei, îşi puse chipiul şi eşi. Zeter triumfase.

Din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU GHEREA

Manual de morală practică

VI

33. Tu vei crede, poate, că e deajuns să vorbim aceeaș limbă ca să ne înțelegem.

Atâta timp cât viața este considerată ca un hotel sau ca o strictă ospătărie, un vocabular de câteva sute de cuvinte e mai mult decât ne trebuiește. Ștergar în toate limbile este ștergar. Indată însă ce părăsești nomenclatura obiectelor fabricate, pentru o utilitate precisă, cu formă hotărâtă, a început controversa ; și cea mai insolubilă dintre controverse este aceea care nu poate fi exprimată, supusă fluxului personal și instabilităților de nivel.

Mai întregi sau mai știrbite, nici acțiunile nici cuvintele active n'au aceeaș durată și mărginire de înțeles. In fiece cuvânt viețuiește viermele inegal și neliniștit al inteligenții și *niciodată* două inteligențe n'au corespuns matematic.

Când lipsește din kilogramul cântărit o sută de grame, rămân 900 bune de consumat. Un miligram absent sau adaos la noțiune, modifică toată acțiunea. Viața noastră adevărată fiind viața care nu se vede, viața noțiunilor și a erorilor, toată bucuria, tot tragicul și ridiculul existenții vin de la diferențe, din minusuri și plusuri. Inotând pe înțelesuri mobile și agitate, ele ne ridică și ne scufundă și câte-odată avem iluzia aproximativă că le dominăm, umblând de-abușile pe valuri.

34. Schimbul nostru cu autorii, discuțiile sensului și al cuprinsului ne apropie de un înțeles mijlociu al câtorva tresăriri, nedumeriri și date, și putem juca popicele culturii, șapte bucăți cu popa, așezate pe un desen convențional, fără să pierdem mai mult de cât un număr de țapi sau de coniacuri. Dar înțelesul e șubrezit sau amplificat de punctul de întuneric și de vânt cu care sosim, noi și proaspeți — și destul de proști — în lumea lumânărilor mici aprinse, la căpătâiul Sfântului nevăzut, care poate că e și mort. Inteligența suflă în lumină ca să sporească și lumina se stinge. Deci, suflați încet: Vitessă moderată.

35. A spus cineva odată că în toate celea, este higienic și asigurător să alegi calea mijlocie. Acest obez al noțiunilor a tradus sensibilitatea practică unanimă și „calea de mijloc" a intrat în vocabular și în înțelepciunea universală, cu un înțeles de data asta cert. Nu iubi prea mult, nu urî prea mult, nu visa prea mult. Mai omenească, Biserica fusese mai clară: nu cerceta.

Desigur că a te impresiona, a cântări, a fi deștept, a fi talentat, — cu toate că talentul mai mare sau mai mic e o simplă dragoste mai mare sau mai mică — iubește dacă se poate, mai ales sportiv și momentan — peste măsură, adică ieșind din mijlocia, care permite suprapunerea geometrică, a prostiei mijlocii cu inteligența de mijloc, nu este recomandabil.

36. Când în nevoile tale fizice te adresezi negustorului sau bancherului, ca să obții un împrumut, trebuincios unei întreprinderi care să te salveze de pomeni și cerșetorie, el te primește voios și te felicită pentru valoarea ta intelectuală, gata să schimbe cu tine, dar cu condiția să-și păstreze și Banca. „Are talent" zice și bancherul, și proprietarul și omul politic și perceptorul și, acordându-ți un titlu, de care faci sforțări imense să te scapi, ca de o tragică povară, nici-unul nu-ți datorește nici-un concurs.

37. Iți scriam odată să nu primești lupta cu musca, pe care nu o poți doborî cu uneltele tale mari. Lancea nu are suprafață de sprijin și buzduganul nu are corp de nimerit. Umbli o zi întreagă prin biserică după o muscă enervantă, care ți se așează pe condei, pe nas, pe miruri, pe tămâie, pe icoane, și le punctează cu aparatul abdomenului ei infect. Mai practici, băcanii expun pentru prinderea muștelor niște cravate cleioase de hârtie de-a lungul prăvăliei. E un procedeu subtil dar inestetic să spânzuri șuvițe lipicioase lângă imaginea Madonei — și agonia muștei, care moare bâzâind, e desgustătoare. Încă pe vremea lui La Fontaine musca împlinea o funcțiune. Las-o să trăiască. Trăiască musca și icrele mușiței sale!

38. O sugestie fixă, care să poată armoniza înțelesurile și cârmi, e binefăcătoare. Dacă ți-ai făcut-o și o crezi, ești un dobitoc fericit.

Par'că tot ce rămâne mai bun de realizat din punctul de vedere social, și mai util, este să întreții sugestiile vechi în stare de sănătate și să nu te războiești cu suferințele secrete ale omenirii, întristată de neînțelesuri. Poruncile, dogmele și legile au propus înțelesuri eterne pentru noțiuni relative și lucruri inexistente. Nici soboarele ecumenice nici imperiile nici parlamentele n'au fost alcătuite exclusiv din idioți. Oameni profetici, bolnavi de incertitudini și sâcâiți de noțiune, au participat la ele, cu ciuda de-a nu se putea lumina și au cristalizat vagul și au pietrificat umbra, păzită de fulgere și amenințări. Pe rugurile inchiziției ardeau în persoana ereziei incertitudinile proprii ale direcțiilor ei, versați în gândirea latină și turburați în misticismul lor.

Inchizitorul protestant Jean Calvin, monstrul organizator al republicii geneveze, își făcuse în lunga agonie a vieții lui de mare bolnav, o concepție fixă și definitivă, în care inteligența lui nu putea să creadă decât orbește și cu excluderea oricărei împrejurări, care i-ar fi amintit de vastele lui îndoieli. O părere scrisă, neconformă, care să reflecteze o stare intelectuală analoagă cu starea lui, de dinaintea dogmelor lui personale, îl scotea din normal, aruncându-l în propria lui furtună. A pune pe rug un om și a-l arde viu, nu are nici o însemnătate față de temeliile sentimentului care l-a osândit.

39. Epoci goale, după epoci mobilate și locuite. In parte, istoria a rămas de închiriat, ca niște apartamente, clădite sau prea sus pe munte, sau dedesubtul pământului. Ințelesurile risipite, vetrele cu cenușe, jarurile stinse. A lipsit coincidența misterioasă a tuturor scânteilor într'o înmănunchiere de snopi. Toate amnarele au izbit în iască de-a dreptul. Guvernează cineva izbucnirea unanimă a văpăilor, ca să credem că timbrul falș al cărților, al oratorilor și al conducătorilor politici, poate fi o prefață, în surdina viorilor, la o muzică biruitoare. De la războı încoace, pipăitul nostru minuțios potrivește în toată uzina socială manometrele, vitessele, manivelele și șuruburile, a căror învârtire mecanică trebuie să fie coincidentă cu o vulcanică izbucnire de cultură și temperament.

Pipăitul nesincer se exercită pe tablouri cu aparate, dedesubtul cărora lipsește mașina. E o uzină pe o singură dimensiune, ca fotografia logodnicilor în aeroplan pictural, între nori de bidinea. Tinerii vor să se măgulească cu cărți poștale ilustrate și să încerce emoția recordului înălțimii, pe canapea, trimițând salutări cordiale familiilor așezate, din vântul presupus.

T. ARGHEZI

Frumoasa din adânc

Pe țărmul mării negre, înotătorul găsise un loc minunat. Ruinele unui templu înaintate în valuri. Printre legănările ghirlandelor verzi se deslușea locul lespezilor, și rotunda rădăcină a dispărutelor coloane. Din vârful unei pietre dreptunghiulare, învelită de alge și lustruită de bătaia apelor, s'a aruncat în adânc. Fiindcă sub marginea ruinelor începea prăpastia verde. Fără să încerce locul s'a scufundat, și clipele au început să crească lungi nesfârșit. Valuri veneau după valuri aducând din larg trofee de spumă. Intinsul arăta să se fi închis deasupra înotătorului ca pentru todeauna.

Crescând din zări veneau alte și alte șuvoaie în salturi târâtoare, plesnindu-se apoi în cadență de țărmul în care piereau violent. Un alb porumbel spinteca cerul ca un strop de spumă sărit peste lume. Soarele strălucea peste imensități scăpărătoare, când se arătă înotătorul. In ochii lui triumfa întâmplarea de neobișnuită încumetare, și toată nebunia faptei. Cu greu a prins piatra altarului și s'a întins să respire. Prin pieptul bronzat se vedeau loviturile de ciocan ale inimei. Ochii purtau cearcăne mari. Imi era teamă să nu i se fi făcut rău. A vorbit cu exaltarea unui nebun. Soarele sau osteneala îl făceau să aiureze astfel:

— „Am întâlnit sub templu o ființă dumnezeiască — înota între ape ca un delfin — nu era o statuie răsturnată de pe altarul străvechi! Am trăit fericirea veșnică cu trupul alipit de trupul ei în timp ce răsuflarea trebuia să nu fie. Ochii mei au întâlnit în ochii ei lumina stelelor. Minunea adâncului are mărgăritare mari în plete și mâinile ei au încleștat mâinile mele. Era atât de frumoasă cum nu pot fi zânele. Cred că picioarele ei poartă stele de aur și aripi roze de pește. Adâncul ne clătina încet sărutarea noastră, care înțelegea totul. Vârtejul unui val a scobit în prăpastie și m'a adus iar sub cer. Trăiesc un basm în care visul miilor de ani e viu".

. . . .

Pe pieptul înotătorului am deslușit un semn roșu ca o gură — din pielea nesdrelită roura sânge. El a întâlnit privirile mele și zâmbind mi-a lămurit „sărutarea ei". Pe urmă a adăugat pentru el:

— „De ce am făcut mărturisirea? Nu trebuia nimeni să știe — ceia ce nimeni nu poate să înțeleagă — fericirea cea mare din prăpastia verde. Lumea nu crede și nu trebuie să creadă".

Pe urmă a adăogat șoptiri în zgomotul asurzitor al spargerilor de valuri. Mâna lui dreaptă încleștată pe un mănunchi de ierburi ude pline de scoici mici negre a dus-o spre gură. Inchisese ochii urmându-și delirul. Trăgea greu aerul. Adânc părea că adormise dintr'o dată. L'am târât pe temelii de piatră cioplită, în locul cel mai înalt unde valurile nu mai puteau să-i ajungă, și cuprins de un îndemn neînțeles am plecat spre postul de grăniceri unde hotăram să cer ajutor.

Ajutor pentru cine? Necunoscutul trăia — era scăpat de ori și ce primejdie! Cămașa lui o întinsesem să-i umbrească fruntea de soare...

Când m'am întors, hainele îi erau tot acolo, soldații îi întâlnisem neașteptat de aproape veniți în calea mea cu o plasă uriașă de pescuit. Inotătorul însă precum mă așteptam fără să înțeleg — dispăruse iar. L'am strigat peste stânci, l'am chemat peste ape. Am stat. Hainele mărturiseau că trebuie să fie aproape sau că a reînceput încercarea lipsită de minte.

Și iată că un braț s'a ridicat deasupra întinsului. L'am văzut și eu și soldații. Un alt val a adus mai aproape trupul unei femei, alb, neputrezit și parcă plin de viață. Soldații au intrat până la brâu în valuri și l'au smuls. In soare trupul minunat a început să se desfacă uimitor de repede într'o plămădire greu mirositoare din care rânjeau dinții albi. Un grănicer a zis: hoitul a stat mult timp prins cu părul sau cu mătasea rochiei în fundurile apelor. Părul ei era plin de gunoaie și trupul gol în nerușinare avea numai picioarele înfășurate într'o treanță roșie, cu un singur pantof de aur oxidat.

Nu mai aveam de ce să așteptăm pe înotător. Soldații au încercat îndelung să-l caute cu plasa, pe urmă au ostenit.

In hainele lui nu s'a aflat nici o scrisoare pe care se poate ceti de obicei numele sinucișilor.

Ziarele au scris numai că: „In ziua de 5 Septembrie la punctul... soldații au găsit cadavrul unei femei necunoscute și, *curioasă* coincidență, în acelaș loc s'a înecat un bărbat tânăr, al cărui nume nu s'a putut afla".

ADRIAN MANIU

„VIAȚA MEA"

Povestirea unei țărănci din Rusia

Astăzi, când lumea întreagă comemorează centenarul lui TOLSTOI, acest extraordinar scriitor și gânditor al omenirii întregi, povestirea duioasă a unei nenorocite țărance pe care o chema Anisia, este desigur cea mai fericită alegere spre a dovedi geniul celui sărbătorit. Povestirea Anisiei va avea darul să miște până la lacrimi pe cititori.

A apărut în Biblioteca „DIMINEAȚA" No. 28 — 100 pagini — 10 lei. La librării și depozite de ziare.

Sufletul altor generații

Doctorul N. Chinezu

Intr'una din Duminicile în care eram primite a lipi timbrele pe „Muncitorul", am găsit mare fierbere în Sărărie. Ceva însemnat se petrecuse. Toți aveau fețele însuflețite. Frânturi din convorbirile lor înfierbântate ajungeau până la noi... O scrisoare căzuse în mâna autorităților... o scrisoare în care fraza „am trecut Rubiconul" pusese în mișcare lumea oficială... cineva fusese arestat... Cine ?... Inimile noastre băteau cu putere.

Pentru prima oară Coana Sofia se apropie de grupul nostru. Fața ei frumoasă și severă era luminată de strălucirea ochilor verzi punctați cu aur. Ea ne comunică scurt și serios marea noutate : Ofițerul Chinezu fusese arestat, era la Galata în așteptarea procesului la consiliul de reformă....

Gestul Coanei Sofiei însemna intrarea noastră în mișcare. Eram deci privite ca în destul de pregătite sufletește spre a primi consfințirea într'un moment atât de grav !

Viața revoluționarilor lui Thicomirof spre care toți și toate râvneam în taină avea să se realizeze și la noi! Vom avea și noi un rol în „mișcare", vom putea da o întrebuințare forțelor nelimitate pe care le simțeam în noi. Infinitul energiilor sufletești se va desfășura și se va confunda cu infinitul vremurilor și al spațiilor... Cum zice Göthe în Ifigenia :

Isprăvile noastre viitoare ca astrii nenumărați
Vor izvorî în jurul nostru din tăria intunericului...

Momentul era decisiv pentru sufletele noastre. Două căi se deschideau înaintea noastră, trebuia să alegem una din două cu hotărâre. Cei din jurul nostru erau îngrijați. Lucrurile luau o întorsătură ce întrecea gluma. „Obiceiul, ne ziceau bătrânii, e sfânt și așezat pe o experiență de veacuri, pe când mintea omului dibue mereu și se schimbă. Adevărul e cu noi. Voi nu aveți decât iluzia". „Ce s'a schimbat în lume de când ați devenit voi socialiști?" ne întrebau în bătae de joc surorile, rudele și prietenii din jurul nostru...

Dar noi simțeam că nu mai puteam trăi pe căile înguste și în orizontul strimt în care trăiseră mamele și surorile noastre. Sufletul nostru era întins spre mirajul unei lumi în care răsărise un soare nou pentru noi. Lumea se deschidea imensă înaintea noastră și între ai noștri ne simțeam străini. Căile ușoare și banale ale vieții obișnuite nu ne ispiteau. Simțeam că trebue cu orice preț să trăim adevărul pe care credeam că l-am descoperit. „Căile grele și înguste" ni se păreau singurele pe care ne era îngăduit să apucăm.

Astfel credeam toți cei cari mergeam în Sărărie și astfel credea și firavul ofițer pe care am mers de l'am vizitat în închisoarea lui dela Galata, căci ceiace era dumnezeesc în sufletul acestei generații era sinceritatea credinții în idealul ei și dezinteresarea nemărginită cu care doreau să o servească. Galata stătea lipită pe dealul de deasupra Iașilor, pândind, parcă, prin ochii strânși ai ferestruilor înguste, urcarea noastră din vale, care însemna pentru noi un gest hotărâtor în fața destinului!...

Inchisoarea nu ne-a părut prea impresionantă. Altfel ne apărea fortăreața lui Petru și Paul din scrierile asupra revoluției ruse. Aceasta semăna aidoma cu Institutul Pedagogic de sub străşnicia Doamnei Macri, mătușa delíquentului!... Cine ar fi crezut că „Nicușor, nepotul Doamnei", a cărui uniformă o întrezăream uneori printre gratiile școlii, va deveni într'o zi un erou pentru noi!...

„Eroul" era un ofițeraș subțirel cu mișcări tacticoase și înfățișare foarte liniștită. Avea trăsături fine, părul de o culoare ștearsă, și o față severă, aproape supărată, care însă se lumina foarte ușor de strălucirea unor ochi albaștri plini de râs și ironie. Vorbea domol, într'o moldovenească pitorească, cu o voce scăzută și așezată, izbucnind pe neașteptate într'un râs care avea, prin contrast, ceva diabolic, anunțând sau urmând o glumă de haz sau de ușoară luare în râs. Era plin de naturaleță și simplicitate, nici un fel de poză, nici o atitudine căutată.

„Eu sunt eroul fără voie", ne spuse el.

Trebuia un act decisiv care să-i permită să sfarme cercul de minciună în care trăia și să-și reclădească viața pe bazele pe care i le impunea concepția lui de datorie. Se va face medic, ne spuse el apoi, pentru că pe calea aceasta i se părea că va ajunge la liberarea sa intelectuală și morală, la care râvnea de când a intrat în socialism..

Imprejurările m'au îndepărtat de Iași. Chinezu a rămas acolo, a devenit medic și a practicat la țară, cum cerea sufletul său.

Deși a rămas întotdeauna credincios cercului dela Iași, nu a aparținut însă niciodată complect și absolut, ca alți discipoli ai lui Ion Nădejde, spiritului și disciplinei impuse de grup. Intotdeauna s'a rezervat.

Il regăsesc mai târziu în cercul dela *„Viața Românească"*, acelaș om singuratec, trăind cu alți oameni numai întru atât întrucât și aceștia vor și caută ceva asemănător cu ceiace vrea și caută el însuși. In limitele acestea accepta disciplina grupului și i se supunea absolut. Nu putea primi însă o pedagogie morală care ar fi propus un model și ar fi dat prescripții clare și bine determinate prin care sufletul să se transforme spre a intra în niște norme stabilite odată pentru totdeauna. Disciplina grupului nu era disciplina lui interioară. Pe aceasta și-a creiat-o o viață întreagă, clipă cu clipă, până în clipa din urmă. Față de grupul din care făcea parte, oricare ar fi fost el, viața lui a fost *o veșnică renunțare, dar niciodată o resemnare.* Renunțarea era o *limitare voluntară* a activității lui spre a o face mai rodnică. Pentru el ca și pentru mulți dintre noi echilibrul sufletesc trebuia cucerit în fiece clipă pe drumurile și cu experiențele fiecăruia. După propria lui fire sufletească și viața lui, N. Chinezu a fost o pildă nepretuită în această privință ca și în altele.

Adesea simțea golul izolării lui reale printre ceilalți tovarăși cu o ascuțime sfâșietoare. Atunci dispărea pentru câtva timp. Călătorea prin țări cu moravuri civilizate și statornice, în care limitarea raporturilor lui cu oamenii era mai lesnicioasă și izolarea mai firească.

Astfel îl regăsii în 1912, după crude lovituri morale de care n'a fost crutat în viață, într'un sat din Haut-Valais, cea mai minunată regiune din frumoasa Elveție.

Era acolo medicul cantonului, ales de popor împotriva voinții oficiale.

Timp de șase ani a trăit el aci o viață care răspundea în totul înaltelor lui aspirațiuni morale. O viață de datorie în înțelesul cel mai kantian al cuvântului. Vară, iarnă, pe timpul cel mai frumos, ca și pe viscolul cel mai îngrozitor, la orice ceas din zi și din noapte, pleca prin pustietățile munților, înfruntând în orice clipă primejdia, spre bolnavii lui, umilii și muncitorii munteni din ținuturile în care Dumnezeu a adunat toate vârfurile mai înalte de 4000 de metri, într'un sobor de uriași, a căror înfățișare atinge spaima sublimului și a căror măreție depășește puterea de admirație a omului.

Il văd plecând cu tovarășul lui țăran spre plaiurile fioroase ale munților, tăcut și liniștit în mersul legănat al omului de munte, cu pipa în gură și atitudinea sigură a celui hotărât să înfrunte orice lipsă, orice încercare, fără murmur și fără răzvrătire. Ai fi putut crede că dezgustat de o viață care n'a răspuns aspirațiilor lui fără margini, a primit căile strimte și orizonturile fără măreție a vieții țăranilor în mijlocul cărora trăia. Dar înțelepciunea aceasta practică, pe care o prețuia el foarte mult, nu era decât pregătirea pentru o înțelepciune mai înaltă.

Ii ziceam adesea: Aș vrea să fiu soldat sau preot ca să știu, cu certitudine, care anume sunt datoriile mele în viață.

„Greșești!" îmi răspundea el scuturându-și luleaua pe marginea cerdacului casei țărănești în care locuia cu sora și nepotul său bolnav. Cerdacul era atârnat deasupra văii înguste a Viègei, torent spumegos de gheţar, care vâjâia zi și noapte, rostogolind bucăți enorme de stâncă, iar în față strălucea Breithorn cu ghețarul lui întins, în care fulgerau toate luminile curcubeului și din care se răsfrângea pe cer, în zorii zilei, frageda și trandafiria „Alpen-glühe".

„Preotul și soldatul, urma el umplându-și pipa tacticos, primesc limitarea libertății lor dela alții. Aceasta strivește personalitatea și sărăcește viața omului. Trebue să-ți impui singur un număr de datorii în legătură cu profesiunea sau activitatea ce ți-ai ales, pe care să le îndeplinești cu o strictețǎ neîndurată. Adică să renunți de bună-voie la o parte din libertatea vieții, dacă vrai să rămâi în totdeauna cu o adevărată și complectă libertate sufletească".

De câte ori, purtând povara vieții pe căi, pe care le socoteam fără eșire, nu m'a îmbărbătat amintirea vieții lui Chinezu în munții Elveției și nu m'a ajutat să trec clipe de agonie, morala pe care am primit-o dela el.

„Nu te uita în vârful unde trebue să ajungi, îmi zicea el în excursiile grele pe cari le-am făcut împreună, ci fii atent la pasul pe care trebue să-l faci numaidecât".

Il văd apoi în zilele de ploaie, în clipele sale de recreație, răsfoind albumuri și colecții rare de artă, sau cărți scumpe, pe care mania lui de bibliofil le descoperise prin cine știe ce colțuri îndepărtate ale Vienei sau Parisului.

Ințelepciunea lui Chinezu se sprijinea pe deoparte pe cultura științifică a profesiunii lui, iar pe de altă parte pe istoria culturii omenirii, și contemplarea operelor de artă plastică, mai mult decât citirea operelor literare. Aceasta îl făcu să frequenteze toate civilizațiile, dar mai ales arta Chinei și a Japoniei, pentru care a avut o adevărată pasiune. Din timpurile mai noi iubea mai mult arta, cu adevărat umană, a Europei occidentale din Renașterea secolului al XVIII-lea. Dar sufletul lui larg nu admitea prioritatea unei culturi, căci fiecare din marile epoci în dezvoltarea omenirii își are valoarea sa proprie. „Omul nu trebuie să aleagă, obișnuia el să zică, ci să-și întoarcă sufletul spre toate epocile în care artiști și gânditori de valoare au dat forma de cultură cea mai desăvârșită pentru timpul lor".

Observația și experiența imediată în profesiunea lui ca și istoria culturii omenirii erau pentru el mijloace de a se elibera de orice prejudecată, chiar de prejudecățile socialiste, pentru a concepe idealul său de regenerare socială în toată libertatea morală și intelectuală. Căci în toate transformările prin care a trecut sufletul său, el rămâne acelaș : credinicios până la moarte idealului său din tinerețǎ. De altfel aceasta a fost caracteristica generației sale: oricare a fost atitudinea practică în viață, fiecare a rămas, ca atitudine sufletească fundamentală, ceiace a fost în tinerețe.

In clipele decizive, în împrejurările grave, oricare ar fi fost slăbiciunile și greșelile lor ca oameni, au știut să dea nota acestei tonalități profunde a sufletului lor.

Dar Chinezu a atins seninătatea convingerii definitive care i-a permis atitudinea cea mai fermă și mai statornică în echilibrul nestabil al condițiunilor vieții.

După șase ani de viață absolut austeră, consacrată numai datoriei, într'o regiune sublimă dar desbrăcată de tot ce face căldura și poezia din țara în care se născuse și trăise Chinezu, el simți, cu tactul și înțelepciunea lui, că pentru a rămânea „Om" și a fi credincios idealului lui de viață, trebue să se întoarcă în Moldova cea cu plaiuri line, pajiști înflorite și cântece duioase. Era în persoana lui un amestec caracteristic de spontaneitate romantică și rațiune foarte prozaică, care-l împiedica de a cădea în greșeala de a se coborî la nivelul bestiei căutând prea mult îngerul și-i îngăduia să găsească totdeauna drumul sigur între amândouă.

Am fost atunci martoră la scene pe cari nu le voi uita niciodată și care mi-au arătat cât de bine au înțeles Valezenii calitatea sufletească a medicului lor. Cum s'a cunoscut în St. Niklaus vestea plecării lui, sute de femei și bărbați veniră zilnic în procesiune la casa lui Chinezu și îi dădură în genunchi, rugându-l cu lacrămi în ochi să nu plece dela ei: „Indurați-vă de noi, Domnule Doctor, și nu ne părăsiți" — „Va veni alt medic, le răspundea Chinezu căutând să-i liniștească. — „Va veni un medic, ziceau ei, dar un om ca d-ta nu se va mai găsi".

Era sfâșietor — și Chinezu a plecat pe neașteptate, fără bagaje, numai să puie capăt acestor scene care-i rupeau inima.

Totuși a plecat. S'a întors în Moldova lui, în micul orășel de provincie în care a continuat a trăi după aceleași norme sufletești, îndeplinindu-și cu scrupulozitate și conștiință severă datoriile ca medic și temporar, în vremuri grele, ca prefect. Prea puțini își vor fi dat seama cine este omul tăcut și simplu, care trăia în aparență ca orice burghez în situația lui materială și socială. Puțini vor fi priceput, cu finețea și pătrunderea Valezenilor, firea lui aleasă. Li se va fi părut cam ciudat și vor fi înghițit uneori cu noduri unele eșiri tăioase ale acestui taciturn precum și râsul diabolic cu care sublinia, pe neașteptate, acest om închis inconștiența lor banală. Frumusețea morală a unui tip rar de om a scăpat poate și unora dintre intimii lui...

A plecat dintre noi cum a trăit. A plecat ca un om bine crescut și fin, care închide ușa fără zgomot, eșind dintr'o sală gălăgioasă și vulgară, în care a intrat din greșală. Și nimeni din sală n'a bănuit ce oaspete a trecut pe acolo...

ISABELA SADOVEANU

Cronica teatrală

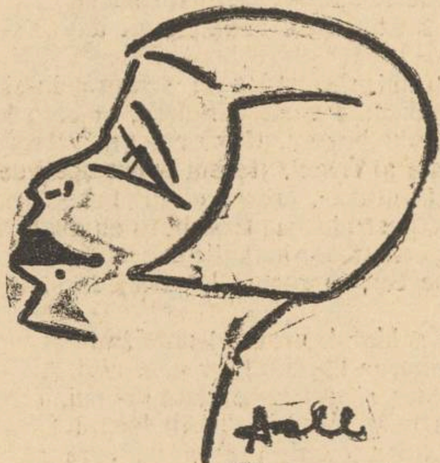
După o vacanţă toridă, spectatorii bronzaţi au reînceput să frecventeze teatrul. Pentru a demonstra că pigmentarea tenului este generală, actriţele dela Teatrul Mic au apărut cu picioarele goale până la intersecţia cu abdomenul. Intr'adevăr, plaja a făcut minuni!

Ca o compensare a decenţei, Teatrul Naţional a pus în scenă o comedie shakespeare-iană — cu costume grele şi atotcuprinzătoare.

Atât numai: căldura s'a menţinut şi în Septembrie. De aceia actorii şi publicul au suferit la primele spectacole. Păcat că şi Teatrul Naţional n'are ceva mobil, ca şi Teatrul Regina Maria — prevăzut cu tavan portativ.

„Mult zgomot pentru nimic" de Shakespeare, în îngrijita traducere a d-lui A. de Herz, a purtat prin faţa spectatorului strălucite jocuri de spirit — ca nişte florete în permanentă activitate.

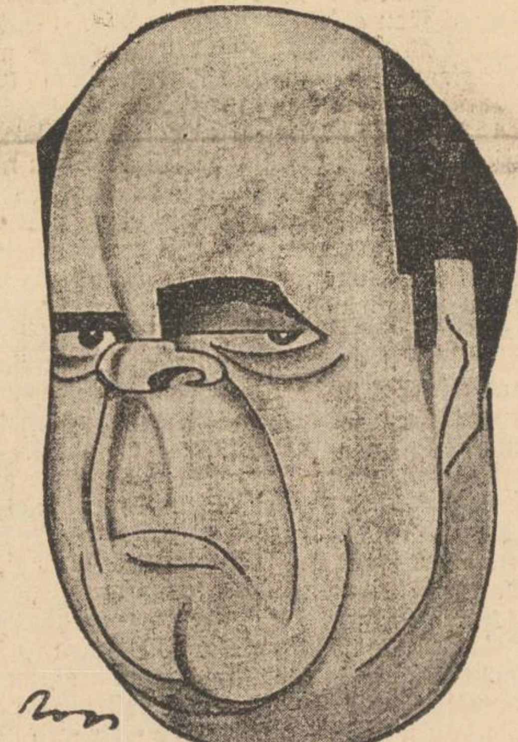
D-na Marioara Zîmniceanu a jucat cu vervă. Intr'un rol secundar, d. I. Sârbul a pus umor — câştigând aplauzele sălii. D. Duţulescu a schiţat bine un rol de bătrân.

Leny Caler

Teatrul Mic a reprezentat comedia „Cabaretul", piesă de moravuri americane: contrabandişti, orgii, detectivi, omoruri. D. Timică a creat un tip de dansator de varieteu, iar d-ra Leny Caler — cu graţii şi vioiciune — a cântat, a dansat şi a trecut cu abilitate prin toate fazele rolului.

Singura premieră originală a fost „Omul care a văzut moartea", comedie de d. Victor Eftimiu. După zei şi eroi antici, d. Eftimiu se coboară la oameni. Vorbele puse în gura lor sună mai acătării. De aceia două acte din piesa d-sale au fost urmărite cu plăcere. Actul al treilea însă, în care eroul — un fel de excroc — se transformă în revoluţionarul unui oraş („Simţim că întregul oraş de provincie e amorţit, — spune programul teatrului, — va fi condus de acest tânăr, care are forţe noui şi o voinţă călită în apă vie, etc.") nu merge.

V. Maximilian

De altfel toţi autorii dramatici români cari au încercat să creeze un tip „dat dracului", ca Şbilţ, Varlam („Omul cu mârţoaga"), Iliodor din „Omul care a văzut moartea" — n'au reuşit. E mai uşor de montat nişte împrejurări şi de dat personagiilor câteva vorbe de spirit, decât de scos dintr'un erou de farsă — un revoluţionar tăiat dintr'o bucată, rostind cuvinte ca şfichiurile de biciu cu flacără în vârf.

Domnul V. Maximilian a jucat cu o rară măestrie. Fiecare gest, fiecare tresărire a muşchilor feţei, fiecare intonaţie, făcută cu meşteşug — erau iresistibile imbolduri la râs. D. Maximilian a înregistrat încă un triumf în cariera d-sale teatrală.

Bine d. Tony Bulandra în rolul vagabondului.

CRONICAR

FILATELIA

— Dela 1 Sept. a. c., în *Germania* au fost emise noui serii de mărci cu portretele preşedinţilor Hindenburg şi Ebert; de 2, 3, 8, 10, 20, 30, 45 şi 60 pfenigi, cu chipul lui Ebert, şi de 5, 15, 25, 40, 50 şi 80 pf. — cu al lui Hindenburg. Culorile rămân cele ale seriilor precedente, dar la emisiunea nouă preţul e imprimat în partea de jos a mărcii şi nu în cea de sus.

Elveţia va emite în Decembrie a. c., după exemplul anilor trecuţi, o nouă serie de mărci de binefacere numite „pro juventute", în valoare de 5 r. (stema Lauzannei, roşie pe fond azuriu), 10 r. (stema oraşului Wintertur, roşie pe fond verde), 20 r. (stema oraşului Saint-Gallois, galbenă pe fond roşu) şi de 30 r. format mare, caşi anul trecut, cu portretul lui Pestalozzi.

Siamul a pus în circulaţie o nouă serie de mărci cu portretul regelui: 1 b. albastră şi neagră, 2 b. roşie şi cafenie, 3 b. verde şi neagră, 5 b. violetă şi cenuşie, 10 b. măslinie şi cafenie, 20 b. albastră şi roşie, şi 40 b. verde şi portocalie.

Republica *Dominica* a emis o nouă marcă pentru poşta aeriană de 10 cenţi ultra-marină cu desenul hărţii insulei şi al unui aeroplan, având un tiraj de 100.000 exemplare.

Evrica

Regulele Jocului

In fiecare număr al „Adevĕrului Literar şi Artistic" se publică câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica", urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reuşit şi precis, se va socoti trimiţătorului 2 *puncte*, iar pentru fiecare răspuns reuşit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct*.

Răspunsurile inexacte şi greşite nu se vor lua în consideraţie.

* * *

Redacţia roagă pe cei ce se interesează de această rubrică să ne scrie fără înconjur dacă sunt mulţumiţi sau nu — de aprecierea noastră asupra răspunsurilor trimise, pentruca să le dăm cuvenitele explicaţii.

Deasemenea, le-am fi mult îndatoraţi dacă ne-ar propune inovaţiuni, modificări şi serii originale de întrebări precise (cu răspunsuri exacte), etc.

E necesar însă ca propunerile să fie însoţite de arătarea izvoarelor de unde au fost inspirate.

* * *

Răspunsurile la seria a 3-a şi la seria „Tolstoiană" trebue trimise cel mai târziu până la 27 Sept. cor....

3. Seria a treia de întrebări

51. — A câta parte din suprafaţa pământului e acoperită cu apă ?
52. — Cine a inventat şi construit cel dintâi vapor ?
53. — Ce este „Crucea de Sud" ?
54. — Ce savant mondial a fost executat la ghilotină ?
55. — Care sunt cele trei Capitale din Europa situate pe acelaş râu ?
56. — Care e iuţeala sunetului ?
57. — Care e origina cuvântului „Moscova" ?
58. — Care este rezultatul multiplicării tuturor cifrelor între ele ?
59. — In ce oraş s'a născut Homer ?
60. — Cine a descoperit bacilul tuberculozei ?
61. — Care sunt cele două vulcane mai cunoscute din Europa ?
62. — De ce păsările, aşezându-se pe sârmă, nu sunt ucise de curentul electric ?
63. — Ce Mare n'are ţărmuri ?
64. — Când şi de cine a fost descoperită Australia ?
65. — Ce scriitor celebru prin romanele lui de aventuri şi călătorii, n'a părăsit niciodată oraşul natal ?
66. — Care e origina cuvântului „Utopie" ?
67. — Care limbă e vorbită de cel mai mare număr de oameni ?
68. — De care operă ştiinţifică scrisă acum 2000 şi ceva de ani, ne folosim şi astăzi ?
69. — La ce se întrebuinţează părul de bursuc ?
70. — In ce ţară şi de către cine s'a instalat pentru întâia oară lumina electrică ?
71. — De ce poartă chinezii coadă ?
72. — Unde şi când au apărut întâia dată chibriturile?
73. — Când şi unde uciderea unei pisici era pedepsită cu moartea ?
74. — In apa căror mări şi oceane se găseşte aur dizolvat ?
75. — Ce compozitor celebru a fost şi preot catolic ?

4. Seria a patra de întrebări

76. — Din ce se fac capsulele farmaceutice?
77. — Când şi unde au apărut cele dintâi biciclete?
78. — Care insectă se sinucide în faţa pericolului ce o ameninţă?
79. — Cu ce se bărbiereau Romanii ?
80. — Ce pasăre înghite pietre?
81. — Cine a inventat dinamita?
82. — Care e cel mai popular bărbier?
83. — Ce poet celebru, care s'a bucurat de glorie mondială, a fost prim-ministru?
84. — Care e origina cuvântului „laconic"?
85. — Care e cea mai lungă cale ferată din lume?
86. — Când şi de către cine a fost inventat revolverul?
87. — La ce popor a apărut întâi arta dentisticei?
88. — Manuscrisele cărui om celebru pot fi citite numai cu ajutorul oglinzii?
89. — Câte slove are maşina de scris în limba chineză?
90. — Ce e „focul grecesc"?
91. — Ce este „pecetea lui Solomon"?
92. — Cine a inventat telefonul?
93. — Cine a introdus în matematici sistemul de semne întrebuinţate şi azi?
94. — Ce operă istorică a scris Verdi şi ce eveniment istoric a tratat?
95. — Din ce se face arcuşul de vioară?
96. — Care rege al Franţei a interzis jocul de şah?
97. — Care piatră preţioasă nu cere nici o prelucare?
98. — Care filosof celebru a fost şi împărat?
99. — Care revoluţionar celebru a fost ucis în duel?
100. — Unde se află o specie de pisici fără coadă?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar", *Rubrica „Evrica"*.

Seria „Tolstoiană" de întrebări:

1. Unde s'a născut Tolstoi ?
2. Cine l'a crescut pe Tolstoi ?
3. La care Universitate şi la ce Facultate şi-a făcut Tolstoi studiile superioare şi dacă le-a isprăvit ?
4. A avut Tolstoi fraţi şi surori ?
5. Care a fost cea dintâi scriere a lui Tolstoi ?
6. Cine l'a numit pe Tolstoi „Marele Scriitor al Pământului Rusesc".
7. Cine dintre personagiile creiate de Tolstoi, a „lansat" această expresie: „Totul se va aranja"?
8. Câte opere dramatice a scris Tolstoi, şi care anume ?
9. Ce relaţii personale au existat între Tolstoi şi Dostoevschi ?
10. A fost Tolstoi vreodată în străinătate ?
11. Ce statură a avut Tolstoi : scundă, mijlocie sau înaltă ?
12. Ce culoare au avut ochii lui Tolstoi ?
13. Unde a murit Tolstoi ?
14. Unde a fost înmormântat Tolstoi şi care considerente au determinat alegerea locului pentru înmormântare?
15. Cum se îmbrăca Tolstoi ?

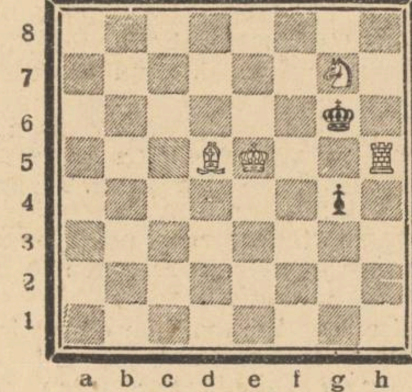
Incepând cu Nr. viitor al „Adevărului Literar", rubrica „Evrica" va apare în fiecare săptămână.

Cititorii noştri sunt rugaţi să întocmească pentru „Evrica" noui întrebări originale şi răspunsuri complecte pe care le vom publica semnate de autorii lor.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 165

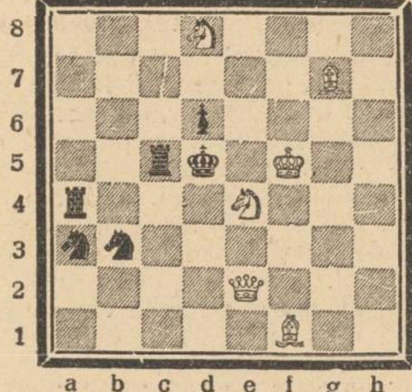
de **dr. E. Zepler**, Berlin
(«Schwalbe» 1928)
Negru: (2 figuri)
Rg6, Pg4.

Alb (4 figuri)
Ré5, Th5, Cg7, Nd5.
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 166

de **S. Howard**, Londra
(«Falkirk Herald» 1927)
Negru (6 figuri)
Rd5, Ta4 şi c5, Ca3 şi b3, Pd6.

Alb: (6 figuri)
Rg5, Dé2, Cd8 şi é4, Nf1 şi g7.
Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 62

Jucată la Bucureşti, în concursul pentru campionatul României la 30 August 1927.

Alb: Ing. L. Loewenton. Negru: Dr. I. Balogh

1. c2—c4, é7—é5; 2. Cg1—f3, d7—d6; dacă joacă é4 urmează Cd5, c5; Cc2, varianta Alechin cu un tempo în plus. 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. d2—d3, Nf8—é7; 5. g2—g3, 0—0; 6. Nf1—g2, c7—c6; 7. 0—0, h7—h6; 8. b2—b3, Cf6—h7; 9. d3—d4, Albul deschde jocul. 9... Dd8—c7; 10. Nc1—b2, avem deschiderea Reti-Zukertort cu un tempo în plus. 10..., Cb8— a6; 11. a2—a3, Nc8—é6; 12. Dd1—c2, Ta8—d8; 13. Ta1—c1, Ch7—g5; 14. Cf3×g5, h6×g5; 15. d4—d5, Albul presează flancul damei adverse. 15..., Né6—d7; 16. b3—b4, f7—f5; Negru tinde la un atac împotriva regelui alb, dar îşi slăbeşte mult pionii. 17. d5×c6, b7×c6; 18. b4—b5! prin această mutare Alb dovedeşte superioritatea jocului său, obţinând un mic avantaj de poziţie pentru final. 18..., Ca6—b8; 19. b5×c6, Nd7×c6; 20. Cc3—d5, Dc7—d7; 21. c4—c5!, d6×c5; 22. Cd5×é7, Dd7×é7; 23. Ng2×c6, Cb8×c6; 24. Dc2×c5, Td8—d6! 25. a3—a4, ameninţând Na3, 25..., Td6—é6; 26. Dc5×é7, Cc6×é7; 27. Nb2—a3, Tf8—c8; 28. Na3×é7, Tc8×c1; 29. Tf1×c1, Té6×é7; 30. Tc1—c5! Menţine presiunea. E greu pentru negru de a găsi mutările cele mai bune. Foarte interesant e de văzut cum Albul ştie să exploateze micul avantaj şi să câştige, spre surprinderea tuturor, această grea partidă. 30..., Rg8—f7; 31. h2—h3, a7—a6; 32. g3—g4, f5—f4; 33. Rg1—g2, Rf7—f6; 34. é2—é3!, g7—g6; 35. Rg2—f3, é5—é4+; 36. Rf3—é2, Té7—é5; 37. Tc5—c6+, Te5—e6; 38. Tc6—c4, Rf6—é5; analizele ulterioare au dovedit că a5 ar fi procurat mai multe şanse de remis. 39. Tc4—c5+, Ré5—f6; 40. Ré2—d2! Această manevră dă albului câştigul. 40..., Té6—d6+; 41. Rd2—c2, Td6—d3; 42. Tc5—c3, Td3—d6; 43. Rc2—b3, Td6—d2; 44. Tc3—c6+, Rf6—é5; 45. Tc6×g6, f4—f3; 46. Tg6×g5+, Ré5—é6; 47. Rb3—c4, Td2×f2; 48. Rc4—d4, Tf2—a2; 49. Rd4×é4, f3—f2; 50. Tg5—f5, partida e câştigată pentru alb. 50..., Ta2×a4+; 51. Ré4—d3, Ta4—a2; 52. h3—h4!, Ta2—a4; 53. é3—é4, Ta4—a2; 54. h4—h5, a5—a4; 55. h5—h6, a5—a4; 56. g4—g5, f2—f1D; 57. Tf5×f1, Ta2—b2; 58. Rd3—d4!, a4—a3; 59. Tf1—f6+, Ré6—é7; 60. Tf6—a6, a3—a2; 61. Rd4—é5, Ré7—d8; 62. Re5—f6, Tb2—c2; o cursă dacă h7, Tc6+! 63. Ta6—a8+, Rd8—d7; h6—h7 şi negru cedează.

Una din partidele cele mai bune jucate de mine. Recomand şahiştilor finalul care e foarte instructiv.

(Ing. L. L.)

ŞTIRI

La 10 Octombrie începe la Berlin un concurs internaţional la care vor lua parte următorii mari maeştri: Capablanca, Marshall, Nimzovici, Reti, Rubinstein, Spielmann, Dr. Tarrasch şi Dr. Tartakover. Fiecare maestru va juca cu ceilalţi câte două partide.

Se asigură că în cursul iernii acestea se va ţine la Bradley—Beach (o localitate balneară de lângă New-York) un concurs internaţional de mari maeştri la care vor lua parte tot ce şahul are mai distins şi anume : campionul lumii dr. Alechin , foştii compioni mondiali Capablanca şi Lasker, ceilalţi doi candidaţi la campionatul lumii Nimzovici şi Bogljubov şi maeştrii dr. Vidmar, Rubinstein, dr. Tartakover, Reti, Spielmann, Maroczy, dr. Euwe, Saemisch, Marshall, Gruenfeld, Yates, Kupcik, Monticelli, şi alţii precum şi campioana feminină Vera Mencik.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie de Mobile şi Binale
Execută ireproşabil, aranjamente de interior, Magazine etc.
Calea Şerban Vodă 159, Bucureşti

Curiozităţi

Jubileul Homeopatiei

Homeopatia serbează jubileul ei de 120 de ani. In 1808, întemeietorul ei Hannemann a bazat-o pe următorul principiu:

— Pentru a te vindeca repede, uşor şi sigur de o boală, întrebuinţează un medicament care să provoace aceiaşi suferinţă de care doreşti să scapi, fiindcă: *Similia similibus curantur.*

Noul radio simplificat

La Berlin s'a pus în vânzare un nou radio inventat de d-rul Kutt. E propriu zis un mic radio-receptor care lucrează prin introducerea lui în reţeaua luminii electrice, fără acumulator şi fără baterie anodă. Forma lui e foarte practică. Se pune în contact cu energia electrică, la fel cu lampa de masă.

Cu ajutorul acestui aparat se pot recepţiona mesagiile staţiunilor de radio până la o depărtare de peste 1000 de cihlometri. Aparatul acesta n'are nevoe de legătură cu vre-o antenă şi costă foarte eftin.

Ford în Anglia

Henry Ford a cumpărat un teren de 30 ha., în apropierea Londrei, la Daggenurm. Aci se va clădi noua lui uzină — o copie după uzina lui principală dela Detroit. De aci, automobilele „Ford" vor fi distribuite prin ţările Europei.

Cel mai mare monument din lume

In Statele Unite s'a făcut inaugurarea monumentului în memoria generalului Lee, factor principal în lupta Statelor Unite pentru independenţă.

Monumentul încă nu e isprăvit, dar dimensiunile lui fantastice au şi fost schiţate. Monumentul e tăiat în piatra unui munte abrupt.

Lucrările vor fi isprăvite numai peste doi ani. Monumentul reprezintă mai mult un basorelief, tăiat într'un imens bloc natural şi omogen de piatră. Numai capul generalului Lee are mărimea unei case cu două etaje. Pe fotografia monumentului în lucru, lucrătorii par nişte furnici minuscule. Lee va fi sculptat călare.

La vârsta de 14 ani director de muzeu

Elevul Klinkhamer, de 14 ani, dintr'o şcoală din Olanda a preparat până acuma cu mâinile lui câteva mii de animale mici, amfibii şi insecte, formând astfel un veritabil muzeu numit „Natura".

Muzeul a fost de curând instalat într'un local propriu şi Klinkhamer a fost numit directorul lui.

In orele libere, directorul conduce pe vizitatori prin încăperile muzeului şi le dă explicaţii.

Un nou motor rachetă

In urma experienţelor nereuşite făcute de uzinele lui Oppel cu automobilul-rachetă, la Breslau s'a construit un nou tip de motor-rachetă care se pune în mişcare cu ajutorul aerului comprimat, combinat cu oxigen lichid şi cu spirt. S'a dovedit că acest amestec de explosibile e complect neprimejdios.

Noul motor se aseamănă cu motoarele cu ardere interioară, însă lucrează după un principiu cu totul nou, necunoscut până în prezent nicăeri.

Costul exploatării acestei maşini e foarte mic. In primul rând noul motor va fi montat pe aeroplane.

Vrei pace—pregăteşte război !

Statele Unite sunt împotriva războiului. Totuşi, boratoarele ministerului de război lucrează neîncetat la gaze asfixiante şi provocătoare de lăcrimi. S'a reuşit să se inventeze un gaz care irită mucoasele organizmului uman, făcându-le să secreteze într'una, în mod istovitor, enervant, deşi puţin dureros. Acest gaz va juca în viitorul război un rol mai mare decât mitraliera sau tancurile.

Dar şi mai surprinzător apare un nou pistol cu gaze, având aspect de „toc etern"— automat atât de popular. Apăsând un buton, se descarcă un cartuş cu gaze ; cel lovit de această descărcătură devine în aceiaşi clipă incapabil de a se mai ţinea pe picioare pentru câteva ceasuri. Pistolul acţionează la distanţă de 4-5 metri. E uşor şi portativ; poate fi întrebuinţat pe neobservate.

Mai întâi poliţia americană va fi înarmată cu aceste pistoale, al căror efect „dezarmează" într'o clipită pe cel mai viguros bandit.

Nouile monede franceze

La monetăria din Paris se lucrează la noul franc francez... stabilizat. Se prepară un nou aliaj inimitabil şi nouile desene originale. 75 artişti-gravori muncesc pentru un concurs cu un premiu de 50.000 franci pentru cel mai reuşit desen al monedei de 100 franci-aur, după care vor fi copiate şi monedele în valoare de 20 şi 10 franci.

La 4 Octombrie, un juriu special va alege câte 10 exemplare din fiecare machetă. Conform acestor machete, se vor executa primele monede de probă, care vor fi examinate de un alt juriu. Acesta va alege trei „candidate" şi le va înainta Ministrului de Finanţe spre aprobare, etc... Ministrul va fi, în acest sens, ultima instanţă.

Ideia şi principiile artistice ale nouilor monede sunt foarte încurcate : condiţiile de execuţie sunt tradiţionale pentru arta monetăriei, însă concurenţilor li se cere modernizarea desenului.

Pe fiecare monedă se va afla o figură de femee cu un bonet frygian pe cap : Republica Franceză care nu poate fi modernizată. Dacă acest cap s'ar fi înlocuit cu un bust de savant, de filosof sau de artist, atunci problema de rezolvat dată pictorilor ar fi mult mai uşoară. Insă nu se poate schimba chipul tradiţional al „Mariannei Franceze", fiindcă atunci nimeni nu va putea recunoaşte alegorica figură a Republicei...

Astfel îşi caracterizează situaţia lor grea, participanţii acestui concurs. Oarecare libertate li se mai lasă pe cealaltă parte a monedei ; dar şi aci sunt impuse cuvintele : „libertate, egalitate, fraternitate", şi marcarea valorii monedei.

Abdicarea lui Tunney

Tunney a sosit în Anglia cu scopul de a vizita apoi restul Europei şi a petrece undeva câteva luni de complect repaos, în condiţiuni absolut noui pentru dânsul. El a declarat reporterilor că nu va mai apărea niciodată pe ring.

Cărți și Reviste

GAB.

Cărțile lui Gab (Gabrielle Henry) n'au ajuns încă în librăria românească. Gab nu-i celebritate mondială, nu-i nici o glorie parisiană. Gab este însă întruchiparea acelei rase de Francezi, cari fac tăria și superioritatea Franței, deoarece ajung la forma cea mai înaltă a calităților speciale ramurii de activitate în care se manifestă.

Gab este scriitoare, feministă și mai ales devotată binelui public.

Lucrările sale de literatură nu scânteiază nici prin forma expunerii, nici prin imaginație. Nu poate fi socotită din pleiada de lux a Franței. Nu face parte din acea Franță care minunează pe cei mulți, cari necunoscând-o pe cealaltă, nu pricep de unde-i vine geniul și vigoarea. Dar chiar acei cari cunosc din această frumoasă țară ceva mai mult decât Montmârtre, Nisa, rue de la Paix și Dekobra, încă n'au ajuns până la scriitorii și filantropii de felul lui Gab.

Să fii personal dezamăgit, să fii convins de răutatea și prostia oamenilor, să porți veșnic o haină cernită, simbolul nu numai al unei dureri nemărginite, dar mai ales al pierderii multor iluzii, și totuși să scrii și să lucrezi din răsputeri și cu folos pentru bine, adevăr și propășire, este a avea despre rostul omului în viață concepția cea mai civilizată și a dovedi un suflet din acelea pentru cari poeții au făurit imaginea de scântee divină.

. . . .

Gab a publicat câteva volume și broșuri pline de prețioase și variate calități :

Gabrielle Henry

„Monsieur Osiris". Generoasa scriitoare nu înțelege cum s'au putut ridica statui lui Fourier, Aug. Comte și multor altora, ca inspirați ai filantropiei și ai filosofiei, dar Osiris, binefăcător cât a trăit și filantrop prin testament, care a lăsat statului treizeci de milioane de franci, n'are și poate nu va avea niciodată statue"... Iată o idee îndrăzneață! Adică să se recunoască cu sinceritate vulgarului ban (atotputernic de fapt) drept de egalitate cu însușirile nobile.

„La Femme devant la loi".

„Jeanne d'Arc", lucrare premiată de Academia franceză.

„Le Coin de terre", lucrare laureată de Societatea Scriitorilor Francezi și de Societatea de Indemn la Bine...

Dar acest volum este acela care face din Gab personalitatea asupra căreia am crezut că trebue atrasă atenția. Cultul, virtutea și simbolul căminului, al colțului de pământ, al micii proprietăți familiale sunt trei puteri sociale, pe cari Gab le cântă cu entuziasm, și le dovedește cu o solidă erudiție.

Legea engleză „Homestead" și campania politică a deputatului francez l'Abbé Lemire, au un vast și elocvent comentariu în cartea lui Gab. Cele trei sute de pagini ale volumului sunt împărțite în vreo paisprezece capitole, ale căror titluri pot da o vagă idee despre materia desvoltată : Natura, principiul și sentimentul Căminului. Influența Căminului asupra moravurilor. Istoria valorii morale a proprietății căminului familial. Proprietatea pământului. Soarta și menirea pământului. Filosofia pământului ca proprietate familială. Politica pământului. Trecutul și viitorul Căminului. Urmările lipsei de proprietate și de cămin. Propășirea fericirii prin proprietatea unui petec de pământ. Castele istorice, căminuri princiare, domenii particulare. Concluzii în apărarea proprietății individuale și familiale.

Cititul acestei cărți lasă o umbră de descurajare și de melancolie cu privire la situația din țara noastră... Cultul căminului la noi?... Este necunoscut. Dacă patria este înainte de toate căminul, apoi Românul este *heimatlos*. Uitați-vă la București, chiar la acela dinainte de război când nu era „criză", parcă-i un oraș de expoziție menit să trăiască un sezon numai ! Cărămizi șubrede acoperite cu nisip abea legat cu puțin var.... Chiar soclul monumentelor veșnice îi de tencuială ! Țară rurală „eminamente agricolă", dar agricultorii trăiesc în case de vălătuci; dar cele mai întinse domenii n'au conac ! Proprietăți de mii de hectare, marea majoritate, n'au o casă în care să se fi născut 2—3 generații... Vicisitudinile istorice, desigur. Năvălirile? Dar s'au isprăvit de mult. Incă din epoca fanariotă boerul putea fi sigur că nimeni n'are să-i distrugă căminul. Decе n'a clădit?

Analiza problemei ne-ar duce prea departe. Măcar de-acum înainte de s'ar îndrepta lucrurile. Mai întâi, s'ar putea renunța la acea învechită teorie democratică, la care au renunțat cele mai democrate țări din lume: la împărțirea în natură a moștenirii. Casa părintească și cu petecul de pământ de hrană, trebuie, ca mai pretutindeni, să rămână unui singur copil, care despăgubește în bani pe comoștenitori. Dar nici acestei chestiuni nu-i este aici locul

Insă trebue, cât mai grabnic, întemeiat *cultul Căminului,* fără de care cultul Patriei clădește pe nisip. Când vom avea câțiva scriitori în felul lui Gab și dacă vor fi onorați cum este Gab în Franța, vom fi făcut un vrednic pas pe calea trainiciei și a propășirii.

Cu acest sentiment am relevat existența scriitoarei franceze Gab.

Ultima lucrare a d-rei Gabrielle Henry, este un mănunchiu de cugetări și maxime concentrate în fraze simple și limpezi. Iată câteva la întâmplare spicuite:

„Sunt două forțe atât de rezistente, încât frâng cele mai bune arme combative: inerția și tăcerea".

* * *

„Politica nu-i decât setea de-a păstra sau de-a cuceri Puterea publică".

* * *

„Acei cari combat feminismul împiedică civilizația și fac să devieze menirea Națiunii".

* * *

„Care-i bărbatul care ar putea să nu aibă remușcarea de-a fi făcut în viața lui să sângereze o inimă de femee ?"

* * *

„Disperarea, suferința, tristețea, sunt abisuri din care te ridici; dar plictiseala se infiltrează în suflet ca sângele în toate părticelele corpului, și este otrava înceată care ucide sigur".

* * *

„Știința cea mai importantă și indispensabilă pentru a trăi este experiența, dar este acea care o căpătăm mai târziu și nici n'avem vreme s'o isprăvim de învățat".

* * *

„Viața nu-i atât de largă încât amorul să poată trăi împreună cu ambițiunea".

* * *

„Suntem siliți să credem că lui Dumnezeu îi plac contrastele, dacă a făcut Natura atât de frumoasă și Omenirea atât de păcătoasă".

* * *

„Concentrându-ți gândirea îți poți crea inspirația".

* * *

„Nu sunt decât un licurici, care-mi fac și mai întunecoasă noaptea înconjurătoare... în colțișorul meu pe lumea aceasta".

Cu aceste cuvinte duioase și amare își închee Gab cugetările, prezentate, împreună cu portretul autoarei, de Editura Figuière, în eleganta colecție „Les Petites Anthologies du XX siècle".

D. V. BARNOSCHI

FRANCIS JAMMES : Janot poet
(Emil Paul, Paris—Hasefer, București)

Dacă viața poeților ar fi așa cum ar trebui să fie, adică fericită, ar fi asemenea acestui Janot de Pées, descris într'o carte plină de farmec și optimism de poetul florilor și al clopotnițelor pacinice. Francis Jammes a iscodit condițiile cele mai potrivite ca să se ivească divina poezie într'o inimă tânără.

Janot de Pées nu cunoaște cine știe ce întâmplări în afară de război, marea întâmplare a generației lui.

Poezia i-a eșit înainte pe când se plimba pe câmp și în lunci, călare pe un cal numit *Pegas,* sau când naviga pe un fluviu cu o veche barcă numită *Argo.* Poezia i s'a înfățișat întrupată într'o copilă, într'o delicioasă spaniolă Rosario, care a fost întâia lui iubire, și întrupată pe de altă parte în acea singuratecă Sabela care locuia în pădure, în coliba unei vrăjitoare. Poezia i s'a mai înfățișat în trăsăturile pedagogice ale d-lui Théodore Pain-Bénit care nu era un profesor de rând. D-l Pain Bénit asupra tuturor lucrurilor avea ideile generale cele mai nobile pe care le exprima cu multă elocvență. Memoria lui era plină de cele mai frumoase versuri ale poeților. Primele încercări poetice ale tânărului Janot au fost încurajate de d. Pain-Bénit.

Marea poezie însă i se înfățișă lui Janot sub chipul delicioasei Jeanne d'Amortz, pe care a luat'o în căsătorie mulțumită intervenției vrăjitoarei Sabala care nu era o vrăjitoare, precum se credea, ci o doamnă mare retrasă din lume.

Nimic nu lipsește, precum se vede, acestui bazm: nici zâna binefăcătoare și deghizată.

Francis Jammes are darul de a povesti cu bonomie și grație, uneori cu savuroasă ironie. Cu limba lui simplă și fragedă, Francis Jammes dovedește că este nu numai un poet admirabil, dar și un prozator de mare valoare. — *A.*

Maupassant funcționar

Intr'o mare revistă franceză, Pradel de Lamasse evoacă figura marelui nuvelist, din tinerețe până'n ziua când, sigur pe situația lui literară, și-a dat demisia din slujba lui.

Guy de Maupassant a intrat la Ministerul Marinei funcționar la bibliotecă, la 20 Martie 1872. Pe vremea aceia funcționarii civili ai Ministerului Marinei erau obligați să poarte o uniformă, rigidă, de culoare albastră, cu vipușcă aurie la pantalon, cu diferite broderii, după ierarhie, și cingătoare cu sabie.

S'au creat multe legende și calomnii cu privire la Maupassant funcționar. Adevărul e cu totul altul.

Autorul lui *Bel-Ami* a fost un excelent funcționar. Foarte bine văzut de șefii lui, a fost decretat inamovibil la 25 Martie 1874, i s'a mărit leafa și după trei ani a fost înaintat în grad.

La 4 Ianuar 1879, ministrul de Instrucție publică, Bardoux, l'a numit secretarul său. Pentru Maupassant această numire a fost o adevărată mântuire, căci în ultimul timp fusese silit de un șef dușmănos la muncă aridă, de cifre, care-l desgustase atât de mult încât se plânsese familiei prin scrisori.

Nu mult după publicarea nuvelei *Boule de Suif* a părăsit definitiv slujba la Stat.

Funcționar exact la slujbă, avea pasiunea canotajului și a petrecerilor. Guy de Maupassant în tot timpul acesta a scris cu multă râvnă, perfecționându-și stilul.

Se știe ce rol a jucat Flaubert, această călăuză severă, în ucenicia literară a lui Maupassant. Pradel de Lamasse dă informații noi cu privire la experiențele literare ale tânărului scriitor, supraveghiat cu dragoste de marele romancier. — *A.*

O anchetă asupra literaturii proletare

Revista pariziană „Le Monde", redactată de Henri Barbusse a întreprins o anchetă printre literați și oameni politici în chestia literaturii proletare.

Răspunsul dat de André Bréton, șeful suprarealiștilor, pare cel mai interesant.

Bréton se declară adversar hotărît și neîmpăcat al capitalismului. Vederile lui sociale resping și structura democratismului formal, care stăpânește statele europene. Parlamentarismul, pentru Bréton, e o organizație dăunătoare omenirii.

Dar, în același timp, în chestiunile și problemele spirituale, Bréton refuză categoric să urmeze pe marxiști. El amintește, cum a recunoscut însuși Troțki odinioară, imposibilitatea unei „arte proletare". Arta e fructul unor avânturi individuale și nu colective. Introducerea marxismului în literatură, e un fenomen reacționar și nu revoluționar, în ceiace privește spiritul uman. Toate romanele, schițele și nuvelele marxiste sunt scrise după unul și acelaș calapod. Chiar contra dorinții autorilor, genul literaturii proletare e stereotip. Din cauza aceasta, numai părțile urite ale vieții apar mai accentuate în scrierile proletare.

Așa numita literatură proletară nu trezește în cititor voința de luptă, ci provoacă mai mult plictiseala și deziluzia.

Citiți azi:
„LECTURA" No. 189
Floarea literaturilor străine
EDOUARD ROD
Subtilul romancier și critic
SOȚIA IDEALĂ
Romanul de dragoste al unui filosof peplex
Scrierea completa. a Librari și chioșcari Lei 5.

Editura „CUGETAREA" București, Mătăsari 23
Director — Proprietar:
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Din Cărțile apărute:

Raymond Machard:	Cucerirea	Lei 55.—
Marcel Prévost:	Scrisori de Femei	48.—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	50.—
Claude Anet:	Ariana	50.—
M. Artzibașew:	Sanin	58.—
Myriam Harry:	Insula Voluptății	48.—
Maxim Gorki:	Mama	38.—
Victor Eftimiu:	Un asasinat patriotic	60.—
Delafras:	Micul Sacrificiu	40.—

Blondă sau Brună?

Din departare mulți bărbați au impresia că văd o femeie frumoasă — când, apropiindu-se, sunt cuprinși de o grozavă decepție, văzându-se față în față cu un nas tare lucios și cu o epidermă grasă și lucioasă. Inainte de toate se cere un ten frumos ! — blondă sau brună, aceasta e o chestiune de preferință personală.

UN TEN SURPRINZĂTOR PENTRU CÂȚIVA FRANCI

Amestecați o mică cantitate de spumă de cremă pură cu pudra de orez a dv. și ea va adera pielii dv. tot timpul zilei în ciuda vântului, a timpului ploios și a transpirațiunii din cauza dansului — nasul lucios oricât de urât ar fi el dobândește o nouă și minunată frumusețe; tenul cel mai defectuos este reacoperit de un strat invizibil de o frumusețe imposibil de a fi descrisă și pielea cea mai aspră devine catifelată și mătăsoasă la pipăit. In Pudra Tokalon spuma de cremă cea mai pură este amestecată științificește cu produsele de frumusețe cele mai ideale. Această pudră de orez, cea mai mare descoperire făcută în ultimii 50 de ani în ceeace privește tenul, se bucură de aprobarea unanimă a femeilor frumoase. Succesul este garantat, altminteri banii vi se înapoiază imediat.

Pudra TOKALON se găsește în comerț în două feluri: Pudra Tokalon de sub denumirea „Fascination" este de o aplicațiune aproape invizibilă și Pudra Tokalon „PETALIA" ultra-aderentă, recomandabilă persoanelor cărora le place o pudră puțin grasă. Ambele aceste pudre conțin cele mai grețioase ingrediente cari contribuie la conservarea și înfrumusețarea epidermei, — fiind preparate după ultimele perfecțiuni technico-chimice cunoscute până acum.

Pudra TOKALON se mai găsește în comerț și sub formă **compactă** în cutii elegante de metal precum și rezervele lor în toate nuanțele.

NOTA. — Pudra Tokalon, fabricată de Compania „Tokalon" Paris, se găsește la farmacii, droguerii și parfumerii. Ambele pudre se vând la prețul de Lei 80.— cutia de mărime obișnuită și Lei 120.— cutia dublă care conține îndoita cantitate a celor obișnuite. Unde nu se găsește, trimiteți costul respectiv prin mandat poștal la PARFUMERIA ELITEI, București, Calea Victoriei No. 39.

Sinteză chimică și fotosinteză

Problema originii vieții pe pământ e veșnic nouă și multă vreme, dacă nu pentru totdeauna, vă rămâne fără deslegare. Descoperirile care contribue să se precizeze datele problemei sunt oricum interesante, pentrucă, între altele, întăresc credința noastră, că și în această taină a vieții știința cu metodele ei va aduce măcar o deslegare mulțumitoare dacă nu va conduce chiar la recrearea materiei vii. Zicem „recreare" pentru că e neîndoelnic că, în condițiuni care nu ne sunt cunoscute, materia vie a luat naștere, s'a creat, din materia neorganică și anume din combinațiunea unui mic număr de elemente.

Această materie particulară a fost desigur mult mai simplă la începutul apariției sale decât e **protoplasma** pe care o găsim la temelia organizării oricărei ființe vii. In măsura cunoașterii tot mai amănunțite a protoplasmei, biologii recunosc în ea o complexitate care nu înțelegem cum s'a putut întocmi deodată, oricâtă imaginație am pune în adunarea forțelor ce vor fi contribuit la gruparea acelor corpuri simple în combinațiuni chimice cu proprietăți așa de deosebite decât acele pe care le supunem observațiilor și măsurătorilor noastre.

Dar, oricare ar fi complexitatea acestei prime materii vii, o proprietate nu-i putea lipsi: aceea de a se hrăni, de a împrumuta lumii din afară substanțe pe care să le prefacă în materii la fel cu cele ale sale, constitutive. Această însușire particulară a materiei vii, această energie de a sintetiza din materie neorganică materie vie, e însușirea esențială a vieții și pe ea o au plantele. Deaceea plantele au fost socotite ca primele viețuitoare apărute pe pământ și numai după înmulțirea lor au putut apărea și animalele.

S'a crezut multă vreme că plantele pot asimila materia neorganică și pot sintetiza varietatea de produse ce constitue protoplasma numai datorită clorofilei (materiei lor verzi).

Clorofila, în adevăr, absorbind energie luminoasă, întrunește acidul carbonic cu apa și dă naștere hidraților de carbon (glucoză, zahăr, amidon, celuloza ș. a.) din care prin diferite alte reacțiuni, unele reproduse și în laboratoriile noastre, se nasc felurite substanțe din materia vie. Ori, crolofila e un produs prea complex ca să fi apărut odată cu prima substanță vie. Și apoi, materia aceasta verde, ca compus chimic, nu e în stare să producă sinteza hidraților de carbon, fără concursul materiei vii, protoplasmice, a așa numitei **strome** în care clorofila e disolvată și asociată.

Iată de ce descoperirea unor organisme care sunt în stare să sintetizeze materie vie neavând clorofil și deci neavând nevoe de radiațiunile luminoase ale soarelui, e de o importanță capitală. Importanță pe care o poate oricine înțelege, gândindu-se că viața a apărut pe planeta noastră într'o vreme în care razele solare puteau mai mult încălzi, decâtlumina. Prin atmosfera primitivă a pământului străbăteau cu extremă greutate radiațiunile electromagnetice scurte și cu acțiune chimică, deci sinteza prin lumină, fotosinteza, nu era posibilă.

Erau posibile însă sinteze pe cale chimică, obișnuită în laboratoriile noastre. In vălmășagul moleculelor, atomilor liberi și a ionilor încărcați cu genuri deosebite de electricitate, luau naștere atât în atmosfera fierbinte și deasă cât și în prima învălitoare lichidă a planetei tot felul de compuși. Reacțiunile chimice complexe care au dat naștere la atâtea minerale cristalizate, au creat de sigur și prima substanță vie, în care s'au petrecut primele fenomene de sinteză, tot pe cale chimică.

Natura ne-a păstrat și această formă primitivă de materie vie, cum ne-a păstrat lanțul aproape întreg de forme vegetale și animale, deși cele superioare, perfecționate, apărute târziu sunt departe de strămoșii lor primitivi, ca un astru de un vierme.

In lumea vegetală actuală imensa majoritate a plantelor sintetizează materie organică, compuși ai carbonului, folosind ca energie lumina solară; puține sintetizează materie vie pe cale chimică. Despre aceste din urmă vom spune câteva cuvinte, fiindcă rolul lor în natură a fost foarte multă vreme necunoscut.

Impulsul spre cercetarea acestei lumi primitive și necunoscute a fost dat de cunoașterea agenților care produc materia azotoasă în solurile arabile și datorită căror se desvoltă grâul și alte plante de cultură ce au nevoi mari de materie azotoasă.

Acești agenți sunt niște bacterii, deci dintre ființele așa de simple încât materia vie nu prezintă cele două elemente fundamentale, nucleul și protoplasma, deplin diferențiate. Organizarea aceasta este dovadă de primitivitate. Această materie vie simplă, preface compușii minerali ai azotului și-i asimilează. Pentru ei materiile organice, așa de necesare altor bacterii, sunt otrăvuri. Cultivând bacterii nitrificante pe soluții de zahar, pe care alte atâtea bacterii prosperă, cultura piere ca pe o soluție de acid fenic. Pentru cultura lor ajung carbonați minerali, săruri de amoniu și acid carbonic. Toate vegetalele verzi fac materie vie din acid carbonic, dar numai cu concursul energiei luminoase. Bacteriile nitrificante pentru a folosi acidul carbonic n'au nevoe de acest agent. Ele găsesc energia necesară sintezii în putința de a oxida amoniacul.

Amoniacul se produce în atmosferă prin descărcări electrice, iese din vulcani, se naște din combinațiuni minerale, așa că bacteriile nitrificante pot trăi tot așa de bine în terenurile agricole, ca și pe stânci goale de calcar. Și geologul american Osborn nu greșește mult, de sigur, când socoate că forma cea mai simplă de materie vie a apărut pe uscat, nu în ape, cum susține marea majoritate a Biologilor.

După cunoașterea nitrificanților s'au găsit și alte organisme ce pot produce materii organice prin reacțiuni chimice, independente de lumina solară. Unele produc modificări de substanțe care ne interesează în mod cu totul deosebit. Așa sunt bacteriile și alte plante ce folosesc hidrogenul sulfurat, pentru reacțiunile lor sintetice; altele folosesc energia ce rezultă din oxidarea compușilor fierului sau a hidrogenului.

Rolul unor din aceste plante în formarea nămolurilor vindecătoare, cum sunt cele dela Tekirghiol și Budachi, a fost judicios expus de profesorul ieșan P. Bujor, ale cărui experiențe desigur vor clarifica definitiv modul de formare a acestor binefăcătoare nămoluri și învedera încă odată sub ce multiple forme viața noastră e legată de cea a vegetalelor.

Forma aceasta de materie vie, redusă la putința de a sintetiza numai pe cale chimică, n'avea elementul esențial care să ducă la cucerirea definitivă a planetei, n'avea materia verde, clorofilul. Apariția în materia vie primitivă a acestui organ de perfecționare oricât de târzie va fi fost, a avut ca urmare o infinită posibilitate de acomodare a plantelor la condițiuni variate de traiu. Prin ea, dela simpla celulă încă nediferențiată deplin în protoplasmă și nucleu și având materia verde **solvită în** celelalte substanțe, nu **fixată pe granuli,** plantele au putut ajunge la înfățișările grandioase pe care le cunoaștem.

T. A. BĂDĂRĂU

INSEMNĂRI

Liviu Rebreanu

In numărul de faţă, începem publicarea notelor d-lui Liviu Rebreanu asupra călătoriilor la Berlin, Roma şi Paris.

D. Rebreanu, cu ochiu ager de observator, a prins minunat interesante scene de viaţă din capitalele vizitate. Sint tablouri în linii precise, viu colorate.

Cadrul acestor tablouri este viaţa dela noi. Astfel, perspectiva lor capătă adâncimi nebănuite.

Dar în afară de viaţa de peste graniţă, redată admirabil de un scriitor de talent, — notele sînt interesante şi din alt punct de vedere: în ele apare d. Liviu Rebreanu cu convingerile d-sale asupra stărilor de lucruri din juru-i.

De obiceiu criticii fac gimnastică printre rândurile operelor de artă pentru descoperirea convingerilor autorului. D. Rebreanu le dă materialul de-agata.

In unele puncte numai, nu suntem de acord cu d. Rebreanu. De pildă, noi nu vedem obârşia libertinajului german în... republică. Atunci nu ştim cum s'ar explica destrăbălarea noastră — de subt monarhie.

Apoi fascismul, pentru care d. Rebreanu are cuvinte bune, nouă ni se pare odios, deoarece credem că orice rânduială şi orice traiu material... nu pot compensa pierderea libertăţilor.

Pentru noi, libertatea este mai presus de orice. Şi acel care o ştirbeşte, este un „duşman al poporului“.

Dar asupra acestor lucruri vom reveni odată cu apariţia remarcabilelor note ale d-lui Liviu Rebreanu.

Polemici

Cetitorii ne cer polemici.

Spiritul gladiaforic al publicului este arhi-cunoscut.

Noi încetasem lupta din lipsă de parteneri. Toate revistele rivale sau şi-au încetat apariţia sau au ajuns la un tiraj care nu contează.

D. Eugen Lovinescu s'a astâmpărat. D. Mihalache Dragomirescu a îmbătrânit, stă cu fes în cap şi cu papuci de lână în picioare — şi îşi traduce opera în franţuzeşte. Pentru România d-sa a făcut destul. Acum se străduește pentru univers. N'au decât criticii mondiali să-l „dea tava”. Pe noi el nu ne mai interesează.

In aceste condiţii, nu putem face polemici.

De noi nu se mai leagă nimeni. Pe adversari i-am redus la tăcere.

Ar urma să ne legăm aşa, din senin, de capul oamenilor — ceiace ne repugnă.

De-aceia comunicăm pe această cale cetitorilor care vor polemici, că n'avem cu cine ne lupta — şi la urma urmei nici n'avem de-ocamdată poftă de harţă.

Dacă însă cetitorii vor luptă cu orice preţ — n'au decât să se bată între dânşii. Şi lupta corp la corp dă spiritului gladiatoric mai mari satisfacţii decât o meschină polemică literară.

Asta-i...

Poezie

Revistele de duzină dela noi abundă în poezii.

Directorii acestor publicaţii nu concep literatură fără versuri. Ei n'au aflat pesemne că numere întregi de reviste, în Franţa, Rusia, etc. n'au nici un vers.

La noi însă mai degrabă se închide revista — decât numărul să n'aibă poezii.

De-altfel producţia de poezii este imensă. Atât numai : unele reviste le dau la tipar, altele le aruncă la coş.

„Universul Literar” are o deosebită înclinare spre poezie. Dintr'un număr recent, vom cita un exemplu.

Dar cum suntem acuzaţi că trunchiem cu răutate versurile, vom reproduce în întregime poezia despre care vrem să vorbim.

Este vorba de „Cântec de noapte târzie” de d. Dem. Bassarabeanu :

Cu braţe grosolane de'ntuneric
Mă prinde strada 'n golul ei, — rigid;
Incremenesc pe loc şi-aştept, himeric,
Să te desprinzi aerian din vid.

Niciun ecou în noaptea austeră !
Imensitatea, ca un bloc enorm,
Tot prăvăleşte clipele, severă,
Ciocane grele, — peste cei ce dorm...

Cum nimeni nu mai trece, nu mai vine,
Cum însăţi tu n'ai să mai vii deacum,
Cobor adânc — scafandrier — în mine
Şi sufletul mi'l iau amic de drum.

Hai-hui !...
Tăcerea pare-o violină
Pe care paşii mei — arcuşuri vii —
Bemolizează straniu în surdină,
Lent simfonia clipelor târzii.

Inchipuiţi-vă numai paşii d-lui Bassarabeanu frecându-se de strunele tăcerii...

Intre picior şi arcuş noi nu vedem nici o asemănare : atât doar — că amândouă aceste instrumente au păr...

Era numai decât nevoe ca „Universul Literar” să publice astfel de „curiozităţi” literare ?

Traduceri

In publicaţiile noastre apar traduceri oribile, care deprind publicul cu un limbaj de periferie.

Astfel într'o traducere apărută în „Universul Literar” găsim, într'un articol despre George Sand, următoarele monstruozităţi : „O mică modistă”... „Nobilii câmpeneni din vecinătatea castelului de ţară”.... „Un cerc de obişnuiţi”... „Tânărul cuplu locueşte pe cheul Malaquais, într'un apartament mic şi bohem”... „Toată această lume mică se scoală la ora prânzului”.... „Verile le petreceau la proprietatea George-ei Sand”... „O mică oprire la Geneva”... „Nohant, refugiul de totdeauna al romancierei, cu liniştea sa, o vindecă iute pe George de emoţiile sale”... „Mica lor trupă veselă nu numai că s'a mărit, dar s'a şi schimbat”... „După venirea lui Chopin, relaţiile lor intime sunt un fapt”... „George cu o mică bonetă pe cap, semăna unei figuri din romanele lui Chateaubriand şi Flaubert unui ţăran gătit de sărbătoare”... „Şi astfel în mijlocul celor iubiţi şi fericiţi, George Sand, spre sfârşitul primăverii anului 1876, închide pentru cea din urmă oară ochii”.

Ce înseamnă această stropşire a limbii româneşti? E nevoe de jertfe pentru întreţinerea unei reviste — menită să strice limba cetitorilor, invitaţi încă să dea 5 lei pentru această sinucidere linevistică şi de stil ?

„Universul Literar” a întrecut în greşeli şi broşurile populare cu povestiri din viaţa haiducilor.

M. Sevastos

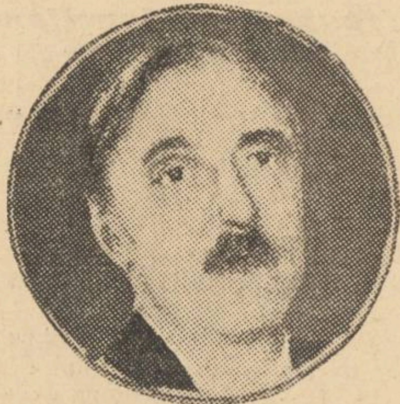
Paul Valéry şi emanciparea femeii

„Uniunea Naţională a Femeilor Franceze” a cerut părerea lui Paul Valéry asupra emancipării femeii.

Distinsul poet şi academician a răspuns în revista „Uniunii”, printr'un articol întitulat: „Destinul intelectual al femeii şi în care spune între altele că femeile s'au ilustrat şi în pictură şi în literatură, dar în domeniul artelor mai abstracte nu există nici-una care să se fi remarcat.

Pictura şi literatura oferă instinctului de creaţie o sumă nesfârşită de modele şi de prilejuri concrete, care nu numai că stimulează şi alimentează direct pe artist, dar îi pot sluji de scop.

Compozitorul însă, dimpotrivă, urmăreşte un model ce nu există decât în sufletul lui. Nimic pe lume nu se poate asemăna cu o sonată decât cel mult prin analogie.

Paul Valéry

Nu există nici-un nume de femee printre maeştrii muzicii. E o surpriză şi o problemă această absenţă. Femeia s'a interesat în toate epocile de această artă; a făcut muzică chiar atunci când era împiedicată să scrie ori să picteze.

Se înţelege lesne de ce natura feminină n'a putut da lumii un Sebastian Bach, un Beethoven, un Richard Wagner. Operele acestora sunt create cu sprijinul voinţii intelectuale. Lucrările lor sunt monumente de vigoare susţinută, al căror sentiment şi-a căror pasiune nu pot fi întrecute.

Sentimentul nu poate fi trezit decât prin dorinţă, sufletul nu se poate naşte decât din substanţă. Trebue pentru aceasta o facultate deosebită şi-o atenţiune puţin obişnuită; trebue mai ales o intuiţie aproape transcedentă, care să îmbrăţişeze întregul şi părţile imensului tot, un fel de viziune care să împletească spontaneitatea cu meditaţia, emoţia cu rânduiala, omenescul cu cruzimea, într'un fel de calcul cu totul personal şi intransmisibil.

Operaţiunea aceasta a geniului celui mai desăvârşit, presupune descoperirea şi stăpânirea unui univers de forme ascunse, imaginea legilor pe care un spirit e în stare s'o smulgă din el însuşi şi s'o imprime operelor sale celor mai de seamă.

Există însă, în muzică opere de merit, care nu cer un efort atât de mare pentru construcţie, opere ce mişcă până la lacrimi sau ne farmecă prin expresii delicate de tandreţă voluptuoasă sau de melancolie.

S'a spus despre natura feminină că ne-a oferit asemenea producţii delicate şi că Mozart sau Chopin, Scuhmann sau Debussy, ar fi găsit adesea printre femei adevăraţi rivali.

Trebue însă să recunoaştem, spune Valéry, că aşteptarea noastră e zădarnică până azi şi că ceiace pare mai feminin în muzică tot bărbaţilor li se datoreşte.

Paul Valéry crede că această incapacitate a femeii de a se ilustra prin opere de seamă în domeniul abstract al artei şi al cugetării e o consecinţă firească a condiţiunii actuale a femeii în societate.

Odată cu transformarea împrejurărilor de azi, se va înregistra o modificare progresivă a capacităţilor intelectuale şi a ambiţiilor femeii.

Nu e cu neputinţă ca domeniul artelor să ajungă să fie în întregime dominat de femee şi ca în muzică şi în filosofie să apară personalităţi tot atât de strălucite şi de admirabile cum au fost în politică Semiramidele şi Ecaterinele. — *b.*

Scriitorii Francezi despre Tolstoi

Joseph Delteil, autorul senzaţionalei „Jeanna d'Arc“, a scris un articol despre Tolstoi, în care îi face imputări asupra stilului.

Delteil îşi aduce aminte de o observaţie făcută de tânărul Maurice Barrès, că „el are ce să spună, dar încă nu ştie să scrie cu adevărat“. Stilul lui Barrès e preferat de Delteil — manierei lui Tolstoi de a „depăna epizoade“.

Lipsa de originalitate şi de subiectivitate, lipsa de orice simţ poetic sunt evidente pentru Delteil în scrierile lui Tolstoi, şi aceste lipsuri înstrăinează pe autorul „Anei Carenina“ de sufletul francez.

In „L'Humanité“, Ch. Rappaport opune lui Tolstoi pe Anatole France. El afirmă că Tolstoi personifică trecutul, pe când France, — acest estet epicurian — e preocupat mai ales de viitorul spiritului uman. Ideile politice şi religioase ale lui Tolstoi sunt considerate de Rappaport ca profund reacţionare.

Pierre Drieu La Rochelle, unul dintre cei mai inteligenţi şi mai sensibili reprezentanţi ai actualei generaţii literare, neagă, ideilor religioase ale lui Tolstoi, orice însemnătate filosofică. El nu vede în aceste idei decât o profundă denaturare a unui raţionalism extremist, însă recunoaşte importanţa excepţională a creaţiunilor tolstoiene pur literare, numindu-le „antiteza poeziei“. Dar mai cu seamă Drieu se închină înaintea lui Tolstoi ca om, şi-l caracterizează astfel :

— Nimic din cele umane nu i-a fost străin. Tolstoi a încercat toate bucuriile şi durerile omeneşti. A fost capabil de toate sentimentele umane — dela cele mai mari şi până la cele mai mărunte...

Brunetière şi Renan

Unul dintre miniştrii actuali ai Franţei are un exemplar al „Originilor creştinismului” de Renan, acoperit cu numeroase note marginale scrise de Bruntière. Notele nu sunt tocmai măgulitoare pentru Renan.

La sfârşitul capitolului despre Marc Aureliu, se pot ceti următoarele rânduri:

„Sfârşit de cetit în ziua de 15 Iunie 1905, nu fără oarecare oboseală, datorită următoarelor cauze:

1. Lungimea lucrării care ar fi trebuit să fie împărţită în trei sau patru volume cel mult;

2. Prolixitatea stilului, care, privit de aproape, depăşeşte tot ceiace cunosc în acest gen;

3. Monotonia metodei, care degenerează în manieră;

4. Incoherenţa compoziţiei, care nu are unitate decât în ceiace priveşte cronologia;

5. Afectarea filozofică”.

Bietul Renan!

Ecouri dela jubileul lui Tolstoi

In noaptea de 12 Septembrie, un tren special a dus la Iasnaia Poliana pe toţi invitaţii străini împreună cu comitetul jubilar.

A lipsit numai Kellermann, nevoit să se întoarcă în Germania.

O delegaţie de ţărani din satul Iasnaia Poliana, cu Alexandra Lvovna Tolstaia în frunte, a salutat pe cei sosiţi.

Dela gară, autobuzele au dus pe vizitatori la vechiul conac din Iasnaia Poliana. Apoi, oaspeţii au asistat la solemnitatea deschiderii unei şcoli, în vestibulul căreia se află o mare statue a lui Tolstoi, lucrată de sculptorul Corolev.

Lunacearschi a inaugurat cursurile printr'un discurs, după care au mai vorbit : Stefan Zweig, O. D. Cameneva, un reprezentant al Teatrului de Artă din Moscova, ambasadorii finlandez, estonian, lituanian, etc.

Mărunte

— Compania domnului Mişu Fotino va pleca în ziua de 26 Septembrie 1928 în turneu în toată ţara cu cele două mari succese :*Satirul* şi *Femeia avocat.*

Ansamblul companiei e cel ce a jucat şi în Bucureşti şi anume, doamnele : Annie Capustin, Renée Annie, Liana Constantinescu, domnii : Mişu Fotino, G. Chamel, Niculescu Buzău, Jenică Constantinescu, etc...

La 1 Noembrie 1928, compania îşi va relua activitatea la Bucureşti.

— Librăria de artă „Hasefer” din strada Karageorgevici, 7, îşi inaugurează ciclul expoziţiilor de pictură din acest an, printr'o expoziţie a celor mai noui lucrări — ulei gouache şi desene — ale cunoscutului pictor francez *André Lhote.* Această primă expoziţie a unui pictor francez modern, în Bucureşti, are o deosebită însemnătate artistică şi culturală.

— „O lecţie de dragoste într'o insulă” e titlul unei recente lucrări a lui Flavien Girard.

In forma povestirii romanţioase, extrem de simpatică, deoarece autorul nu ne ascunde niciodată intenţiile sale, lucrurile sfârşesc totdeauna cu bine. Intriga se complică după voe, eroul e copleşit de nenorociri, pentruca, în cele din urmă, să-i apreciem şi mai mult fericirea.

Gerard se va căsători cu cântăreaţa Liana cu toată gelozia împinsă prea departe de-o fostă amantă, şi, dacă autorul a socotit cu cale să lase într'adevăr pe Liana să moară, noi tot credem că nu-i adevărat. Alminteri, în genul ei, cartea aceasta e destul de izbutită.

— Cunoscutul autor dramatic german Rossi, a scris o nouă piesă „Lew Tolstoi”.

Pentru toţi iubitorii de literatură aleasă

Siluete Literare / Alte Siluete / Ultime Siluete — Trei volume de peste o mie pagini, cuprinzând o sută studii despre cei mai mari **poeţi, romancieri, tragediani, pictori, sculptori, muzicieni, diplomaţi,** etc., datorite scriitorului renan Herbert Eulenberg, în traducerea d-lui C. Săteanu.
Volumele se vând şi separat.
50 lei volumul

Scriitorii ruşii — Marele romancier şi critic **D. Merejkowski,** analizează în această operă pe cei mai iluştri reprezentanţi ai literaturii ruseşti: **Puşkin, Dostoevski, Gontciarov, Turgheniev, Tolstoi, Gorki, Rozanov,** etc.
Preţul 40 lei

Povestiri Tragicomice — Cel mai distractiv ciclu de nuvele ale marelui satiric **Şalom Alechem,** cu un studiu asupra autorului datorit criticului **Octav Botez.**
Preţul 68 lei

De vânzare la toate librăriile Comenzile să se adreseze la Tipografia „**ALBINA**“ sau la Editura Cărţii latine **IAŞI**

Traversarea Atlanticului

Ea. — Am să fac ca Ruth Elder... am să divorsez.
El. — ...Dar eu nu te împiedic să traversezi Atlanticul, — dimpotrivă...

Punct de vedere...

— Vai, fetele de azi n'au inimă de loc. De pildă asta... n'ar putea fi bolnavă ca toată lumea?

In vilegiatură

— Dacă n'ai fi insistat să-ţi iau un guler de schimb, — aş mai fi avut loc pentru două rochii...

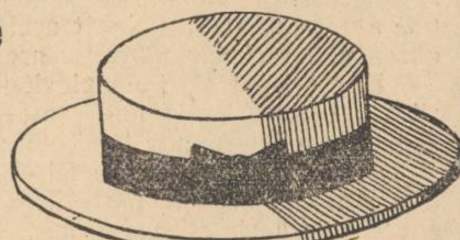
Moda

— Drept să-ţi spun, nu-mi place. Ai aer de băiat.
— Ce idee absurdă! Unde ai mai văzut băeţi cu cercei?

PALARIILE DE PAI

Se Spală făcându-se ca noi la Vechiul Atelier de Pălării Marin Drăgănescu
Str. Regală 10

TIP. „ADEVERUL” S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 408

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 30 Septembrie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Secretul

Când peste-acoperişuri luna se ridică 'n noapte
Şi tac şi cele mai uşoare şoapte,
Adânc, adânc în suflet, tresare 'nfiorată
O taină ce pe buze nu-ţi vine niciodată.

Şi-atât de-abia simţit îţi dă fiori,
Ca adierea blândă a 'nserării
Când spală spuma de pe ţărmul mării, —
Ca mângâierea vântului în zori
Când fură, lunecând peste peluze,
Polen din cupa unei flori...

Secretul stă cu degetul pe buze.

Intâlnire

Tu mă ţineai de mână-atât de blând...
S'au luminat şi cerul şi pământul,
Şi ne-am privit în ochi cu-acelaş gând.

Chiar gândul meu tu mi-l rosteai acum, —
Eu culegeam pe buza ta cuvântul...
Şi-atunci pornirăm fericiţi la drum.

Nadeja Ştirbey

Coboară drumul...

Domol coboară drumul spre mormânt.
Cununa vieţii noastre 'i veştejită,
Şi frunză după frunză ofilită
Se duce 'n vânt.

Ovalul feţii, gingaşul contur
Cu fragede culori copilăreşti,
Doar în portretul vechi al celor dimprejur
Le regăseşti...

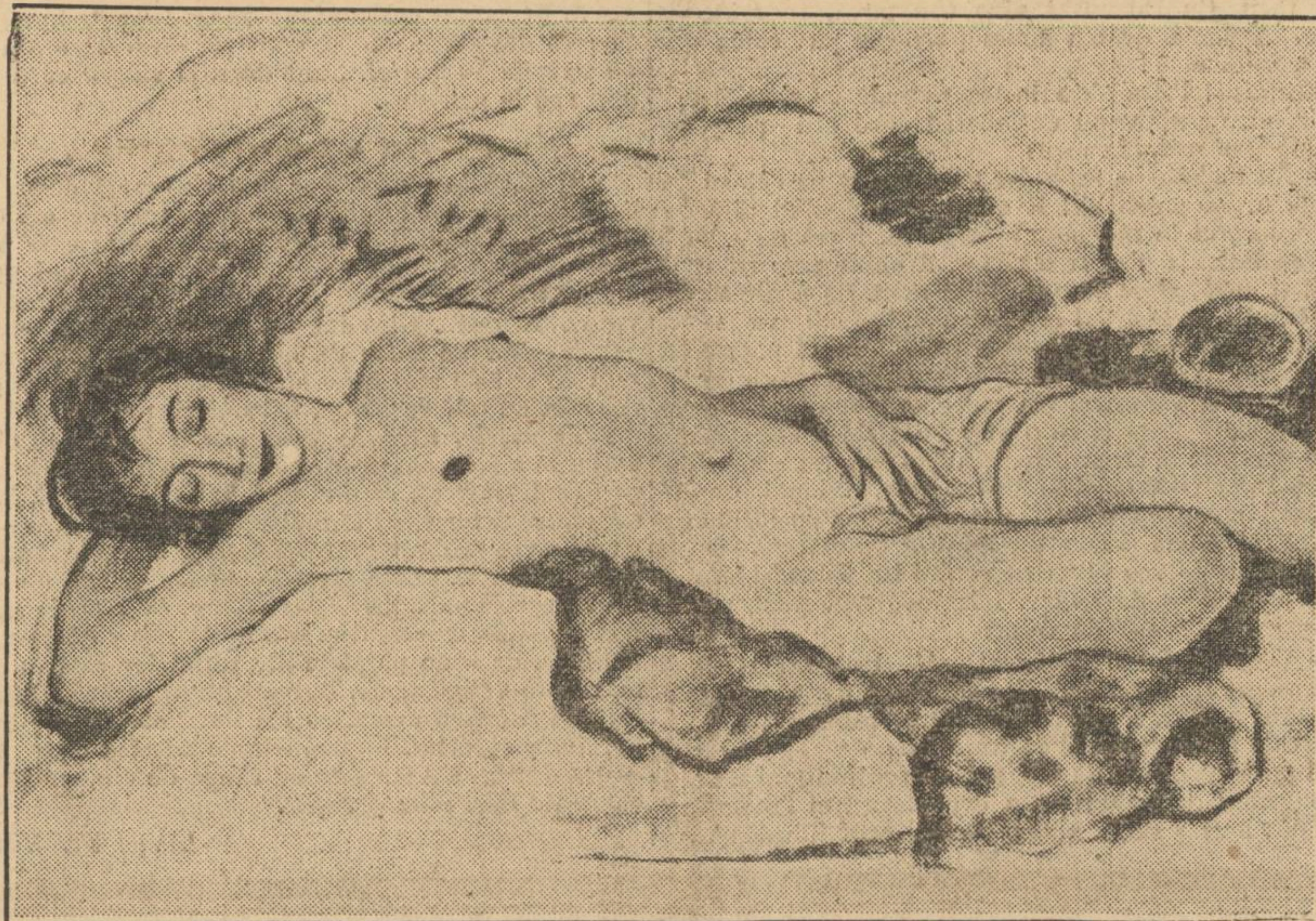
Şi ne rămân prietenii pe rând
Căzuţi în urmă — drumul ne desparte.
Le facem semn cu mâna : „In curând !" —
Şi trecem mai departe.

Şi iarăşi cade floare după floare.
Şi fiecare pas acum ne doare,
Şi drumul, altădată-atât de viu,
E tot mai greu, tot mai pustiu.

Se 'nvârte lumea 'n cercul ei amăgitor.
Şi, fără ca vre-un suflu s'o atingă,
Cununa vieţii se tot scutură uşor,
Pe când de sus începe 'ncetişor
Să ningă...

NADEJA ŞTIRBEY

(Traduceri de G. Topîrceanu)

Zinaida Serebreacova — *Fiica artistei*

Trei Metropole

Berlin. — Roma. — Paris

de LIVIU REBREANU

Aventuri vamale

Tovarăşul meu de călătorie urmează o dietă şi în deosebi nu mănâncă seara. M'am aşezat singur la o mescioară, în vagonul-restaurant, frământând în minte mereu focul dela Bacău, revoluţia din Polonia, congresul dela Berlin... In aşteptarea prânzului însă mă uitam mereu pe geam, în întunerecul ce se coborîse demult, să descoper cu un minut mai de vreme semnele incendiului care mistuie sărmanul oraş moldovean. Astfel nici n'am băgat de seamă când la masa mea a mai venit cineva : figură colţuroasă de meseriaş, mustăţi brumate ca şi părul, privirea nepăsătoare, îmbrăcat curat, cu haine gata... Eram în toane romantice şi râvneam singurătatea ; deaceea nu m'a prea bucurat nepoftitul meu tovarăş de masă.

Totuş curând am intrat în vorbă. Mi-a spus că e român macedonean, de pe lângă Salonic. Se numeşte Alexandru Pupa şi e cetăţean american. A emigrat de vre-o douăzeci de ani, a făcut războiul ca soldat american în Franţa, dar n'a ajuns până pe front. E zidar în New-York şi câştigă foarte bine. Insurat tot cu o româncă, are copii care urmează în şcoală engleză. Vine pentru a cincea oară în România unde are nişte rude în Bucureşti şi la Focşani. N'a trăit în ţară, vorbeşte însă curat româneşte cu accent macedonean. Acuma se duce acasă, la New-York, după ce iar a petrecut aici vre-o două luni — vacanţa lui.

Bine, dar de ce merge prin Polonia, prin revoluţie, când i-ar fi venit mai drept prin Ungaria ? Zâmbeşte melancolic:

— Toate pe lume au rost. Şi asta are rost.

Aflu apoi că a făcut legământ să nu mai umble cât va trăi prin Curtici. Preferă să ocolească pela Constantinopol, chiar prin Rusia bolşevică, numai pela Curtici, vamă română, să nu treacă !

Când a venit întâia oară în România, a intrat prin Halmei. La plecare şi-a zis că e mai scurt drumul peste Budapesta şi Viena şi deci a pornit spre Ungaria. Până la frontieră a mers destul de bine. La Curtici, în timpul reviziei vamale, a apărut în compartiment un funcţionar întrebând pe călători ce bani au asupra lor. Oamenii au declarat ce au crezut de cuviinţă ; el însă a declarat cinstit că are trei sute de dolari, cât avea într'adevăr.

— Hârtia ! făcu scurt funcţionarul.

— Eu, mă rog, n'am hârtie ; am numai bani !

— Domnule, să fii cuviincios ! se supără funcţionarul crezând probabil că-l ia peste picior. Te poftesc să-mi prezinţi imediat autorizaţia de eşire din ţară cu valută străină !

Ii răspunse liniştit că n'a ştiut despre vre-o autorizaţie, că e cetăţean american şi, la consulatul american, i s'a spus că n'are nevoe de nimica, fiindcă el n'a venit aci să iea bani, ci să lase, că a intrat cu o mie de dolari şi ese cu trei sute...

Funcţionarul l'a ascultat câtva timp, apoi l'a întrerupt nervos :

— Atunci dă banii încoace !

— Ba eu nu dau banii din mână — a zis dânsul — că dacă ţi-i dau d-tale nu pot ajunge acasă în America!

Dintr'una într'alta funcţionarul a ajuns să-l înjure.

— Domnule, te rog să nu mă sudui pe mine, că eu sunt om de treabă şi n'am făcut nici un rău !

Infuriat, funcţionarul chemă un jandarm :

— Dă-l jos pe acest individ la poliţia vămii !

Jandarmul l-a luat de spate şi l-a băgat în cancelarie. Acolo funcţionarul iar i-a cerut banii şi el iar a refuzat să-i dea. Strigătele funcţionarului au adunat în biurou mai mulţi slujbaşi şi chiar pe un comisar de poliţie, somnoros şi ursuz, care îndată s'a repezit şi i-a cârpit două palme :

— Paştele şi grijania Americii tale : dai banii ori nu-i dai ?

— Domnule, să nu dai în mine că eu nu-s sluga d-tale !

Drept răspuns poliţistul a tăbărât asupra lui cu pumnii şi, răcnind că are să-l percheziţioneze până la piele, a început să-i sfâşie hainele, căptuşeala, cămaşa... In cele din urmă, dintr'o cameră de-alături, a venit un slujbaş mai bătrân şi a sfătuit pe perchezitori să-l lase în plata Domnului, să nu dea de vre-un bucluc din pricina unui încăpăţânat de boanghină. Aşa a scăpat din mâinile lor...

După ce a trecut graniţa, toată lumea din vagon l-a îndemnat să se oprească la Budapesta şi să se plângă consulului american de ce-a păţit. In primul moment chiar aşa a vrut să facă. Pe urmă s'a răsgândit : ce să-şi mai piarză vremea cu reclamaţii care cine ştie cât vor ţine şi ce rezultat vor avea. S'a mulţumit că barem şi-a salvat banii. In schimb s'a jurat să nu mai treacă pela vama cea blestemată şi să se înarmeze, pe viitor, cu cât mai multe hârţoage şi cu câteva sute de bani româneşti cu care să înlocuiască hârtiile ce totuş i-ar lipsi...

— Din fericire asemenea cazuri ruşinoase şi ticăloase azi nu se mai întâmplă ! îi zisei după cuvenita indignare. In primii ani, când serviciile nu erau încă organizate...

— Nu ştiu, se poate — murmură sceptic americanul — dar nu mai departe decât anul trecut am citit în gazetele noastre din New-York că un negustor american a păţit ceva şi mai urît la nu ştiu care punct de frontieră românească !

Observai totuş că autorizaţia de eşire din ţară cu bani se cere tuturor; e o măsură de apărare a valutei noastre. Eu însumi a trebuit să alerg două zile pela vre-o zece biurouri, toate în străzi diferite, să adun vizele şi contravizele pe baza cărora mi s'a eliberat autorizaţia.

— Dacă nu ştiam ? Dacă consulul nostru mi-a spus că nu trebue ?... Acuma am şi eu ! Poftim colea !

Imi întinse cu mândrie paşaportul în care avea şi hârtia buclucaşă. Cum îmi arunc însă ochii descoper că autorizaţia era pentru eşirea prin Halmei... Americanul meu nu se tulbură deloc. Da, prin Halmei a vrut să plece, pe urmă a socotit că trebue să-şi cerceteze şi neamurile dela Focşani şi, fiind la Focşani, de ce să se mai întoarcă spre Curtici ? Sfârşi cu o clipire din ochi, arătându-mi în portofel câteva bancnote româneşti :

— Acuma sunt înarmat şi nu mi-e frică de nimic. In bugetul călătoriei acum e prevăzută o rezervă specială pentru frontiera română !

Limitele celebrităţii

In zori ne trezim în gara Grigore Ghica Vodă. Trenul e înconjurat de soldaţi cu baioneta la armă parc'ar fi un convoiu de condamnaţi. Funcţionari somnoroşi, sgribuliţi apar pe peron, dispar îndată iarăşi prin biurouri. Poliţişti misterioşi adună prin vagoane paşapoartele şi apoi se afundă cu ele în odăi întunecoase, să le studieze deaproape. Insfârşit vameşii îşi împart trenul în sectoare şi pornesc la controlul bagajelor.

Vagonul nostru are cinstea să primească pe însuşi şeful vămii, un om voinic, vânjos, mustăcios.

— Aveţi ceva de declarat ? se aude în compartimentul de alături. *Haben Sie etwas zu verzollen ?*

Aruncă o privire fugară asupra geamantanelor deschise, salută cochet şi trece la noi cu aceeaşi întrebare stereotipă :

— Aveţi ceva de declarat ?

Ne priveşte o clipă, apoi cu figura luminată şi cu mare efuziune :

— A, domnilor, ce fericit sunt că vă pot cunoaşte ! Daţi-mi voe să mă prezint... Tocmai aseară văzui în jurnal că plecaţi şi treceţi pe-aici şi deabia aşteptam să vă întâlnesc. Am citit cărţile d-voastră şi mi-aţi procurat atâtea ceasuri de mulţumire că nici nu ştiu... Aici, în singurătatea asta, dacă n'am avea cărţi de citit, ar trebui să cădem în darul beţiei !

Ne înşiră titluri de cărţi şi nume de personagii, ne descoase despre planurile noastre viitoare, despre noutăţile pieţei literare... Peste câteva minute soseşte într'un suflet, cu paşapoartele şeful poliţiei :

— Imi daţi voe să mă prezint...

Alte titluri de cărţi, alte nume de personagii, apoi o întrecere simpatică de cunoştinţi literare între poliţist şi vameş.

Cititorii noştri dau să se retragă — îi reclamă serviciul.

— Să nu uităm ordinul de eşire cu valută străină! zic eu. Deşi nu avem mare lucru, dar să fim în regulă...

— Da, fireşte — aprobă vameşul zâmbind.

Scot portofoliul unde aveam hârtia. Iea hârtia de unde nu-i ! Răscolesc valiza, geamantanul, îmi scormonesc toate buzunarele. Nu-i!

— Trebue să fie ! murmură colegul meu care o dăduse pe a sa. Că doar împreună le-am luat...

Eram enervat şi ruşinat. Imi trecea mereu prin minte păţania americanului. Dar unde s'o fi pus ? Am pierdut-o ? Am uitat-o acasă ?

— Lăsaţi, nu vă deranjaţi — zice în cele din urmă vameşul, jenat ca şi mine. O să mi-o trimiteţi la întoarcere...

— Fireşte, nu merită atâta sbuciumare o mică formalitate fără importanţă — adăogă îndată şi poliţistul.

Mă simţeam aproape umilit că am putut rătăci o hârtie pentru care alergasem atâta. Imi propusei cu mare fermitate să o trimit vameşului cum voi sosi acasă, să nu crează oamenii că n'am avut-o de loc. (E de prisos să adaog că, la întoarcere, nici nu m'am mai gândit la această faimoasă hârtie şi, când întâmplător am dat peste ea, am aruncat-o la coş ca pe un lucru cu totul netrebnic).

Terminându-se controlurile, am coborît pe peron să-mi răcoresc enervarea. Cel dintâi am dat peste americanul meu care se întorcea dela ghişeul de schimb, numărând nişte bani. Imi surâse amical :

— N'a fost nevoe de rezerva mea, mi-am luat bani polonezi....

— Ei vezi ? îi zisei şi eu triumfător. Nu sunt toţi vameşii şi poliţiştii români ca...

— Adevărat ! Aici au fost foarte cum se cade, atâta de cum se cade că nici nu-mi vine a crede !

Eram gata să-i spun ce-am păţit şi eu cu hârtia. Tăcui. Prea insistasem aseară, aproape dojenitor, asupra necesităţii de-a nu pleca la drum fără toate documentele cerute de împrejurări.

Călătorie prin războiu civil

Insfârşit trenul se urneşte. Peronul gării e mai animat. Răsare soarele şi se risipeşte răcoarea dimineţii. Dealtfel e Maiu, copacii înfloriţi, pretutindeni verde... Vameşii, poliţiştii, soldaţii, funcţionarii căilor ferate, toţi petreceau trenul cu priviri zâmbitoare, cu vorbe prietenoase. Cineva dintr'o fereastră, strigă deodată unui domn pirpiriu ce se agita pe peron :

— La revedere, şefule, şi noroc !

Conductorul, de pe scara vagonului nostru, strigă unui hamal :

— Ascultă, şefule, să nu uiţi chestia noastră până mă întorc ! Imi face mare trebuinţă !

— Fii liniştit, şefule ! Vorba mea e sfântă ! răspunde hamalul clipind şiret.

Gălăgie, veselie, şi şefule în sus, şi şefule în jos... Suntem ţara şefilor. Apoi gara rămâne în urmă. Câmpul verde se clatină sub un painjeniş de aburi. Pe o cărare păşeşte desculţă, înfrigurată o ţărancă, strângându-şi broboada pe gură — ruteancă. Roţile dudue pe un pod, peste o apă verde, îngustă. Frontiera. Din urmă parcă se mai aude ecoul „şefilor". In faţă însă ne întâmpină necunoscutul ţării în revoluţie...

Inchipuirea lucrează vertiginos. Războiu civil — sate, oraşe în flăcări, ruine, nouri de fum, bătălii, tunuri oprite sau răsturnate de bandele răzvrătite... In revistele străine chiar văzusem ilustraţii cu baricade şi tranşee în mijlocul Varşoviei, cu tunuri şi soldaţi în ţinută de campanie. Cei doi cititori ai noştri din Ghica-Vodă ne-au asigurat că trenurile merg foarte regulat, totuş nu se poate şti până când ?

Cea dintâi gară poloneză... Ordine desăvârşită şi linişte. Câţiva soldaţi foarte bine îmbrăcaţi, dar fără arme. Câţiva funcţionari. Şi totuşi serioşi, gravi! Unde e veselia dela noi ? Controlul paşapoartelor şi revizia vamală se expediază repede, simplu, corect... In orice caz revoluţia n'a ajuns pe-aici. Poate mai încolo...

Trenul însă e aproape gol. N'o fi un indiciu că lumea nu îndrăzneşte să se avânte în călătorii şi preferă să aştepte acasă sfârşitul luptelor ? Dar gările urmează la fel de calm, la fel de îngrijite. Soarele încălzeşte pământurile muncite. Ici-colo apar sate nevoiaşe, sărăcuţe, ca şi ale noastre, bordee coperite cu paie... Şi pretutindeni linişte, linişte adâncă. Nici un semn de războiu civil ! Decepţia începe să mă supere. Când ţi se promite o revoluţie şi ţi se oferă în schimb ordine mai multă ca la tine acasă, să nu fii nemulţumit ?

La Stanislau, decepţionat şi plictisit, trec într'un compartiment gol să-mi omor timpul cu un roman nemţesc. In loc de o revoluţie, un roman ! Deabia mă instalai şi mă pomenii cu un călător care, fără nici un cuvânt, luă loc în faţa mea, mohorît şi ursuz parc'ar fi fost după o noapte nedormită. Se urcase acuma, la Stanislau, deci trebuia să fie polonez. Iată însfârşit un om dela care voi putea afla ce e cu faimosul războiu civil din Polonia. Infăţişarea lui severă însă nu mă îndemna deloc la conversaţie. Trecând printr'o gară mică, fără

(Continuarea în pag. II-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIȚIE DIN ȚARĂ TELEFON 362/47 33 CAROL „MOBILA" 33 CAROL (PIAȚA DE FLORI) EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIȚII IN TOATĂ ȚARA

să oprim, zăresc un grup de ovrei în tradiționalele lor costume galițienc. Profit și întreb :

— Aveți mulți ovrei pe-aici ?

Ridică ochii spre tavan, în semn de desperare, dar fără să vorbească.

— Da, firește, Tarnopol, cine nu știe — stăruesc eu spre a-l face să deschidă gura.

— Ce Tarnopol ?... Toată Galiția, toată Polonia, trei milioane ! izbucni deodată aproape răstit.

Era profesor, chiar din Stanislau, rutean. Vorbea nemțește, perfect. Greu a fost până l-am pornit, pe urmă, să fi vrut, nu l-aș mai fi putut opri. Până la Lwow mi-a vorbit într'una, încât eu n'am izbutit să scot mai mult de zece cuvinte. Avea o volubilitate uimitoare. Ura deopotrivă pe polonezi, pe ovrei și pe ruși, mai puțin pe cehi și pe români. Era naționalist înflăcărat și visa o mare Ucraină care să cuprindă tot pământul locuit de ucraineni.

— Sântem un popor de vre-o cincizeci de milioane de oameni, cu limba noastră unitară, cu literatura noastră, cu credința noastră, cu istoria noastră, și totuș chiar azi, când neamuri mărunte ca estonienii sau lituanii și-au dobândit libertatea și independența națională, noi continuăm a fi prada a patru sau cinci state diferite ! E cea mai cruntă nedreptate ce s'a produs vreodată în istoria lumii. Un popor care a fost silit să trăiască multe secole o viață subterană, subjugat, batjocorit, sărăcit și care totuș își păstrează intactă individualitatea națională — nu e aceasta o minune ?

O observație naivă a mea îl înfurie :

— Da, am fost și suntem mereu confundați cu rușii ! Străinii ne confundă, dar rușii niciodată ! Numai rușii au făcut să se răspândească în lume minciuna asta, socotind că astfel, ucizându-ne în conștiința celorlalte popoare, ne vor putea înghiți mai ușor și pentru eternitate. E unul din străvechile lor mijloace de-a ne distruge. Au încercat tot ce se poate închipui. Boerimea ne-au absorbit-o în mare parte, iar prostimea au sărăcit-o sistematic și prin administrația ticăloasă, și cu concursul ovreilor pe care i-au colonizat în mijlocul nostru. N'ai observat d-ta că în toată Rusia, cât a fost ea de mare, cei mai mulți ovrei au fost și sînt în părțile ucrainiene și poloneze ?... Mijlocul de-a ascunde l-au încercat rușii și cu alte neamuri cutropite de ei, dar n'au reușit. Noi, fiindcă suntem poporul cel mai blând și cel mai pașnic de pe fața pământului, noi am ajuns să fim socotiți drept un dialect rusesc ! Limba noastră dialect rusesc, ce oroare !

Imi făcu un curs de istorie ucrainiană, de literatură ucraineană, de cultură ucraineană... Se însuflețea și se înduioșa. Apoi îmi expuse planuri de înălțare pentru neamul ucrainean :

— Conștiința națională am avut-o întotdeauna, altfel cum ne-am fi păstrat limba și credința? Conștiință politică însă mai deloc. Deabia târziu o mână de intelectuali eșiți din sânul poporului a început să se revolte împotriva nedreptăților multiseculare și să reclame libertatea Ucrainei, sau cum s'ar zice acuma : Ucraina pentru ucraineni. Speranțele s'au îndreptat când într'o parte, când în alta. Unii au crezut că învierea Ucrainei va fi rodul revoluției și al prăbușirii țarismului, și au fost revoluționari în Rusia. Alții au avut încredere în sinceritatea Austriei care a privit cu ochi simpatici mișcarea ucraineană, evident nu de dragul nostru, ci pentrucă mișcarea noastră slăbea puterile colosului rusesc... In orice caz politica austriacă ne-a fost folositoare, indiferent ce a urmărit. Grație acelei politici am putut avea și noi școli, biserici, ne-am putut manifesta ca ucraineni, am putut spera cu glas tare în viitorul Ucrainei. Revoluția rusească păruse că va realiza însfârșit Ucraina. Părerea a durat numai o clipă, apoi totul s'a sfărâmat. Sovietismul rusesc știe să înăbușe Ucraina tot atât de bine ca și țarismul. Locul Austriei l-au luat polonezii și cehii și românii, națiuni tinere, vii, energice, care văd o primejdie în expansiunea ucraineană...

— Dar oricâtă simpatie ar inspira dorul de libertate al ucrainenilor, i-am zis eu, pentru țările vecine ei constituie într'adevăr un pericol mai ales din cauza infiltrațiunii lor constante în teritoriile mărginașe. Ei ridică azi pretenții și asupra Bucovinei noastre unde însă acum un secol erau inexistenți.

— Presupunând că ar fi așa, deși nu e tocmai așa, — răspunse dânsul cu mai multă vioiciune, parcă s'ar fi așteptat la obiecția mea — ce ar însemna aceasta decât că suntem un neam plin de sevă, că în ciuda tuturor sugrumărilor politice avem atâta vitalitate încât cucerim teren mereu ! Oare alte neamuri n'au făcut și nu fac la fel ? De pildă chiar d-voastră, românii ?... Va să zică tocmai asta ar trebui să militeze mai puternic în favoarea noastră!

In cele din urmă își dădu seama că stărue prea mult asupra unor chestii care, pentru un străin, nu prezintă un interes deosebit de palpitant, se scuză confuz. mă întrebă despre România pe care părea a-o cunoaște în orice caz mai bine decât cunoșteam eu afacerile ucrainene. Acuma, însfârșit, am putut aduce vorba și despre războiul civil care ar bântui în Polonia și care pe mine mă pasiona azi mai mult.

— Da, este și nu este — îmi spuse el. Există o luptă între o mână de politiciani și națiunea poloneză. Intre ficțiune și realitate. Adică o aparență de luptă. Căci guvernul, care e emanația politicianismului, a dăinuit numai prin inerția lucrurilor. In momentul când de cealaltă parte s'a ridicat un om adevărat, ficțiunea de dincoace s'a prăbușit în neant. Nici nu se putea altfel, căci în fruntea poporului s'a pus însuși omul providențial al Poloniei !

— Dar ciocnirile, luptele despre care scriu jurnalele ?

— A, nu, nu există, nu pot să existe lupte în sensul jurnalelor, adică bătălii cu morți și răniți și distrugeri ! Asemenea lupte ar presupune riscuri, sânge... Vezi d-ta pe niște burghezi grași, bogați și limbuți murind pentru o idee ? Revoluții adevărate, violente, sângeroase nu pot face decât fanaticii susținuți de cei mulți flămânzi... Ș'apoi să nu uităm că în contra guvernului se află Pilsudski și unde e dânsul acolo e poporul polonez ! Militarii sunt de obiceiu pavăza celor puțini care stăpânesc pe cei mulți. Pilsudski e excepția care confirmă regula. Deaceia a fost deajuns să se afle că Pilsudski s'a declarat împotrivă, ca în aceiași clipă guvernul să nu mai aibă nici un fel de putere, nici poliție, nici armată, nici măcar servitori. Așa sunt guvernele care se sprijină numai pe forță, niște fantome care se topesc îndată ce începe să sufle vântul... Prin urmare nu e nici revoluție în Polonia, nici războiu civil. E o simplă reintegrare a poporului în drepturile sale firești. Cei neputincioși și necinstiți și fără rădăcini sunt aruncați la gunoiu fiindcă periclitau consolidarea țării. Cu Pilsudski vine sănătatea, energia, vigoarea. Polonia deabia acum pornește pe calea cea mare a viitorului !

Pilsudski! Pilsudski! Rostea numele cu simțită admirație, el, ucraineanul naționalist care ura pe polonezi. Intelese mirarea mea:

— Nu tăgăduesc, mi-e drag Pilsudsky pe cât nu-mi sunt de dragi polonezii! E omul providențial al unei națiuni, apărut la momentul oportun. Dacă nu era el, poate că Polonia n'ar fi reînviat. E omul care ne-ar fi trebuit și nouă, și pe care nu l-am avut. Ba poate să fie chiar omul providențial și pentru noi, dacă va reuși planul său cel mare de-a promova o Ucraină puternică și independentă care să îndepărteze de granițele Poloniei primejdia rusească. Un mare stat ucrainean, cu o întindere cât Franța și cu o populație cât a Germaniei, ar fi o garanție și un scut pentru Europa, un zăgaz formidabil împotriva asiatismului rusesc. Evident, numai o Ucraină complect emancipată, mai ales de influența rusească, ar putea asuma un rol atât de măreț... Dacă și împrejurările vor favoriza geniul lui Pilsudski...

Ne apropiem de Lwow. Interlocutorul meu, parcă s'ar trezi din vis, surâde amar:

— Visuri!... Cu ele trăim și noi!... Deocamdată însă trebue să ne îndoim sforțările ca să nu ne scufundăm. Și poporul nostru, sărmanul, e atât de răbdător, atât de indiferent! Nu cere decât să trăiască...

In gara Lwow se dă jos, grăbit, șoptindu-mi un nume imposibil de reținut. Din depărtare îmi face semn cu mâna: acelaș surâs amar, aceiași ochi iluminați...

Firește, nici aici nu se observă așa zisul războiu civil atât de trâmbițat prin ziare. Câțiva soldați, cu căști de oțel, fără arme, stau de vorbă cu niște civili și din când în când râd sgomotos. Mișcare multă. Oamenii cu necazurile lor. Avem o oră până să plecăm mai departe. Pot să dau o raită prin oraș... Pe străzi viața obișnuită. In parcul orașului, pe bănci însorite îndrăgostiții se sorb din ochi; numai revistele ilustrate arată tunuri pe străzile Varșoviei. Sunt dealtfel singur care mă opresc să le privesc...

Pe-aici a trecut războiul...

Și până la Lwow, dar mai cu seamă de-aci încolo linia străbate tot localități istorice. De câte ori oprește trenul, conductorul vestește numai nume care au umplut paginile tuturor gazetelor din lume, ani de-arândul, cât a bântuit marele războiu: Przemysl, Sambor, Ianov, Tarnov... Glasul conductorului evocă strigătele vânzătorilor de ziare de odinioară: ofensiva rusească, zeci de mii de morți, prizonieri, răniți, ofensiva germană, zeci de mii de morți, prizonieri, răniți...

Tranșeele, sârmele ghimpate, gropile de obuzuri, podurile sfărâmate și orașele incendiate, urmele de sânge și suferințe nu se mai văd. Mâinile omului, harnice, sârguitoare, au șters stricăciunile războiului, au acoperit cu grije rănile trecutului distrugător. Pământul apare mai roditor, parcă sângele sutelor de mii de oameni i-ar fi sporit puterile de fecundare. In locurile unde au fost bătăliile cele mai crâncene florile copleșesc semănăturile, ca niște pâlpâiri ale sufletelor ce s'au sbuciumat și s'au stins acolo. Baremi împrejurimile faimoasei cetăți Przemysl, de-atâtea ori împresurată, cucerită, liberată, recucerită, împrejurimile acestea care au fost aevea din belșug stropite cu sânge de om, sunt un vast câmp de flori albe și roșii...

LIVIU REBREANU

Despre Institutul de Speologie din Cluj

și Două cuvântări despre Școala Secundară a Viitorului

de EMIL RACOVIȚĂ

Citiți cartea Naturei, pentru a învăța să fiți fericiți. Scopul omenirilor civilizate nu-i altul... Em. R.

Fiindcă pentru oamenii de știință, ca și pentru oamenii de înaltă cultură este mai mult o incomodare de a-și vedea numele trâmbițat, (amintiți-vă de Renan), nu-i un cuvânt de a nu ne manifesta noi simpatia ce avem pentru ei și pentru opera lor. Ar fi pentru noi o incomodare mai mare.

Emil D. Racoviță este o veche cunoștință a noastră, de pe vremea acelor generoase elanuri cari însuflețeau o elită, care s'a ridicat și din gloată, elanuri cărora, noi unii, le-am rămas credincioși. Nu ne-a costat de altminteri nici o sforțare, fiindcă am și avut un câmp întins de evoluare.

După explorări științifice de mare valoare, după o îndelungată carieră închinată cercetărilor și meditărilor asupra înlănțuirei fenomenelor, ca un om care s'a consacrat să studieze științificește natura, iată-l pe Emil Racoviță în fruntea unui așezământ de cultură, creiat după dorința și îndrumările sale.

Semnalez raportul ce-l face, acest bărbat de știință, din partea Direcției Institutului de Speologie din Cluj, care raport, pe lângă un istoric mult vorbitor, cuprinde *considerații generale asupra importanței, rolului și organizărei așezămintelor de cercetări științifice*, cu amănunțite specificări, idei diriguitoare, program și anexe.

Cei ce cunosc mai dinainte valoarea omului, știu la ce se pot aștepta de la el. Dar ar fi fost important ca raportul despre care vorbesc să fi fost publicat totodată și-n românește și să aibă o cât mai largă difuziune. Marea mulțime e însetată de o cultură superioară, pe care o și asimilează în mare măsură.

Și 'n raportul acesta, pe lângă învățăminte teoretice de înaltă valoare, sunt învățăminte de probitate, de perseverență, de cari e nevoe de dat dovadă și în alte domenii și de cari mulțimea va fi încântată să iee pildă. Mai mult decât *oficialii* și *oamenii de marcă*, căror ne adresăm în deobște și cari s'au dovedit, cele mai adesea, lipsiți de atenție.

In românește Emil Racoviță, într'adevăr, ne-a dat: *Două cuvântări despre Școala secundară teoretică a Viitorului.* Una, ținută în ședința Senatului, la 5 April 1928, la discuția generală a proectului de lege pentru organizarea învățământului secundar. Și alta, rostită în ședința de deschidere a Congresului Naturaliștilor din România, la Cluj, la 18 Aprilie 1928.

E o plăcere de-a urmări lărgimea de vederi, simplitatea și sinceritatea cu care sunt exprimate aceste vederi. O sinceritate pe care am dori-o generalizată, împărtășită de mai multă lume cu greutate, care, de teama de-a nu se compromite în ochii stăpânirei sau ai celor de cari le-atârnă situația sau reputația, de obiceiu cu vederi înguste și retrograzi, o păstrează pentru ei ca o taină.

Răspândirea acestor cuvântări în publicul mare, ar fi fără îndoială, pentru sinceri un stimulent, arătându-le și vederi de care aceștia vor fi bucuroși a lua cunoștință, și arătându-le totodată că nu-i nimic mai simplu și mai onorabil de cât de-a spune cinstit ceea ce gândești cu adevărat. Cu chipul acesta orice suspiciune s'ar spulbera, suspiciune care și este azi o mare calamitate.

Și ca să precizez lucrul asupra sincerității, voiu reproduce din cuvântarea lui Racoviță, ținută la Congresul Naturaliștilor, un crâmpeiu. Susținând că *Științele naturei și ale omenirei trebuie să constitue osiea învățământului secundar nespecializat*, Emil Racoviță, din scaunul lui Președințial, după un lux de argumente, cari-s totodată un argument, spune următoarele :

Dar, mi s'ar obiecta, zice vorbitorul: științele naturei sunt grele de învățat și neatractive pentru elevi. Copiii cer în gura mare, declinări, conjugări, aoriste, versuri grecești, discursuri latine, mithologii, epopei, ode și epode!

S'o creadă cine o vrea, dar eu nu pot, căci am constatat exact contrariul. Prin multe țări am umblat după gâze, după ierburi și după pietre. Am fost ajutat să le culeg de oameni de toate rasele și mai ales de copii. Pui de patagoni și de catalani, de tot soiul de franțuzi, odrasle de mauri, de arabi, de italieni, de spanioli, pici mărunței, de moldoveni, de bănățeni, de moți, danci de țigani, negri ca fundul ceaunului, mai puțin învesmântați încă de cât faimoasele dănțuitoare, căci le lipsea pana de struț reglementară. Toți, dar absolut toți și toate, băeței și fetițe, mi-au arătat cel mai viu interes pentru făpturile naturei și o extraordinară iscusință pentru a le distinge și a le recunoaște. Și e foarte firesc. Natura a fost educatoarea omenirei și pe sânul ei gol și-a petrecut omenirea toată copilăria. Cu legi, cu decrete, cu regulamente, nu se șterge o ereditate dobândită timp de multe milienare.

Și, în rezolvirea problemelor economiei sociale, rolul științelor naturei trebue să fie covârșitor. Problema alimentărei populațiilor mereu crescânde se dezvălue din ce în ce mai greu de rezolvat, și din ce în ce mai gravă, din cauza dezechilibrului produs de avântul relativ prea grăbit al industriei, de starea rudimentară a agriculturei, și de exodul țăranului spre orașe. Folosirea empirică a materiilor prime și a muncei omenești nu mai satisface nevoilor. Am intrat deja, și înaintăm cu pași grăbiți, în faza exploatării științifice a acestor bunuri pământești. *Industrializarea agriculturei, standardizarea industrială, taylorizarea muncei, nu sunt de cât expresiile verbale ale acestei mărețe revoluții sociale.*

Organizările sociale omenești se așează treptat pe baze evoluționiste și se îndreaptă grăbite spre cooperatismul național și internațional, sub presiunea inexorabilă a interdependenței economice a popoarelor.

Ei, cine poate să ne fie călăuză în această profundă transformare, dacă nu științele naturei și ale alcătuirilor sociale! Doar nu cu Georgicele lui Virgil avem să reformăm agricultura, nici din doctrinele Romei eterne vom putea deduce principiile evoluționiste de care avem nevoe. Iar cu dreptul roman atât de individualist nu putem clădi cetatea cooperatistă de mâne.

Tot omul ajuns la oarecare cultură, Doamnelor și Domnilor, *își pune oarecare chestiuni, e doritor să aibă dezlegarea unor oarecare enigme, aspiră prin urmare să-și alcătuiască o „filosofie". Și acestei, celei mai nobile năzuinți, numai științele naturei pot satisface mai temeinic.*

Ce este filosofia, în senzul original și adevărat al cuvântului, decât încercarea de a-ți explica universul! Cum să ajungi la această explicare altfel decât integrând într'un concept unitar rezultatele științelor naturei.

Așa au făcut de altminteri filosofii cei antici. Tot așa fac și oamenii de știință de azi.

Gânditorii savanți, greci și romani, precum și geniile altor popoare antice, adică „filosofii", au pornit de la observații și experiențe, s'au ridicat la generalizări din ce în ce mai întinse și au ajuns să conceapă sisteme explicative ale Universului.

Savantul gânditor de azi, adică „filosoful modern", face exact acelaș lucru, dar îl face cu mult mai bine, *căci mijloacele de cercetare de azi sunt nemăsurat mai exacte și materialul de premise, acum prelucrat, nemărginit mai mare. Atâta drum am făcut spre adevăr, în ultimele trei secole mai ales, în cât conceptele antice se pierd în zarea depărtărei.*

Filosofia antică nu mai reprezintă astăzi decât un material „istoric", desigur prețios pentru studiul dezvoltărei gândirei omenești. Nici unul din sistemele ei nu ne mai poate servi azi drept explicație a universului. A „specializa" pe copii în cunoașterea acestor sisteme filosofice învechite, este a le pierde vremea degeaba. A pretinde chiar că cunoașterea unor concepte dovedite false, are „virtute culturală și educativă" mai mare decât acea a sistemelor actuale, mult mai apropiate de adevăr, este o pură absurditate.

Mă aștept ca, fiind date cele expuse, să fiu interpelat cândva, cam în modul următor:

Iar te-ai apucat de năzbâtii, domnule profesor universitar! Pretinzi că Matematica nu-i nici știință, nici exactă ! Vrei să izgonești greceasca din licee, domnule președinte al Academiei! Ceri ca limba română și științele naturei să fie osiile învățământului secundar! Te legi de atotputernicul domn Biurocratescu, care, Țăranul fiind talpa, el este căputa țărei. (Mă tem că de aceea umblă românul mai mult desculț). Vrei să surpi temelia Statului ?! Domnule Senator, ești un bolșevic.

Dați-mi voe, Doamnelor și Domnilor, *să vă povestesc o anecdotă adevărată.*

Acum vre-o treizeci de ani, o grupare de tineri pasionați de științele naturei și de sociologie, au alcătuit un program politic în fruntea căruia era scris: votul obștesc și împroprietărirea țăranilor. *S'a iscat un mare scandal. Tunete și fulgere și blăsteme s'au revărsat asupra lor prin gazete și discursuri parlamentare. Cum pe atunci nu exista bolcevicul, ci numai anarhistul, acei tineri sociologi, printre cari mă număram și eu, au fost stigmatizați cu calificativul de „anarhiști".*

Pentru această maltratare întru nimic justificată, eu mă consider pe deplin răzbunat prin faptul că, eu, „vechiul anarhist", prezidez acum o mare și atât de aleasă adunare, de miniștri, de înalți demnitari bisericești, militari și mireni, de profesori de toate gradele, de femei de înaltă cultură, de studenți și intelectuali, toți factori ori partizani ai votului obștesc și ai împroprietărirei țăranilor, adică acum toți „anarhiști" ca și mine, numai anarhiști „mai recenți".

Am deplina convingere, Doamnelor și Domnilor, *că tot așa se va întâmpla și cu cele astăzi expuse de mine. Deprinderea de a considera fenomenele lumești din punctul de vedere dinamic, obicinuința de a privi aceste fenomene ca entități istorice, de a explica cele de azi prin transformarea celor de eri și a deduce cele de mâne după direcția evolutivă a istoriei fenomenelor actuale, îmi dă seninătatea și optimismul siguranței desăvârșite, atât cât poate fi ceva desăvârșit pentru un om de știință relativist.*

Când, acum treizeci de ani, am intrat în rândurile apărătorilor științelor naturei, credeam că copiii mei vor beneficia de învățământul rațional, echilibrat, activ, higienic, cu adevărat cultural și educativ, pe care-l visam noi de pe-atunci. M'am înșelat amar în această privință și această deziluzie a fost desigur o mare pacoste pentru ai mei. Din punct de vedere general însă nu e decât o simplă întârziere. Copiii copiilor mei vor fi probabil educați prin acele metode raționale.

Cine știe! Roata lumei se întorce din ce în ce mai repede! S'ar putea chiar ca și eu să mai apuc acele vremuri și, dacă obiceiurile clujene, în ceeace privește alegerea președintelui, nu se vor schimba, s'ar putea să prezidez, eu „bolcevicul", o strălucită adunare ca cea de azi, formată din „neobolcevici".

Dece să mai fac însă ipoteze contingente. Nu știm noi oare că atunci când facla adevărului cade din mâni slăbite s'a găsit totdeauna cine s'o ridice? Oricât de cotit ar fi în aparență drumul omenirei, până acum direcția a fost mereu înainte și nu înapoi: înainte, spre o organizare socială tot mai rațională și spre o colaborare generală tot mai pacinică....

Cu aceste convingeri optimiste, cuvântarea se închee. Pentru farmecul ei, eu aș fi ispitit a o reproduce întreagă, după cum aș fi ispitit să reproduc și cuvântarea rostită 'n Senat. Ceva mai mult, aș răspândi, după obiceiul meu, aceste cuvântări, îndeobște, nu numai celor cari luând cunoștință de ele, le-ar putea cere la urma urmei de la autorul lor : *Directorul Institutului de Speologie din Cluj.*

P. MUȘOIU

FRUMUSEȚEA FEMEII

este titlul unui volum de 150 de pagini ilustrate, și în care veți putea afla cum puteți fi frumoase și cum vă puteți păstra frumusețea.

Această carte nu trebue să lipsească din nici o casă și se vinde la librării și chioșcuri de ziare, cu lei 60 volumul.

Zinaida Serebreacova

Revoluția rusească n'a zdruncinat numai așezămintele politice și sociale ale marelui imperiu, dar a încurajat decadența literară și a întârziat evoluția firească a unei arte ce se anunța variată în manifestări și bogată în reprezentanți de frunte.

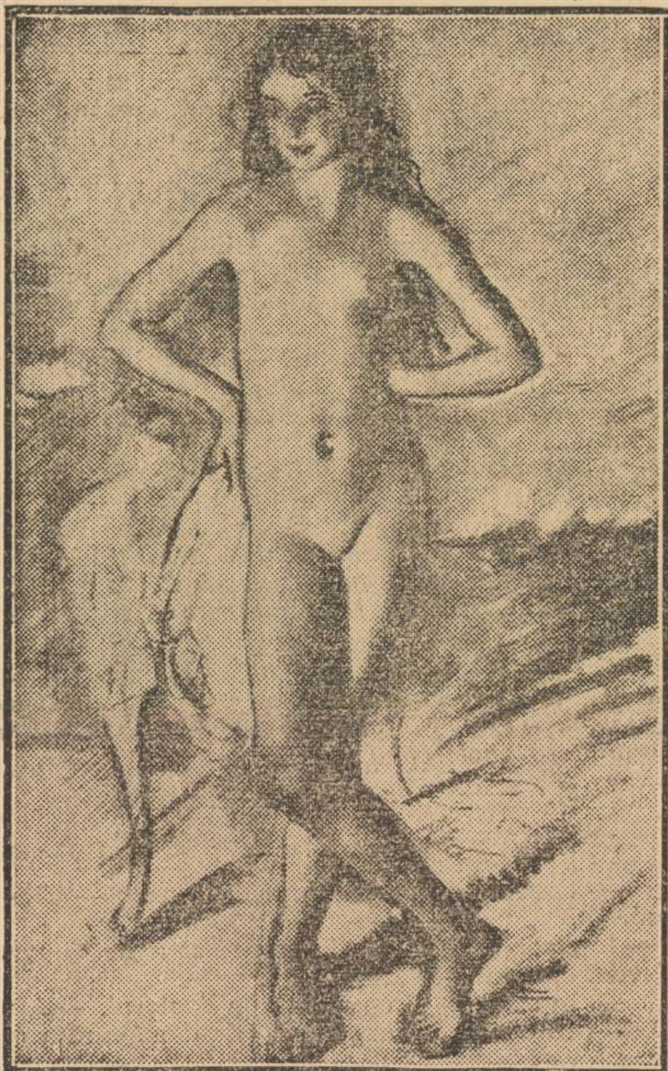
Intâile ecouri de reluare a străduințelor artistice au ajuns dincolo de hotarele sovietice prin resfrângerile morbide ale activității moderniste, transplantată din Parisul tuturor excentricităților.

In țara lui Repin, a lui Vasnețov și-a lui Vereșceaghin, arta e problemă de temperament; spiritul artistic se grefează pe o vastă și solidă educație literară. Misticismul slav cere și în artele plastice interiorizare, emoție concentrată, logică expresivă. Structura sufletească atât de specifică a poporului rus îndreaptă preocupările artistului mai mult spre durerile lăuntrice decât spre bucuriile vieții.

Nedumerirea, ce se citește atât de des pe chipurile zugrăvite ale Rușilor, ar putea găsi ușor explicații psihologice. Artistul trebue s'o întemeeze numai pe înfățișarea expresivă a personagiului ca o corespondență firească a simțimintelor sale. Panica cetită în atâtea figuri poate avea orice înțeles social sau moral, dar, mai presus de toate, ea trebue să aibă un temei artistic pentru a fi fixată pe pânză. Arta nu se poate întemeia decât pe înțelegere și pe simțire. Și nici-un alt popor n'a înțeles și n'a simțit mai bine decât poporul rus rosturile și durerile omenești.

Din atmosfera sbuciumată în care s'a deslănțuit bolșevismul artistic al ultimilor ani, s'au desprins puține nume.

Personalitățile cu adevărat înzestrate ale nouei arte ruse au emigrat. Cei mai mulți artiști s'au stabilit la Paris. Intre aceștia, numele pictoriței Zinaida Serebreacova a fost pomenit tot mai stăruitor în vremea din urmă.

Zinaida Serebreacova — Katia, la opt ani

Zinaida Serebreacova a ajuns cunoscută acum vre-o douăzeci de ani prin vestitul tablou „La tualetă", ce se află astăzi în Galeria Tretiacov din Moscova.

Despre etapele ulterioare ale artistei se știe prea puțin.

In ajunul războiului mondial, a întreprins câteva călătorii de studii în Franța și Italia. Apoi, a continuat să lucreze în liniștea pitorească a provinciei Kursc, în conacul modest al moșiei părintești Nescucinoe.

Aci, în atmosfera caracteristică a stepelor rusești, colorată de amintirea vie a marelui pictor Venețianov și sub proaspăta înrâurire a cântărețului melancolic al vieții rurale franceze, Millet, — Serebreacova isprăvește, în 1915, marele tablou „Secerișul", care se află la muzeul din Chișinău.

In anul următor, artista lucrează împreună cu alți pictori la desăvârșirea unor mari panouri alegorice pentru

Zinaida Serebreacova — Citind gazeta

gara Cazanschi din Moscova, reprezentând „India", „Japonia", „Turcia" și „Siamul".

Mai târziu, retrăindu-și impresiile încercate în fața tablourilor lui Poussin și obsedată de lirismul „Metamorfozelor" lui Ovidiu, a pictat marea operă „Diana și Acteon".

In acelaș timp, ea continua să realizeze numeroase și sugestive peisagii din viața rurală.

Puternic zdruncinată de groaznicul destin al patriei sale, Zinaida Serebreacova a venit la Versailles, la unchiul ei Alexandru Benois, părintele impresionismului rus.

Intr'o lume nouă, în vâltoarea vieții agitate, Zinaida Serebreacova părea o ființă aproape lipsită de viață, sălbatecă, timidă. Intreaga ei înfățișare era foarte sfioasă, vorba n'avea legătură și se temea parcă de toată lumea.

Zinaida Serebreacova — Prințesa Volkonskaia

Aducea cu dânsa toată tristețea mizeriei rusești, zugrăvită în zeci de tablouri a căror expresivitate purta ceva din făptura ei îndurerată.

Nu erau însă tablouri demonstrative, înfiorate de clipa de groază, nu erau pete de culori sângerii, nu erau scâncete și tângueli.

Oamenii pictați de dânsa purtau în vagul trist al feței durerea tăinuită și resemnată. In puterea ei de creație, artista găsea darul să evoce puternic lumea părăsită și aproape cu desăvârșire distrusă a culturii artistice rusești, a acelei culturi care înflorea neîncetat în ultimele decenii.

Dar vechile și nouile manifestări ale artei ruse sunt reînviate pe panourile galeriilor pariziane. Cu toate frământările care au hărțuit-o, demonstrațiile recente dela Paris dovedesc că arta rusă nu poate să moară, oricât de cumplită ar fi pentru ea urmarea actualelor așezări ale patriei oropsite...

* * *

Cei ce au văzut ultima expoziție a Zinaidei Serebreacova, au remarcat o interesantă schimbare în stilul ar-

Zinaida Serebreacova — Prințul Felix Iusupov

tistei. Majoritatea tablourilor erau portrete: chipuri de Ruși, de Parizieni și o întreagă galerie de tipuri bretone. Alături de portrete, care erau lucrate mai mult în pastel, artista expunea câteva peisagii în aquarelă, cele mai puternice din toată colecția. In deosebi au fost relevate două admirabile marine „azurii ca două petice de mătase pe care pescarii și-au oglindit impresiile din viața bretonă".

Apoi, câteva vederi din Tuilleries, Montmartre, Versailles. In sfârșit, naturi-moarte, minunat compuse și nuduri cu carnație fin sensibilizată.

Singura lucrare de seamă a artistei care lipsea din expoziție era „Cabina balerinei", care fusese trimisă în America, la Expoziția internațională a Institutului Carnegie.

Tema baletului a atras de mai multe ori atențiunea pictoriței. Incă din 1914 ea a fost entuziasmată de lucrările lui Millet și ale lui Degas, care au dat atâtea expresii originale acestei realități dinamice.

Cu toate că era alcătuită din tablouri pictate cea mai mare parte în surghiun, expoziția aceasta aducea totuși o vagă și tulburătoare evocare a patriei îndepărtate.

Fără a fi opere de naivă imitație sau de reverie dulceagă, tablourile Zinaidei Serebreacova erau lucrări gândite, lucrări de interiorizare.

Dar artista nu ținea cu orice preț să-și alcătuiască o formulă. In pânzele cele mai recente, tristețea se transformă în nostalgie, în seninătate, în dragoste de viață. Cromatica ei reînvie un proaspăt izvor de bucurii al culorilor, al luminii, al liniei expresive. Portretele cristalizează, într'o rară puritate de colorit și de expresie, inocența preocupată a copilului, înfățișarea firească a omului deschis la suflet, lirismul lăuntric al fiecărei sensibilități.

Predilecția artistei pentru oamenii frumoși și cu figură inteligentă, mărturisește tendința de a exprima înfățișarea ideală a ființei umane, pictura ei traducând în culori vitalitatea și puritatea sufletească.

Liberă pe înrâurări morbide, precisă în accentele-i cromatice și mai ales artistă desăvârșită a desenului expresiv, Zinaida Serebreacova și-a statornicit în plastica actuală o reputație pe care va ști să n'o confunde cu ultima treaptă...

H. BLAZIAN

Cu Lizica în Italia

Fragment din romanul „Corigent la limba română"

de ION MINULESCU

In trei luni de zile, am schimbat opt odăi cu chirie. Așî putea spune că în trei luni de zile, am făcut înconjurul Parisului. Din Rue des Ecoles, m'am mutat în Avenue des Gobelins, apoi în Rue de Rivoli, în Place de la Bastille, în Rue Lepic, în Rue Campagne Première, în Avenue de la grande Armée și în Rue de la Pompe, până ce într'o bună zi, mi-am făcut bagajul, m'am prezentat la ghișeul unei agenții de voiaj și am cerut un bilet circular pentru Italia.

Imi adusesem aminte că William Fogs, făcuse înconjurul pământului în optzeci de zile. Și doar pământul era ceva mai mare ca Parisul. Dela moartea Lizichei mai ales, Parisul nu mai era pentru mine decât o vagă expresie geografică, un nume care nu-mi mai spunea aproape nimic, ceva cu totul inexistent, așa cum trebue să fi fost pe vremea Sfintei Genevieva.

Or unde-așî fi stat și or ce-așî fi încercat să fac, era acelaș lucru. In fiecare odae nouă eram aceiași scrisoare închisă într'un plic cu adresa vecinic greșită. Zadarnic după primele zile, rupeam plicul vechi și băgam scrisoarea într'un plic nou... După trei luni de zile, nu-i putusem încă găsi, adresa adevărată... Probabil că scrisoarea existenței mele nu mai era destinată pentru Paris. Trebuia deci să mi-o adresez cu totul alt-undeva... pe lumea cealaltă... acolo unde se găsea Lizica !..

Și totuș, nu m'am sinucis!

In schimb, am plecat. Am plecat singur... Când ești singur înseamnă că ești totdeauna alături numai de cine vrei tu. Trebuia dar să-mi țin cuvântul dat. Călătoria asta, i-o promisesem Lizichei încă din ajunul plecărei mele în țară, pentru majorat. N'o făcusem până atunci, fiindcă eram sigur că Lizica dacă ar fi trăit, ar fi amânat-o și ea, tot pentru începutul primăverei. O fac deci acum ca să-i pot da Lizichei cel puțin satisfacția postumă că în viață nu i se refuzase nimic... Nu e vina mea însă, dacă o fac singur. Desul că n'o fac cu altcineva. In orce caz, o fac cu amintirea Lizichei mai vie decât orcând...

De data asta cel puțin, vom fi doi amanți ideali. Lizica n'are să mă mai supere cu nimic și tovărășia ei n'are să mă coste decât lumânările pe care am de gând să i le aprind în Domul din Milan, la San Marco, în Domul din Florența și la San Pietro.

* * *

Din țară, adusesem cu mine câteva cărți și reviste literare, apărute în lipsa mea, pe care însă n'avusesem încă timp să le citesc la Paris. Ele trebuiau să formeze „la fine fleur" a bagajului meu. Lectura, și mai ales lectura subiectelor scurte, este recomandată ca cel mai bun medicament contra plictiselei în timpul călătoriilor mai lungi. Or pe vremea aceea, subiectele autorilor români, erau foarte scurte. Păreau scrise anume pentu cei cari călătoresc, mai ales în trenurile de lux, unde riști să te plictisești mai repede ca în trenurile populare.

Așa e când călătorești singur în compartimentul tău. Dacă n'ai destulă imaginație să te crezi într'un fotoliu de teatru sau pe terasa unei cafenele, încetezi să mai fii o ființă propriu zis. Te identifici fără voe cu chipul patinat de vreme, dintr'o pictură veche, expusă în vitrina unui anticar. Subiectul n'are nici o importanță. Prețul se socotește după vechimea tabloului, care de cele mai multe ori, hotărăște și valoarea lui artistică... Din gările, prin care te oprești numai câte două, trei minute, în lipsa publicului obișnuit, amploiații căilor ferate te privesc, dacă nu cu o vădită ură, cel puțin cu indiferență... La fel privește și marele public operele de artă, fie că nu le poate aprecia, fie că n'are bani destui ca să le cumpere.

Dacă așî fi fost cu Lizica, probabil că prezența mea, cel puțin în vagonul restaurant, ar fi deșteptat mai mult interes. Singur însă, nu sunt decât una din feluritele etichete de pe sticlele cu vin sau apă minerală, pe care chelnerii, le recomandă de-opotrivă, cu acelaș exagerat entuziasm de limbaj.

Majoritatea pasagerilor se găsește în aceiași categorie ca și mine. Afară de un german care ocupă o masă pentru patru persoane, cu nevastă-sa și două fiice, toți ceilalți pasageri mănâncă singuri. Deocamdată, nici unul din ei, nu pare dispus să intre în vorbă cu vecinul său. Atenția lor, se îndreaptă mai mult spre oamenii de serviciu care circulă clătinându-se printre mese, ca un șir de plopi bătuți de vânt, de-alungul unei șosele drepte. Uniforma lor, pare a-i interesa mai mult decât cele două, trei costume englezești de voiaj sau decoltajul demidecent al celor două fiice ale Rinului.

In fața mea, de-ocamdată nu stă nimeni. In șervetul de pe tacâm, însă, e înfipt un carton cu inscripția „REZERVAT".

S'au servit aperitivele și tacâmul din fața mea, continuă să fie rezervat, dar neocupat... Titularul lui, trebue să fie un englez care probabil nu admite ora meridianului din Paris. Mănâncă după meridianul din Greenvich.

Și nu m'am înșelat. Nu era, propriu zis, un englez. E drept. Era însă tot un fel de anglo-saxon... O americancă... ba ceva mai mult o vagă cunoștință a mea, o doamnă cu care legasem oarecare prietenie în cercul artiștilor plastici dela „Closerie des Lilas" pe care-l frequentam și eu în ultimul timp.

Doamna Wendy Woods, soția directorului unei mare bănci din San-Francisco, venise la Paris să învețe sculptura. Visul ei, era să facă statuia ecvestră a lui Washington pentru care primăria unui oraș din Statele-Unite, publicase un concurs și mai multe premii de câteva mii de dolari.

O săptămână întreagă la „Closerie des Lilas" nu se consumaseră decât idei geniale. Naudin, Galanis și Gozé, un francez, un grec și un spaniol, o încurajau încântați de perspectiva unui voiaj gratuit, în America, cu prilejul inaugurărei monumentului. Singur Manolo, un sculptor catalan, care pe vremea aceea cizela inele și alte bijuterii femenine, își bătea joc de viitorul Washington al doamnei Woods. Cu încăpățânarea caracteristică rasei sale, Manolo susținea că epoca sculpurei ecvestre, este încheiată definitiv. Colleoni și Gattamelata sunt singurii cavaleri de bronz al omenirei. Restul sunt simpli călăreți de circ sau de carnaval, iar autorii lor, anonimi, lipsiți de orce decență artistică și cinste profesională.

Iată pentru ce în ziua aceea, Doamna Wendy Woods, lua masa împreună cu mine, în vagonul-restaurant al trenului Paris-Milano. Artista americană, se ducea să cunoască pe Verrochio și pe Donattelo, la ei acasă.

Pe mine, întâlnirea neașteptată cu D-na Woods, mă emoționează ca și cum așî fi văzut pe Lizica așezându-se în fața mea. Amintirea Lizichei, mi-a diformat aparatul vizual. De trei luni de zile, eu nu mai pot vedea într'o femee, orcine ar fi ea, decât o Lizică aproximativă..

Și totuș, d-na Woods nu seamănă de loc cu Lizica. Nu este o femee propriu zis frumoasă. Nu cred să inspire nimănui o pasiune profundă. Se impune însă prin ciudățenia chipului ei. Are un cap prelung, un cap de zebră, sculptat în lemn. Părul ei roșcat, este tărcat de mai multe șuvițe albe. E înaltă și când merge, cântă parcă la pian. Pășește solid ca un bărbat — un bărbat travestit în femee și nu discută niciodată problemele femeniste la ordinea zilei. E o femee interesantă din multe puncte de vedere, dar mai ales, o excelentă camaradă.

Pe mine totuș, tovărășia D-nei Woods, mă jenează oarecum. Eu, femeilor dacă nu le fac curte, n'am ce să le spun. Noroc însă că d-na Woods nu e totdeauna curioasă să cunoască și părerile altora asupra subiectului în discuție. De cele mai multe ori, vorbește singură, și după fiecare frază, pocnește întotdeauna din buze ca și cum s'ar săruta cu cineva.

Lizica dacă ar fi cunoscut-o, n'ar fi putut-o suferi. Ba de data asta, sunt sigur că i-ar fi aruncat cu farfuria în cap... Doamna Wendy Woods vorbește de Săgetătorul lui Bourdelle și mănâncă marmeladă de portocale amestecată cu muștar englezesc.

După masă, fiecare ne retragem în cabinele noastre. Probabil că tovărășia mea n'o încântase prea mult nici pe ea. Multă vreme, mă crezuse pictor. Când a aflat însă că scriu poezii, a strâmbat din nas. Pentru ea, scriitorii nu sunt artiști adevărați, fiindcă le lipsește elementul universalității. Opera lor nu poate interesa decât cel mult pe cei cari vorbesc aceiași limbă cu ei... Pe ea o interezează în primul rând artele plastice, apoi muzica... Literatura însă, nu-i poate da decât emoții de periferie sentimentală.

Traducerile mai ales, or cât de exacte ar fi câteodată, n'au nici măcar valoarea unor fotografii mediocre.

Doamna Woods, are poate dreptate. Scriitorii nu pot fi niciodată artiști universali. Sunt numai membri în consiliul de administrație al unei întreprinderi de intelectualitate pur patriotică, și-atâta tot... Și încă doamna Woods, nu știe că scriitorul român cu care vorbește, fusese corigent la limba română.

* * *

In revistele pe care le luasem cu mine în tren, găsesc o poezie pe care răposatul Haralamb Leca o scrisese parcă anume pentru mine:

„Pe lacul Magiore, din Pallanza, pleacă
„Spre Isola Bella, o barcă cu doi...
„Amândoi sunt tineri, triști sunt amândoi.
„Și de-opotrivă, plânsul îi ineacă!..."

Dacă n'așî fi fost singur, la fel s'ar fi petrecut probabil și cu noi, adică cu mine și cu Lizica. Eu poate n'așî fi fost tocmai amator de insulele Borromee. Lizica însă, care citise romanul lui Boylesve, s'ar fi oprit cu siguranță la Pallanza.

Deși coincidența asta mă întristează peste măsură, curiozitatea mă face totuș, să mă gândesc și eu la eventualitatea unei plimbări cu barca pe Lacul Magiore.

Doamna Woods, căreia îi comunic intenția mea, găsește ideea excelentă și o adoptă imediat cu entuziasmul cu care ar fi găsit soluția proectului pentru statuea ecvestră a lui Washington. Imi propune să ne oprim însă la Streza, nu la Pallanza, fiindcă Streza este mai aproape de insule și afară de asta, are hoteluri mai bune ca la Pallanza. Itinerarul lui Haralamb Lecca, îmi explică ea, nu corespunde realității și afară de asta nu e nici practic. Este un itinerar poetic, care convine numai ofticoșilor din Pallanza.

Pentru a doua oară în douăzeci și patru de ore, amabilitatea Doamnei Woods, îmi strică dispoziția de pioasă reculegere, cu care pornisem dela Paris, hotărât să călătoresc în Italia singur, sau cel mult numai în compania amintirei Lizichei.

Doamna Wendy Woods însă, cunoaște localitățile astea mai bine ca mine, care de-ocamdată abia le dibuesc pe „ghidul Joanne". Cunoaște apoi toate hotelurile, toate restaurantele și mai ales, prețurile care în Italia, variază după naționalitatea clienților. Pentru americani în special, italienii au prețuri cu totul excepționale... De data asta însă Doamna Woods și-a pus în cap să treacă drept romăncă. Cu românii, Italienii sunt mai generoși. Știu că sunt de-acelaș sânge cu ei și mai ales, știu că sunt mult mai săraci decât Americanii.

* * *

La Streza sosim pe la ora cinci după amiază, când soarele spre asfințit, cochetează parcă mai roșiu ca or când, cu terasele de marmoră ale palatului din mijlocul lacului și cu piscul munților de pe care zăpada nu s'a topit încă toată. In schimb pe malul lacului, lămâii sunt în floare și femeile în rochii decoltate.

Deși tânără, Doamna Wendy Woods, nu e romantică. Frumusețea peisajului nu stoarce din sufletul ei nici o exclamație. Dacă ar fi fost George Sand, Alfred de Musset ar fi părăsit-o a doua zi chiar... Doamna Woods este numai artistă plastică.

Palatul Borromeilor se oglindește în apă ca un Narcis conștient de frumusețea și grandoarea dublei sale perspective unice și eterne. In materie de artă, Doamna Woods Musset, ar fi părăsit-o a douazi chiar... Doamna Woods nu este naționalistă. Ii place chiar arhitectura italiană. Pro-

(Continuare în pag. IV-a)

babil, n'a stat niciodată de vorbă cu un arhitect român. Găsește totuși că palatului îi lipsește ceva. O statue ecvestră. Un artist american, n'ar fi așezat statuea Sfântului Carol Borromeo tocmai la Arona... Doamna Woods cunoaște numele tutulor proprietarilor palatului, dela cel care l-a construit acum trei sute de ani, până la contele Gilberto Borromeo care-l stăpânea pe vremea aceea. Doamna Woods cunoaște prea multe lucruri. Te umilește cu atâtea amănunte pe care nici nu le bănuești. Lizica însă, care nu cunoștea decât un singur lucru, sunt sigur că ar fi găsit că palatului îi lipsește altceva: Sărutul lui Rodin.

* * *

Seara luăm masa pe terasa hotelului Regina Margherita.

E o seară calmă, punctată de lumini discrete și înfiorată de șoapte nelămurite... Pe lac, nu mai plutește nici o barcă. Și totuși ecourile unor pași misterioși, dau apei sonorități umane... Cineva umblă parcă pe lac... Sunt pașii lui Christos pe ape!...

La o masă alături mănâncă doi tineri blonzi, probabil doi streini ca și noi, doi frați sau două rude apropiate. Prea seamănă unul cu altul... Două chipuri de păpuși confecționate în serie...

Doamna Woods îi privește cu atenția concentrată a artistului portretist în fața modelului. Eu însă, n'ași vrea să fiu modelul d-nei Woods. Privirile artistei mi-ar schimba toată arhitectura figurei. Doamna Wendy Woods are o privire sălcie. Parcă se spală pe ochi, numai cu apă de ploaie...

Cei doi streini însă continuă să mănânce ca și cum nu s'ar găsi decât ei singuri pe terasa hotelului. N'au ridicat niciodată ochii din fundul farfuriilor.

La un moment dat, doamna Woods mă întreabă:

— Care din doi, îți place mai mult?

Niciunul... Mie nu-mi plac decât bărbații care seamănă cu mine... Dacă mi-ar fi cerut aceiași părere, despre o femee, poate c'ași fi avut ceva mai mult de spus. Pe doamna Woods însă, femeile n'o interesează. Nu vorbește niciodată de prietenele ei. Dacă nu mă înșel, la Paris cel puțin, n'avea nici o prietenă. Mi-am dat seama de lucrul acesta, mai ales în ultimul timp, când am încercat să-i vorbesc de Lizica. Doamna Woods pretinde că în Italia, elocvența morților iluștri radiază atâta viață nouă că amintirea morților anonimi, orcât de scumpă ne-ar fi nouă, față de alții devine o necuviință. Noaptea mai ales, nu trebue să vorbești de morți. Noaptea se celebrează perpetuarea vieței istovită de prea multa lumină a zilei.

Or, noaptea, tocmai se așezase cu noi la masă.

Cerul se unificase cu munții și munții cu lacul din mijlocul căruia, cele trei insule se rotunjeau ca trei căpițe de fân uitate pe câmp. O boare parfumată ne mângâia nările și buzele umede încă de Chianti. Apoi, deodată, cuvintele noastre nu mai avură nici o rezonanță și pleoapele începură să se închidă, furate parcă de somn...

E prima mea noapte în Italia... Prima noapte în care dorm parcă deștept și visez fără să dorm încă. Prima noapte în care nu mă mai gândesc la nimic, nici chiar la Lizica...

Pe doamna Woods însă, nopțile din Italia o impresionează altfel decât pe mine. Doamna Woods visează cu totul de altceva...

O nouă întrebare a ei, mă trezește deodată, ca soneria unui ceasornic deșteptător.

— Ia uită-te bine la ei... Cu care zici să mă culc la noapte?

Răspunsul meu o scuipă drept în frunte.

— De ce cu ei, și nu cu mine?...

O clipă, doamna Woods pare că se clatină pe scaun. Repede însă începe să-mi surâdă ca și cum și-ar fi regăsit echilibrul.

— Iartă-mă, dar nu știam că mă placi. De două zile de când suntem împreună, nu mi-ai dat nimic să'nțeleg... Nu mi-ai vobit decât de defuncta d-tale amantă... Nu simți c'ai început să miroși și D-ta a cadavru?...

* * *

La Veneția plouă...

Ploaia înseamnă abondență... Nu știu ce-ar putea câștiga Veneția de pe urma ploaei. Veneția este însă orașul amanților... Și doamna Woods adoră să fie iubită mai ales când plouă. Ploaia este afrodiziacă. Miroase a cantaridă și alte ingrediente pe care camelotii Parisului le vând pe subt mână numai clienților de încredere...

Fiindcă falșifică lumina zilei, ploaia suspendă lucrul în atelierele artiștilor. Un atelier fără soare, este mai trist și mai incomod ca o cameră de mansardă. Când plouă însă, întreg pitorescul unui atelier se furișează pe sofaua din colțul căptușit cu perne și covoare persane. Or, sofalele astea de obicei, sunt destul de largi, că pot adăposti comod chiar două persoane...

Păcat numai că la Veneția n'o să putem găsi așa ușor un atelier pe placul nostru. O să ne mulțumim dar, cu o cameră de hotel. Doamna Woods îmi propune hotelul Capello Nero, un hotel vechi, care miroase a mucigai, un mucigai venețian autentic.

Gondola părăsește Canal Grande și se afundă cu noi printr'un labirint de canalette strâmte și murdare. Veneția, orașul amanților, e tot așa de murdar și desgustător ca și un sfârșit de dragoste...

A doua zi însă, Veneția se reabilitează. Nu mai plouă. In piața San Marco e soare, lume multă și porumbei... Majoritatea unora și altora, sunt amanți... Porumbeii se giugiulesc în văzul tuturor. Omenii însă, ceva mai discreți, se țin numai cu brațul de talie, deși gura celor mai mulți, atinge mereu pâlnia urechei de alături. Femeile oftează și admiră pacotila din vitrinele de sub colonade. Bărbații, oftează la fel și-și mai numără odată banii din buzunar... Dacă nu altceva, măcar un „Recordi di Venezia" au să le mai aducă aminte când-va de vremea când se credeau fericiți.

San Marco și Palazzo Dogale își primesc vizitatorii cu acelaș zâmbet ospitalier, cu care de câteva secole își fac mereu concurență unul altuia... Din sfert în sfert de ceas, orologiul din piață, bate odată, de două sau de mai multe ori... Mulțimea curioasă, își ridică ochii extatic spre cadran. Leul înaripat însă, îi întoarce spatele. El singur n'aude parcă nimic. Nu cunoaște încă limba orologiului. De când s'a pomenit în vârful coloanei de porfir, stă de vorbă numai cu eternitatea și cu infinitul...

In prima zi, vedem pe Calleoni, iar trei zile pe rând, nu facem decât acelaș lucru mereu... Profităm de prezența noastră în orașul amanților.

A patra zi, în loc de „bună dimineața" D-na Woods, mă întrebă:

—Vrei să ne despărțim?

— Așa repede ți s'a urât cu mine?

— Nu, dar mi-e teamă de ce-ar mai putea urma. Simt că încep să mă amorezez de tine... Și eu, nu vreau să-mi complic viața... Eu sunt femee serioasă... sunt măritată... Bărbatul meu este un om ideal... Nu vreau să-l pierd. Un bărbat ca al meu, e lucru rar... Amanți ca tine însă, găsesc pe toate cărările...

Doamna Wendy Woods, are dreptate...

La Padova, ne-am despărțit. Ea a rămas să vadă pe Gattamelata. Eu am pornit înainte spre Florența și Roma, să văd, nu știam încă, ce anume...

* * *

Iar sunt singur... Și totuși vagonul nostru e ticsit de lume. In vagoanele italienești, circulația între compartimente e mult mai liberă. Nu poți fi niciodată cu adevărat singur, mai ales că în Italia, nu se călătorește decât în bandă. Eu însă, călătoresc pentru prima oară în Italia...

Dela Bolonia la Pistoia, drumul nu e decât un șir nesfârșit de tunele și viaducte. Apariția câmpiei toscane, îmi amintește un peisaj identic din țară, pe care-l admirasem cu Lizica în gând... Iată dar că nu mai sunt singur!...

Uitasem că dela Paris, pornisem însoțit de amintirea Lizichei... E drept că la Venezia, o înlocuisem cu altă femee. Amintirile însă, nu pot rezista totdeauna realității... De altfel, nu cred ca Lizichei să-i fi plăcut prea mult Veneția. Orașul amanților i-ar fi mărit febra și agravat tusea... De data asta însă, nimic nu mă mai împiedică să mă alătur iar de vechea și nedespărțita mea tovarășe de drum.

Lucru ciudat însă — nu știu de ce, de data asta chipul Lizichei îmi fuge mereu din fața ochilor. Altădată, în nu importă ce chip de femee, vedeam o Lizică aproximativă. De data asta însă, când cred că am prins-o mai bine, îmi dau seama că m'am înșelat... Femeea de lângă mine, nu mai e Lizica... E o streină... o necunoscută.

Probabil, Lizica e supărată pe mine... E supărată sau poate, călătoria prin Italia n'o mai interesează? Pe-acolo pe unde se află ea, trebue să fie cu mult mai frumos ca pe culmile Apeninilor toscani.

* * *

Florența...

Cum sunt singur, îmi pot da seama mai bine de ceeace văd. Când ești în compania altora, parcă nu te saturi niciodată îndeajuns. Ți se fură mereu câte ceva din merindele sufletului. Frumosul nu se gustă în colaborare... Natura ni-l servește numai în porții strict personale...

Sunt hotărât să însemn tot ce văd. Cu însemnările astea, m'aș putea afirma mai târziu ca om de litere... Scriitor de impresii de voiaj... Știu că majoritatea publicului românesc apreciază foarte mult spovedaniile acestor păcătoși maniaci dar inofensivi... De altfel cititorii români, nu voiajează decât grație acestor broșuri, tipărite anume pentru cultura masselor populare. Pentru mine mai ales, ocazia ar fi bine venită. Așî scăpa odată pentru totdeauna de rușinea de a fi rămas corigent la limba română. Eu cel puțin pot dovedi că am voiajat cu adevărat... Nu mă inspir ca alții numai din Baedekerurile respective și din câteva cărți poștale ilustrate...

La Roma însă, îmi dau seama că în carnetul meu de impresii, n'am scris încă nimic. Ba ceva mai mult titlul cu care-l cumpărasem dela librărie, începuse să se șteargă și el...

Ce obiect frumos e un carnet de impresii cu filele albe... E tot așa de frumos, ca și frumosul ce face să-ți piară graiul în clipa când îl descoperi...

Nu, nu... N'am scris nimic, și probabil, n'am să scriu niciodată. De ce-ași face și eu aceiași greșeală ca cei care își închipue că pot spune ce-au văzut în Italia?... Impresiile de voiaj nu se pot povesti în limba vorbită de toată lumea. Ele sunt ca spovedaniile sufletești pe care nu le poți face oricui, fiindcă nu oricine te poate deslega de păcatul de a poseda și un al șeaselea simț... Simțul frumosului... Sfânta cuminicătură ți-o dă numai preotul la biserică... Nu ți se trimite acasă prin comisionar!...

Cine vrea să știe ce este Italia, să se ducă s'o vadă, dacă poate. Dacă nu, în loc să citească ce-au scris alții, să-și procure mai bine ghidul-reclamă al unei societăți de voiaj. E tipărit mult mai curat ca broșurile culturale din România, și nu costă nimic. La cerere, se trimite gratuit.

ION MINULESCU

Sub coviltirul negru

lui V. Demetrius

Cu chipuri moarte, norii, cu pleoapele lăsate,
Incremeniți în aer ca niște îngeri morți,
Cum n'au putut să treacă prin cele șapte porți,
Amenințau pământul să-i poarte 'n veci în spate.

In munți mocnea furtuna ca un strigoi pe labe,
Și ațintea în zare priviri de focuri roșii,
In sate, spaima neagră tăiase toți cocoșii,
Și amuțise buha cu aripile slabe.

Acuma, numai noaptea își prelungea vegherea,
Cărând cu sârg tristețea și umbra de prin gropi ;
Țâșnind de după dealuri, în pâlcuri negre, plopi
Cu degete de smoală opreau în drum tăcerea.

Sub coviltirul negru și purtător de moarte,
Gemea un car cu bivoli pe drumul alb de țară,
Și am simțit cum preșul de praf se desfășoară.
Să nu trezească satul, cu geamurile moarte..

Plângea un car din osii pe drumul alb de țară,
Și oameni de la munte cu inimile pline,
Cântau cum cântă codrii cu șipotele line,
Nebănuind furtuna cu pași tăcuți de fiară.

Ducând în car iubirea ei s'au pierdut în sat,
Și au rămas copacii cu frunze și cu șoapte,
Când pacea ca un zâmbet de înger s'a lăsat,
Când inimile roșii au luminat în noapte.

RADU BOUREANU

V. G. KOROLENKO

Pe Malurile Dunărei

Soarele abia răsărise pe cer. Dealul Tulcei arunca încă umbra sa albastră, rece și umedă, din care răsărea, ca un ac luminos, numai vârful ascuțit al minaretului dela geamia turcească. Ulița îngustă și întortochiată mai mirosea încă a rouă și praf, când începură să se adune oamenii la poarta „doctorului rus". Erau numai ruși, în cămăși roșii de cit sau cumaci, încinși cu curele sau șnururi colorate. Fețe bărboase, arse de soare, cu trăsături cioplite parcă din lemn și cu înfățișeri naive. Unii purtau pălării mici, moi și boțite, alții jobenuri tari, ce nu se potriveau de loc cu chipurile lor robuste și rotunde. Toți erau încălțați cu cisme grosolane mirosind strașnic a untură de pește și sudoare, ceiace se socotește în Dobrogea ca un tribut caracteristic al „*lipovenilor*". (In Dobrogea se numesc lipoveni, rușii schismatici, care țin de legea veche și care au emigrat de mult din Rusia). La câțiva le răsărea din tureacă cnutul. Caii și căruțele le lăsaseră în piață.

— Doctorul doarme încă? — întrebă unul din ei pe servitoarea care eși fuga pe portiță. Mai e mult de așteptat?... Ia te uită soarele a răsărit de mult..

— Trezește-l! Altfel, îl sculăm noi singuri.

După câtva timp, aplecându-se prin portiță, se ivi figura uriașă a doctorului. Purta pe cap, nepăsător, o pălărioară veche și mototolită și avea niște strae de vară fără culoare definită, cari, după cum se vede, fuseseră de multe ori la spălat. Avea mustățile cărunte și părul îi era albit. Trăsăturile feței, expresive și largi, reflectau un spirit umoristic și cam rustic. Se opri, făcu ochi mici din cauza luminei, tăcu o clipă, apoi se uită de sus în jos la lipoveni.

In ochii lui sclipi parcă o lumină batjocoritoare, dar plină de bunătate. Sub această privire, lipovenii se mișcară din loc și tăcură. Numai vre-o doi zâmbiră...

— Ei! — începu doctorul, — ce-ați năvălit atâția? Ce boală vă aduce?

— E nevoe de ajutorul tău, Lisandru Petrovici, — răspunse lipovanul din primul rând, cu chipul de bronz tivit de o vegetație bălae. Acest lipovan arăta mai inteligent și era îmbrăcat mai îngrijit decât ceilalți. E mare bucluc pela noi...

— Unde?

— Unde să fie? La Russkaia Slava.

— Ce spui?

— Uite, am adus un om. Am găsit pe unul care să te lămurească mai bine. Dadăkalo! Unde-i Dadăkalo ?

— Arată-te Dadăkalo! — strigară lipovenii, întorcând capul, — Vino odată, diavole, unde te-ai ascuns?

— Dadăkalo ! Dadăkalo !

— Iar s'a băgat în cârciumă. Așa-i el: bun cap, dar n'a apucat să răsară soarele și-i amețit.

Doi lipoveni scoaseră din cârciumă pe un bătrân despre care nu s'ar fi putut spune dacă era cărunt sau dacă îi lucea numai părul așa de alb. Avea o barbă lungă și sprincene stufoase ce-i cădeau peste ochi. Obrajii îi erau bucălați și trandafirii ca la un copil, nasul roș ca o cireașă, iar gura turtită și văduvă de dinți. Venea cu pași mărunți și grăbiți, sprijinit de cei doi lipoveni, dar deodată își pierduse echilibrul și era să cadă pe trotuarul de piatră.

— Stai, drace! de dimineață te-ai turtit.

— E plin de limonadă!

— Dar voi de ce nu l'ați păzit? Vi s'a spus să nu-i dați...

— Nu-i nimeni în stare să-l păzească. Și apoi a băut o nimic toată.

— Se îmbată din văzduh.

Doctorul, uriaș și greoi, se uită înveselit la bătrânul care se apropie. Apoi îl apucă de bărbie și îi ridică capul în sus.

— Mă-i-i! țâșni din gura doctorului interjecția românească, căreia el știa să-i dea o expresivitate deosebită. De unde l'ați scos pe bobocul acesta? S'a dădăcălit din zori de zi, drăguțul... Lipovenii râseră. Dadăkalo, cu fața ridicată, clipea fiindcă îi bătea soarele drept în ochi și clătina neliniștit capul.

— Doftor... domnule doftor, — grăi cu greutate bătrânul, — Lisandru Petrovici...

— Ce tot dai din cap, — îi ziseră necăjiți lipovenii, lămurește treaba! spune cum stau lucrurile, că de aceia te-am adus.

Bătrânul se uită în jurul lui, ridică deodată sprâncenele și, bătând din picior, strigă cu voce beată:

— Marș de aici! Toți! N'am nevoe de voi! Domnule doftor... tu mă știi... Dadăkalo... Eu ce am scris, e bun scris! *Ramunul* nici cu dinții nu-i în stare să rupă ceva...

— Hai, luați-l de aici! — zise doctorul energic. — Du-te drăguțule, du-te de te culcă...

— Marș, toți, sunteți de prisos, — strigă, zbătându-se Dadăkalo, — domnule doftor... Alungă-i! Nu sunt buni de nimic... Știu numai să te jumulească, atâta tot.

— Mai taci gură! Pe tine te jumulim?

— Și pe mine, când nu izbutește afacerea.

— Ia-l de aici! Haide! Mișcă-te! Dă-i brânci!...

— Cu bine...

Porniră undeva cu bătrânul dealungul uliței, iar doctorul zise țăranilor:

— Ei, care din voi e cu limba mai deslegată? Spune-ți despre ce e vorba. Dacă nu, plec.

Țăranii se mișcară și începură toți deodată :

— Mă-i-i! Stai! Nu toți odată! să vorbească unul...

— Spune tu, Hvalei, sau tu Sidor, spune...

— Să vorbească Sidor...

— Nu, să vorbească Hvalei...

— Hai, Sidor, spune tu, — hotărî doctorul, — ce s'a întâmplat?

— Ce să se fi întâmplat, — ia necazuri...

— Și?...

— Perceptorul ne strânge de gât...

— Pricina?

— Pricina? — Birurile !

— Da, da, tocmai, asta-i, — se amestecară, aprobând ceilalți.

— Și?...

— Și, să vezi cum stau lucrurile... Singur știi că sub *ramun* nu e cum era pe vremea turcului, pentru toate cele cere să-i plătești. Pentru islaz cere, va să zică, de fiecare cap de vită câte 10 lei...

— Asta-i adevărat; pentru fiecare cap de vită, — taxă. Nici purcelul nu-l iartă, dă-i și pentru purcel.

— Pentru arătură — pe hectar. Fiecare cât a semănat să-i scrii în declarație. Apoi — plătește! Așa-i?... Sau poate mai e ceva care nu-i așa?

— Așa-i! E adevărat ce spune!

— Iată... Așa dar... adevărata pricină... cum vezi...

Sidor se uită parcă șovăind la tovarășii săi și se scărpină înverșunat după ceafă. In semn de solidaritate, își băgară câțiva mâna în păr și începură și ei să se scarpine.

— Hai, spune mai departe, — îl îndemnă doctorul, — nu te mai codi. Voi, desigur, că n'ați făcut declarația.

— Cum se poate ! Am făcut-o. De ce să n'o facem?...

— Pentru asta-i doar notarul... și primarul. Se poate ?!

— Atunci ?

— Declarația, vezi bine, am făcut-o. Știm noi pravila. De atâția ani arendăm pământul dela domenii... Incă de pe timpul turcilor.

Dar nici odată nu ni s'a întâmplat așa ceva. Faci declarația, plătești la casierie și gata.

— Și acum ?

— Acum, vezi, e altfel: Perceptorul a venit cu un hotarnic... și — hai să măsurăm....

— Iar voi, firește, mielușeilor, ați arat mai mult și în declarație ați spus minciuni...

Mâinele de după cap începură să scarpine și cu mai multă înverșunare.

— Asta-i, — zise Sidor. — La fiecare s'a găsit câte un hectar, ba la unii câte un hectar și jumătate mai mult.

Doctorul, dând din cap, în semn de reproș, zise :

— Mă-i-i ...Cuminți mai sunteți! Și acum de ce ați venit la mine? Ce să vă fac eu: să vă scriu o alifie ca să nu vă ia parale ? Marș de aici, la mama dracului !

— Stai, domnule doftor, ce te-ai supărat ?

— Ce te aprinzi așa? Și mai pomenești și pe afurisitul !...

Ascultă-ne mai bine, că nu ți-am povestit încă totul.

— Ce mai e ?... Vorbește limpede...

— Să vezi, a măsurat, apoi ne-a spus : — Plătește după declarație. Noi ne-am bucurat, crezând că am scăpat. Și am plătit, pe cinste, după declarație.

— Ați luat recipisă ?

— Am luat. Cum se poate fără recipisă ?

— Atunci ?...

— Acum ne cere întreit... Adică: afară de plată, amendă îndoită... Dar de ce de trei ori mai mult ? Când declarația am plătit-o odată, de ce să mai plătim de două ori? Dreptate-i asta?

— Ce fel de lege-i asta ? — izbucni deodată mulțimea. Sub turci nu s'a pomenit așa ceva...

Și *ramunul*, atâția ani de zile n'a măsurat pământul...

— Acum, deodată, poftim ; hai să măsurăm !...

— Ia stați ! Ce-ați dat drumul gurei! — strigă doctorul. — V'am spus : unul să vorbească.

— Vorbește tu, Hvalei... tu, Sidor, vorbiți...

— Dar noi ce facem, nu vorbim? Nu auziți? Sunteți surzi?... Am spus: Acum ne cere întreit.

— Cine cere?

— Cine să ceară? *Ramunul*. Perceptorul. A venit cu ipistați.

— Acelaș care v'a dat recipisa ?

— El.

— Nu. Nu el. E altul...

— Da parcă noi îi știm ? Un *ramun*, un funcționar...

— Toți sunt la fel...

— Voi le-ați arătat recipisele ?

— Cum de nu ? I le-am pus sub nas : — Uite domnule !....

Lipovenii începură din nou să se agite. Conversația deveni animată și dezordonată.

— Ia stați! — îi opri din nou doctorul. — Ajunge ! Duceți-vă acasă. Eu am să vă trimit mâine un om al meu.

— Pentru asta îți mulțumim. Dadăkalo rămâne la noi. De două săptămâni de când îl tot adăpăm.

— Lui Dadăkalo dați-i un picior...

— Ați auzit, doctorul trimite pe un om al lui.

— Să așteptăm, dacă e așa.

— Doctorul poate să vorbească chiar cu prefectul ! — zise Sidor, uitându-se pe sub sprincene, întrebător la doctor.

— Cu cine să vorbească, dacă nu cu prefectul?...

— Dar tu, doctore, deși e prefect, să nu-l prea crezi. Tu ascultă-ne pe noi ce-ți spunem.

— Haide, hai! — Imi mai dați și sfaturi, hai?! — răspunse doctorul cu dispreț. — Știu mai bine decât voi cu cine trebue să vorbesc și pe cine să-l cred. Hai, băeți, cărați-vă !

Și cu mâna-i puternică suci pe fiecare lipovean în parte și-l îmbrânci din spate... Mulțimea se împrăștiase. Numai Sidor mai rămase. El se apropie de doctor și, aruncând o privire după cei care se îndepărtau, îi zise :

— Ajută-ne. Alexandru Petrovici, pune-o vorbă bună pentru noi, altfel vom avea un necaz — să te ferească sfântul...

Ochii cuminți îi erau triști. Pe fața lui necioplită se ivi o umbră de jale, pe care se citea îngrijorarea „socială" a unui om în fața unei situații grave.

— Singur știi ce fel de oameni sunt. Mulți mai pomenesc încă pe turci. Sunt printre ei și hârțăgoși. Să nu ne pomenim cu un *marafet* urît de tot...

— Ei, ei, — zise doctorul. — Nu-i cunosc eu? Ți-am spus: O să caut să fac și eu ce oi putea.

— Dar pe cine îl trimiți?

— Pe Catrian.

Sidor se scărpină iarăși.

— Afacerea e grea... Fie și Catrian. Numai, deh !...

— Ce-i ?

— Ia, în ce privește pe Dumnezeu, să nu cumva... știi cum sunt ai noștri...

— Ei, și,ce, îl chemați să vă facă slujbă în biserică?... Știe el pentru ce se duce...

— Asta-i, vezi... altfel n'avem nimic împotriva lui... Va să zică, doctore, îți dai silință...

Cu asta se despărțiră. Sidor se îndreptă cu pași grăbiți spre piață, iar doctorul se duse la cafeneaua turcului Osman, unde îl aștepta o ceașcă mică de porțelan și un ibric cu cafea turcească din care se ridicau, plutind, aburi calzi și aromați.

Soarele scălda acum întreaga ulicioară în lumină. Dinspre Dunăre se auzea fluerătura prelungă a unui vapor de mare. Pe străzile ce duc în port scârțâiau roțile cotiugelor. Piața începu să se golească de căruțele țăranilor. Plecau și lipovenii cherchеliți, cu capul gol în arșița soarelui; pălăriile le ascunseră prin paie, căci omul beat pierde ușor lucrurile...

Trad. din rusește de F. DIMA

Leagăn de cîntece

101

Seara-şi adânceşte din nimic sosirea
Şi'n mirezme calde cu văzduh se joacă;
Raze-albastre 'n părul tău sonor îmbracă
Nopţilor cu lună plină strălucirea.

Aerul de aur limpede-şi confundă
Lumea lui cu lumea apei adormite;
In tăcerea noastră fâlfîesc ispite
Ca o umbră 'n treacăt de vultur în undă.

102

Mesteacănul de-argint era 'ntre frunze una
Cu cerul îmbrăcat de el în umbră nouă,
Şi raze de mărgean legau în spaţiu luna
Cu fie-care-a ei imagină din rouă.

Noi căutam atunci văzduhul printre ramuri,
Cu sufletul deschis în sus pe jumătate,
Şi gândul ne mişca pe cerul nopţei flamuri
Iar stelele păreau în arbori atârnate.

103

Zori-şi aruncă, cerului, jarul
Şi deşteptărei lumei roşeaţa,
Şi, cu mişcare nouă, ştejarul
Prinde 'n frunzişul lui dimineaţa.

Noaptea trecută însă rămâne
Proaspătă 'n gândul nostru de straje,
Şi, ca un suflet tainic în grâne,
Leagă cu freamăt spice de vraje.

104

Desfăceai cu pasul tău din pământ
Năzuinţi în aur şi 'n cântec nou,
Şi 'n frunzişul lumei puneai ecou
De vânt.

Răsăritul proaspăt, atunci, în grâu
A intrat cu sevă şi flux înalt,
Şi-a căzut văzduhul viu de cobalt
In râu.

105

Eşeam din thalogene nopţi pe brânci
Şi conturam în ele duh de stânci,
Şi 'n mările de iod încins şi sare
Ne căutam în alge şi 'n mişcare.

A isbucnit, apoi, iubirea noastră
In cupa unui crin cu floarea-albastră,
Şi umărul ţi-a răsărit atunci
In arc de lună nouă peste lunci.

106

Noi am vorbit cu pietrele în limba lor
Şi-am ciripit cu ciocârlia laolaltă;
Am fost în marmoră şi linie şi daltă
Şi-am fost în aripele vulturilor sbor.

Ne-a dat putere-atunci de scăpărare piatra
Şi ciocârlia zori şi cântece ne-a dat;
In statui albe marmora ne-a preschimbat
Şi vulturii ne-au ridicat în soare vatra.

107

Plouă flori şi pasări în copacii grei
De surâsul sidefat al zorilor;
— Urcă-te'n balconul alb al norilor
Ca un sbor, în aur proaspăt, de scântei.

Plouă diamante mari cât un inel
De logodnă 'n toate frunzăturile;
— Scutură-ţi părul de picăturile
De lumină prinsă cu garoafe 'n el.

108

A fost destul o strângere de mână
Ca să se-aplece luna peste zare,
Şi-a fost destul, apoi, o 'mbrăţişare
Ca să se-aprindă aur în ţărână.

Un trandafir se deschisese 'ntr'o fântână
De inimi roşii şi tulburătoare,
Şi-a fost destul ca să iscăm alt soare
In noaptea adormită ca o stână.

109

Dimineaţa a 'nceput să risipească
Flori, în sufletele noastre, de migdali,
Şi să scalde 'n purpura-i împărătească
Albul viu al zorilor sacerdotali.

Timpul cade din văzduh ca o cascadă
De ecouri proaspete, în noi, de paşi,
De picioare jucăuşe de naiadă
Şi de-alunecări la vale de plutaşi.

110

Te-am făcut să 'nţelegi un potop de imagini
Şi să-aduni, surâzând, gânduri vii, şi-am deschis
Indelung şi profund pagini noi după pagini
Intr'al tău suflet plin de lumini şi de vis.

Tu mi-ai dat, drept răspuns, mâna ta, şi-ai lăsat
Să 'ngenuchi, copleşit sub a ei mângâere;
Eu atunci m'am trezit de sub ea preschimbat
Intr'un flux luminos de parfum şi de miere.

N. DAVIDESCU

Din Literatura Chineză

Puiul de vânzare

Micul nostru servitor leagă un pui de găină ca să-l vândă în piaţă. Puiul se sbate şi ţipă.

Tatăl meu îl priveşte nepăsător. Mama a întors capul. O vrabie, într'un arbore, sboară de bucurie din cracă în cracă, căci de-acum are să aibă mai multe grăunţe.

Ploae de primăvară

A sosit, în noaptea asta, adusă de un vânt prielnic. A sosit să reînsufleţească grădinele, buna şi mica ploae care ştie totdeauna când natura are nevoe de ea. Discretă, silitoare, tăcută, ea a udat cu grije toate lucrurile.

Eri seară, norii cotropiseră cerul. Intunericul era înspăimântător. Ca nişte imenşi ochi de fiară, felinarele bărcilor străluciau. In zori colorile grădinei bine spălată, strălucesc într'o lumină pură. Contemplu florile, care-mi amintesc parcul imperial unde odinioară mă plimbam.

Casa arsă

Am voit să revăd casa în care am copilărit... N'am găsit decât o grămadă de cenuşe în locul unde se ridica.

Obosit de plâns, am sărit într'o barcă. Credeam cămi voiu uita suferinţa pe nemărginita mare.

Pe nemărginita mare, într'o noapte de safir, mi-am luat flautul, şi-am cântat lunei de vară, o melodie în care suspina toată desnădejdea mea. Dar luna şi-a acoperit cu un nor, chipul de femee bătrână!

M'am dus în pădure. Dar arborii, de data aceasta, nu mi-au răspuns!

Şi-am înteles că fericirea mi-a fost pentru totdeauna îngropată sub cenuşa casei în care am copilărit.

M'am întors pe ţărmul mărei. Eram gata să m'arunc în valuri, când trecu o barcă albă, condusă de o tânără fată.

O, tu care mi-ai surâs când sufeream, o, tu care m'ai scăpat, voiu reclădi în inima ta casa copilăriei mele! ?

Vis ...

Pe când dormiam, noaptea trecută, adierea primăverei a pătruns în odaie, şi gândul mi s'a dus foarte departe, pe ţărmurile fluviului Yang, aproape de o tânără fată al cărei surâs, într'o seară, m'a făcut să mă clatin de iubire.

Visul mi-a fost scurt. Când m'am culcat, luna era în vârful unui migdal. Când m'am deşteptat, era tot acolo. O clipă mi-a fost de ajuns ca să străbat cei o sută de chilometri, care mă despart de Kiang-nan şi de o tânără fată al cărei surâs e atât de primejdios.

Rochia

Rochia mea e din epoca când trăia un rege din dinastia Tchin. Atâtea femei frumoase au pus-o ca să danseze, încât cutele ei păstrează o şerpuire armonioasă, şi atâtea adieri au mângâiat-o, încât e străvezie ca o aripă de fluture.

A sosit ceasul

Ridică-te, soţia mea! A sosit ceasul. Infige marele tău ac în perina pe care o brodezi, şi adu-mi armele.

Leagă-mi cele două săbii de centură şi potriveşte-le astfel ca să nu mă supere.

Cu emoţie, te văd îngenunchind în faţa mea. Dar, mă voiu întoarce, fiica mea!

Agaţă-mi de umăr arcul din care, în curând, vor sbura o mie de săgeţi.

Dă-mi micul sac pe care l-am umplut cu orez.

Leagă-mi strâns curelele tolbei de săgeţi.

Am udat pentru opt zile grădina de legume! N'am uitat să răsădesc crizantemele.

Acum, tremură de frică şi fugi! Imi iau privirea groaznică cu care îmi voiu întâmpina duşmanii.

Noapte de iarnă

Trosniturile de bambu mă vestesc că ninge.

In singurătate

Cum nu mai es din casă, lumea nu se mai ocupă de mine. Trăesc în pace. De cât timp, anume? Trebue să fi trecut doi sau trei ani, fiindcă atâtea foi înegrite de poemele mele îmi încarcă masa, şi fiindcă micul meu băiat vorbeşte de mult.

Mă uit cu milă la semenii mei care se ostenesc în căutarea bogăţiei şi a gloriei. Mă întreb ce-au să aibă în mormânt.

Surâsul micului meu băiat preţueşte pentru mine, mai mult decât toate tezaurile din lume. Şi când scriu câteva versuri frumoase, simt o mulţumire pe care niciodată n'a cunoscut-o Impăratul celor Cinci fluvii.

Cuvântul

Unde ţi-e cuvântul pe care mi l-ai dat, aseară, sub salcâmul în floare?

Dar, unde e roua care apleca florile de salcâm?

Dorinţa

Caldă noapte, strălucitoare lună, mireasmă de pruni, daţi-i iubitei mele un vis încântător! Făceţi-o nerăbdătoare să mă revadă, să-mi bată la uşă!

Mireasmă de pruni, lună strălucitoare, noapte caldă, voiu şti, după sărutările ei, dacă m'aţi auzit.

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Zinaida Serebreacova — Katia şi pomul de Crăciun

INVALIDUL ORB

de VASILE SAVEL

I

Pe o bancă, în faţa Mării, Gheorghe Hurjui se odihnea. Auzea sgomotul valurilor, simţea imensitatea ce se întindea, ştia că apa merge până se face una cu cerul de nu mai poţi deosebi nici cer, nici apă, le ştia toate acestea, măcar că nu le văzuse. Se mulţumea cu puţin, se mulţumea să audă cum se sparg valurile, cum cântă şi mugesc valurile...

Pe alee trecea lume, care vorbea de toate. Din când în când, cineva se oprea şi exclama:

— Ce frumoasă-i astăzi Marea!

— Trebue că-i tare frumoasă, îşi spunea Gheorghe.

Simţea după vântul răcoritor, după adierea care potolea simţurile.

Aţi înţeles că eroul nostru era orb. Dacă te uitai la el, în fugă, credeai că-i om, ca toţi ceilalţi. Avea ochi negri, sub sprincene negre stufoase. Musteaţa neagră, strălucitoare, deasupra buzei, roşii, tari. Mâna stângă se răzima într'un baston.

Gheorghe privea fără să vadă şi îi părea tare rău că nu văzuse şi el odată măcar Marea, mulţimea aceasta de apă în faţa căreia fiecare se oprea şi spunea simplu: „Ce frumoasă e!" Pe urmă, parcă ar fi văzut, nu se mai gândi la nimic, cum se întâmplă celor ce văd şi îşi fixează un punct de pe Mare pe care îndată nu-l mai zăresc.

Pe alee, venea o femee cu un coş în mână. Ii era cald şi se ştergea des pe faţă cu podul palmei, oprindu-se puţin în loc, întrerupându-şi socoteala câştigului ce-l număra în gând.

La vreo cincizeci de paşi de Gheorghe se opri iar. După ce-şi şterse sudoarea de pe faţă, se uită, aşa, înainte şi inima îi svâcni. Omul care sta pe bancă era bărbatul ei. Işi pironi ochii asupra lui şi nu mai avu nici o îndoială. El era, Gheorghe al ei, pe care îl aştepta de ani de zile cu nădejdea că tot are să-l găsească într'o zi. Ii vorbea sufletul că Gheorghe n'a murit în război, că rugăciunile ei nu puteau fi zadarnice, că lacrimile ce-a vărsat nu i-au brăzdat degeaba faţa. Dacă nu s'a întors acasă, da, îşi aduse aminte de o ceartă la despărţire când încă nu se ştia că se va duce în război. Poate de-aceia nu s'a mai întors, socoti ea, şi rătăceşte în lume. Grăbită se apropie de Gheorghe. Il vedea mai bine, din ce în ce mai de aproape, cu fiecare pas întărindu-şi credinţa că el era, că omul ce sta pe bancă în faţa Mării nu putea fi altul decât Gheorghe ai ei.

El e, uite musteaţa lui, buzele lui tari, cărnoase, sprincenile lui negre, stufoase, surâsul lui pe faţă; nu m'am înşelat! — îşi spunea femeia.

Când ajunse lângă dânsul, Gheorghe, cu ochii închişi, părea că doarme. Simţise pe cineva şi aştepta.

— Ei, Gheorghe, îi spuse femeia, bătându-l cu mâna pe umăr, dormi? Scoală, că te-am găsit.

Gheorghe deschise ochii care nu vedeau. Auzise glas de femeie şi zâmbi, — surâsul pe care femeia zicea că i-l cunoaşte atât de bine.

— Ce te uiţi aşa, continuă femeia, te faci că nu mă mai cunoşti? Fugi de mine? La ce să fugi, că nu ţi-am făcut nici un rău. Ne-am certat noi atuncea, dar câte n'am suferit şi eu, Doamne. Bine că te-am găsit, de-acu nu te mai las. Mergem acasă.

Gheorghe dădu din umeri şi surâse. Pe urmă:

— Nu vezi că n'am ochi...

Femeia se uită lung în ochii lui şi nu-i venea să creadă.

Cum se poate să nu vadă cineva când ţine ochii deschişi? — se întreba ea.

— Cum, nu vezi?

— Păi!

— De loc?

— De loc.

— Ş'apoi! Eu ş'aşa te iau, că eşti al meu, şi-mi eşti drag.

Atâta amar de ani te-am aşteptat.

— Păi să vezi, vorbi Gheorghe, eu n'am fost însurat niciodată.

— N'ai fost! Te prefaci; vrei să scapi de mine acuma că te-am găsit; nici moartă nu te las!

— Poate mă asemueşti cu altcineva.

— Te asemuesc! Tu eşti Gheorghe al meu, te cunosc după glas; mă uit la tine şi văd că tu eşti, mai că nu te-ai schimbat.

— Ei, om cu om seamănă, îi spuse Gheorghe; ţi se pare că eu îs acela pe care îl cauţi. Crede-mă că nu-s eu Gheorghe pe care-l doreşti.

— Da-a, ce-mi spui tu mie, parcă eu n'am ochi; nici moartă nu te las.

— Vezi bine, ţi-am căzut la inimă; lasă-mă, că m'am săturat cu gluma.

— Ce glumă, vorbi femeia, vrei să fugi de mine. Bine că te-am găsit. De-acuma poţi să te ascunzi cât îi vrea, eu nu te las. De-ai fi olog sau ciung, eu tot acasă te duc. Nu te las să rătăceşti stingher pe lume, că şi eu sunt singură de când ai plecat.

— Dacă-ţi spun că nu-s eu acela pe care-l cauţi, de ce nu vrei să înţelegi odată. Zău lasă-mă şi vezi-ţi de drum.

— Ii vrea să scapi, da' nici moartă nu te las.

Gheorghe dădu din umeri şi clătină capul.

Femeia se uită pe alee în sus şi în jos. Văzu un sergent de stradă şi îi făcu semn să vie spre ea. Când fu lângă dânşii îi spuse:

— Domnule sergent, omul ista-i bărbatul meu. Se face că nu mă cunoaşte. Te rog să mergem la secţie să ne spue domnu comisar dacă-i el sau nu.

— Acu vrei să mergi la secţie, spuse Gheorghe; hai să mergem.

Se sculă de pe bancă. Femeia îl apucă de mâna stângă şi porniră la braţ, sergentul înaintea lor.

La secţie sergentul îi opri în faţa unei uşi în care bătu încet de trei ori.

— Intră, se auzi un glas dinăuntru.

Sergentul deschise uşa şi povesti aşa şi aşa, cele ştiute.

— Adu-i încoa, porunci comisarul.

Femeia împinse pe Gheorghe înăuntru şi amândoi se opriră lângă uşă.

— Veniţi mai aproape, porunci din nou comisarul.

Femeia împinse câţiva paşi pe Gheorghe până în faţa biuroului.

Comisarul se uită la dânşii ca să-şi amintească dacă nu i-a mai văzut vreodată. Erau feţe noui.

— Ei, ce vreţi?, — îi întrebă.

Femeia îi povesti cele ce ştiţi.

— Şi dumneata ce ai de spus, întrebă comisarul pe Gheorghe.

— Dă, eu ce să zic? făcu Gheorghe. Eu zic că n'am fost însurat niciodată şi pe femeia asta n'o cunosc.

— Nu-l credeţi, isbucni femeia; se preface. Cercetaţi-l; vedeţi-i hârtiile; dacă n'o fi el!...

Fără să i le ceară, Gheorghe scoase din buzunarul dinlăuntru al hainei carnetul de cale ferată care îi da dreptul să călătorească fără plată, biletul de clasare ca invalid şi alte hârtii, toate pe numele Gheorghe Hurjui din comuna Teiul, judeţul Ialomiţa.

— Pe-al tău cum îl chema, o întrebă comisarul.

— Tot Gheorghe, răspunse femeia.

— Tot Gheorghe, şi mai cum?

— Gheorghe Croitoru.

— Păi vezi? nu se potriveşte.

— Cum să se potrivească, dacă şi-a schimbat numele ca să nu-l mai găsesc.

— Dă, făcu Gheorghe, zâmbind.

— Nu se poate, o lămuri comisarul, căutând să-i arate că se înşeală şi să-l lase în pace pe om.

Femeia se cumpăni, însă de crezut, nu credea. Ea nu putea să creadă actele în care poţi scrie ce vrei; ea se uita la om, şi de ce se uita, de ce era mai sigură că el e Gheorghe, cel atât de dorit.

— Domnule comisar, vorbi femeia, eu nu-l las. Poate să fie aşa cum zice el, cum aţi cetit dumneavoastră acolo în hârtii, eu nu-l las; eu îl duc acasă la mine. Dacă e leit el...

— Dumneata ce zici, întrebă comisarul pe Gheorghe.

— De... se gândi Gheorghe; ştiu eu?

— Aici îi la voia dumitale, vorbi comisarul.

— Ci haide odată acasă, omule, isbucni nerăbdătoare femeia.

— De... haidem şi-acasă, răspunse Gheorghe, să vedem ce-o mai fi.

— Vedeţi, spuse femeia, triumfătoare, comisarului, tot eu am avut dreptate... Hârtiile celea! adăugă în batjocură.

II

In stradă, Gheorghe o întrebă:

— S'acuma unde vrei să mă duci?

— Unde, la noi acasă. Ne-am mutat la Bucureşti.

— Mergem, răspunse Gheorghe, cu gândul la cele întâmplate.

La gară s'au suit într'un vagon de-a treia; el având dreptul, cu carnetul lui de orb invalid de război, la un însoţitor, scutit şi el de plată.

După ce şi-au ocupat locurile şi s'au aşezat, au tăcut amândoi.

El se gândea la întâmplarea aceasta ciudată şi se întreba cum are să isprăvească; ea la fericirea ei viitoare. Chiar dacă n'o fi el, îşi zicea, dacă seamănă aşa de bine cu *el*, n'am ce face.

Gheorghe surîse. Trebuie să-i ţin locul *lui*, îşi

(Continuare în pagina VI-a)

spuse; se vede că alta n'am ce face. Dacă vrea ea să fiu numai decât *el!* Muere şi asta; nu se lasă cu una cu două.

Pe drum a întrebat-o ce face şi a aflat că... nevasta lui e spălătoreasă, a fost angajată pe un sezon la un hotel din Techirghiol cu trei mii de lei pe lună şi tain, şi acuma se întoarce acasă.

— Avem cu ce trăi, îi spuse ea; de-aşi şti că muncesc ziua şi noaptea... bine că te-am găsit.

— Bine, răspunse Gheorghe. é

In Gara de Nord, Gheorghe se posomorî. Pe drum nu-i spusese *ceva* şi îi părea rău. Poate că dacă i-ar fi spus, l-ar fi lăsat în pace. Se gândea dacă trebue sau nu să-i spună.

— Unde mergem? întrebă.

— Acasă; la noi.

— Eu să nu mă mai duc acasă?

— Lasă pe mâne, mergem şi luăm ce-i al tău.

Gheorghe se gândea. Mergea pe străzi dus de ea, păzit să nu-l atingă nimeni; îl prevenea la marginea trotuarului, îl ferea de gropile din mijlocul străzilor bucureştene, îl conducea ca pe omul care nu vede şi nu cunoaşte pământul pe care calcă.

Acasă, ea a pregătit repede ceva de mâncare ; a adus dela crâşmă un litru de vin şi s'au aşezat la masă. Au vorbit de una de alta, până ce deodată femeia îi spuse :

— Eu, Gheorghe, batâr că nu cred că nu eşti tu, eu zic că tot tu eşti. Uite ce m'am gândit: dacă zici tu că-i aşa cum zici, atunci să ne cununăm din nou.

— Eu n'am mai fost.

— Ş'apoi, de două ori nu strică.

— Ce să strice ! eu... eu... să-ţi spun drept, vorbi Gheorghe încet, ca un vinovat, trăesc cu o femee... şi răsuflă uşurat. Spusese tot ce-i sta pe inimă.

— Căţeaua! isbucni femeia.

Gheorghe oftă.

— Şi cu ce te-alegi de pe urma ei? îl întrebă.

Gheorghe se roşi şi îşi muşcă buzele.

— Umblă după pensioara ta, înţeleg acuma; şi eu care te căutam de atâta timp. Ţi-o mănâncă toată; uite haina ţi-e cârpită; cămaşa nespălată de cine ştie când; putoarea! De-aceia mi te-a luat.

— Nu, răspunse Gheorghe.

— Atunci? spune odată omule!

Gheoghe îşi apleacă fruntea şi îşi strânse buzele.

— Ei?! zise în aşteptare femeia.

Gheorghe răsuflă: — Merg cu trenul. Azi în Constanţa; mâine în Oradea, mai ştiu şi eu pe unde am umblat; nici în război n'am umblat atâta cât umblu acuma. Imi dudue urechile de roţi pe şine şi tot fluerând aud: Pfuu! Pfuu! Vezi, îi trenu' scump azi. Omul, de, ca omul, se gândeşte la o leacă de economie. Eu am dreptul la însoţitor, care nu plăteşte dacă merge cu mine. Imi dă şi mie un sfert sau jumătate din bilet, cum e calea de lungă. Pachiţa ştia cât costă până unde mergem. Banii îi lua ea înainte.

— De-aceia! vorbi femeia furioasă. Să-şi mai pună pofta 'n cui. Să poftească de-acuma.

Gheorghe surâse. Se bucura că are să scape de tren, căci era sătul de cât îşi chinuise oasele pe băncile de lemn. Poate că Dumnezeu îl asemuise cu celălalt, poate că El i-a trimis fiinţa care l-a găsit pe bancă în faţa Mării ispititoare.

Femeia a dus lucrurile până la capăt. S'a căsătorit cum spunea, a doua oară cu bărbatul ei. Ea îşi continuă meseria; el, după ce s'a odihnit câteva luni şi nu-l mai dureau oasele, a căpătat aşa un dor de călătorii. Pensia nu-i ajungea nici de tutun şi însoţitori găsea destui...

VASILE SAVEL

Cronica muzicală

TOT DESPRE MUZICA ROMÂNEASCĂ DIN AMERICA

De când am avut ocazia să vorbim despre muzica românească din America, a trecut mai bine de o lună. Iată că ne sosesc acuma întâmpinări americane la „Cronica muzicală" apărută în No. 402 din 19 August a. c. al revistei noastre.

Ar fi fost de dorit ca tocmai d. I. Nestorescu, care e cel vizat în mod direct de considerentele noastre de atunci, să fi intervenit în discuţia angajată. Dar deocamdată, alţii ne-au comunicat câteva constatări suplimentare, menite să dea impuls unei discuţii serioase.

Ziarele româneşti din Cleveland ne vor reproduce şi vor comenta însemnările asupra acestui subiect. Astfel ne asigură, până una-alta, cei doi corespodenţi ai „Adevărului Literar", care nefiind publicişti profesionişti, — doresc să rămână anonimi. Acceptăm condiţiunea, şi vom vorbi fără a şti cu preciziune dacă ceeace ne-a fost comunicat de dânşii prezintă sau nu un punct de vedere complect, fără lacune, asupra problemelor muzicale româneşti din Statele-Unite — recte din Cleveland, cu tot „Hinterlandul" lui de „colonii" româneşti.

Aflăm mai întâi că marea orchestră simfonică din Cleveland e condusă de d. Nicolae Socolov, personalul ei fiind recrutat dintre muzicanţii existenţi prin partea locului — deci de toate naţionalităţile. Au intrat şi câţiva Români în organizaţiunea formată de N. Socolov.

Corespondentul nostru afirmă că şi d. I. Nestorescu a fost invitat şi a luat parte în comitetul care a sprijinit pe d. Socolov. Muzica nu poate cunoaşte vre-o rivalitate naţională. Nu e de mirare, deci, că cel mai puternic reprezentant al artei româneşti de acolo, d. I. Nestorescu, violonist-virtuos şi dirijor, şi-au înţeles situaţia. Nefiind sprijinit de cercurile muzicale din Bucureşti, neavând cu cine să-şi „dubleze" funcţiunea de dirijor, n'a pus la cale o formaţiune simfonică proprie...

Muzicanţii ruşi aflaţi în Statele-Unite sunt foarte numeroşi. Insuşi Rahmaninov (dar Şaliapin?) a dat concerte pretutindeni, timp de opt ani fără întrerupere! Pe când d. I. Nestorescu n'ar fi putut conta decât pe forţe de rând, pe muzicanţi români mai talentaţi, aparţinând micilor (deşi numeroaselor) orchestre româneşti din regiunea Cleveland-ului, — şi atâta tot...

Astfel s'a produs acest fenomen că centrul românimii americane, prea răzleţite, n'a reuşit să devină nucleul princpial pentru expansiunea muzicii româneşti. Şi dacă Clevelandul n'a reuşit, celelalte centre mai puţin importante în ce priveşte mediul muzical românesc, nici nu pot avea vre-o pretenţie.

Ne îtoarcem deci la ideia noastră iniţială: într'adevăr, călătoria d-lui I. Nestorescu în România şi seria de concerte ce va anunţa pentru Noembrie-Decembrie, e de dorit să fie, în acelaşi timp, o închegare de legături mai strânse decât până acum, între Bucureştiul muzical şi mişcare muzicală românească din America. —*A. N.*

Evrica

Regulele Jocului

In fiecare număr al „Adevĕrului Literar şi Artistic" se publică câte o serie de 25 întrebări. Cititorii doritori a lua parte la jocul „Evrica", urmează să ne trimită răspunsuri la aceste întrebări. Pentru fiecare răspuns reuşit şi precis, se va socoti trimiţătorului *2 puncte*, iar pentru fiecare răspuns reuşit numai pe jumătate (aproximativ) se va socoti numai *1 punct*.

Răspunsurile inexacte şi greşite nu se vor lua în consideraţie.

***

Răspunsul la fiecare întrebare poate fi meditat de jucător — cel mult câte trei minute.

Consultarea dicţionarelor enciclopedice e interzisă.

Răspunsurile trebue să fie serioase, scurte şi categorice, evitându-se spiritele şi glumele.

Regretăm că unii dintre cititori ne-au răspuns la foarte puţine întrebări. E de dorit să ni se răspundă la *toate* întrebările, fiindcă numai astfel se pot controla cunoştinţele fiecăruia.

Jocul „Evrica" se poate juca şi în societate sau în doi. Interesul jocului se accentuiază în acest caz prin faptul că uneori chiar cei mai culţi dovedesc o surprinzătoare şi comică ignoranţă acolo unde alţii, mai puţin eruditi, răspund destul de exact.

Unul dintre jucători citeşte tare întrebările, iar ceilalţi scriu răspunsurile, care, apoi, se controlează în comparaţie cu seria răspunsurilor exacte.

Răspunsurile cele mai bune, la o serie de 25 întrebări, sunt cele ce pot obţine circa sau chiar 50 de puncte.

***

Redacţia roagă pe cei ce se interesează de această rubrică să ne scrie fără înconjur dacă sunt mulţumiţi sau nu — de aprecierea noastră asupra răspunsurilor trimise, pentruca să le dăm cuvenitele explicaţii.

Deasemenea, le-am fi mult îndatoraţi dacă ne-ar propune inovaţiuni, modificări şi serii originale de întrebări precise (cu răspunsuri exacte), etc.

E necesar însă ca propunerile să fie însoţite de arătarea izvoarelor de unde au fost inspirate.

4. Seria a patra de întrebări

76. — Din ce se fac capsulele farmaceutice?
77. — Când şi unde au apărut cele dintâi biciclete?
78. — Care insectă se sinucide în faţa pericolului ce o ameninţă?
79. — Cu ce se bărbiereau Romanii?
80. — Ce pasăre înghite pietre?
81. — Cine a inventat dinamita?
82. — Care e cel mai popular bărbier?
83. — Ce poet celebru, care s'a bucurat de glorie mondială, a fost prim-ministru?
84. — Care e origina cuvântului „laconic"?
85. — Care e cea mai lungă cale ferată din lume?
86. — Când şi de către cine a fost inventat revolverul?
87. — La ce popor a apărut întâi arta dentisticei?
88. — Manuscrisele cărui om celebru pot fi citite numai cu ajutorul oglinzii?
89. — Câte slove are maşina de scris în limba chineză?
90. — Ce e „focul grecesc"?
91. — Ce este „pecetea lui Solomon"?
92. — Cine a inventat telefonul?
93. — Cine a introdus în matematici sistemul de semne întrebuinţate şi azi?
94. — Ce operă istorică a scris Verdi şi ce eveniment istoric a tratat?
95. — Din ce se face arcuşul de vioară?
96. — Care rege al Franţei a interzis jocul de şah?
97. — Care piatră preţioasă nu cere nici o prelucrare?
98. — Care filosof celebru a fost şi împărat?
99. — Care revoluţionar celebru a fost ucis în duel?
100. — Unde se află o specie de pisici fără coadă?

Răspunsurile se vor trimite pe adresa „Adevĕrului Literar", *Rubrica „Evrica"*.

Umorul sovietic

Meditaţiuni în sânul Naturii:

— Aspiranţii la înaintare pe scara ierahică a serviciilor de Stat sunt sfătuiţi să ia exemplu dela papagal: să gândească cât mai puţin şi să repete vorbele altora cât mai mult.

— Favoritul şefului se aseamănă cu luna: strălucirea nu i se datoreşte lui.

— Intr'o pădure deasă e uşor să te rătăceşti caşi în cele mai multe dregătorii, cu toate că în pădure nu există birouri de informaţiuni.

***

De urgenţă :

— Drace, ce tot dai copilului să bea vodcă ? Aşteaptă barem să crească !

— Aşteaptă tu dacă vrei : până are să crească el, nici vodcă n'are să mai fie...

Prin „protecţie":

— S'a 'nghesuit atâta lume la intrarea cinematografului... Numai pomenindu-le de părinţi şi de rude, am fost lăsat să intru...

— Hm.... Adică şi aici ai intrat graţie rudelor ?!...

„Autocritică":

— Vă felicit. Eri m'aţi criticat violent, cu mare îndrăzneală. Aşa şi trebue !

— Se poate altfel ? Din toate slabele mele puteri am căutat să vă satisfac !...

Un formalist :

— Sunt pasager şi eu ! Nicăeri nu există regule care să oprească pe cei beţi să intre în vagoane. Vagonul acesta e doar pentru nefumători, şi nu pentru „nebăutori", — nu-i aşa ?!...

Beer Frizer Moşilor 53

Anunţă onorata Clientelă că s'a terminat complect mărirea şi renovarea localului, a reluat lucrul normal, având perfecte Coafeze

Cronica Şahului

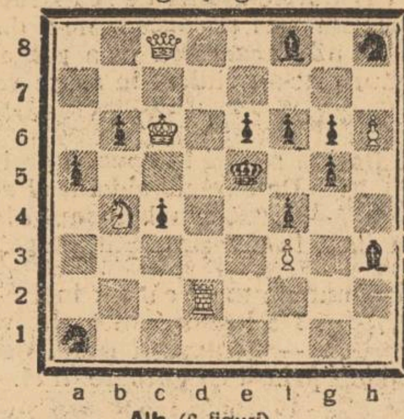
PROBLEMA No. 167

de **dr. R. Weinheimer**, Viena

(Dela concursul organizat de Fide la Londra)

Negru: (13 figuri)

Ré5, Ca1 şi h8, Nf8 şi h3, Pa5, b6, c4, é6, f4, f6, g5 şi g6.

Alb (6 figuri)

Rc6, Dc8, Td2, Cb4, Pf3 şi h6.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

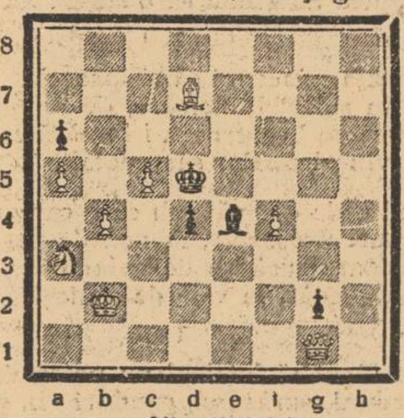
PROBLEMA No. 168

de **dr. H. Bince**, Barlin

(„Chemnitzer Tagblatt" 1927)

Negru (5 figuri)

Rd5, Né4, Pa6, d4 şi g2.

Alb : (8 figuri)

Rb2, Dg1, Ca3, Nd7, Pa5, b4, c5 şi f4.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

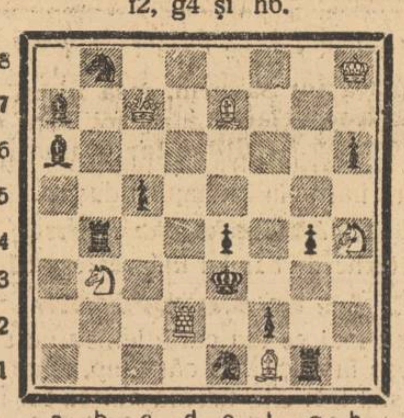
PROBLEMA No. 169

de **L. A. Issaef**, Leningrad

(Premiul I la „Schachmatni Listok" 1927)

Negru (12 figuri)

Ré3, Tb4 şi g1, Cb8 şi é1, Na6 şi a7, Pc5, é4, f2, g4 şi h6.

Alb (7 figuri)

Rh8, Dc7, Td2, Cb3 şi h4, Né7 şi f1.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 63

Jucată în match la Buda-Pesta în 1928.

Alb : K. Havasi **Negru : E. Koenig.**

1. d2—d4, Cb8—f6; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cb1—c3, d7—d5 ; 4. é2—é3, é7—é6 ; 5. Cg1—f3, Cb8—d7 ; 6. Nf1—d3, a7—a6; 7. b2—b3 o mutare ingenioasă 7......, Nf8—d6; 8. Nc1—b2, Dd8—e7; 9. Dd1—c2, 0—0; 10. é3—é4, é5—é6; 11. 0—0—0, d5×c4; 12. Nd3×c4, b7—b5; 13. Nc4—d3, c6—c5. Se şi observă că atacul negrului e mai rapid. 14. d4×é5, Cd7×é5; 15. Cc3—d5, Cf6×d5 ; 16. é4×d5, Cé5×d3+; 17. Dc2×c5, c5—c4; 18. Dd3—d4, La b×c, b×c; D×c4 şi negrul câştigă prin Nf5 ; Cd4, De4! etc. Ceva mai bine de cât mutarea din text ar fi fost Dc3, dar şi astfel negrul ar fi avut avantaj; 18.... f7—f6; 19. b3×c4, b5×c4; 20. Th1—é1, Dé7—c7; 21. g2—g3, Ta8—b8; 22. Nb2—c3, Nc8—f5; 23. Cf3—h4, alb nu mai are nici o apărare suficientă; 23.... Nf5—d3; 24. f2—f3. La f4? negrul pierde Dama prin Nc5; din această cauză alb n'are altă apărare faţă de ameninţarea Né5 decât sacrificiul calităţii la é5; 24... Nd6—é5; 25. Té1×é5, f6×é5; 26. Dd4×é5,Tf8—é8! şi alb cedează căci dacă ia Dama urmează mat în două mutări.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: Iacobsen: *Niels Lyne;* Rainer Maria Rilke: *Auguste Rodin, Rumeur des âges, Les Fenêtres*; F. Galdkow: *Le Ciment;* Valentin Kataev: *Rastratehiki*, Panait Istrati: *Les chardans du Barugan, Mes departs;* F. Tischirikoff: *Jeunesse;* Stefan Zweig: *Tolstoi, Hoelderlin, Amok, Dostoiewschi, Balzac Dikens;* Edouard Fleg: Moïse, *Pourquoi le suis juif;* Pirandello: *L'Exclue, Henri VI; Vêtir ceux qui sont nus;* Roland Dorgelös: *La Caravane sans chameaux, Partir;* Paul Morand: *Magie noire;* André Maurois: Henri Poulaille, Blaise Cendras; *Le Coffret de l'âge heureux;* André Saurès: *Poéte tragique, Sur la vie, Cervantés;* Frank Harris: *La vie et les Confessions d'Oscar Wilde, 2 vol., Montés le Matador;* Arthur Symons; *Journal de Henry Luxulyan;* etc. etc.

Reducere de preţuri. Expediţii în provincie. Reviste străine şi româneşti.

Curiozităţi

Grozăviile uraganului

Se cunoaşte dezastrul pricinuit de recentul uragan din America de Nord şi pe insulele Antile. Dar unele amănunte ne vin abia acuma.

Niciodată n'a avut loc un fenomen atât de distrugător, în regiunea devastată astăzi de acest uragan. Pe insula Portorico n'a rămas o singură casă nedărâmată. Conductele de apă fiind sfărâmate cu desăvârşire, clima tropicală ameninţă să deslănţue epidemiile.

Lipsa de apă se uneşte cu lipsa de alimente, — toate căile de comunicaţie fiind nimicite, iar vagoanele şi locomotivele zac răsturnate. Uraganul atinsese viteza de 160 km. pe oră. Pretutindeni — numai ruine şi pagube de zeci şi sute de milioane de dolari.

Sub ruine se mai găsesc mii da cadavre şi de oameni încă vii dar răniţi şi striviţi. Nici n'are cine să-i dezgroape. Pretueindeni e haos şi întuneric. Străzile au dispărut sub dărâmăturile caselor, vehiculelor, stâlpilor de telegraf, mobilelor, etc. Crucea Roşie Americană a trimis la Portorico o mare expediţie de salvare. Electricitatea nu mai există.

Câteva vase şi vapoare mari au dispărut în zona uraganului. Altele au fost aruncate pe ţărm. Până şi celebrul căpitan Romer care reuşise să traverseze, cu mica lui corabie Oceanul Atlantic dela Lisabona până la Portorico, şi-a găsit probabil moartea în valurile stârnite de uragan — în drumul spre Florida !...

La Rockford, uraganul a transformat ziua în noapte. Pietonii şi vehiculele n'au avut timp să se ascundă. Ruperea de nori a umplut străzile cu torente furioase de câţiva metri înălţime. Tunete infernale au asurzit populaţia înebunită de groază.

Acoperişurile, arborii, stâlpii, automobilele se ridicau în aer la câteva zeci şi sute de metri şi cădeau apoi peste ziduri şi peste pavaje, sfărâmându-se în mii de bucăţi.

Corpuri uriaşe de case şi de uzine din beton şi fier, se prăbuşeau ca nişte căsuţe de carton. Sub ruinele fabricilor au fost striviţi toţi lucrătorii. Unele clădiri au fost rupte în bucăţi care au zburat în toate părţile; iar pe locul unde se găseau casele, n'au rămas decât nişte gropi goale. Dar nici-o casă distrusă n'a luat foc, căci ploaia torenţială stingea îndată orice flacără. Uraganul a durat la Rockford numai 17 minute, dar a părut populaţiei — un adevărat sfârşit al lumii.

In ce priveşte pagubele, pe insula Portorico, numai plantaţiile de banane complect nimicite se evaluează la 15 milioane dolari; plantaţiile de trestie de zahăr — la 20 milioane, etc...

O lăptărie originală

Un ziar medical din Montréal anunţă că la New-York s'a inaugurat cea dintâi „lăptărie de femei".

Femeile ce-şi vând laptele trec zilnic pe la prăvălie unde o femee, care are special această atribuţie, le ia laptele, îl toarnă în sticle sterilizate şi îngrijeşte să se transporte la domiciliul amatorilor comenzile respective.

Laptele adunat zilnic e ţinut la ghiaţă.

Acest original stabiliment dispune actualmente de 32 „femei de lapte", dintre care cea mai generoasă furnizează un litru de lapte pe zi.

Laptele, plătit de către negustor cu trei dolari şi şaptezeci litrul, este revândut cu 4.80 dolari, adică cu peste 800 lei.

Ciorapi miraculoşi

Au apărut şi au mare succes la Londra nişte ciorapi care, prin nuanţarea umbrei ce cade asupra picioarelor le schimbă aspectul, făcându-le să nu pară nici prea groase nici prea subţiri. Aceşti ciorapi sunt de culoare gris, — dela nuanţele cele mai deschise până la cele mai închise.

In faţa „Păcii Eterne"

Guvernul Statelor-Unite a reuşit să facă să se semneze la Paris pactul internaţional al „Păcii Eterne". In acelaşi timp, însă, chimiştii militari americani lucrează la un gaz asfixiant de o putere fantastică, de curând inventat şi aflat în faza de experimentare.

Organizarea infanteriei americane continuă cu scopul de-a o spori cu 200 procente. Iar experienţele cu noul tip de tancuri uşoare şi uimitor de mobile au şi dus la rezultate mai mult decât satisfăcătoare.

— Vrei pace ?

— Pregăteşte-te de război !...

Cu toate că are faima de duşman al războiului, America de Nord continuă să-şi construiască numeroasele laboratorii nouă de chimie militară. Gazul cel nou provoacă secreţiuni abondente ale mucoasei, face gura să „lase apă" şi ochii să lăcrimeze neîncetat.

Se crede că acest gaz va juca, în războiul viitor, un rol mult mai important decât toate mitralierele şi celelalte arme de luptă.

In aceleaşi laboratoare americane se fabrică un nou pistol care seamănă cu... tocul automat de scris, atât de popular astăzi. Purtătorul acestui pistol n'are decât să-l îndrepte spre un adversar şi să-i apese un mic buton, pentru a face să pornească un cartuş cu gaz comprimat, care, lovind pe cineva îl face incapabil pentru vre-o sforţare fizică, timp de câteva ceasuri.

„Impuşcătura" pistolului produce acest uimitor efect la o distanţă de 4—5 metri. Pistolul e foarte uşor, portativ şi poate fi întrebuinţat fără ca „duşmanul" să-l observe. In curând, toată poliţia din America va fi înarmată cu aceste pistoale.

HIGIENA DENTARĂ

CLINICA ULTRA-MODERNA

BUL. ELISABETA 17 Etajul I (CASA RADIVON)

Telefon: 302/38

Plombe

Extracţiuni fără durere

Denturi în Aur, Platină, Cauciuc

Diagnostic precis prin Radiografie

Deschis toată ziua

INLESNIRI de PLATA

Cărţi şi Reviste

Pe filele unui roman bolşevic

Nici Dumnezeu şi nici stăpân! strigau părinţi-ne'n robie
Şi pe pământ, ai lor tirani, din fier şi aur lucitor,
Cătuşe 'ntruna făureau, legaţi spre a-i ţine 'n veşnicie,
Iar Domnu 'n ceru-i le gătea de-asemeni iadu-i arzător
Tot sânge şi tot sânge iar !... Nu trebue să curgă 'ntruna ?
Tovarăşilor, câte mâini, de pumni ciuntite nu's pe veci.
Câţi ochi plesnesc şi căpăţâni cum mai cad una câte una,
Sub izbitura de ciocan şi-a secerei atingeri reci !...
Dar acest sânge ne-a 'nroşit de-apururi steagurile noastre
Şi pe-auritul fanion cum purpura-i se mai răsfaţă !....
Pământu-i liber şi de-acum, pustii stau cerurile-albastre,
Iar tot dispreţu-i omul zeu, pe moarte-l svârle şi pe viaţă!

Iată imnul bolşevic ce s'ar cânta în anul 1999, atunci când comunismul ar ajunge stăpânitorul întregei omeniri. In aceste versuri, scriitorul francez Jean Subervile ne arată în chip plastic, toată concepţia acestei ideologii nevrozate, care stăpâneşte astăzi Rusia şi tinde să cuprindă în braţele-i înroşite de sânge, nu numai toată Europa, ci întreg Universul. Ştim cu toţii ce este bolşevismul şi care-i sunt tendinţele nefaste. E aşa de cunoscută şi de banală tema aceasta, încât astăzi a devenit un loc comun. A vorbi despre bolşevism, e caşi cum ai vorbi de lucruri pe care le vezi şi le ştii în toată clipa. „Văzut-ai vreodată luna ?" a întrebat ironic un profesor pe elevul său la examen. — „Nu" răspunse acesta cu aceiaş ironie, „n'am văzut-o, dar în tot cazul, am auzit vorbindu-se de dânsa". In adevăr, bolşevismul nu-i născut de eri, de alaltăeri.

E vechi decând lumea, căci încercări de a înlocui ordinea legală a unui stat cu anarhism dizolvant s'au făcut şi se vor mai face. E interesant însă de a vedea cum e privit acest bolşevism prin prisma scriitorilor de azi. Netăgăduit că mai toţi se întrec a-l zugrăvi aşa cum este : feroce, fanatic şi distrugător a tot ce e mai nobil în om. Aşa ni-l descrie şi Jean Suberville în romanul său intitulat „L'homme qui fait sauter le monde".

Acest scriitor, tânăr şi aproape necunoscut, caută să tragă cu un talent puternic de imaginaţie şi logică, ultimele consecinţe ale bolşevismului triumfător. Romanul său este aşa de plin de idei de actualitate, cuprinde lucruri aşa de interesante pentru toţi cei care se preocupă de viitorul ţării lor şi al omenirii întregi, dă argumente aşa de puternice în contra comunismului care ne ameninţă, încât am socotit că merită să treacă de marginile unei simple recenzii.

Să-l analizăm mai pe larg. Suntem în ziua de 4 Septembrie, 1999. Bolşevismul a reuşit să învingă burghezia în toate statele universului şi acum îşi celebrează serbarea-i anuală prin reprezentanţii tuturor comitetelor din lume, care se întrunesc la Paris în congresul lor anual. Bolşevismul triumfase peste tot. Aliat la început cu militarismul prusac, distrusese Franţa, Polonia şi Orientul Europei. Pe urmă „lupii, cum ne spune autorul, se sfâşie între ei şi sub loviturile de ciocan ale comunismului, cade Germania şi după ea Anglia şi America". In scurt timp tot restul omenirii e subjugat bolşevismului. Odată acesta triumfător, omenirea va deveni un vast laborator de experimentare al teoriilor comuniste. Distrugerea burgheziei, egalizarea claselor, realizarea fericirei pentru toţi oamenii vor fi urmărite cu o înverşunare necruţătoare.

Bolşevicii vor fi consecvenţi principiilor lui Trotzky care între altele spune: „Altădată se credea în legendele paradisului, dar acestea nu erau decât vise vagi şi obscure, nostalgia sufletului unui om urmărind ideia unei vieţi mai bune. Noi spunem însă că acest paradis îl vom creia cu mâinile muncitorilor pe acest pământ pentru copiii voştri şi pentru strănepoţii voştri până la sfârşitul veacurilor". Realizarea paradisului aci pe pământ o vor urmări bolşevicii prin toate mijloacele. Inchisoare, munci forţate, execuţii în massă, bombardări cu gaze a oraşe întregi, toate vor contribui la realizarea acestui paradis.

Burghezia va fi desfiinţată, cum am spus, păstrându-se din ea numai câteva exemplare pentru grădina zoologică. Egalizarea claselor se va face. Oamenii se vor îmbrăca la fel, vor mânca la fel, vor iubi, putem zice, la fel. Bine înţeles că înalţii comisari ai poporului vor duce un trai mai special : vor avea birturi mai alese, veşminte mai bogate, femei mai frumoase.

După trecere de câteva decenii însă, bolşevismul de pe cel mai înalt arc de triumf al lui, are să se declare înfrânt. Distrusese burghezia, nimicise capitalismul, nivelase clasele şi totuş omenirea nu era fericită.

Nu era fericită pentru simplul motiv că fericirea şi nefericirea îşi au rădăcinile în însuş destinul care ne-a creat.

Dumnezeu, natura, odată cu omul, le crease şi pe ele şi atunci bolşevismul, neputând învinge natura sau viaţa, ca o ultimă sfidare a acestei vieţi, va hotărî să piară odată cu tot universul. Ca atare, orce naştere va fi abolită şi acum pentru a grăbi această moarte lentă a omenirii, conducătorii bolşevici ai întregului univers luaseră hotărîrea supremă ca în anul 2000, în ziua de 4 Septembrie, după ce toată lumea va fi concentrată în anumite centre şi după ce un an întreg se va fi bucurat într'o ultimă orgie, să sară în aer la apăsarea unui simplu buton aşezat în palatul supremului comisar al popoarelor, care guverna dela Paris.

„Ah, dacă există un Dumnezeu, exclama Savurin, cel mai înalt potentat al sovietelor, să fie blestemat ! Să fie blestemat acest răutăcios făuritor al unei lumi avortate ! Să fie blestemat pentru tina infamă din care ne-a scos şi pentru suflul pur cu care ne-a însufleţit ! Din această unire, cu o ironie grozavă, el n'a făcut altceva, decât să stabilească un veşnic conflict între această tină şi suflu-i divin !"

Cu aceste cuvinte, sovietele vor sfârşi precum au început : prin distrugere s'au născut, prin distrugere vor pieri. D-zeu va fi sfidat prin moarte. La marea serbare din 4 Septembrie 1999, Savurin declară războiu vieţei, proclamând triumful morţei. De-acum se sfârşise. Reprezentanţii întregului univers bolşevizat, poporul întreg al Parisului, primeşte această hotrâre a prăvălirii în neant fără niciun murmur. Bolşevismul reuşise să tâmpească aşa de bine omenirea, încât moartea ce i se înfăţişa înainte, apărea ca suprema liberatoare. Şi totuş...

In această dezagregare a vieţei, se vor găsi elemente care vor reacţiona. Lumea s'a născut, ca să creeze perpetuu, nu ca să moară. Din germenii morţii se va naşte pururi viaţa. Când preşedintele suprem al sovietelor proclama distrugerea vieţei, ea renăştea chiar sub ochii lui. Un tânăr inginer Claude Véron se îndrăgosteşte de unica fiică a lui Savurin, care reprezentase într'o scenă alegorică naşterea şi pieirea vieţei prin femee. Nadia era crescută în principiile bolşevice; ea nu mai trebuia să procreeze, ea era femeia menită să satisfacă prin plăcere teoriile sălbatice şi absurde ale comunismului.

Deaceia, când Claude Véron, care nu voia să piară şi în mijlocul nebuniei universale, rămăsese lucid, îi apare şi-i declară dragostea lui, ea i se oferă cu toată dezinvoltura unui animal bine dresat. Claude însă o respinge şi cu ajutorul prietenului său Patrice, savant şi apostol al creştinismului, care reînvia acum sub toate formele curate şi primitive, o convinge să-şi ia rolu-i adevărat de femee.

Nadia iubeşte pe Claude şi din animalul bine dresat al bolşevismului, se ridică la rolul de „homo sapiens" al vechilor generaţii. Ea se creştinează şi se declară gata de a fugi cu Claude într'un loc, unde va putea să pună temeliile unei noui lumi, care va răsări din dezastrul bolşevic. Totul ar fi mers bine, dacă nu intervenea comisarul poporului, Armenof. Acesta era mâna dreaptă a lui Savurin, însă îi era cu totul opus. Savurin era teoreticianul abstract care era gata să-şi ducă teoriile până la ultima lor consecvenţă. Armenoff iubea viaţa şi voia să scape de dezastrul universal, fiindcă era un om interesat şi profitor ca mai toţi comisarii bolşevici. Iubea pe lângă aceasta pe Nadia şi hotărîse să o răpească în ziua fatală, pornind într'un avion pe care-l avea anume pregătit. Nadia îi respinge însă iubirea şi, ca răzbunare, Armenof, prin poliţia lui, o surprinde în momentul când Patrice le dădea benedicţiunea creştinească pentru cununie, urmând ca în urmă să fugă. Ei sunt arestaţi. Savurin, ca judecător suprem, condamnă pe propria sa fiică, deşi o iubea şi voia s'o scape de pieirea universală ca să servească într'un lupanar ca prostituată. Claude este condamnat la munci grele, iar Patrice la închisoare perpetuă.

Dealtmintrelea chinul n'avea să dureze mult, fiindcă peste două luni, bolşevicii aveau s'arunce tot universul în aer. Lumea era adunată în centrele de distrugere, armatele roşii pustiiseră toate locurile de refugiu şi lumea prostită aştepta cu o resemnare dobitocească ora supremă. Moartea însă nu poate învinge cu desăvârşire viaţa. Patrice scapă din închisoare, liberează pe Claude şi pe Nadia pe care îi face să se îmbarce pe avionul lui Armenof. Acesta e luat de Savurin ca tovarăş al lui pentru ora supremă. Păziţi de un soldat roşu, Armenof şi Savurin aşteaptă ora 12, pentru a putea apăsa pe butonul care avea să distrugă lumea. Savurin ştia că fiică-sa a scăpat. El, teoreticianul distrugerei, accepta ca fiica sa să trăiască. Să trăiască dorea însă şi Armenof, care neptând aştepta apropierea orei supreme, preferă să piară într'o luptă corp la corp cu Savurin.

Soldatul roşu îi va privi, impasibil, pe amândoi murind, rezervându-şi lui gloria supremă de a apăsa pe butonul distrugător al lumii. La 4 Septembrie, ora 12 din anul 2000, lumea întreagă sare în aer. Nebunia bolşevică şi-a trăit ultimu-i acces. Singurii care scapă sunt Nadia şi Claude, cari pe avionul lui Armenof, ajung pe un platou din Pyrinei, unde vor întemeia o nouă viaţă. Aşa se închee romanul lui Suberville.

Natural, e multă fantezie şi exagerare în acest roman, dar e şi multă logică în el. Iluminaţii, interesaţii, şi naivii nu vor face niciodată fericirea omenirei. Această omenire nu se va perfecţiona decât prin evoluţie şi nu prin revoluţie. Orce evoluţie se conformă însă naturii care-i singura conducătoare spre un progres adevărat. Natura nu admite abateri dela legile ei. Ea suprimă pe cine nu ascultă. Şi bolşevismul va pieri ca atare. El va fi ca orce încercare de a dărâma principiile stabilite de natură, un avorton al unei minţi necoapte. Pentru toţi cugetătorii mai serioşi ai problemelor sociale de azi, romanul lui Suberville va adăuga încă un argument contra nevrozei deprimante a societăţii de azi. Cum zice însuşi autorul în prefaţă, „lumea nu trebue distrusă ci refăcută. Or, această refacere nu-i posibilă decât pentru acei muncitori cinstiţi ai ţarinei sociale care ştiu să deosibească neghina de grâu, ştiu să ardă fără milă prostească iarba cea rea, însămânţând grâul cel curat din care vor frământa pâinea zilnică şi frăţească ce va sătura foamea masselor. Or, dece să nu îndeplinim noi înşi-ne această operă de regenerare ?"

„Ascultaţi deci, adaugă el, oameni distraţi, femei amuzate, nesimţitoare omenire a acestor vremi, ascultaţi trecând peste vagul sbârnâit al vieţii de acum, peste trompetele automobilelor, peste strigătele dela bursă şi muzica negrilor dela dancinguri, ascultaţi, zic, suflul puternic al vântului care bate din profunzimile adânci ale istoriei şi care, încărcat cu toate suferinţele, cu toate himerele, mâniile şi nebunia popoarelor, suflă furtunatec împrejurul globului nostru, ameninţând să ne ia în vârteju-i pe el şi pe noi, ca pe un simplu fir de paiu !"

Nu vi se par aceste cuvinte ale autorului ca un fel de profeţie a lui Ieremia ? Cel puţin acest profet aparţinea unei lumi care nu cunoscuse nici actualul tohu-bohu de efebi cu pantaloni flotanţi, nici băetanele sterile, nici grotescul carnaval, care în vârteju-i nebunesc îşi face de cap înainte de venirea pieirei finale!... Sfârşesc, încheind cu autorul : „Cine ştie, istoria a văzut atât de multe !"

I. M. MARINESCU

Edouard Rod

Despre eminentul romancier şi critic care a fost Edouard Rod s'a spus că a fost „cel mai Francez dintre Elveţieni". De altfel a trăit mult timp la Paris, şi acolo şi-a tipărit mai toate cărţile lui: cronici şi essay-uri urmărind „mişcarea ideilor contimporane", volume de critici consacrate marilor personalităţi ca Lamartine, Stendhal şi Goethe, — şi mai ales valoroasele lui romane.

Edouard Rod s'a născut la Nyon, pe malurile lacului Leman. După strălucite studii, şi-a împărţit câtva timp activitatea între cariera de profesor şi creaţiunile lui literare, până ce se închină exclusiv acestor din urmă.

Opera lui de romancier şi nuvelist e considerabilă şi serioasă. Rod nu scrie pentru simpla plăcere de a povesti întâmplări şi de a descrie peisagii. Pentru personagiile lui, peisagiile sunt stări sufleteşti, iar cât priveşte întâmplările lor, ele sunt înainte de toate cerebrale şi probleme morale. Sunt adevărate drame ale conştiinţii şi ale voinţii care se joacă în sufletul acestor oameni slabi şi uluiţi în faţa misterului vieţii. Ei sunt dintre aceia, care, pe lângă tortura de a exista pe această lume, mai îndură şi pe aceia, şi mai mare, de a se întreba *de ce?* Şi nici răspunsurile cugetării, nici ameţelile pasiunii nu-i mulţumesc îndeajuns. Spiritul omului nu e făcut pentru tihnă nici inima lui pentru fericire.

Dintre multele lui romane, pomenim aci numai titlurile celor mai însemnate (unele din aceste titluri fiind foarte semnficative): „Goana după moarte" (1885); „Sensul vieţii" (1888); „Viaţa particulară a lui Michel Tessier" (1893); „Tăcerea" (1894); „Colo sus" (1897); „Biruitorii" (1905); etc.

Edouard Rod a mai dat şi două piese de teatru: „Michel Tessier", şi „Reformatorul", acesta din urmă având ca personagiu central pe J. J. Rousseau. A publicat şi câteva volume de nuvele, pline de adâncimi şi înălţimi umane, din care ultimul număr al „Lecturei" (189) ne aduce în româneşte frumoasa nuvelă-roman: „Soţia ideală" în care — pe lâgă măreaţa poezie a naturii — e reliefată mai ales... zădărnicia filosofiei omeneşti în faţa inconştientului sentimental..

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din Bucureşti str. Eugen Carada, 7 recomandă următoarele volume în limba franceză din
Autori nordici, germani, englezi.

Johann Bojer: La puissance du mensonge, La grande faim, Sous le ciel vide, Maternité, Le caméléon, Les émigrants.

Ivan Bjorne: Maison de joie.

Linankonski: Chant de la fleur rouge; *Knut Hamsun:* Sous l'étoile d'automne, Victoria, Pan, Au pays des contes, La faim, Un vagabond joue en sourdine.

Waldo Frank: Rahab; *August Strindberg:* La chambre rouge, La danse de mort, Sonate aux spectres, Le fils de la servante; Fermentation; *Joséph Conrad:* Typhon, Une victoire, Lord Jim, Jeunesse, L'aventure, Le negre de Narcisse, Sous les Yeux d'Occident.

Jack London: L'aventureuse, Le jeu du ring, Martin Eden, Croc-Blanc, Fils du loup, Le loup des mers, Le tourbillon, La vallée de la lune, Le peuple de l'abîme, En pays lointain, Le vagabond des ītoiles, Michail chien de cirque, La peste écarlate, Jerry daus l'île, Le talon de fer,

J. O. Curwood: L'aventure du capitaine Plum, Le bout du fleuve, Les chasseurs d'or, Les chasseurs de loup, Nomades du Nord, Kazan, Le piège d'or, Bari-chien loup, Le Grizzly, Les coeurs les plus farouches, *Galsworthy:* Le domaine, Le patricien, Fleur sombre, Fraternité; *Selma Lagerlöff:* Gösta Berling, Jérusalem en Dalécarlie et en Terre sainte, Les liens invisibles, La charretier de la mort, Le vieux manoir,

Jens Peter Jacobsen: Niels Lhyne.

Din seria „Cabinet Cosmopolite" care cuprinde în traducere franceză cele mai alese opere ale literaturii universale contemporane, recomandăm: David Herbert Lawrence: Le renard; Gottfried Keller: Les gens des Seldwyla; Comte de Keyserling: Figures symboliques, Sei-Shonagon: Les notes de l'oreiller (japon); *K. Mansfield,* Félicité; St. Streuvels: L'aôut; *Maurice Baring* (unul din cei mai viguroşi scriitori englezi): Daphné Adeane; *T. Storm:* L'homme au cheval gris; *Peter Egge:* Hansine Solstead (unul din cele mai frumoase romane norvegiene); *Oscar Wilde:* Intentions: Novalis; Journal intime; *Arthur Schnitzler:* Mademoiselle Else; *Stefan Zveig:* Amock aceste două volume sunt datorate celor mai frumoşi povestitori în limba germană. *Karin Michaelis:* Femmes; *Dostoïevski:* La voix souterraine, *Rabindranath Tagore:* Le cycle du printemps, La maison et le monde, Le cygne; etc. etc.

Upton Sinclair: Le roi Charbon, 100%; *Israël Zangwill:* Les affranchis du Ghetto, Les enfants du Ghetto, Les tragedies du Ghetto, Rêveurs du Ghetto, Le roi des Schnorrers, La voix de Jérusalem; *Rainer Maria Rilke:* Histoires du Bon Dieu, Les Cahiers de Malte Laurids Brigge; *Heinrich Mann:* Mère Marie, Liliane et Paul; *Ştefan Zweig;* Dostoievski, Tolstoi, Balzac-Dickens, Amok.

Lista aceasta o vom continua în numărul viitor.

Socotim francul francez 6,45—7 lei; comenzile din provincie trebue să fie însoţite de un acont, restul îl rambursăm.

BIBLIOGRAFIE

Spinoza: „Tratat despre Indreptarea intelectului", Tiparul Tipografiei Diecezene, Arad.

I. Simionescu: „Dobrogea", Edit. „Cartea Românească", Bucureşti, Lei 75.

T. Păunescu-Ulmu: „Viaţa tragică şi românească a lui Eminescu", vol. I, Tiparul „prietenii Ştiinţei", Craiova, Lei 100.

Toată lumea

care se interesează de radiofonie şi de ultimile descoperiri şi perfecţiuni în această materie, citeşte :

RADIO JURNAL

cea mai mare şi mai completă publicaţie de radiofonie, care va cuprinde un bogat şi variat material informativ asupra mişcării radiofoniei în general şi a celei din România în special, sfaturi şi îndrumări pentru radio-amatori, articole technice şi anecdote din istoria radiofoniei, precum şi programul complect al tuturor posturilor de emisiune europene PE O SAPTAMANA INAINTE.

Anunciuri şi reclame *se primesc la administraţia ziarului între orele 9—12 şi 3—7, telefon 307-69 şi 306-67, iar înscrieri pentru abonamente (Lei 300,— pe timp de un an sau lei 150,— pe 6 luni) se trimit pe adresa: „Radio-Jurnal", Bucureşti, str. Sărindar 7-9-11.*

12 pagini mari — 6 lei exemplarul.

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Societatea scriitorilor maghiari „Helikon"

In mişcarea literară a maghiarimii din Ardeal s'a produs acum trei ani un eveniment de o deosebită însemnătate. Din mijlocul puţinilor latifundiari maghiari, cari au mai rămas în Ardeal, s'a ridicat un mecenat al literelor şi poeziei maghiare în persoana baronului Ioan Kemény. In vara anului 1926 au fost invitaţi o seamă din cei mai reprezentativi poeţi şi scriitori maghiari la castelul din comuna Ieciu, jud. Mureş, al acestui tânăr boier, care împreună cu soţia sa de origină engleză a găzduit pe musafirii intelectuali trei zile. Scopul acestei manifestări, a fost dorinţa de-a se sfătui în privinţa unei armonioase colaborări intelectuale pe tărâmul literaturei naţionale maghiare.

Cele trei zile petrecute împreună de invitaţii mecenatului au dat rezultatul dorit, căci din convorbirile şi consfătuirile ce au avut loc la castelul din Feciu a rezultat societatea scriitorilor maghiari „Helikon". Această societate se deosebeşte de cele obişnuite prin faptul, că nu şi-a făcut statute şi nici nu şi-a ales comitet, ci toată organizaţia ei se bazează pe afinitatea de idei şi pe scopul comun ce se urmăreşte prin unitatea de acţiune a celor ce se declară aderenţi ai acestui cerc literar.

Ca pretutindeni în cazuri de acestea, aceia cari n'au fost onoraţi cu invitaţiuni din partea baronului mecenat au luat poziţie ostilă faţă de cercul literar „Helikon" şi prin critici răutăcioase au încercat să zădărnicească noua acţiune culturală.

Aceasta a fost pusă însă dela început pe temelii solide, ceeace dovedeşte că baronul Kemény n'a întrunit în castelul său pe scriitorii şi poeţii naţiei sale dintr'un simplu sentiment de snobism, ci din dorinţa sinceră şi înţelegătoare de-a le înlesni munca şi de-a le asigura succesul prin organizarea şi sistematizarea producţiei lor literare.

Prima întrunire a fost consacrată mai cu seamă discuţiunilor principiale şi proectelor pentru viitor, iar în vara următoare, când cercul s'a întrunit din nou la castelul din Feciu, s'a procedat la concretizarea acestor proecte. Ce s'a realizat în timp de doi ani de zile aflăm din darea de seamă despre a treia reuniune a cercului „Helikon", care a avut loc în zilele de 5-7 Iulie a. c. tot la castelul baronului Kemény. Din iniţiativa acestui cerc a luat fiinţă casa de editură „Szépmives Céh", cu sediul în Cluj, care a editat până acum următoarele cărţi :

Antologia „Helikon" în 2 volume; o monografie asupra poetului Ady de Makkai, romane de Nic. Kisban, Emeric Kadar, Enric Lizeti, Benjamin Karacsonyi şi Eug. Székely; nuvele de Irina P. Gulacsy; versuri de Dominic Sipos şi de Reményik.

In primăvara aceasta a început să apară şi revista lunară „Erdélyi Helikon", despre care am vorbit mai pe larg la apariţie şi despre care putem spune acum, că a întrecut chiar aşteptările dela început.

Rezutatele acestea frumoase, obţinute în timp atât de scurt şi împotriva unei campanii adverse puternice, au dat noui îndemnuri celor grupaţi în cercul literar „Helikon" şi cu prilejul reuniunii din vara aceasta şi-au amplificat programul de muncă pentru viitor prin iniţiarea unei propagande culturale extinse asupra tuturor păturilor sociale ale populaţiunei maghiare. In cadrul acestei propagande se va da o deosebită atenţiune tineretului şcolar. Astfel se vor înfiinţa mai multe premii de câte 5000 lei pentru absolvenţii şcolilor secundare, cari se vor distinge mai mult în studiul şi cunoştinţele literaturei maghiare. Se vor edita biblioteci de popularizare şi se vor scoate clasicii în ediţii critice. Un program pe cât de vast pe atât de bine conceput şi care va fi desigur realizat cu pricepere.

Un punct interesant pentru publicul românesc îl constitue în noul program al cercului „Helikon" dorinţa de-a se apropia şi de-a se interesa de cultura şi literatura poporului român. Iată ce se spune în privinţa aceasta în revista „E. H.", organul acestui cerc :

„Scriitorii grupaţi în cercul „Helikon" şi-au dat seama chiar dela început că trebuie să urmărească cu interes produsele, tendinţele şi orientările literaturii româneşti. Această apropiere literară poate fi de două feluri. In primul rând ea se poate referi la cunoaşterea, la critica sau la traducerea operelor literare române, dar ea ar putea să se extindă şi asupra unor acţiuni comune.

„Noi, scriitorii minoritari, avem nevoie din partea scriitorilor români de sprijin şi intervenţii energice în astfel de chestiuni, în cari prejudiciul politicei oficiale atacă în fond instituţiunile noastre culturale. Cum vom putea satisface menirea noastră culturală, în al cărei cadru intră şi traducerea în limba maghiară a operelor literare române, când în şcolile noastre lipsite de ajutorul de stat, în teatrele noastre grevate cu impozite excepţionale, prejudiţiul oficial caută să ne lovească tocmai în punctul, care e temeiul muncei noastre, primul şi ultimul scop : desvoltarea limbei noastre materne ? Pentru înţelegerea şi judecarea acestei situaţii desperate ar trebui ca forţele distinse ale literaturei române să se unească şi ca purtătorii de cuvânt ai intelectualităţii naţiunei majoritare să pretindă şi pe seama limbei şi culturei minoritare deplină libertate şi posibilitate de desvoltare, căci la urma urmei orice succes obţinut de acestea se resfrânge şi asupra strălucirei şi gloriei întregei ţări".

Sperăm, că punctul acesta din programul cercului literar „Helikon" nu va rămânea o simplă dorinţă teoretică, ci se va trece la fapte. Frumos şi onorabil ar fi ca pasul hotărîtor să fie făcut de scriitorii români.

ION BAILA

Interesantă! Distractivă! Instructivă!

REALITATEA ilustrată

20 pagini cu fotografii de actualitate

INSEMNĂRI

Ancheta „Adevărului Literar“

„Adevĕrul Literar" a hotărît să facă printre scriitori o anchetă. Li s'a pus această întrebare :

„UNDE ȘI CUM V'AȚI PETRECUT VACANȚA?"

și îi rugăm să ne trimită răspunsul neîntârziat.

Publicarea răspunsurilor va începe într'un număr viitor. Vom da într'un număr unul, două — și chiar mai multe răspunsuri, după abundența și proporțiile lor.

Centenarul lui Tolstoi

Ilustrațiile de mai jos reprezintă serbările jubiliare din 10 Septembrie, ajunse până la noi cu o explicabilă întârziere:

Prânzul la „Iasnaia Poleana" oferit delegaților și invitaților din străinătate. Primul din stânga e Lunacearschi, Comisarul de Instrucție.

Un grup de admiratori în fața monumentului dela Muzeul lui Tolstoi din Moscova.

Monetăria Statului și fabrica de faianță a Statului din Moscova lansează câteva tipuri de medalii jubiliare cu chipul lui Tolstoi, în metal și faianță.

* * *

Editura de Stat Sovietică a început mai demult să lucreze la publicarea operelor complecte ale lui Tolstoi în vederea centenarului. Primele două volume vor apărea pe la 1 Octombrie cor. Această ediție va cuprinde o mulțime de opere inedite sau neisprăvite și numeroase documente, carnetele lui Tolstoi, etc..

Carnetele lui intime vor reliefa pentru întâia oară spiritul revoluționar de care Tolstoi însuși era dominat în permanență prin morala sa deistă.

Publicarea acestor opere va cere vre-o patru ani.

In fruntea comisiunii de redactare se află însuși Lunacearschi, ministrul instrucției. Redactarea efectivă aparține însă lui Certcov, prietenul cel mai intim al marelui scriitor.

Conform testamentului lăsat de Tolstoi, toate operele sale vor forma de-acuma înainte „proprietatea întregii omeniri" și vor fi publicate de oricine și oriunde în lume.

Arta individuală și literatura proletară

Revista „Le Monde", în intențiunea de a da un tablou cât mai larg al mișcării intelectuale internaționale, întreprinde anchete în cele mai variate domenii, izbutind să întrunească răspunsurile interesante ale reprezentanților cei mai autorizați din lumea politică, literară și artistică.

Ultima anchetă întreprinsă de această revistă asupra artei individuale și literaturii proletare era formulată în următoarele întrebări :

1) Socotiți că producția artistică și literară e un fenomen pur individual? Nu credeți că ar putea sau că ar trebui să fie un reflex al marilor curente ce determină evoluția economică și socială a umanității?

2) Credeți în existența unei literaturi și a unei arte ce exprimă aspirațiile clasei muncitoare? Care sunt, după dumneavoastră, principalii lor reprezentanți?

In realitate, întrebările acestea nu par să aibă o strânsă legătură între ele, și problema individualismului estetic ni se pare că nu mai are sens să fie pusă astăzi. Aceia dintre corespondenții revistei care tratează în amănunt prima întrebare răspund aproape cu toții că arta nu poate fi pur individuală.

Individul fiiind condiționat de ereditate, de mediu, etc., cum s'ar putea concepe o artă fără legătură cu lumea exterioară?

Lucrul acesta îl exprimă în câteva rânduri și Luc Durtain :

„Arta fenomen individual? In calitatea ei — da. In cuprinsul ei —nu. Grea datorie a scriitoruluii față de imensul model cu mii de fețe care circulă în jurul lui. Rămășiță seculară pentru care operele slujesc ca puncte de reper".

Paul Souday, răspunde că nu știe ce însemnează un fenomen pur individual. Trăsăturile particulare care deosebesc pe fiecare individ și care se diversifică grație nesfârșitei complexități de combinații posibile, au în genere mai puțină însemnătate decât temelia universal omenească.

„Există însă trepte, și dacă nu există realizare pur individuală, cea mai puțin individuală este producția artistică și literară. Ea e determinată, cum a demonstrat și Taine, prin rasă, mediu și moment".

Leon Werth arată de-asemeni inoportunitatea acestei întrebări :

„Vasta problemă pe care o puneți, nu e decât un aspect al problemei și mai întinse a legăturilor dintre individual și colectiv.

„Nu se pot preciza legăturile dintre artă și societate decât prin observarea scrupuloasă a operelor și a condițiilor în care ele au fost concepute.

„In rezumat, socotesc că opera de artă poate și trebue să fie un reflex al marilor curente ce determină evoluția economică și socială a umanității. Cred chiar, că așa și este".

Miguel de Unamuno este exact de aceiași părere, însă aduce unele precizări interesante :

„Nu cred să existe vre-o manifestare a spiritului uman, ca de pildă producția artistică și literară, care să fie un fenomen *pur* individual, după cum nu poate să fie nici un fenomen *pur* social. Individul uman, conștient, fără societate, este tot atât de imposibil ca și societatea fără indivizi. In ceiace privește literatura și arta, o massă umană, un grup de oameni nu sunt în stare să creeze un cântec, o arie muzicală, o idilă. Nu cred în arta populară. Poporul nu face decât să adopte sau să respingă ceiace-i dă individul.

„Producția artistică și literară reflectează. fără îndoială, marile curente ce determină evoluția economică și socială a umanității, dar reflectează, în acelaș timp, și chiar mai bine, eternele dorinți ale sufletului individual, dorința de adevăr, dorul visului mângâietor, dorul de dragoste, dorința nemuririi, Reflectează, de-asemeni, aspirațiile omului ca om, ca individ uman, și aspirațiile acestea comune bogatului și săracului, stăpânului și robului, celui mare ca și celui mic, sunt cele mai universale căci nu există nimic mai universal decât individualul".

* * *

Incercând să lege răspunsul la întrebarea întâia cu cel pe care-l dă la întrebarea a doua, Miguel de Unamuno spune că aspirațiunile intime, profunde, etern omenești ale fiecărui muncitor, sunt aceleași cu ale oricărui om cu aspirațiuni umane. Muncitorul iubește ca și burghezul, are copii ca și el, suferă ca și el dacă-i moare cineva drag, tresare ca și el în fața misterului tragic al destinului. Aspirațiunile acestea au creat arta și literatura al căror scop este, ca și cel al religiei, să consoleze pe om că s'a născut pentru a muri.

„Presupunând că istoria nu este decât jocul luptelor de clasă, arta, literatura, poezia sunt deasupra — sau, dacă vreți, dedesubtul — acestor lupte, și unesc pe combatanți într'o fraternitate umană. Adevărata operă de artă pe care-o numiți burgheză va emoționa și va interesa pe cei pe care-i numiți proletari; iar opera de artă pe care-o numiți proletară va emoționa și va interesa pe cei pe care-i numiți burghezi — dacă va fi adevărata operă de artă — și-i va învăța și pe unii și pe alții să fie oameni. Și a fi oameni însemnează a trăi în funcție de soarta ultimă a umanității". — *h. b.*

„Krasin" lucrează

La 1 Octombrie, spărgătorul de ghiață „Krasin" va înceta explorarea ultimului sector al regiunii polare unde

Roald Amundsen

(Sculptură executată de finlandezul Gaacon Frolih pentru un monument în amintirea marelui explorator al regiunilor polare).

se mai poate spera să fie găsit Amundsen și grupul Alessandri al expediției lui Nobile.

Vasul și aerodromul plutitor purtat și apărat de el au început să sufere tot mai mult din cauza intemperiilor polare. Aeroplanul lui Ciuhnovschi continuă cercetarea locurilor între insula Smith și pământul lui Franz-Iosef.

Temperatura s'a coborît la 3-10 grade sub zero. Toate mașinile spărgătorului de ghiață „Krasin" lucrează fără încetare în scopul de a menținea echilibrul vasului.

Atotputernicia femeii

Se știe că în Italia, în secolul al șaisprezecelea, femeile ocupau pretutindeni locul de frunte.

Foarte multe femei au ilustrat, pe atunci, artele și literatura. Meritele lor erau atât de general recunoscute încât Castiglione a putut să scrie aceste rânduri, care, desigur, nu vor displăcea nici femeilor de astăzi :

„Fără femei nu e nimic cu putință; nici curaj militar, nici artă, nici poezie, nici filosofie, nici chiar religie ; nu-l vedem cu adevărat pe Dumnezeu decât prin ele". — *b.*

Spiritismul — o religie?

Conan-Doyle, celebrul scriitor englez și autorul lui Sherlock Holmes, a prezidat de curând congresul spiritiștilor din Londra, care a votat o moțiune foarte importantă: de acum înainte spiritiștii englezi vor susținea la alegerile parlamentare numai pe candidații partidului conservator al lui Baldwin, astăzi la putere, care s'a angajat să recunoască spiritismul ca o religie aparte și să nu împiedice activitatea mediumilor.

„Țara nimănui"

Jean Cassou e unul dintre cei mai delicați scriitori tineri ai Franței.

Noua lui carte „Țara nimănui" ne menține în același climat al pasiunii despre care Jean Cassou pare că-și face puține iluzii, deoarece îl situează într'o casă de nebuni.

Lucrul cel mai bizar e că însuși medicul alienist, se aprinde la rândul lui, își dă drumul imaginației și nu pare mai puțin incoherent decât bolnavii săi.

Să însemneze oare aceasta că în dragoste domnește incoherența, că noi mergem pe dibuite în fața destinului nostru, că nimeni nu e stăpânul inimii lui?

— Firește !

Și Jean Cassou a scris pe această temă un roman puțin cam forțat, dar de-o rară distincție de formă și de cugetare.

Mărunte

— S'a pus subt tipar în editura „Cărții Romînești", volumul d-lui M. Sadoveanu: „Impărăția apelor" — minunate scene de pescuit.

— Domnul G. Topîrceanu, laureatul premiului național de poezie, scoate de sub tipar — în toamna aceasta — următoarele opere: „Balade vesele și triste" (Ediția III) și „Săgeți" (inedit) la „Cartea Românească" și „Parodii originale", ediția III-a, revăzută și complectată la „Viața Romînească".

Fiecare volum nou sau retipărit al acestui poet de mare talent, de-o rară conștiinciozitate artistică, este așteptat cu un deosebit interes de publicul cetitor.

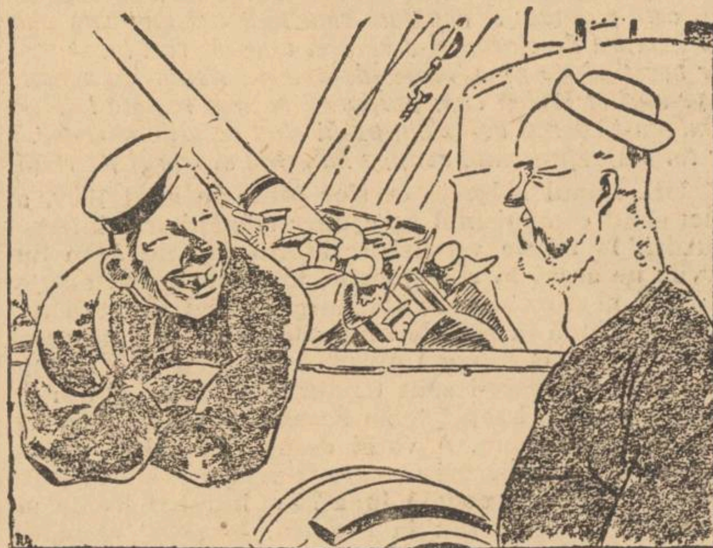
Citiți azi :
„LECTURA" No. 190
Floarea literaturilor străine
RUDOLF H. BARTSCH
Deliciosul nuvelist vienez
ELIXIRUL DE DRAGOSTE
Din minunile faimosului „Maestru al Misterelor" Contele
CAGHIOSTIA (IOSEPH BALSAMO)
— Scrierea complectă. a Librari și chioșcuri Lei 5.

DEMOSTENE BOTEZ
ROMAN PERPETUU
— Nuvele —
Edit. Casa Școalelor București
Lei 54

Atelier special și de Primul Rang
Pentru reparațiuni de
PALARII BARBATEȘTI
execuție ireproșabilă
Furnituri de cea mai bună calitate
M. DRAGANESCU
Str. Regală 10

O. FARB
Fabrica de Tâmplărie
de Mobile și Binale
Execută ireproșabil, aranjamente de interior,
Magazine etc.
Calea Șerban Vodă 159, București

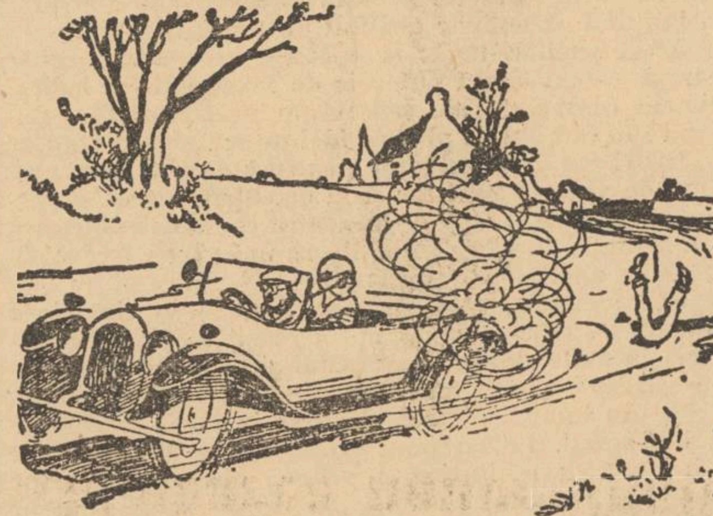
Legi americane

— De vreme ce războiul e interzis de lege, nu vom mai avea niciodată războaie.

— Nu-mi vine a crede. Și alcoolicele sunt oprite la noi de lege, și totuși, toată lumea bea...

Automobilism

— Stai, Carol. Ne face cineva din urmă semne cu mânile.

— O, nu. Ne face semne cu picioarele. Ne cere, adică, să trecem la maxima viteză.

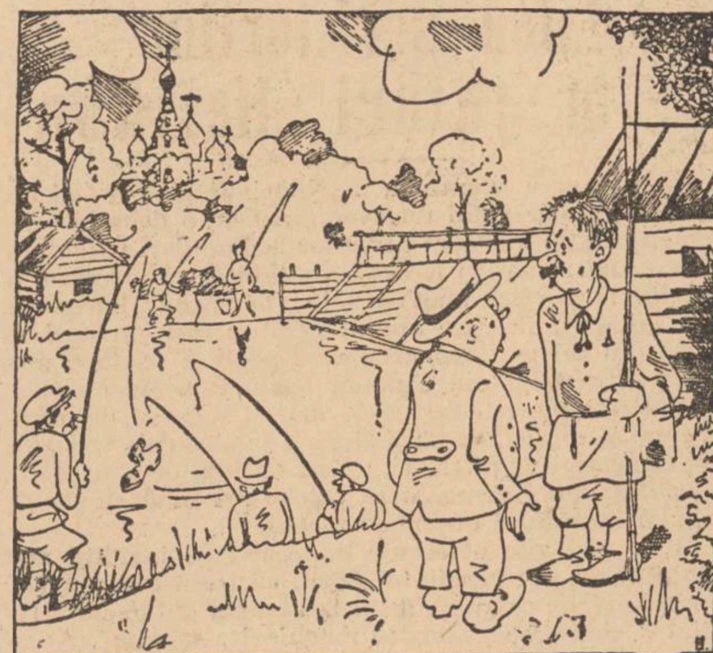
Schimbarea naționalității

Un Francez (către un amic care își schimbase naționalitatea, devenind Englez). — Și ce avantaj ai din asta?

Amicul. — Mai întâiu câștig bătălia dela Waterloo...

Pescuitul

— Ciudați mai sunt oamenii : pescuesc aici, unde nu-i nici urmă de pește...

— Ciudați? Deloc! Aici *„Pescuitul e oprit"* — deaceia se adună amatorii...

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11